

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**EĞİTİMDE VERİLEN GERİBİLDİRİM TÜRLERİ VE
TÜRKÇE EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN
GERİBİLDİRİM VERME DURUMLARI**

**Hazırlayan
Rahime ŞENTÜRK**

**Danışman
Prof. Dr. Ali GÖÇER**

Yüksek Lisans Tezi

**HAZİRAN 2019
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**EĞİTİMDE VERİLEN GERİBİLDİRİM TÜRLERİ VE
TÜRKÇE EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN
GERİBİLDİRİM VERME DURUMLARI
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Hazırlayan
Rahime ŞENTÜRK**

**Danışman
Prof. Dr. Ali GÖÇER**

**HAZİRAN 2019
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

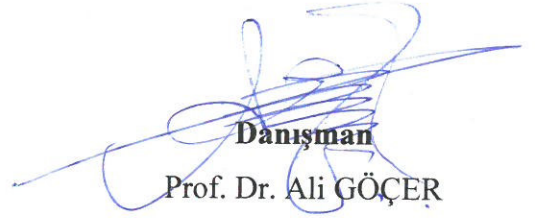
Rahime Şentürk

“Eğitimde Geribildirim Türleri ve Türkçe Eğitiminde Öğretmenlerin Geribildirim Verme Durumları” adlı Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Rahime ŞENTÜRK

Danışman

Prof. Dr. Ali GÖÇER

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD Başkanı

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN

Prof. Dr. Ali GÖÇER danışmanlığında **Rahime ŞENTÜRK** tarafından hazırlanan “**Eğitimde Verilen Geribildirim Türleri ve Türkçe Eğitiminde Öğretmenlerin Geribildirim Verme Durumları**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü **Türkçe Eğitimi** Anabilim Dalında **yüksek lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

12 /06 /2019

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Ali GÖÇER

Üye : Doç. Dr. Mesut GÜN

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Erol AKSOY

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun **03/07/2019** tarih ve ...**29-04**.....sayılı kararı ile onaylanmış olup, öğrencinin mezuniyet tarihi ...**03/07/2019**.....'dir.

...**03/07/2019**...

Prof. Dr. Ceydet KIRPIK

ÖNSÖZ

Ölçme ve değerlendirme eğitim sisteminin temel alt yapısını oluşturur. Bu nedenle değerlendirmenin nitelikli ve sağlıklı düzenlenmesi öğrencinin sürece yaklaşımını, ilgi ve isteğini, tutum ve davranışlarını etkiler. Öğretim sürecinde öğretmene, süreç yönetimi ve yeni hedeflerin belirlenmesi konularında yardımcı olur. Öğretmen gözetiminde süreç boyunca devam eden değerlendirme öğrenme öncesinde ve sonrasında da çeşitli ölçütler baz alınarak yapılır. Dolayısıyla bu aşamada öğretmenin alacağı önlemler, yönlendirici söylemler veya amaca ulaşma konusundaki bilgilendirmeleri geribildirimlerle öğrencilere aktarılır. Öğretmen var olan durum ile bir sonraki aşamaya ilişkin amaç bilgilendirmelerini dolaylı veya doğrudan olarak beden dili kullanımı, sözel, yazılı veya düzeltici söylemler şeklinde belli aralıklarla yapar. Öğretim sürecinde öğretmenin her eylemi, söylemi, davranış biçim ve tutumu öğrencinin öğrenme sürecini olumlu veya olumsuz yönde etkiler. Süreç döngüsünü sağlayan bu tür doğrudan veya dolaylı olarak geribildirim kullanımı ile ilgili belirtilen bilim dalının nesnel, bilimsel, sözel veya öznel olması nedeniyle her alanda farklılık gösterir. Bu nedenle öğretim programında bilim dallarına özgü süreçte kullanılabilir geribildirim temel noktalarının belirtilmesi öğretmene uygulama farkındalığı kazandırarak süreç değerlendirmede gelişigüzel ölçme ve değerlendirme sorunsalının önüne geçebilir. Aynı zamanda dil becerilerinin süreç değerlendirmesinde geleneksel değerlendirme biçimlerini zenginleştirerek öğretmenler arası görüş birliği oluşturmada yardımcı olabilir. Bu nedenle çalışmada Türkçe öğretim sürecinde öğretmenlerin, geribildirim kullanımı ile ilgili görüşleri, geribildirim kullanım durumları incelenmiş ve dil beceri alanları ile dil bilgisinde kullanılabilir geribildirim türlerine yer verilmiştir. Ancak tez, öğretimde ölçme ve değerlendirme sorununa yardımcı olduğu ve içeriğinin alanda uygulamaya geçirildiği ölçüde başarılı olabilir.

Çalışmanın hazırlanma sürecinde yardım ve desteklerini benden eksik etmeyen, sabrı ve hoşgörüsüyle çalışmanın her aşamasında yanımda olan, cesaretlendiren, beni deneyimleri ile yönlendiren, düşüncelerimi iletmemde ve farklı bakış açıları geliştirmemde anlayışıyla öğretim hayatıma anlam katan değerli Hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ali GÖÇER'e teşekkür ederim.

Konuyla ilgili deneyim kazanmamı sağlayan ve her zaman birikimlerini benimle paylaşan, bu yoldaki ilerlememde cesaretlendirmelerinden dolayı değerli Hocam Sayın Doç. Dr. Gökhan ÇETİNKAYA'ya teşekkür ederim. Çalışmalarımı geliştirmem ve yeni hedefler belirlemem konusunda benden desteğini eksik etmeyen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türkçe Eğitimi bölüm hocalarıma teşekkür ederim.

Veri toplama sürecinde yardım ve desteklerinden dolayı Niğe ilinde yer alan ortaokullarda görev yapmakta olan müdür, müdür yardımcıları ve Türkçe öğretmenlerine teşekkür ederim.

Son olarak hayatımda çok özel bir yere sahip olan, yaşamımın her aşamasında yardım ve desteğini eksik etmeyen, rol model olarak bu yola başladığım canım ablam Arş. Gör. Arzu şENTÜRK'e, bugünlere gelmemi sağlayan hoşgörü ve anlayışlarıyla bana yol gösteren, desteklerini her an yanımda hissettiğim canım annem, babam ve kardeşime, ailemin ayrılmaz parçası abim ve ablam Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GEÇER ve Öğr. Gör. Çiğdem GEÇER'e sonsuz teşekkürler. Onlar olmasaydı bu tezin yazılması mümkün olmazdı.

Rahime şENTÜRK

Haziran 2019, KAYSERİ

EĞİTİMDE GERİBİLDİRİM TÜRLERİ VE TÜRKÇE EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN GERİBİLDİRİM VERME DURUMLARI

Rahime ŞENTÜRK

**Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2019
Danışman: Prof. Dr. Ali GÖÇER**

ÖZET

Ana dil öğretimi, temel dil beceri alanları ile dil bilgisi öğrenme alanına yönelik yapılandırılır. Her öğretim programının ana noktasını oluşturan temel dayanak, beceri edinme ve gelişimi takip etmede ölçme ve değerlendirmedir. Öğretim süreci öğretmen-öğrenci etkileşiminden oluşur.

Öğrenme-öğretme sürecinde iletişim öğelerinden biri olan geribildirim öğretmen ve öğrenciler arasında etkileşimi sağlamaya yönelik önemli bir uygulama biçimidir. Çünkü geribildirim hem öğretmene hem de öğrenciye öğrenme düzeyi ile ilgili bilgi sunarak değerlendirme yapmalarını sağlar. Bu nedenle süreci şekillendiren geribildirimlerin iyi yönetilmesi aslında öğretim sürecini tasarlamayla eşdeğerdir. Öğretim sürecinde öğretmenlerin genellikle geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemlerini kullandıkları görülmüştür ve bu durum, alanyazında bir sorun olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle, Türkçe öğretiminde geribildirim süreci temelli olarak çoklu değerlendirme biçiminde her biri ayrı bir alan olan dil becerilerine ve dil bilgisine yönelik uyarlanması gerekmektedir.

Bu araştırmada, Türkçe öğretim sürecinde dil beceri alanları ile dil bilgisine yönelik kullanılacak geribildirim türleri ele alınarak sürecin akışını sağlama, değerlendirme ve yapılandırma konusunda yaşanan sorunlara alternatif çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada nitel araştırma yöntemi çerçevesinde durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Araştırma Niğde ilinde yer

alan ortaokullarda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcıları 2017-2018 öğretim süreci boyunca ortaokullarda Türkçe öğretmeni olarak görev yapmakta olan öğretmenlerden ve ortaokul öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmada nitel veri elde etmek için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri çeşitleme yöntemi kapsamında gözlem, görüşme ve dokümanlar yoluyla elde edilmiştir. Veriler betimsel ve içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir.

Araştırma sonucunda, Türkçe öğretmenlerinin öğretim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin önemini farkında oldukları ancak dil beceri alanlarına ve dil bilgisine yönelik uygulamalarında çoklu değerlendirmeye yer vermedikleri, süreç değerlendirmeden çok sonuç değerlendirmeye ağırlık verdikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerin dil öğretimine ilişkin geribildirim türlerinin bilincinde olarak sürece uygulama çalışmaları programda bu değerlendirme biçimlerine yer verilmesiyle yaygınlık kazanabilir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, ölçme ve değerlendirme, geribildirim

TYPES OF FEEDBACK IN EDUCATION AND STATUS OF GIVING FEEDBACK OF TEACHERS IN TURKISH EDUCATION

Rahime ŞENTÜRK

**Erciyes University, Institute of Educational Sciences
Master Thesis, June 2019
Thesis Consultant: Prof. Dr. Ali GÖÇER**

ABSTRACT

The teaching of mother tongue is structured towards basic learning areas and grammar teaching. The main basis of each curriculum is the acquisition of skills and measurement and evaluation in the pursuit of development. The learning process consists of teacher-student interaction. Feedback, which is one of the communication elements in the learning-teaching process, is an important application for the interaction between teachers and students. Because feedback provides both teachers and students with information about their level of learning. Therefore, good management of feedback shaping the process is in fact equivalent to designing the teaching process. In the teaching process, it was seen that teachers generally used traditional measurement and evaluation methods and this situation was considered as a problem in the literature. Therefore, feedback in Turkish teaching is required to be adapted for language skills and grammar, each of which is a separate area in the form of process based multiple evaluation. In this research, it is aimed to develop alternative solution suggestions for the problems experienced in the process of Turkish Language, to provide language skills and to evaluate the types of feedback. In the research, the variation method was used in qualitative research methods. It was conducted in secondary schools in Nigde. The participants of the study consisted of teachers and middle school students who were working as Turkish teachers in secondary schools during the 2017-2018 teaching process. The data of the research was obtained through observations, interviews and documents. The data were analyzed using descriptive and content analysis. As a result of the study, it was determined that Turkish teachers were aware of the importance of measurement and evaluation in the teaching process, but they did not include multiple evaluations in their language skills areas and language knowledge. As the teachers are

aware of the types of feedback related to language teaching, application studies to the process can become widespread by including these types of evaluation in the program.

Keywords: Turkish education, assessment and evaluation, feedback

İÇİNDEKİLER

EĞİTİMDE GERİBİLDİRİM TÜRLERİ VE TÜRKÇE EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN GERİBİLDİRİM VERME DURUMLARI

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY	iv
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
KISALTMALAR	xv
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	15
1.2. Araştırmanın Amacı	17
1.3. Araştırmanın Önemi	18
1.4. Tanımlar	21
1.5. Sınırlılıklar	21
GENEL BİLGİLER.....	23
2.1. Öğretim Programı ve Öğretimi Planlama	26
2.2. Öğretim Süreci ve Öğretmen Rollerini.....	29
2.3. Ölçme- Değerlendirme	33
2.4. Geribildirim Nedir?	37

2.4.1. Öğretim Sürecinde Geribildirim Yeri ve Önemi	38
2.4.2. İncelemede Dikkate Alınan Geribildirim Türleri	41
2.4.2.1. Yazılı Geribildirim	41
2.4.2.2. Sözel Geribildirim	42
2.4.2.4. Beden Dili ile Verilen Geribildirim	44
2.4.3. Dinleme Becerisine Yönelik Geribildirim Türleri (D ₁)	47
2.4.3.1. Dinleme Becerisine Yönelik Sözel Geribildirim Türleri (DSG)	48
2.4.3.2. Dinleme Metnine Yönelik Etkinliklerde Yazılı Geribildirim Türleri (DYG)	62
2.4.3.3. Dinleme Becerisine Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (DBDG)	66
2.4.4. Okuma Becerisine Yönelik Geribildirim Türleri (O ₁)	67
2.4.4.1. Okuma Becerisine Yönelik Sözel Geribildirim Türleri (OSG)	67
2.4.4.2. Okuma Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri (OYG) ...	75
2.4.4.3. Okuma Etkinliklerine ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (OBDG)	80
2.4.5. Konuşma Becerisine Yönelik Geribildirim Türleri (K ₁)	81
2.4.5.1. Konuşma Becerisine Yönelik Sözel Geribildirim Türleri (KSG)	81
2.4.5.2. Konuşma Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri (KYG) ...	90
2.4.5.3. Konuşma Etkinliklerinde ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (KBDG)	97
2.4.6. Yazma Becerisine Yönelik Geribildirim Türleri (Y ₁)	98
2.4.6.1. Yazma Becerisine Yönelik Yazılı Geribildirim Türleri (YYG)	98
2.4.6.2. Yazma Becerisi Etkinlikleri ve Ürüne Yönelik Sözel Geribildirim Türleri (YSG)	105
2.4.6.3. Yazma Etkinliklerinde ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (YBDG)	111
2.4.7. Dil Bilgisi Alanına Yönelik Geribildirim Türleri (DB ₁)	112

2.4.7.1. Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Yazılı Geribildirim Türleri (DBYG).....	112
2.4.7.2. Dil Bilgisi Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Duyuşsal Sözel Geribildirim Türleri (DBSG).....	120
2.4.7.3. Dil Bilgisi Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (DBBDG)	128
YÖNTEM.....	129
3.1 Araştırmanın Yöntemi	129
3.2 Araştırmanın Yapıldığı Çalışma Grubu.....	132
3.3. Veri Toplama Araçları.....	135
3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Geliştirilmesi ve Uygulanması.	135
3.3.2.Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formunun Geliştirilmesi ve Uygulanması.....	136
3.3.3.Dokümanların Toplanması ve Seçimi.....	136
3.4. Verilerin Analizi.....	137
3.4.1. Görüşme Verilerinin Analizi	138
3.4.2. Gözlem Verilerinin Analizi	140
3.4.3. Dokümanla Elde Edilen Verilerin Analizi	141
BULGULAR	142
4.1. Görüşme Formuyla Elde Edilen Bulgular	142
4.2. Gözlem Formuyla Elde Edilen Bulgular	154
4.3. Doküman Analiziyle Elde Edilen Bulgular	163
TARTIŞMA.....	169
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	180
1. Sonuçlar	180
2. Öneriler	187
2.1. Kurumlar için Öneriler.....	187

2.2. Öğretmenler için Öneriler	188
2.3. Öğrenciler /Öğretmen Adayları için Öneriler.....	189
2.4. Araştırmacılar için Öneriler.....	189
KAYNAKÇA.....	190
EKLER.....	209
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	209
Ek-2: Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu	210
Ek-3: Gözlem Formunda Kullanılacak Geribildirim Türleri Ve Kodları.....	211
Ek-4: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	212
Ek-5. Öğretmenlerden Elde Edilen Dokümanlar	213
Ek-6. İzin Belgesi.....	214

KISALTMALAR

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

TÖMER: Türkçe Öğrenim Merkezi

TDK: Türk Dil Kurumu

Akt: Aktaran

ss. : sayfa

vd. : ve diğerleri

Y: Yazma becerisine yönelik verilen geribildirim

O: Okuma becerisine yönelik verilen geribildirim

D: Dinleme becerisine yönelik verilen geribildirim

K: Konuşma becerisine yönelik verilen geribildirim

DB: Dil bilgisine yönelik verilen geribildirim

SG: Sözel geribildirim

YG: Yazılı Geribildirim:

BDG: Beden Dili ile Verilen Geribildirim

DG: Düzeltici Geribildirim

YSG: Yazma becerisine yönelik verilen sözel geribildirim

YYG: Yazma becerisine yönelik verilen yazılı geribildirim

YDG: Yazma becerisine yönelik verilen düzeltici geribildirim

YBDG: Yazma becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim

OSG: Okuma becerisine yönelik verilen sözel geribildirim

OYG: Okuma becerisine yönelik verilen yazılı geribildirim

ODG: Okuma becerisine yönelik verilen düzeltici geribildirim

OBDG: Okuma becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim

DSG: Dinleme becerisine yönelik verilen sözel geribildirim

DYG: Dinleme becerisine yönelik verilen yazılı geribildirim

DDG: Dinleme becerisine yönelik verilen düzeltici geribildirim

DBDG: Dinleme becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim

KSG: Konuşma becerisine yönelik verilen sözel geribildirim

KYG: Konuşma becerisine yönelik verilen yazılı geribildirim

KDG: Konuşma becerisine yönelik verilen düzeltici geribildirim

KBDG: Konuşma becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim

DBSG: Dil bilgisine yönelik verilen sözel geribildirim

DBYG: Dil bilgisine yönelik verilen yazılı geribildirim

DBDG: Dil bilgisine yönelik verilen düzeltici geribildirim

DBBDG: Dil bilgisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Etkili Geribildirim için Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler	38
Tablo 2. Çalışma Grubundaki Katılımcılarla İlgili Kişisel Bilgiler	134
Tablo 3. Öğretmenlerin Geribildirim Önemini İle İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular .	142
Tablo 4. Öğretmenlerin Öğretim Sürecinde Kullandıkları Geribildirim Türlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular	145
Tablo 5. Öğretmenlerin Geribildirim Tür Önerilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular....	148
Tablo 6. Öğretmenlerin Süreçteki Söylemleri ve Beden Dili Kullanım Durumlarına İlişkin Örneklerden Elde Edilen Bulgular	151
Tablo 7. Sınıf İçi Uygulamalarına İlişkin 14.03.2017 Tarihli Gözlemin Betimsel Analizi	154
Tablo 8. Sınıf İçi Uygulamalarına İlişkin 21.11.2017 Tarihli Gözlemin Betimsel Analizi	159
Tablo 9. Öğretmenlerden Elde Edilen Doküman Türlerine İlişkin Bilgiler.....	163
Tablo 10. Öğretmenler Tarafından Dokümanlara Verilen Geribildirim Türleri	166

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Anadili ve Dil Beceri Alanları (Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı; 2016).....	2
<i>Şekil 2.</i> Biçimlendirici durum belirleme döngüsü (McMillan, 2015).....	26
<i>Şekil 3.</i> Metin Düzeltme İşaretleri (Akt: Göçer, 2018: 272).....	46

BÖLÜM I

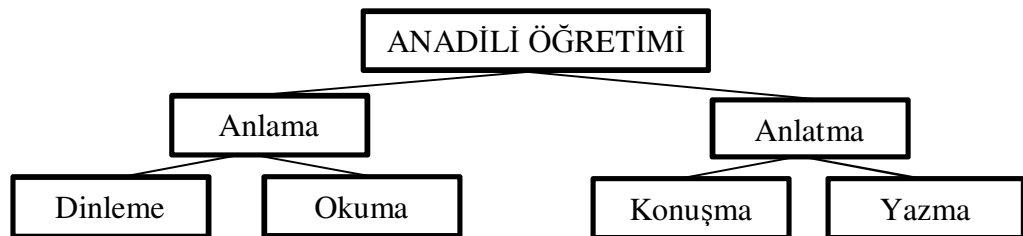
GİRİŞ

Dil bireyler arasında iletişimi sağlayan bir göstergeler dizgesidir. Dizge içerisinde yer alan kuralların işlevselliğiyle anlam ve anlatıma ulaşılır. Dinleme ve okuma anlama; konuşma ve yazma ise dilin anlatma boyutunda yer alan bileşenleridir. “Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir topluma ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir” (Aksan, 2007: 55). “Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir” (Saussure, 1985: 18). “Dil, insanların sesli göstergelerle anlaşma yetisidir” (Martinet, 1998: 14). “Dil, bireyin bilincini oluşturan, benliğini biçimlendiren, temeldir; bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzanan başlıca insansal işlevdir” (Vardar, 2001: 12). Ana dili ise “başlangıçta anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinç altına inen ve bireylerin toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir” (Demirel; 1999: 12). Dolayısıyla toplumsal bir olgu olarak dil ortak göstergelerle çok yönlü gösterimler sunan karmaşık bir bütünlüğü kapsar. “Dil, temel iletişim aracı olmasının yanında insanlar için pek çok öğrenme ve öğretme sürecinin de ön şartıdır. Bu sebeple, başta ilköğretim okulları olmak üzere hemen her kademedeki eğitim sürecinde bireylere dil eğitimi verilmekte, dil becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Böylece bireylerde anlama ve anlatma başta olmak üzere düşünme, analiz, kavrama gibi pek çok beceri geliştirilmektedir” (Balcı, 2016: 4).

Herhangi bir dili kullanabilme yetisi, o dile özgü anlama ve anlatma becerileri ile dilbilgisel ölçütlere sahip olma yani dilin yapı taşlarını oluşturan bu alanların belirlenmiş niteliklerini yerine getirebilme yeterliliği ile ilgilidir. Bir başka deyişle, dile ait anlama- anlatma becerileri ile dil bilgisi özelliklerini bilerek uygulama bireyin dile özgü yetkinlik düzeyini gösterir. Dil yeterliliğinde okuma yaparken konuşma yapamama veya yazabilirken dinleyememe gibi bir durum söz konusu değildir. Dil edinme her becerinin belli düzeylerde fakat birbirinin devamını sağlayacak şekilde

gelişir. Dolayısıyla dil öğreniminde dile özgü bu bileşenler bütüncül bir gelişme gösterir. Ancak dil bileşenlerinin hangi düzeyde edinildiği ile ilgili öğretim sürecinde yapılan tespitler dil beceri alanlarına olan yeterliliği gösterdiği gibi gelişim rotasını düzenlemeyi de sağlar. Beceri gelişimiyle ilgili yapılan değerlendirmeler ve alınan geribildirimler hangi dil becerisine daha fazla eğilim gösterildiğini ve becerinin geliştirilmesi gereken yönlerini ortaya koyar. Değerlendirme aşamasında kullanılan bir belirtke ile dile yatkınlık, dil duyarlılığı, tutum ve davranışlarla desteklenerek becerinin ilgi ve alışkanlığa dönüştürülmesini sağlayabilir. Dolayısıyla dil öğretim sürecinde yapılan her türlü etkinlik, tutum, davranış, geribildirim, ölçme ve değerlendirme dili oluşturan beceri alanlarına olan yaklaşımı etkileyebilir (Erkuş, 2006). Bu nedenle dil öğretiminde beceri alanlarının her birinin belli aşamalarda ve süreç boyunca ölçme ve değerlendirmeye tabi tutulması gelişim düzeyinde ve yetkinlik kazanmada etkilidir.

Anlatım, bir konu ile ilgili duygu ve düşüncelerin söz veya yazı ile ifade edilmesidir. Anlatımın güçlü olabilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekir. Duygu ve düşünceler gelişigüzel şekilde belli bir amacı olmadan ifade edilemez. Anlatma becerilerinin gelişiminde ön koşul anlama becerilerinin yeterli düzeyde kazanılmış olmasıdır. Anlama iletiyi doğru bir şekilde özümseyerek yapılandırma sürecidir. Yeni ileti oluşturma sırasında birey etkiyi biçimlendirir ve zihinsel boyutta yer alan şemalarla bütünleştirerek aktarım sürecini başlatır. Okuma ve dinleme becerilerini kapsayan anlama yetisi anlatıma dayalı temel dil becerilerinin gelişimini de etkiler. Dil öğreniminin bütün boyutlarına işlemiş olan bu becerilerin bireye iyi düzeyde kazandırılması öğretim sürecinin temel amaçlarından biridir. Ana dil öğretiminde dil becerilerinin birbirini tamamlayıcı rolü şu şekilde betimlenmiştir:

Şekil 1. Anadili ve Dil Beceri Alanları (Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı; 2016).

Aile ve sosyal çevrede başlayan anadil edinimi beceri alanlarının sağlıklı gelişimini sürdürebilmesi okul ve öğretmen dahilinde sistemli, planlı ve programlı bir

eğitim süreciyle sağlanabilir. Bireyin edindiği en temel beceri olan dinleme doğuştan var olduğu önyargısı ile uygulamaları sınırlandırılmış olsa da geliştirilmeye açık bir beceri alanıdır (Okur ve Azizoğlu, 2016). Eğitim sürecinde bu tabunun yıkılmasında etkin rol oynayacak olan kişi öğretmendir. Çünkü öğrencilere dinleme stratejilerini edinmenin kendi öğrenme yöntemini tanımaya yardımcı olacağı bilincini öğretmen kazandıracaktır.

Birey olarak bilgi edinmek, dűřünmek, değerlendirme yaparak yeni dűřünceler geliştirebilmek için belli bir düzeyde dinleme becerisine sahip olmak gerekir. Ancak bu durum teknolojinin hızla ilerlediği bilgisayar çağında kendini yetiştirmek ve çađa uygun güncellemeleri takip edebilmek için yeterli değildir. Bilgiyi doğru, tam ve hızlı bir şekilde anlamlandırabilme, problemleri çözmede kullanabilme iyi bir dinleyici olmayı gerektirir. Bu nedenle öğretim süreci, dinleme türlerinden duyulanı çözümleyerek üretim aşamasına kadarki süreç, planlanarak sistemli çalışmalarla beceriye ilişkin performans geliştirilebilir. Dinleme öncesinde, sırasında ve sonrasında uygulanan etkinliklerle birlikte bu uygulamalara yönelik yapılan değerlendirmeler ve geribildirimler sonucunda öğrenci üst bilişsel kontrolü artırabilir (Solak, 2016). Öđretim sürecinde beceriye ilişkin kullanılabilir etkinliklerin yanı sıra beceri alanının hangi yönde gelişim gösterdiğinin tespiti ve değerlendirmesinin yapılması da yer alır. Öđretmen değerlendirmesini yapmadığı bir beceri alanının hangi yönde davranış değişikliği oluşturduğunu belirlemede zorluk yaşayabilir. Bu nedenle öğretim sürecinde dinleme/izleme etkinliklerine ilişkin öğrenciden alınan geribildirimler ve yapılan gözlemler sonucunda bir yargıya ulaşılır. Bu karar verme aşamasında süreci oluşturan yaklaşım, tutum ve davranışlar, yöntem ve teknikler, ölçme ve değerlendirme ile geribildirimler değerliklik gösterir ve süreç yeniden düzenlenir.

Dil beceri alanlarının sürecin belli aşamalarında değerlendirilerek öğrencilere geribildirim verilmesi öğrenciyi öz değerlendirme yapma ve yeni amaçlar oluşturmaya yöneltir. Her birey belli bir süre içerisinde aldığı öğretimin etkisini, davranış veya tutumlarına yansımısını öz değerlendirme yaparak veya süreçte öğretmenden aldığı geribildirimi kullanarak tespitte bulunmak ve yeterliliğini öğrenmek ister. Herhangi bir beceri alanının hangi aşamasında olduğunu belirleyerek yeni hedefler oluşturmada bu oldukça yaygın bir yaklaşımdır. Bu nedenle etkinlikleri, yöntem ve teknikleri, tutum ve davranışları, sınıf içi uygulamaları, iletişimi vb. etkileyen ve dil öğretim sürecinin alt yapısını oluşturan ölçme ve değerlendirmenin, süreç boyunca beceri alanına özgü

geribildirimlerle desteklenmesi öğrencinin dil gelişim düzeyi konusunda farkındalığını artırabilir.

Dinleme beceri gelişimi öğretim sürecinde yer verilen etkinliklerin süreç ve ürün değerlendirmesi yapılarak yeniden düzenlemelerle gerçekleştirilir. Ancak bu sayede süreçte dinleme becerisinin ölçme ve değerlendirme yöntemleri “dinle, çok konuşuyorsunuz, yeter artık arkadaşını dinle, dinlemediği için anlamadı vb.” gibi yargılardan bağımsız olabilir. “Öğretmenlerin Türkçe dersiyle ilgili ölçme ve değerlendirme çalışmalarında dinleme becerisini de ele almalarının gerekli olduğunu bilmeleri gerekir. Bunun için derslerde bu becerinin gelişimine yönelik çalışmalara dinleme metinleri dışında da yeri geldikçe ve diğer dil becerileriyle de ilişkilendirerek yer verilmelidir. Aynı şekilde dinleme becerisi, Türkçe dersiyle ilgili sınavlarda da yer bulmalıdır. Öğretmen sınavın başında bu beceriyle ilgili uygulamasını yaparak sorularını sorabilir; ardından sınavın diğer bölümüne geçilebilir. Türkçe sınavını bu şekilde planlamak öğretmene ek bir yük getiriyormuş gibi görülebilir. Ancak derslerde bu beceriyle ilgili az da olsa eğitim uygulamaları yapıp sonrasında sınavlarda dinlemeye yer vermemek kabul edilebilir bir durum değildir. Öğrencilerin dil gelişimlerinin sağlıklı, dengeli olması için öğretmenler, kendilerine düşen görevleri yapmakla yükümlü olduklarını bilmelidirler. Ölçme ve değerlendirme çalışmalarında dinleme becerisine yer verilmediği sürece bu beceri ihmal edilmeye devam edilmiş olacaktır. Bu ise Türkçe eğitimi-öğretimi açısından olumsuz ve istenmeyen bir durumdur” (Doğan, 2012: 37).

Günümüzde dinleme becerisini ölçme ve değerlendirmeye yönelik geliştirilen değerlendirme formları (öz değerlendirme, akran değerlendirmesi, ürün dosyası, beceri gelişim dosyası, grup değerlendirme vb.) süreçte öğretmen- öğrenci bakımından öz değerlendirme yapabilmelerini sağlamıştır. Ancak bunların öğretim sürecinde ne kadar kullanıldığı ve farkındalık oluşturduğu soru işaretidir. “Okullarda öğrencilere dinlemeleri söylenir fakat çok az öğretmen, öğrencilere nasıl dinlemeleri gerektiği ve dinleme becerilerini daha iyi nasıl geliştirebilecekleri ile ilgili bir şeyler öğretmektedir. Okullarda öğrencilere iletilen neredeyse tek dinleme eğitimi, tamamen faydasız bir ihbar olan ‘Dikkat et!’ ve ‘Dikkatle dinle!’ dir. Öğretmenler, dinlemeyi nasıl öğreteceklerini bilmediklerinden yakınmaktadırlar” (Doğan, 2008: 264). Öğretmenlerin öğrencilerin dinleme becerisinin gelişimine yönelik ölçme ve değerlendirmeleri veli görüşmelerinde “oğlunuz hiç susmuyor, sınıfta gürültü yapıyor, dersi daha dikkatli

dinlerse aslında akıllı bir çocuk, dersi dinlemiyor vb.” ifadeleriyle sınırlı kalmamalıdır. Ayrıca yapılan bu görüşmelerde “iyi bir dinleyici ve gözlemci, dersi dikkatli dinleyerek önemli yerleri not alıyor, görüş bildirmek için uygun yerlerde söz hakkı istiyor vb.” değerlendirmelere çok sık yer verilmediği öğrenci performansından ziyade bireysel değerlendirmelere yoğunluk verildiği belirtilmiştir (Finger& Bamford, 2010; Doğan, 2012). İyi bir dinleyicinin özelliklerinin betimlenmesi ve bu ölçütlere yönelik performans odaklı betimleyici değerlendirmelerde bulunulması öğrencinin beceriye ilişkin eksik noktalarını daha iyi tanımlamada yardımcı olur. Aynı zamanda bu yönde ölçme ve değerlendirmede verilen geribildirimler ve yapılan düzeltmelerle ilgili takip çizelgelerini içeren bir gelişim dosyasının oluşturulması değerlendirme uygulamalarını zenginleştirebilir. “Personelin yeterlilik düzeyinin geliştirilmesi için personelin tanınması, çalışmaları hakkında kendilerine geribildirim verilmesi, yönlendirilmesi, eğitilmesi ve teşvik edilmesi gerekir. Geribildirim çok kaynaktan verilmesi durumunda personelin elde ettiği bu bilgiyi daha doğru, objektif ve güvenilir bulma ve etkili bir şekilde kullanma olasılığı artar” (Benligiray, 2014: 204). Bu durum öğretim sürecinde öğretmenin öğrenci gelişimi için kullandığı değerlendirme ve verdiği geribildirim çeşitliliği için de geçerlidir. “Yapılan çalışmalar sonucunda görülmüştür ki; özellikle dinleme becerilerinin ölçme ve değerlendirme boyutunda bir eksiklik vardır. Bu alanda araştırmaların yapılması ve dinleme becerisini ölçmek ve değerlendirmek için etkinliklerin geliştirilmesi de alana büyük katkı sağlayacaktır” (Epçaçan, 2013: 345). Beceri gelişim dosyası, raporlar ve hedef noktaya yönelik beceride atılan adımların değerlendirildiği herhangi bir belgeyi içerir. Bu dosya sayesinde öğretmen ölçme ve değerlendirmelerinde belgeye dayalı geribildirimler kullanarak ölçüm sonucunun geçerliliği ve güvenilirliğini artırabilir.

Anlamaya dayalı dil becerilerinden bir diğeri okumadır. “Okuma, yazı (görsel yolla) aracılığıyla gelen mesajların alınıp, çözümlenmesi, algılanıp anlamlandırılmasına dayalı karmaşık bir beceridir (Topbaş, 1998: 12). Okuma bireyin algılama ve zihinde yapılandırma gibi aşamaları içeren fiziksel ve zihinsel işlemler sürecidir. Okuryazarlığın okul çağının ilk döneminden itibaren temeli atılır. İyi bir okur olma ve eleştirel bir bakış açısı kazanma yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Okuduğunu kavramada amaç metnin yüzey yapısındaki öğelere yönelmekten çok derin yapıda yer alan ifadeleri çözümleyebilme, ilişki kurma, ayırıştırma, sınıflandırma, sıralama, sorular oluşturma ve özetleyebilme gibi etkinlikleri gerçekleştirmektir. “Öğrencilere metinler okutularak geri

bildirim alınmalı ve eksikliklerini giderebilmeleri için geri bildirim verilmelidir” (Göçer, 2007: 26). Okuma becerisinde gelişimin hangi yönde olduğunu belirleyebilmek için süreç değerlendirmesinden yararlanarak tespitlerde bulunmak eksik bölümlerin tamamlanması bakımından oldukça önemlidir. “Durum saptama aşaması, bir öğretim ortamında yaşanan okuma öğretimi sürecinin son derece önemli bir aşamasıdır. Bu aşama, o ana dek gerçekleştirilen etkinliklerin, öğrencileri ilk aşamada belirlenen hedefleri taşıyıp taşımadığını saptamak açısından önemlidir. Öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşip ulaşmadığını saptamak ise geriye dönük bir değerlendirme yapmayı gerektirir. Bu değerlendirme bir yandan saptanan hedeflerin gözden geçirilerek öğrenciler açısından uygunluğunu değerlendirmeyi; diğer yandan ise öğretimsel amaçlı etkinliklerin ilkelerine uygun bir biçimde yerine getirilip getirilmediğini ve farklı öğretimsel etkinliklere gereksinim duyulup duyulmadığını değerlendirmeyi gerektirir” (Ülper, 2010: 120). Bu nedenle öğretim sürecinde okuma becerisi uygulamalarında okuma öncesinde, okuma anında ve sonrasında dikkat edilmesi gereken stratejilere yönelik etkinlikler gerçekleştirilerek gözlemler yapılır (Peköz, 2009). “Öğrencilerin seviyelerini belirlemede sınıf içi etkinlik ve tartışmalar da önemlidir. Bu tartışmalar ve etkinlikler süresince okuma alışkanlığı kazanmış öğrenciler ve her öğrencinin anlama seviyesi belirlenir” (Balcı, 2016: 68). Aynı zamanda “informel okuma envanterleri ve anlık sürekli kayıtlar (Clay, 1993) gibi daha çok öğretmenlerin kaydettikleri okuma davranışlarını yorumlama yeteneği üzerine temellendirilen testler de doğal olarak daha informel olanlardır. Bunların yanı sıra Gelişimsel Okuma Değerlendirmesi (Beaver, 1997) ve Niteliksel Okuma Envanteri (Leslie ve Caldwell, 2000) gibi öğretmenlerin yorum unsurunu da içeren informel yönü güçlü, karma nitelikte standardize testler de bulunmaktadır. Bu tür değerlendirmeler öğretmenlere, öğrencilerini bir okuyucu olarak derinlemesine inceleme imkânı verir. Öğrencilerin başarı düzeyleri, bir nebze de olsa okuma güçlükleri ve ilgi alanları hakkında bilgi verir” (Akyol, Yıldırım, Ateş, Çetinkaya ve Rasinski, 2014: 2).

Süreç boyunca etkinlik uygulamalarında öğrenci performansı gözlemlenerek değerlendirme yapılır. Göçer (2007) ders işleniş sürecinde ölçme ve değerlendirmenin ‘etkinlik içi değerlendirme ile tema sonu ölçme ve değerlendirme’ olarak iki koldan yürütülmesi gerektiğini belirtmiştir. Etkinlik içi değerlendirmeyi ise ‘işleyiş öncesi ön değerlendirme, işleyiş sırasında ara değerlendirme, işleyiş bitiminde son değerlendirme’ şeklinde aşamalandırmıştır. Becerilere yönelik hazırlanan ölçütlerle yapılan

değerlendirmeler sonucunda sözel geribildirimler kullanılır ve süreç ihtiyaç doğrultusunda yine geribildirimlerle şekillendirilir. “Türkçe öğretiminde ölçme, öğretmenin gözlemleri, dinleme, konuşma, okuma, yazma çalışmaları, sözlü ve yazılı etkinlikler, okuma-yazma ölçekleri vb. aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Türkçe öğretiminde geliştirilecek beceriler zaman zaman yapılacak yazılı sınavlarla değil, düzenli gözlemlerle saptanmalıdır. Dinleme becerileri için çeşitli etkinliklere, okumayı ölçmek için sesli okuma etkinliklerine ağırlık verilmelidir. Okuma hatalarına dikkat edilmeli, öğrencinin okuma becerilerinin gelişim düzeyi izlenmelidir. Konuşma ve yazma becerilerinin gelişimi yine yazılı yoklama şeklinde değil, çeşitli etkinliklerle izlenmelidir. Anlama becerilerinin gelişimi ise çeşitli sorularla, etkinliklerle ve sorgulamayla ölçülmelidir” (Güneş, 2007: 348). Okuma becerisinde kazanımları öğrenciye kazandırmada gözlem yapılmalı ve farklı ölçme- değerlendirme araçlarına yer verilmelidir. Böylece duraklama, geri dönme, tekrarlama, sözcükleri tek tek okuma, tümce kümelerini kavrayamama vb. okuma yetersizliği olan öğrenciler belirlenerek etkinlikler ve görevler bu yönde geribildirimlerle yeniden düzenlenebilir. Okumada başarısızlığı sınıfların kalabalığı, metnin niteliği, öğrencinin ilgi ve alışkanlığı, uygulanan yöntemin uygunluğu, öğretmenin dinleme ve okuma etkinliklerine özen göstermeyişi, beceri ölçme ve değerlendirmesiyle ilgili yapılan geribildirimlerin ve yönlendirmelerin yetersizliği vb. etmenlerden kaynaklanabilir. Dolayısıyla öğretmen süreçte yaptığı gözlem ve geribildirimlerle öğrencinin okumadaki başarı durumunu belirler ve buna yönelik rehberlik eder. Geribildirimler okuma materyallerine ilgi duyma, eleştirel bakış açısı edinme, zengin bir sözcük dağarcığına sahip olma, geniş hayal gücü, bir metin üzerinde uzun süre inceleme yapma, hızlı ve anlayarak okuyabilme vb. iyi okur olma davranışları içermelidir. Böylece kendi okuma kültürünün ve alışkanlığının farkında olan öğrenci okuma ağını zenginleştirebilmek için yeni yöntemler deneyebilir. Öğrencide bu farkındalığı oluşturmada öğretmenin okuma becerisine ilişkin verdiği değerlendirmeler ve süreçte yaptığı uygulamalara ilişkin kullandığı geribildirimler oldukça önemlidir.

Ölçme ve değerlendirme araçlarının dönem öncesinde planlanması öğretmenin tutarlı, düzenli olarak ve sistemli bir şekilde geribildirimlerde bulunmasını sağlar. Beceri gelişim dosyasında yer verilen ölçme ve değerlendirme bölümündeki ölçekler ve beceriye ilişkin etkinlik değerlendirme belgeleri sayesinde öğrenci farkındalığı ve veli bilgilendirmeleri daha net ve kararlı ifadelerle gerçekleştirilebilir. “İyi okuma

öğretmenleri, ölçünleştirilmiş grup başarı denemelerinden günlük sınıfta kullandıkları çeşitli değerlendirme tekniklerine kadar geniş çaplı değerlendirme yöntemlerine aşinadılar. Ölçünleştirilmiş gruplardan çıkan değerlendirme bilgilerini, ölçünleştirilmiş başarı sınamalarının, grup performansını göstermede geçerli ve güvenilir göstergeleri olduğunu, ancak bireysel performans hakkında yanlış yönlendiren bilgi verebileceğini de göz önünde bulundurarak çocukların okuma gelişimi hakkında bilgi veren bir kaynak olarak kullanmaktadırlar. Çocukların gelişimindeki eleştirel yargıların çeşitli bilgi kaynaklarından toplanmasının çok iyi farkındadırlar ve tek bir ölçüte dayanan eleştirel yönlendirme kararı almazlar” (Arıcı, 2012: 143).

Anlatım, “duygu, düşünce, hayal, izlenim, yaşantı ve tasarıların söz ya da yazıyla ortaya konulması işidir” (Göçer, 2018: 230). Anlatım, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma dır. Aynı zamanda iletişim sırasında yazı, söz veya beden dili ile bilgi, duygu, düşünce paylaşımında bulunma, aktarılan konuyu anlamlandırma ve karşılıklı geribildirimde bulunmadır. Anlatımda aktarılan konunun karşılık bulup bulmadığı anlatım sonrasında alınan geribildirimlerle kontrol edilir. Anlatım sırasında önemli bulunan ileti verici tarafından alıcıya gönderilir. Alıcının iletiye verdiği geribildirimler iletinin hedef noktaya ulaşp ulaşmadığını ortaya koyar. Eğer ileti alıcı tarafından tam doğru olarak kavranmamışsa gönderim yolu değiştirilerek tekrar sunulur. Dolayısıyla anlama ve anlatma becerileri dil öğretiminde birbirinde bağımsız değildir. Çünkü “insanların anlatma eylemlerinin amacı anlaşılmasıdır” (Özen, 2001:96).

Aktarılmak istenen duygu ve düşüncelerin yazı aracılığıyla iletilmesi yazılı anlatımı oluşturur. “Yazılı anlatım, öğrencinin kendi gördüğünü, duyduğunu, düşündüğünü ve yaşadığını yazarak anlatmasıdır” (Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı, 2016: 83). “Sözlü dil bir kişi tarafından söylenen ve kulağa yönelik bir iletişim aracıdır. Yazılı dil ise grafiksel anlatımla yazılmış ve okumaya elverişli bir iletişim türüdür” (Günay, 2013: 189). Yazma, metin oluşturma sürecidir. “Yazma çalışması, sadece bazı yazma tekniği bilgilerinin aynen uygulanması demek değildir. Öğrencilerin yaşantılarından, izlenimlerinden, tasarı ve hayallerinden beslenerek ortaya özgün ürünler çıkarma işidir” (Göçer; 2018: 55). Öğretim programında yazma becerisine yönelik öğrencilerin yazma duygu ve düşüncelerini dilin kurallarına uygun ve etkili bir şekilde aktarma, alışkanlık kazanma ve beceri alanında yeteneği olanları kendini geliştirmesine fırsat oluşturma gibi amaçlar doğrultusunda düzenlenmiştir. “Yazma eğitimi, amaçlı bir eğitim etkinliğidir. Yazma eğitimi, konu seçiminden ortaya konulan çalışmaların

değerlendirilmesine kadar öğrencilerin etkin olduğu, öğretmenin rehberlik yaptığı dinamik bir süreci gerektirmektedir” (Göçer, 2018: 296). Yazma bir konuya ilişkin duygu ve düşüncelerin, bilgi ve birikimlerin etkili ve özgün bir şekilde kâğıda aktarılmasıdır.

Öğretim sürecinde öğrencilere eleştirel düşünme, seçme, karar verme, yeniden yapılandırma gibi üst bilişsel stratejiler yazma becerisiyle kazandırılır. Psikomotor, bilişsel ve duyuşsal becerilerin bütünleşik olarak uygulandığı yazma becerisi belli bir öğrenim düzeyi gerektirir. Yazma becerisinin gerektirdiği bu yetilerin edinimi sonrasında öğretim sürecinde yazma becerine ilişkin etkinlikler planlanır. Yazma becerisinin geliştirilmesi öğrenme sürecinde sürekli yazma uygulamalarına yer vermekle doğru orantılıdır.

Dil öğretiminde anlama öğrenme alanını kapsayan dil becerilerinde olduğu gibi yazma becerisinde de gelişimi takip etmede ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yer verilir. Yazma becerisini değerlendirme ölçütleri; süreç boyunca yapılan etkinlikleri, yazma öncesinde, yazma sırası ve sonrasında kullanılması gereken stratejileri, dersin amacı ile kazanımları kapsayıcı olmalıdır (Solak, 2017). Öğretmen yazma sürecine ilişkin uyguladığı etkinliklerde aldığı geribildirimlerle yönetimi ve kontrolü sağlar. Değerlendirme boyunca yazılı metne ve yazma sürecine verilen geribildirimler değişkenlik gösterir. Bu nedenle öğretmen ders öncesinde dersin amacına uygun kazanımlara ilişkin oluşturduğu etkinliklerde kullanılması gereken ve ihtiyaç anında kullanabileceği geribildirimleri ve değerlendirme formları hazırladığı plana dahil etmelidir. Böylece plan dahilinde bir sonraki adımı öngören öğretmen gereksiz uğraşların önüne geçerek zaman kontrolü sağlayabilir. Öğretmen ancak bu sayede her öğrencinin becerilere ilişkin gelişim dosyalarını takip edebilir ve yazılı metnini değerlendirmede sadece not sistemini değil betimleyici geribildirimlerde bulunabilir.

Öğretmenin öğrenci yazma çalışmalarını ve sınav belgelerini değerlendirmede kullandığı geribildirimler öğrencinin beceriye yönelik ilgi, tutum ve alışkanlık düzeyini etkiler. Bu nedenle sözlü veya yazılı bu tür değerlendirmelerde yönlendirici ve açıklayıcı olarak süreçte kullanılan her türlü söylem öğrencinin beceriye yaklaşım durumunu etkiler. Öğrenciden alınan geribildirimler sayesinde öğretmen yetenekli öğrencileri tanır ve uygulamalarda yeteneğini zenginleştirmeye yönelik etkinliklere ağırlık verir. Dolayısıyla öğretim sürecinde yazma becerisine ilişkin etkinlikleri ve süreç devamını yönlendiren sürecin ana aktörleri olan öğretmen ve öğrenci arasındaki

etkileşimden doğan geribildirimlerdir. Sürecin temel yapı bileşenlerinden olan ölçme ve değerlendirmede kullanılan geribildirim sürecin ilerlemesine, durağanlığın, etkili ve kalıcı öğrenmeye şekil veren ana unsurdur.

Yazılı anlatımı ölçme ve değerlendirme sonucunda öğrenci eksikliklerini görerek metnini yeniden düzenler. Oluşturulan her metin yarım ve sürekli değişime açıktır. Bu nedenle öğretmenin süreçte kazanımları ortaya koyarak bu davranışlara yönelik ölçüt geliştirmesi ve süreç sonrasında öğrenciden bu ölçütleri yazılı anlatımına yansıtmasını beklemesi programın ders planı gereğince işlenmesini sağlar. Böylece öğrenci yazım içeriğine ve düzenine ilişkin dersin amaç ve kazanımına bağlı olarak eksik veya yanlışlarının farkına öğretmen değerlendirmesiyle ulaşmakla birlikte yeniden düzenlemeye gider. Ancak öğrenci beceri performansına dayalı ölçme ve değerlendirmelerde kullanılan geribildirimleri anlamlandıramayabilir. Bu gibi durumlar öğretmenin yazılı anlatımları sadece not ile değil değerlendirmeden ziyade yönlendirici ve betimleyici geribildirimlerle örneklendirerek veya açıklayıcı, teşvik edici geribildirim söylemlerine yer vermenin önemini ortaya koyar. Aksi takdirde öğrenci öğretmenin vermiş olduğu ölçütü anlamadığı için metninde gerekli düzeltmeleri yapamayabilir veya yanlışın hangi bölümde olduğunu ve nasıl düzeltebileceğini anlamayabilir. Bunun için beceriyi değerlendirmede kullanılan geribildirim türü, yeri, söylem biçimi becerinin gelişimi açısından oldukça önemlidir. Sadece not ile değerlendirme yerine açıklayıcı geribildirimlerin kullanımı, öğrencinin yanlış kavrayarak metni düzenlemesini sağlayarak bir sonraki aşamada aynı yanlış yapmasını engelleyebilir. Bu aşama yazma becerisinin geliştiğini belirten bir gösterge niteliğini taşır ve öğretmene veli-öğrenci görüşmelerinde değerlendirme bakımından dayanak noktası oluşturur.

Öğrenci yazma çalışmaları bütünsel ve çözümlenmeli olarak veya ürün ve gelişim dosyasıyla değerlendirilebilir. Yazma etkinliklerinde özellikle metin üretimi sırasında metnin yüzey yapı ve derin yapı özelliklerine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanır. Yüzey yapı özellikleri olarak dil bilgisi, biçim, yazım, noktalama açısından; derin yapı özellikleri olarak ise anlatım, içerik yönünden metne yeterlik kazandırılır. Günümüzde öğretmenlerin öğrenci yazı çalışmalarına daha çok geleneksel geribildirimde buldukları ve değerlendirmelerde biçimsel, yüzey yapıya yönelik sadece not ile değerlendirme veya sözel geribildirim kullanmanın ön plana çıktığı gözlenmiştir (Göçer, 2018; Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı, 2016). “Okullarda çocuğun ortaya koyduğu

metnin nasıl yazıldığıyla ilgilenilmekten çok yazım ve noktalama yanlışları vb. üzerinde durulur. Böylece öğrenciler yazılı anlatım, yazma becerisini geliştiremezler” (Göçer, 2018: 45).

Metin üretim süreci öğrenci planlama, yazma, gözden geçirme, düzenleme ve yeniden yapılandırma aşamalarını izler (Özdemir, 2007). Bu bilişsel aşamalardan gözden geçirme, ekleme ve silme durumunda öğrenciye geribildirim verilebilir. Böylece öğrenci ürettiği metnin yeterlilik düzeyini belirleyebilir. Yapılan bu tespitler sayesinde metni yeniden düzenleme aşamasına geçilebilir. “Ölçme değerlendirme sonuçlarına göre öğretmenler, derslerin içerik ve işlenmesinde değişiklikler yapabilir, öğrencilerinin eksik ve yanlış öğrenmelerini düzeltici yönde tedbirler alabilirler. Ayrıca ölçme sonuçlarına dayanarak öğrencilere performansları ile ilgili dönüt verebilirler. Öğrenciler de çalışmalarını bu dönütler ışığında yönlendirebilirler. Dolayısıyla dönüt, biçimlendirici ölçme ve değerlendirmenin vazgeçilmez unsurudur. Aynı zamanda öğrencilerin yazılı ürünlerine geribildirim sunma, yazma becerilerini geliştirmek için dil eğitim öğretiminin en önemli yönlerinden biri olarak kabul edilmektedir” (Çelik, 2018: 300).

Yazma becerisinin edinimi gelişiminde değerlendirme ölçütlerini belirlerken sınıf düzeyi, program içeriği ile öğrencinin bir önceki dönem yetkinliği dikkate alınır. Ancak günümüzde öğrencilerin yazma becerisi gelişimi takip edilmemekle birlikte üretilen metinlere yönelik sonuç değerlendirme yapılmadığı ve yapılan değerlendirmelerin metnin dış yapısına ilişkin sözel geribildirimi, not ile değerlendirmeyi ve genel ifadelerle betimlemeyi geçmediği gözlenmiştir. “Okullarımızda yazı eğitimi çalışmaları Türkçe, edebiyat ve kompozisyon dersleri çerçevesinde yürütülmektedir. Bu derslerde yapılan çalışmalar çoğunlukla geleneksel anlayışla yürütülmektedir. Öğrencilere konu ile ilgili bir atasözü veya özdeyiş verilip açıklamaları istenmekte ve büyük bir çoğunluğu da değerlendirilmemektedir. Bu tür özensizlik ve önemsemezlik zamanla öğrenciler tarafından kanıksanmakta ve söz konusu yazma çalışmaları, amaçsız, sıradan bir eğitim etkinliği durumuna düşmektedir” (Göçer, 2018: 296). Bu şekilde uygulanan bir ölçme ve değerlendirme sonucunda öğrencinin yanlışın ne olduğunu belirlemede ve düzeltme yolunu oluşturmada sorun yaşayabilir. Ayrıca bu durum aynı noktada döngüsel yanlışlar yapmasına neden olabilir. Bu nedenle ölçme ve değerlendirmenin süreç öncesi, süreç boyunca ve süreç sonrasında

çok iyi yapılandırılmış olması bütün becerileri edinme ve geliştirmede oldukça önemli bir etkiye sahiptir.

Anlatma becerilerinden olan konuşma günlük hayatta en çok kullanılan iletişim yoludur (Çerçi, 2015). Anlatım söz, yazı ve beden dili ile sağlanır. Sözlü anlatımda konuşma bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin etkin kullanıldığı dinamik bir süreci kapsar. “Konuşma, kişinin duygu ve düşüncelerini sözle bildirmesidir” (Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı, 2016: 81). Bireyin alıcıya ileticeği duygu ve düşüncelerin istendik yönde amaca ulaşmasında konuşma becerisini etkili kullanması önem taşır. Bu nedenle konuşma becerisinde gelişimi artırıcı çalışmalara öğretim sürecinin her aşamasında yer verilir. Süreç boyunca çeşitli türde konuşma yöntem ve tekniği (güdümlü konuşma, yaratıcı konuşma, tartışma, ikna etme vb.) farklı uygulamalarla öğrencilere kazandırılır. Bu uygulamalar sırasında öğrenciler sözel geribildirim veya beden diline yönelik geribildirim ile yönlendirilir.

Öğretim programında öğretim süreci boyunca konuşma becerisine ilişkin yapılan etkinliklerle öğrencinin konuşma kurallarını dikkate alarak konuşma tür, yöntem ve tekniklerine uygun bir şekilde ifade yeteneğini geliştirmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda eğitim durumunun oluşturulması, süreç boyunca öğrencinin konuşma becerisindeki gelişiminin düzenli aralıklarla takibini kolaylaştırabilir. Öğretim sürecini oluşturan öğretmen- öğrenci etkileşimi, sürecin aksamasını, ilerlemesini, yoğunluğunu ve akıcılığını belirleyen temel etkidir (Ottekin Demirpolat, 2018). Bu nedenle süreçte gerçekleşen konuşmaların hangisinin amaçlı, amaçsız, gerekli ve gereksiz olduğu ayırımına öğretmenin her an hazırlıklı olması ve dersi iyi organize etmesi gerekir. Bilinçli öğretmen etkinlik uygulamaları sırasında ve sonrasında süreçte yaşanabilecek olay ve durumlara karşı hangi tür geribildirimlerle dersi yönlendirebileceğini ders öncesinde eğitim durumunda organize eder. Aynı zamanda ihtiyaç anında ve etkinlikler sırasında öğrencinin derse olan ilgi ve dikkatini tekrar toplamada yararlanabileceği geribildirimleri ders öncesinde belirleyen öğretmen süreyi daha etkin kullanabilir. Ancak bu şekilde bir sistemli ilerleyişle her bir öğrenci için konuşma öncesi, sırası ve sonrası değerlendirmelere yer verilebilir.

Ölçme ve değerlendirme sürecinde öğretmenin öğrenciye verdiği geribildirimler ve öğrenci tepkileri sürecin amaca ulaşmasını etkileyen en önemli etkenlerdendir. Konuşma sonrasında öğretmen akran, grup, öz değerlendirme gibi ölçme ve değerlendirme türlerinden de yararlanabilir. Öğrencinin konuşma sonrasında öz

değerlendirme yapabilmesi, iyi bir konuşmacının sahip olması gereken niteliklerle ilgili bilgi birikimine bağlıdır. Değerlendirmesi yapılmayan bir beceri etkinliklerine çok fazla zaman ayrılrsa da hangi yönde gelişme gösterdiği belirlenmediği için zaman kaybı olarak görülebilir. Çünkü performansın beceri ölçütlerini karşılayıp karşılamadığı ve uygunluk derecesinin tespiti, bir önceki gelişmenin sonucunu ortaya koyarken bir sonraki aşamada yapılacak uygulamaları ve kazanımları belirlemenin ön koşulunu oluşturur. Bir sonraki aşamada öğrenci, bir önceki aşamadaki eksik bölümleri tamamlama kontrolünü, hangi gelişmeleri sağladığını veya henüz hangi durumlarda yanlış tekrarladığını değerlendirmede bulunarak belirleyebilir. Öğretmenin ve akranların verdiği geribildirim sözel ifadelerinin yönünü değiştirerek söylem gücünü artırabilir. Ancak öğrenciye herhangi bir konuşma türü sırasında veya öğretim sürecinde çoğunlukla yer verilen soru- cevap tekniğine yönelik geribildirimlerde bulunmama veya yanlış görmezden gelme öğrencinin sürekli aynı davranışlarda ve konuşma tutumunda bulunmasına neden olabilir. Bu nedenle süreçte her anın yapılandırılması öğrenci diksiyon ve hitabeti ile erdem ve algı (yaklaşım biçimini) düzeyini etkiler.

Öğretim süreci etkinlikler sırasında verilen örnekler, konuşma ağı çerçevesinde dikkatin çok çabuk dağılabileceği bir yapıya sahiptir. Bu nedenle konuşma becerisi edinimi ve gelişimi öğretmenlerin ancak süreci yapılandırmasıyla gerçekleştirilebilir. Derse girişten itibaren ders sonu değerlendirme anına kadar ki süreçte yer verilecek bütün uygulamalara ilişkin kullanılabilir geribildirimler ve süreçteki öğretmen- öğrenci etkileşimi dersin akışı ve ilerleyişini belirler. Öğrencinin konuşma becerisini değerlendirirken öğretmen, konuşma becerisine ilişkin konuşma öncesi, anı ve sonrasındaki stratejileri, etkinlik sırasındaki söylemsel ifadeleri, akranlarla iletişimi, kullanılan geribildirimleri dikkate alış ve uyarlayış biçimini, bir konuşma dinletisine karşı yaklaşım tarzını ölçüt olarak alabilir. Aynı zamanda ‘duyuşsal- iletişimsel beceri sınavları, üretimsel- iletişimsel beceri sınavları, iletişimsel- durumsal beceri sınavları, iletişim başarı değerlendirmesi, olumlu düzey değerlendirmesi, kendi kendini değerlendirme’ gibi ölçme ve değerlendirme biçimlerine de yer verilebilir” (Göçer, 2015: 48). Anlama ve anlatma öğrenme alanlarına özgü bütün dil becerileri bireyin kendi kendisine yetkin kullanım sağlayabileceği bir süreç değildir. Ancak belli aşamadan sonra alınan destek ve düzenli takip ile organize edilebilir. Öğretim sürecinde ise bu durum ölçme ve değerlendirme ölçütleri, araç- gereçleri ve uygulamalarının planlanmasıyla sağlanabilir.

Dil bilgisi “Bir dilin okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütünüdür” (Göçer, 2015: 240). Öğretim sürecinde etkinlikler metin temelli olarak beceri alanlarıyla sarmal bir şekilde oluşturulmalıdır. Dil bilgisi öğretiminin amacı hedef dile özgü kuralları birbirinden bağımsız olarak vermek değil, dil beceri alanlarıyla ilişkilendirerek dilin kullanım olanaklarını sezdirmek ve uygulanmasına fırsat vermektir. “Dil bilgisi, bağımsız bir ders olarak değil okuma-anlama işi ile birlikte yürütülmelidir. Bu dersle ilgili çalışmalar, öğrencilerin anlama, konuşma, yazma becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır” (Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı, 2016: 110; Sever, 2000). Bu nedenle dil bilgisine yönelik öğrenci performans gelişimi beceri alanlarıyla iç içe olarak yürütülür. “Öğrencilerin dil bilgisi öğrenme alanıyla ilgili bilgi ve birikimleri, anlama ve anlatma beceri alanlarına ait becerilerin sergilenmesinde gözlemlenebilmektedir. Bir başka ifade ile öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini kullanma durumları dil bilgisi öğrenme alanına hakimiyetlerinin de bir göstergesidir. Burada şunu ifade etmek gerekir. Dil bilgisi öğrenme alanı dilin temel kuralları ile ilgili bilgilerin öğretilerek ezberletildiği bir alan değil, temel dil becerilerinin etkin kullanılabilmesi için başvurulacak bir rezerv alandır. Dil bilgisi başlı başına bir amaç değil, becerilerinin etkin kullanılmasında bir araçtır. Bu açıdan dil bilgisi öğrenme alanı ile ilgili yeterliğin değerlendirilmesinde en temel gösterge, öğrencilerin becerileri kullanabilme yeterlikleridir” (Göçer, 2018: 273). Aynı zamanda dil bilgisine yönelik yapılan değerlendirmelerde anlama ve anlatma beceri alanlarındaki yetkinlik düzeyleride dikkate alınır (Durmuş, 2013). Bu nedenle sürece entegre edilen dil bilgisi değerlendirmeleri öğretmenin beceri alanlarına ilişkin sağladığı geribildirimlerle yapılabilir. Alanyazında dil bilgisine yönelik öğretmen değerlendirmelerinin genellikle öğrenci yazma çalışmalarını, kompozisyon ve sınav kağıdını not ile değerlendirme veya sadece yazım ve noktalama yanlışlarını belirtme şeklinde yapıldığı belirtilmiştir (Göçer, 2011; Çubukçu, 2012; Ülper, 2012). Geribildirim öğrenciye veya ürüne sadece değerlendirme bakış açısıyla verilmesi öğrencinin düzeltmesi gereken noktaları belirlemesine, nerelerde yanlış yaptığını farketmesine ve düzeltme yolunu oluşturmasına engel oluşturabilir. Aynı zamanda öğretmenin sadece bu tür geribildirimleri kullanması öğrencinin beceri gelişim takibinin sağlıklı yapılmasına ve öğrencinin öğretmen notunu kabullenerek öz değerlendirmeye ihtiyaç duymamasına neden olabilir. Bu nedenle öğretmen öğretim sürecinde öğrencinin dil bilgisine özgü kuralları beceri alanlarında etkili ve doğru bir

şekilde, dilin üretim olanaklarından yararlanarak kullanıp kullanmadığını değerlendirirken çeşitli geribildirimlere yer vermelidir.

1.1. Problem Durumu

“Eğitim süreçlerinde ölçme ve değerlendirme denildiğinde öğrenciye not vermek için yapılan uygulama biçimi olarak düşünülmektedir. Daha da kötüsü, ölçme ve değerlendirme deyince, çoktan seçmeli maddelerden oluşan testler gelmektedir. Durum böyle olunca eğitim ortamlarında süreç ihmal edilip sonuca odaklanılmaktadır. Hem öğretmen hem de öğrenciler açısından böyle olan bu durum, öğretmenin bilgi aktarıcısı, öğrencilerin de pasif bilgi alıcısı rolleriyle öğrenme sürecinin hedeflenen doğrultuda yürütülememesine ve sürecin verimsizleşmesine neden olmaktadır” (Göçer, 2018: 203). Bu nedenle öğretim sürecini değerlendirmede süreç odaklı yaklaşım daha çok vurgulanmalıdır. Süreç değerlendirmede ve biçimlendirici değerlendirmede geribildirim kullanımı öğrenci beceri gelişimini sağlamada ve yönlendirmede çok değerlidir (Furtak, Ruiz- Primo, vd., 2008; Stephens, 2011). Çünkü süreçte kullanılan geribildirim öğrencinin beceriye yaklaşım tutumunu, isteğini, başarısını ve performansını olumlu veya olumsuz yönde etkiler.

Geribildirim öğretim sürecinde kullanılan yaklaşımlara göre farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Davranışçılık kuramında olumlu geribildirim, ödül çerçevesinde pekiştireç iken olumsuz geribildirim ceza olarak belirtilmiştir. Bilişsel ve yapılandırmacı yaklaşımlarda da geribildirim farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Günümüzde bu konuda yapılan çalışmalar belli bir beceriye yönelik geliştirilen geribildirim türleri, geribildirim öğrenciler üzerindeki etkisi ve etkili geribildirim verme yollarının neler olabileceği üzerinde yoğunlaşmaktadır (Dökmen, 1982; Hattice, 1987; Ferris, 1995; Erişen, 1997; Straub, 1997; Black & William, 1998; Paulus, 1999; Wiliam, 1999; Bardine, Bardine & Deegan, 2000; Matsumura, 2000; Oral, 2000; Matsumura, Patt hey- Chavez, Valdes,& Garnier; 2002; Richardson, 2005; Weaver, 2006; Göçer, 2011; Hamzadayı ve Çetinkaya, 2011; Özdemir ve Erdem, 2011; Ülper, 2011; Köğce, Yıldız ve Aydın, 2012; Ülper, 2012; Ülper ve Çetinkaya, 2013; Rostamian, 2014; Junaidi, 2017). Alanyazın incelendiğinde geribildirim ile ilgili; geribildirim kullanımı ve öğrenci başarısı ilişkisi, sözel ve yazılı geribildirim türlerinin yazma becerisine etkisi, fen ve teknolojileri, bilgisayar, matematik, psikoloji, sosyal bilimler vb. alanlarda geribildirim kullanımı ve öğrenci akademik başarısı, öğrenci

duyuşsal ve bilişsel gelişiminde geribildirim yeri ve önemi, öğrenci geribildirim tercihi gibi çalışmalar yapıldığı gözlenmiştir (Somuncuoğlu, 1996; Şahin 2006; Tayfur, 2006; Erdemli, Sümer ve Bilgiç, 2007; Ergünay, 2008; Ayar,2009; Devrim Dayı, 2009; Demirci, 2010; 2013 Çevikbaş, 2013). Ancak Türkçe eğitiminde geribildirim kullanımına yönelik sınıflandırmanın eksikliği tespit edilmiştir. “Çeşitli geribildirim türleri vardır ve her dersin kendine özgü özellikleri vardır. Matematik ve fen bilimlerinin diğer derslere göre daha net ilerleme basamakları vardır ve önceden belirlenen bilgi basamakları derslerde ele alınır ve öğretilir. Bu durum biçimlendirici durum belirlemenin de daha düzenli ve planlı yapılabilmesine sebep olur. Verilecek geribildirimler sınavlar sonrası planlanıp geciktirilmiş olarak verilebilir. Destekleyici ve yapıp göstermeye dayalı geribildirim türleri bu derslerde etkili olarak kullanılabilir. Sosyal bilimler ve Türkçe derslerinde ise fikirler, hayal etme ve yaratıcılık ön plana çıktığı için öğrenme daha plana çıktığı için öğrenme daha plansız olarak ilerleyebilmektedir. Dolayısıyla anlık geribildirim verme, soru sorma ve açıklamalar bu tür derslerde daha fazla gözlenmektedir. Aynı seviyede, aynı hedeflere ulaşmaya çalışan iki ayrı sınıfta geribildirimler oldukça birbirinden farklı olacaktır. Bu derslerde de destekleyici geribildirim öğrencilerin daha iyi öğrenmesine katkıda bulunacaktır” (McMillan, 2015: 169). Bu nedenle Türkçe öğretim sürecinde dil beceri alanları ve dil bilgisine yönelik geribildirim türlerinin belirlenmesi öğretmenin dersi daha iyi organize etmesini sağlayabilir.

Alanyazında, okuma ve yazma becerisine yönelik geribildirim kullanımı ile ilgili çeşitli uygulamalara daha sık yer verilirken öğrencilerin dinleme ve konuşma beceri gelişiminde kullanılabilir geribildirim türlerini inceleyen çalışmaların eksikliği gözlenmiştir. Öğretmenlerin öğrenci yazım çalışmalarına verdikleri geribildirimleri inceleyen birçok çalışmada geribildirim öneme ilişkin görüş birliği sağlandığı ancak beceri alanlarına özgü kullanılabilir geribildirim türleri konusunda hangi aşamada, ne tür, ne zaman ve nasıl geribildirim kullanılacağı konusunda sorun yaşadıkları ortaya koyulmuştur (Clark ve Bergstrom, 1983; Erişen, 1997; Roland & Bee, 1997; Matsumura, Patthey-Chavez, Valdés ve Garnier, 2002; Stone ve Heen, 2015; Lee, 2017; Percell, 2017). Bu nedenle, öğretim sürecinde kullanılabilir geribildirim türlerinin Türkçe eğitime yönelik bir bütün halinde ele alınması ve dil beceri alanları ile dil bilgisine yönelik yapılandırılması süreçte çoklu değerlendirmenin sağlanması açısından da önemlidir.

Geribildirim kullanımı 2006 öğretim programı incelendiğinde okuma becerisi bölümünde “okuma kurallarını uygulama” amaç ve kazanımına yönelik olarak “sesli ve sessiz okumada hata yapan öğrencilere geri bildirimde bulunur. Gerekli görülen öğrenciler ses terapistlerine yönlendirilir” kazanımına yer verilmiştir. (MEB, 2006: 24). Ders işleme bölümünde ise öğrencinin yapacağı hazırlıklı konuşma ve yazma çalışmalarına öğretmen tarafından verilecek geribildirimlerin öğrencinin kendini geliştirmeye katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Ayrıca öz değerlendirme ve akran değerlendirmede geribildirim vermenin önemli olduğu vurgulanmıştır. Diğer taraftan, ölçme değerlendirme bölümünde geribildirim öğretimi sürecinde ve ürün dosyalarını değerlendirmede kullanılması gerektiği belirtilmiştir. 2018 Türkçe öğretim programında geribildirim, ölçme ve değerlendirme bölümünde akran ile öz değerlendirme açısından ele alınarak yazma beceri gelişimini olumlu yönde etkileyeceği belirtilmiştir.

“Geribildirim tepkisi, öğrenim ortamında öğrenme ve öğretimi geliştiren etkili bir öğretim yöntemi olmasına rağmen öğretmenler tarafından öğretim stratejilerinin bir unsuru olarak kullanılmamaktadır” (Yalçın, 2006: 115). Ayrıca öğretim sürecinde geribildirim etkili olması içerik ve niteliğinin yapılandırılmış olmasına bağlıdır. Bu nedenle öğretmenlerin dil beceri alanlarına özgü geribildirim türlerine ve bu türleri süreçte karşılaşılan olay ve durumlara uyarlamaya ilişkin farkındalığının artırılması gerekir. “Sınıf düzeylerine göre belirlenen eğitim kazanımlarının çeşitliliği kullanılagelen geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarıyla amaca uygun olarak ölçülüp değerlendirilmesinde yetersiz kaldığı ve bu durumun bir sonucu olarak tamamlayıcı değerlendirme yaklaşım ve araçlarının kullanılmasını zorunlu kıldığı söylenebilir. Bu durum eğitimde geleneksel değerlendirme uygulamaları yanında tamamlayıcı ölçme araçlarının da birlikte kullanıldığı çoklu değerlendirme yaklaşımını gündeme getirmiştir” (Göçer, 2018: 99). Bu nedenle süreç değerlendirmede öğrenci beceri gelişim ve değişim durumları, gözlemlerden hareketle beceri alanlarına özgü geribildirimler sadece değerlendirmeci olarak sunulmamalı, öğrenci performansı olabildiğince farklı açıdan ele alınmalıdır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmada öğretmenlerin öğretim sürecinde geribildirim kullanma durumu belirlenerek kullandıkları geribildirimler ile literatürde yer alan geribildirim türlerini dil beceri alanları ve dil bilgisi öğrenme alanı bakımından sınıflandırma amaçlanmıştır. Bu

amaç doğrultusunda aşağıdaki iki temel sorunun ve bu sorular bağlamında alt amaçları kapsayacak şekilde oluşturulan diğer soruların cevabı aranmıştır.

- 1- Öğretim sürecinde öğretmenlerin kullandıkları geribildirim türleri nelerdir?
 - Öğretmenlere göre geribildirim kullanımının önemi nedir?
 - Öğretmenler hangi tür geribildirimlerin kullanılmasını önermektedir?
 - Öğretmenler öğrenciye geribildirim verirken hangi tür ifadeleri ve nasıl bir beden dilini tercih etmektedir?
- 2- Geribildirim türleri Türkçe ders etkinlikleri sürecinde nasıl bir dağılıma sahip olmalıdır?
 - Dil beceri alanlarına yönelik geribildirim tür kullanımı nasıl bir dağılıma sahip olmalıdır?
 - Dil bilgisi öğrenme alanına yönelik geribildirim tür kullanımı nasıl bir dağılıma sahip olmalıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

“Benim deneyimime göre, çalışanların gelişmesi geribildirime bağlıdır; geribildirim yetiştirme, motivasyon ve sonuçta, moral için kilometre taşları oluşturur. Yapıcı ve bire bir iletişim ve geribildirim olmayınca, çalışanların çoğu kendilerini yararsız, hayal kırıklığına uğramış ve hoşnutsuz hissederler” (Mentor, 2006: 20). Dört temel dil becerisinin süreç odaklı değerlendirilmesinde ve bir sonraki aşamaya geçilmesinde en önemli etken geribildirimdir. Çünkü öğretim süreci geribildirimin kullanım şekli, niteliği, duruma uygunluğu, etkili olma derecesine göre boyut kazanmaktadır. Öğretmen veya akranlar öğretim sürecinde geribildirim aracılığıyla birbirleriyle etkileşim içerisindedir. “Öğretmen ve öğrenci sürekli etkileşim halinde alışverişte bulunurlar. Öğretmenin mesajına karşılık öğrenci tepki verir. Öğrencinin tepki olarak gönderdiği mesaja karşılık öğretmenin verdiği tepkiler dönüt olmaktadır. İletişim süreci, mesajın alıcıya iletilişinden sonra onun gösterdiği aydınlatıcı yankı niteliğindeki tepkilerin kaynağa ters yönde gelişine ile tamamlanmış olur. Öğrenci ve öğretmen için bir değerlendirme safhası olmuş olur” (Özen, 2001: 100). İletişim öğelerinden biri olan geribildirim, öğretim sürecinde bilgi sağlamaya yönelik önemli bir kaynaktır. Çünkü geribildirim hem öğretmene hem de öğrenciye öğrenme düzeyi ile ilgili bilgi sunarak öz değerlendirme fırsatı sunar. Öğrencinin eksikliklerini görerek tamamlamasına yardımcı olur. Öğretmen ise gönderilen iletinin hedef noktaya ulaşmış olduğunu öğrenciden

aldığı geribildirimlerle kontrol eder (Ergin, 2012). Kontrol sonrasında iletideki eksiklikler tamamlanarak öğrenciye tekrar gönderilir. Öğretim sürecinin devamı, akıcılığı veya durağanlığı, kalitesi ve niteliği bu döngüsel sisteme bağlı olarak gerçekleşir. Geribildirim çift yönlüdür. Süreçte etkileşim öğretmen- öğrenci arasında sağlanabileceği gibi öğrenci- öğrenci arasında da sağlanır. Bu nedenle akran geribildirimini de öğrenci performansı üzerinde etkilidir. Hamzadayı ve Çetinkaya (2011) tarafından yapılan çalışmada akran değerlendirmesi verimli bir öğretim etkinliği olarak kullanılabileceği belirtilmiştir.

Öğrenci eksikliklerini geribildirim sürecinde tamamlar. Geribildirim alıcıdan kaynağa olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şekilde ulaşır. Alıcının iletiyi tam olarak anlaması olumlu, alıcının iletiyi anlamaması olumsuz geribildirimini oluşturur. Geribildirim olumlu olarak sunulması öğrencinin özgüvenini ve güdülenme düzeyini artırır. Ancak geribildirim etkili olabilmesi için hangi beceriye, nasıl, ne zaman ve ne kadar sunulduğunun da dikkate alınması gerekir. “Geribildirim konusundaki yeni yaklaşımlar, sözel bilgilerin öğretiminde ve bilişsel stratejilerin geliştirilmesinde gecikmeli geribildirim, tutum kazandırma ve devimsel işlemlerin öğretiminde anında geribildirim verilmesi daha olumlu sonuçlar vermektedir. Zihinsel becerilere dönük eğitimde ise, uygulama koşulları daha belirleyici görünmekte, fakat yerine göre hem anında hem de gecikmeli geribildirim uygulanabilmektedir” (Yalçiner, 2006: 115). Alanyazında geribildirim öğretim sürecine ve öğrenci performansına olan etkisini inceleyen çalışmalar yapılmıştır. Weaver (2006) ve Lee (2017) tarafından yapılan çalışmalarda öğrenciye verilen geribildirim öğretimi kolaylaştırdığı vurgulanmıştır. Dökmen (1982) tarafından öğretim sürecinde farklı türde geribildirim kullanımının öğrenci beceri gelişimini olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Karaca (2011) tarafından yapılan çalışmada ise geribildirim öğrenmeye etkisi üzerinde durulmuş ve etkili geribildirim açık ve anlaşılır olması gerektiği vurgulanmıştır.

Öğretim sürecinde beceri alanlarına ilişkin çeşitli türde verilen geribildirim, öğrencinin gelişim düzeyini betimlemesinde bilgi sağlar ve hedef oluşturmada öğrenciye yardımcı olur. Aynı zamanda geribildirimler sayesinde beceri alanlarına özgü yetkinlik düzeyini artırabilir (Straub, 1997; Reitbauer, Campbell, Mercer, Fauster & Vaupetitsch, 2013; Benligiray, 2014). Bu nedenle eğitim ve öğretim sürecinde öğrencilere değerlendirmeci ve betimleyici türde geribildirimler verilmelidir. Bu durum Türkçe Öğretim Programında (MEB, 2006) “Süreç içerisinde yapılan ölçme ve

değerlendirme çalışmalarıyla öğretim sürecine ilişkin geribildirimler alınır ve varsa öğrenme eksiklikleri tamamlanır. Ayrıca bu uygulamalar öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine ve öğrendiklerinin farkına varmalarına da yardımcı olmaktadır” şeklinde belirtilmiş ve öğretim sürecinde geribildirim kullanmanın önemi üzerinde durulmuştur. Mentor (2006:19) geribildirim birey üzerindeki etkisini şu şekilde belirtmiştir; “başkalarına yapıcı geribildirim verdiğinizde, şunları yapmaktasınızdır:

- Etkin bir çalışma tarzını pekiştirmekte ya da özendirilmektesinizdir.
- Bir davranışa yeni bir yön vermekte ya da daha üretken bir hareket tarzına işaret etmektedir.
- Daha iyi bir performansın zeminini hazırlamaktasınızdır.
- Alan tarafın öğrenmesine ya da gelişmesine katkıda bulunmaktasınızdır.”

Alanyazında geribildirim öğretim sürecine ve öğrenci performansına etkisini inceleyen çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Weaver (2006) ve Lee (2017) öğrenciye verilen geribildirimlerin öğretimi kolaylaştırdığını ortaya koymuştur. Dökmen (1982) öğretim sürecinde farklı türde geribildirim vermenin öğrenci üzerinde olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Karaca (2011) geribildirim öğrenmeye etkisi üzerinde durmuş ve geribildirim etkili olabilmesi için açık ve anlaşılır olması gerektiğini vurgulamıştır. Oral (2000) öğretmenlerin olumlu geribildirim yanı sıra genellikle olumsuz geribildirim kullandıklarını ve çeşitli türde geribildirim verme konusunda sorun yaşadıkları ortaya koymuştur. Benzer bir çalışmada Erişen (1997) öğretmenlerin bazılarının olumlu bazılarının da olumsuz geribildirimlerde bulunduğunu belirtmiş, öğretim sürecinde farklı geribildirimlere de yer verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Köğce, Yıldız ve Aydın (2012) araştırma sonucunda öğretmenlerin olumlu geribildirimi çok az kullandıklarını tespit etmiştir. Hattie (1987) geribildirim öğrenme ve beceri geliştirme üzerindeki etkisini incelemiş, öğretim sürecine olan katkılarını belirtmiştir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalara ek olarak Türkçe öğretmenlerinin kullanabileceği dil beceri alanlarını ve dil bilgisi öğrenme alanını geliştirmeye yönelik geribildirim türlerine bir çerçeve oluşturmayı amaçlayan bu çalışmanın önemi öğretim sürecinin yapılandırılmasına sağlayacağı katkı açısından belirginleşmektedir. “Öğrencileri değerlendirmenin ve sonuçları onlara bildirmenin performanslarını etkilemesi beklenmez. Öğrenciler, doğru ve yanlış performanslarını gözden geçirmeli ve ek olarak, yanlış performanslarını düzeltebilmelidirler. Diğer bir ifadeyle geri dönütler, öğrencilere öğrenmelerini geliştirmek için ne yapmaları gerektiği hakkında önemli birer kılavuz olmalıdır. Bu yüzden, öğrencilere kâğıt veya test üzerinden sadece notlarını veren

öğretmenler, öğrencilerin gelişmesine yardımcı olmak için yeterli geri dönüt sağlamamaktadırlar” (Nitko& Brookhart, 2016: 12).

Alanyazında yapılan çalışmalar öğretim sürecinde öğrenciye çeşitli türde verilen geribildirim; öğretim sürecini olumlu yönde etkilediği, duygu ve düşünce aktarımında yeterli olgunluğa ulaşıp ulaşmadığı konusunda öğrenciye bilgi sağladığı, öğrencilere yanlışları ile ilgili farkındalık kazandırdığı, düzeltmelerin eksiksiz tamamlandığı, yanlış varsayım ve genellemeleri düzelttiği, metin oluşturma süreci ile ilgili bilgi birikimi artırdığı için yanlış yapma sıklığının azalmasında önemli rol oynadığı yönündedir. (Ferris, 1995; Çetinkaya ve Hamzadayı, 2011; Ülper, 2011; Ülper 2012; Çetinkaya ve Ülper, 2013; Reitbauer, Campbell, Mercer, Fauster& Vaupetitsch, 2013; Çetinkaya ve Köğce, 2014; Çetinkaya, Bayat ve Alaca, 2016; Lee, 2017). Bu nedenle “hem alanyazın hem de günlük deneyimler gösteriyor ki doğru verilen geribildirim etkili öğretim ve öğrenme için çok önemlidir” (McMillan, 2015: 160).

1.4. Tanımlar

Geribildirim: “İncelenmekte olan bir sistemde, alınan bilgilerin ve enformasyonun, yani girdilerin çıktı haline dönüşmeleri sürecinde, sonucu amaca uygunluk ve hatalar açısından sınayan ve düzeltten ayarlayıcı mekanizmayı ifade eder” (Benligiray, 2014: 2).

Anlama: “Okunan bir yazının, dinlenen bir konuşmanın iletmek istediği mesajın kavranmasını sağlayan bir öğrenme alanıdır” (Göçer, 2007: 18).

Anlatım: “Duygu ve düşüncelerimizi dile getirme, ifade etme demektir” (Kavcar, Oğuzkan ve Hasırcı, 2012: 15).

Dil bilgisi: “Dilin üretim olanaklarını, dilde anlamı oluşturan ilişkilerin biçimsel ve anlamsal yönlerini, parça- bütün ilişkisi içerisinde, her bir yapıyı bağımsız olarak ve bütünle ilişkisini tanımlayarak ele alan, çalışmalarını kuramsal ve uygulamalı yürüten bir bilim sahasıdır” (Durmuş, 2013: 227).

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma öğretim sürecinde Türkçe öğretmenlerini gözlemleyerek süreçte dil beceri ve dil bilgisi alanlarına yönelik kullandıkları geribildirim türlerini belirlemeyi ve bu alanlara ilişkin kullanılabilir geribildirim sınıflandırmasını oluşturmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda gözlem ve görüşme yapılan ortaokullar ve Türkçe öğretmenleri

amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırma Niğde ilinde yer alan devlet, kasaba, imam hatip ve özel okullarda görev yapmakta olan 31 öğretmenin öğretim sürecinde gözlemlenmesiyle elde edilen ve görüşme sonrasında kaydedilen verilerle sınırlıdır.

BÖLÜM II

GENEL BİLGİLER

Dil öğrenimi, temeli ailede oluşturulan ve yaşam boyu devam eden bir süreci kapsar. Başlangıçta informal bir yapıya sahip olan bu süreç daha sonra dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi beceri alanlarını geliştirme amaçlı formal eğitim ve uzman desteğiyle devam eder. Ana okulundan başlayarak lisans eğitimi sonrasında da kapsayan ve aralıksız devam eden sürecin yapılandırılması dilin gelişim düzeyi ve kullanım yeterliliği üzerinde etkilidir. Bu nedenle öğrenim sürecindeki dil beceri gelişimine ilişkin uygulamalar ve etkinlikler formal eğitimle belli bir aşama gözetilerek sistemleştirilir. Bu nedenle öğretim programında dil beceri alanlarına ve dil bilgisi öğretim alanına ilişkin amaç, davranış, yöntem ve tekniklere de yer verilmiştir.

Eğitimde 20. yüzyılın sonlarına doğru yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle birlikte dil öğreniminde öğrenci merkeze alınmış ve problem çözme, çoklu zekâ, sosyal etkileşim gibi becerileri geliştirmeye öncelik verilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımda dil öğretimi sırasında etkileşimsel ve gelişimsel bir izleni takip edilir. Gelişimsel yapılandırmacı yaklaşımda bebeklikten itibaren dil yetkinliğine erişmeye kadar geçen sürecin işlenmesi; etkileşimsel yapılandırmacı yaklaşımda ise çevre ve diğer değişkenlerin dil öğrenimindeki yeri vurgulanır. Yapılandırmacı yaklaşım ile dil öğretiminde beceri gelişimi zihinsel, duyuşsal ve sosyal gelişim odaklıdır.

Beceri; bir eylemi gerçekleştirebilme gücü olarak tanımlanabilir. Beceri geliştirme ise iş veya olguyla ilgili bilgiye sahip olma, uygulama ve uygulama sırasındaki eylemlerden oluşur. Dil becerilerini edinme “basit bir tümceyi dinleme, okuma, yazma ve ifade etmeden başlamakta, üst düzeyde dinleme, konuşma, okuma ve yazmaya kadar gitmektedir” (Güneş, 2007:71). Dil bilgisi bir dilin yapısı, kurallarının işlenmesi ile ilgilidir ve dil becerilerinden ayrı bir öğretim formatına sahip olduğu düşünülmemelidir. Çünkü programda Türkçe öğrenme-öğretme süreci derse hazırlık, anlama, metin ile öğrenme (dil bilgisi), kendini ifade etme (anlatma) ve ölçme değerlendirme olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla dil öğrenme alanlarına özgü beceriler

-dinleme, konuşma, okuma, yazma- ve dil bilgisi etkinlikleri programda sarmal bir şekilde iç içe geliştirilmiştir.

Formal eğitimde dil öğretimi öğrenci düzeyine uygun, belli amaç ve davranışlar dahilinde kazandırılmak istenen beceriye özgü olarak yapılandırılır. 2018 Türkçe öğretim programında Türkçe dersinin genel amaçları; anlama ve anlatma becerilerini geliştirme, dil becerilerini etkin bir şekilde kullanabilme ve alışkanlık kazandırma, sözcük dağarcığını zenginleştirme, dil bilgisi kurallarını benimseyerek uygulanmasını sağlama ve dil sevgisini geliştirerek farkındalık kazandırma şeklinde belirtilebilir. Türkçe dersinin temel amaçlarından biri öğrencinin görüp izlediği, dinlediği ve okuduğu bir materyal, olay ve durum karşısında tam ve doğru anlama, yorumlama, çözümlenme ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirme becerisine sahip olmasıdır. Bir diğeri ise; öğrencilere duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini sözlü veya yazılı olarak doğru, etkili, açık ve anlaşılır bir şekilde anlatma becerisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Aynı zamanda programda dile özgü kuralların kavranmasında beceri uygulamalarının yeri ve önemi vurgulanmıştır. Dolayısıyla Türkçe öğretim programı anlama ve anlatma becerileri ile dil bilgisinin bir bütün halinde gelişme göstereceği şekilde tasarlanmıştır.

Türkçe öğretim programında belirtilen amaç ve davranışların tam olarak öğrencilere kazandırılması ders planının içeriğe ve öğrenci düzeyine uygun olarak oluşturulmasına, planın süreçte karşılaşılan farklı durumlara uyarlanabilirliğinin artırılmasına, etkinliklerde kullanılan strateji, yöntem ve tekniklerin geliştirilmesine bağlı olarak değişkenlik gösterir. Bir başka deyişle, ders öncesinde, sırasında ve sonrasında var olan durumu ve düzeyi ortaya koyma, hangi davranışların dersin amaç ve kazanımları çerçevesinde olduğunu belirtme ve ders sürecinde gelişim düzeyini tespit etme ders planının işlevselliğini ortaya koyar. “Ön, ara ve son değerlendirme anlayışı doğrultusunda bir ders saatinde yapılacak değerlendirmede dersin başında ön değerlendirme, dersin işleyişi içerisinde etkinlik içi veya ara değerlendirme ve dersin sonunda son değerlendirme yapılmalıdır” (Göçer, 2018: 173). Bu nedenle programda yer verilen ölçme ve değerlendirme çeşitliliğinin sürece yansıtılması ders akışı ile ilgili ileri görüşü artırır ve süreci şekillendirir. Öğrencilerin derse girişte dersin amaç ve davranışlarından haberdar edilmesi, derse hazırlık ve ders sonrasında öz değerlendirme yapmalarını sağlar. Türkçe öğretim programında, Türkçe dersine özgü belirtilen genel ve temel amaçların hangi düzeyde kazanıldığının tespiti ile eksikliklerin belirlenerek bir sonraki aşamanın geliştirilmesi çoklu değerlendirme sisteminin kullanılmasıyla

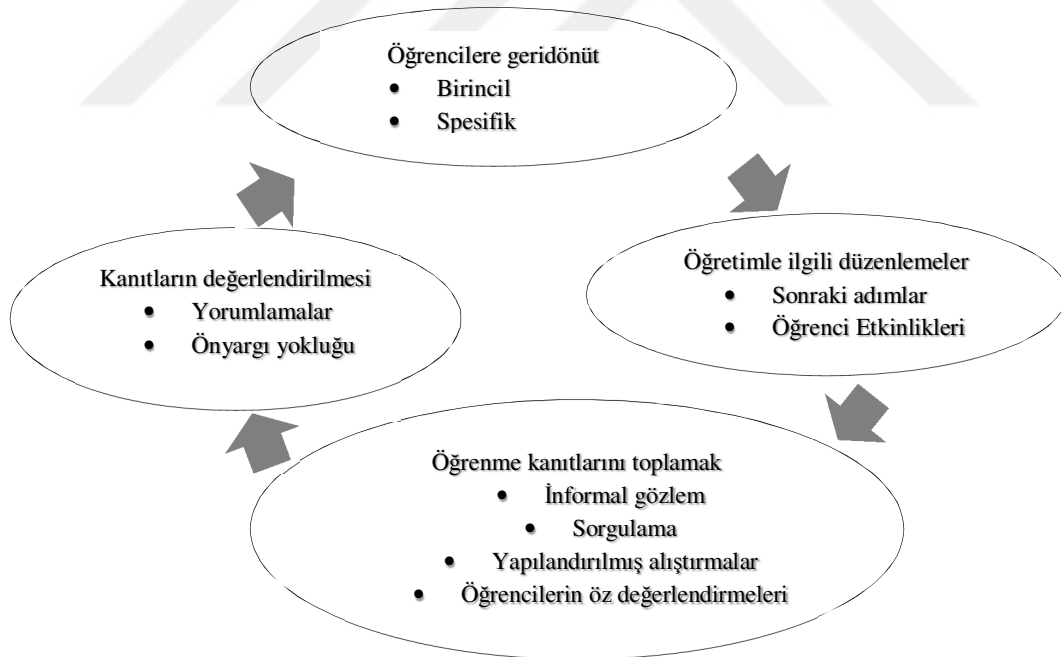
mümkün olacağı belirtilmiştir. Bu nedenle öğretimde ürün değerlendirme ile süreç değerlendirmeye yer verilmesi gerektiği ortaya koyulmuştur. “Süreç değerlendirme, süreçte gerçekleştirilen etkinliklerle öğrencilerin belirlenen kazanımlara ne oranda sahip olabildiklerinin belirlenmeye çalışıldığı değerlendirmedir. Bu amaçla öğrencilerin kazanımları belli oranda sergileyip sergilemediğinin gözlemlenmesi önemlidir. Çünkü bilgiye sahip olmanın ötesinde sahip olunan bilginini beceri olarak sergilenebilmesi çok daha önemlidir. Süreç değerlendirme, öğrenme süreci sırasında sürekli gözlem yapılarak ve zamanında geribildirimlerin verildiği, çoklu değerlendirme performansına dayalı ölçme ve değerlendirmeler yapılır. Süreç değerlendirme, dönüt verme ve geribildirim alma amacıyla yapılır” (Göçer, 2018: 101).

Türkçe ders öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılan ölçme ve değerlendirme ile öğrenci başarısını belirlemek ve öğretim eksikliklerini tespit etmek amaçlanmıştır. Öğretimde hedeflenen davranış değişikliği ancak ölçme ve değerlendirme ile belirlenebilir. Öğretim çıktısı olarak sonuç veya ürün değerlendirmesinin yanı sıra süreç boyunca gözlemlere dayanarak öğrenciden alınan geribildirimler öğretimin etkililiğini ortaya koyar. “Türkçe dersinde yürütülmesi gereken süreç ve sonuç (ürün) odaklı değerlendirme uygulamaları, çoklu değerlendirme araç ve yöntemlerinin işe koşulmasını gerektirmektedir” (Göçer, 2018: 159). Programda ölçme değerlendirme eğitim ve öğretimin en temel basamağı olarak belirtilmiştir. Öğretimin devamı ancak sağlıklı bir ölçme ve değerlendirme ile sağlanabilir. Bir bina inşasında ölçme ve değerlendirme binanın zeminini oluşturur. Bu nedenle programda öğretimin her düzeyine ve içeriğinin her aşamasına ölçme değerlendirme uygulamaları dağıtılmıştır. Dil becerilerine ilişkin geliştirilen her ölçüt ve uygulama Türkçe öğretim sürecinin akışını etkilerken süreç yapılan bu değerlendirme ve geribildirimlerle şekillenir.

Değerlendirme, belli ölçütler etrafında gözlemlenen ilgi, tutum, davranış vb. durumlara karşı değer yargısı oluşturma ve karar verme sürecidir. Aynı zamanda “değerlendirme, öğrenciler, müfredat, programlar, okullar ve eğitsel politikalar hakkında karar vermek için bilgi elde etme süreci olarak tanımlanan geniş kapsamlı bir terimdir” (Nitko & Brookhart; 2016: 3). Öğretim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin doğru tespiti, öğrencilerin dil becerilerinin gelişim düzeyi konusunda öğretmenin geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmasını sağlar. Aynı zamanda süreci yönetmede ve karar vermede öğretmene yardımcı olur. Bu nedenle ders sürecini gözlemleyerek değerlendirmede alınan geribildirimler doğrultusunda ilerlemek gerekir.

2.1. Öğretim Programı ve Öğretimi Planlama

Öğretim sürecinde başarıya ulaşma, etkinlik ve uygulamaların program geliştirme aşamalarına uygun olarak düzenlenmiş, sistemli bir işleyiş ile sağlanabilir. “Öğretim programı, genellikle belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan ilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına yönelik programdır. Öğretim-öğrenme süreçleriyle ilgili tüm faaliyetleri kapsar. Bir diğer yönüyle öğretim programı ders programlarının bütünüdür” (Küçükahmet, 2008: 9). Öğretim programı öğretim sürecinde öğretene- öğrenen etkileşimine etki eden her türlü öğenin önceden planlanmış şeklidir. Bu nedenle programın düzenlenmesi süreç odaklı olarak süreklilik gösterir. Biçimlendirici durum değerlendirmesinin ana noktasında geribildirimler yer alır (Şekil 2). “Durum belirleme öğrencilerin temel dil becerilerindeki gelişim durumlarının tespitinde ve becerileri kullanabilme yeterliklerinin artırılmasında öğretmene ve öğrencilere önemli ipuçları verir” (Göçer, 2018: 103).

Şekil 2. Biçimlendirici durum belirleme döngüsü (McMillan, 2015).

Öğretim sürecinde plan oluşturma, başarıya ulaşmada, hedeflenen yönde davranış değişikliğinde, geleneksel strateji ve yaklaşımları geliştirmede, ölü noktalardan ve gereksiz etkinliklerden kaçınmada, süreyi etkili ve ekonomik kullanmada öğretmene yardımcı olur. Aynı zamanda öğretim sürecinde öğretene- öğrenen etkileşimi olduğu için

süreci adım adım işleme süreçte yaşanabilecek herhangi bir problemin, gelişebilecek olay ve durumların öngörülmesini sağlar. Böylece öğretmen sınıfa ve ders hedeflerine daha çok hakim olur ve süreci daha iyi yönlendirebilir.

“Etkileşim, dinleme sırasında konuşmacının aktardıklarını, düşüncelerini, ihtiyaçlarını, tepkilerini, sesini, ses tonunu, telaffuzunu vb. yorumlarken gerçekleştirilen dinamik bir alış veriş işlemidir” (Güneş, 2007: 80). Davranış değişikliği oluşturmada bu durumun sağlanabilmesi için her şeyden önce öğretmen görev davranışlarının ayrıntılı olarak tanımlanması gerekir. Çünkü öğretmenin davranışları ders içeriğine yönelik kazanımlarla tutarlı olduğu sürece öğrenci davranışları da aynı ölçüde nitelik kazanabilir. Öğretim sürecinin rehberi olarak öğretmen davranışları ve söylemleri süreci oluşturmada önemli rol oynar. Öğrenen-öğreten etkileşiminden dolayı süreçte verimin sağlanabilmesi için öğrenen yaşantıları ile öğretme durumları çok iyi yapılandırılmalıdır. “Eğitim, karşılıklı etkileşim içinde bulunan üç ana unsurdan oluşan dinamik bir süreçtir. Bu unsurlar: eğitimin amaçları, müfredat programı ve değerlendirmedir” (Göçer, 2018: 28). Bu yönde eğitim durumunun öğretim süreci üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak öğretmenin süreçte neyi, niçin, nasıl işleyeceğine hazırlıklı olmasını ve süreçte gelişebilecek durumlara karşı geribildirim türlerini uyarlayabilmeyi kapsayacak şekilde oluşturulması gerekir (Yılmaz ve Sünbül, 2000).

Öğretim programında belirtilen derse hazırlık, metin ile öğrenme, anlama, kendini ifade etme ve ölçme değerlendirme içeriğinde bir ders akışıyla kazanımların sağlanması iyi bir planlama sonucu gerçekleşebilir. “Öğretimde planlama, bir öğretmenin herhangi bir öğretim etkinliğini uygulamaya başlamadan önce, o etkinlikle ilgili olarak öğrencilere hangi bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını kazandıracağını ve bunları nasıl gerçekleştireceğini belirlemesine yönelik olarak yürüttüğü sistemli bir çalışmadır” (Saban, 2000: 3). Öğretim sürecine ilişkin öğretmenin hazırlayacağı eğitim durumu sınıfta neyi, niçin, nasıl ve ne derece kullanması gerektiğini kapsar. “Öğretmen öğretim yılı boyunca yapacağı etkinliklere göre değerlendirmeyi de planlamalıdır. Değerlendirmenin içeriğini, türünü, araçlarını iyi belirlemeli ve açık hale getirmelidir” (Güneş, 2007: 316). Önceden hazırlanan bu taslak öğretmenin dersi ve sınıfı daha kolay yönetmesine yardımcı olur.

Tasarlanan öğretim planını uygulamada farklı yaklaşımlardan yararlanılabilir. Örneğin; birbirinden ayrı yaklaşım modeli, birbirine kenetli yaklaşım modeli, ortak

merkezli yaklaşım modeli ve dönüşümlü yaklaşım modeli. Dönüşümlü yaklaşım modelinde süreçte öğrenciden alınan geribildirimler doğrultusunda plan yeniden düzenlenerek ilerleme sağlanır. Bu şekilde bir döngüsel takiple kazanımlar alışkanlığa dönüştürülür. Aynı zamanda süreç boyunca zamanı, kaynakları, dil becerilerini uygulama aşamalarını paylaştıran ve gelişebilecek olay ile durumlara karşı bir öngörude bulunan öğretmen öğrencilerin yetilerini ve potansiyellerini maksimum seviyeye taşıyabilir. Bu nedenle öğretmen süreçte öğretim programını harfiyen uygulamak yerine öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları, hazırbulunuşlukları, yaklaşımları, beklentileri doğrultusunda kazanımlarla ilişkilendirilerek esnek bir taslak plan oluşturur. Aynı zamanda taslak planı uygularken süreç öncesi, sırası ve sonrasında alınan geribildirim ve yaptığı değerlendirmeler sonucu yeniden düzenler ve geliştirir.

Yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı öğretim süreci girdi, girdiyi işleme, çıktı ve geribildirim bileşenlerinden oluşur (Sönmez, 2012). Süreçte her biri ayrı öneme sahip olan bu bileşenlerin planlanması sürecin işlevselliğini ve niteliğini artırır. Bu nedenle her aşamada yeniden düzenlemeye gitmek, verimli stratejilerin devamını ve süreci aksatan bölümlerin ise çıkarımı veya onarılmasını sağlar. Oluşturulan taslak plan içerik, kazanımlar ile ölçme ve değerlendirme gibi değişmeyen ana bileşenleri içerir. Öğretim sonrasında çıktı, ürün veya öğrencide sağlanan davranış değişikliği kazanımların hangi düzeyde gerçekleştiğini ortaya koyar. Doğru ve yeterli düzeyde yapılan ölçme ve değerlendirme sürecin işlevliliğini artırır ve öğretmen yaklaşımını yönlendirir.

Öğretim süreci boyunca yapılan değerlendirmeler, gözlemler, geribildirimler öğretmenin karar vermesine ve süreci kararı yönünde şekillendirmesine yardımcı olur. Öğretimin ne kadar etkili ve verimli olduğu öğrencilerden alınan geribildirimler ve ölçme-değerlendirmeyle belirlenir. “Türkçe derslerinde gerçekleştirilen dil becerilerini geliştirme çalışmalarının hedeflere ulaşma seviyelerini tespit ederek sonraki eğitim uygulamalarına yön verme gayreti, eğitimde niteliği artıracak, öğretmenlerin öğrencilerde geliştirmeye çalıştıkları dil becerileri daha kısa zamanda kazandırabileceklerdir. Ancak, bu yapılan çalışmaların isabetli ve yerinde olması ile mümkündür. İşte bu uygunluk ölçme ve değerlendirme çalışmaları ile ortaya çıkarılabilir” (Göçer, 2018: 11). Bu açıdan incelendiğinde öğretim programı Türkçe öğretimine ilişkin belirtilen ürün ve süreç değerlendirme şekilleri dil beceri ve dil bilgisi alanlarına yönelik sürecin işlevselliğini artırabilir. Öğretmenlere dil becerilerine ve dil

bilgisine yönelik kullanabileceği farklı değerlendirme yöntemlerinin de olduğu farkındalığını artırarak bu yöntemleri kullanma şekilleri konusunda duyarlılık kazandırabilir. Bu nedenle öğretim programının temel bileşenlerinden olan ölçme ve değerlendirmenin, dil beceri alanlarına ve dil bilgisine özgü öğretmen davranışlarında ve etkinlik uygulamalarında süreç boyunca kullanabileceği geribildirimleri içermesi öğretmenlere kılavuz oluşturabilir. Aynı zamanda bu alanlara ilişkin geribildirim ve değerlendirme biçimlerinin süreçte karşılaşılan herhangi bir duruma bilinçli olarak uyarlanmasını sağlayabilir.

2.2. Öğretim Süreci ve Öğretmen Roller

“Öğretme süreci, öğrenme etkinliklerini yönlendirme ya da kılavuzlama işidir” (Demirel, 2009: 10). Öğretim süreci öğretmen- öğrenci etkileşimine dayalı geribildirimlerden oluşur. Geribildirimlerin iyi yönetilmesi sürecin akıcı olmasını ve öğrenmenin gerçekleşmesini sağlar. Geribildirim sürecin temel yapı taşı olan ölçme-değerlendirmenin bir bileşenidir ve öğretmenin süreç boyu gözlemini kapsar. Türkçe öğretim programında ölçme ve değerlendirmeye süreç odaklı yaklaşılmıştır. Değerlendirme eğitim süreci boyunca tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınmalıdır (MEB, 2018). Bireysel farklılıklar ölçme ve değerlendirme uygulamalarında da çeşitliliği gerektirir. Öğretim sürecinde bütün öğrencileri kapsayan ve öğrencilerin çeşitli beceri alanlarına ilişkin gelişim düzeylerini belirleyen tek tip bir ölçme yöntem ve tekniğinden bahsedilemez. Öğretimde süreç, öğrenci- öğretmen ve akran geribildirimleriyle şekillenir. “İnformal değerlendirme; soru sorma ve öğrenciler görevler üzerinde çalışırken, yüksek sesle okutulurken, matematik problemlerini açıklatırken öğrenciyi gözlemleme gibi teknikleri kapsar. Bu değerlendirmeler mevcut materyalin öğrenci tarafından anlaşılabilirliğini dengelemede ve öğretmene öğretimi planlamada daha iyi karar vermesine yardım etmede faydalıdır. Özellikle öğretmenlerin, detaylı bir tekrar gerekli olup olmadığı ya da öğrencilerin yeni bir materyalin öğretimine hazır olup olmadığını bilmeleri gerekir. Ayrıca informal değerlendirme süreci öğretmenlere işleyen öğretme yönteminin etkililiği hakkında hızlı geribildirim sağlar. Eğer öğrenciler beklendiği şekilde öğrenmedi ise öğretmenler öğretim yöntemini değiştirip değiştirmeyeceğine karar vermelidir” (Thorndike& Thornke-Christ, 2017: 230). Öğretim sürecinde okuma, yazma, konuşma, dinleme beceri ile dil bilgisi alanlarına yönelik uygulanan etkinliklerde farklı yöntem ve

tekniklerle değerlendirme yapılır. “Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır” (MEB, 2018: 6).

Öğretim süreci boyunca yapılan ölçme ve değerlendirme, amaca yönelik doğru adımlarla ilerlemenin kontrolünü ve daha akıcı, etkili uygulamaların yapılmasını sağlar. Öğretim öncesinde yapılan durum tespiti ile öğrenci ihtiyaçları, yeterlilik düzeyleri ve amaçlar belirlenir. “Durum belirleme öğrencilerin temel dil becerilerindeki gelişim durumlarının tespitinde ve becerileri kullanabilme yeterliklerinin artırılmasında öğretmene ve öğrencilere önemli ipucu verir” (Göçer, 2018: 103). Öğretim sırasında verilen geribildirimler konuya ilişkin ilgi ve duyarlılığı kazanmada ve farklı bakış açısı geliştirmede etkilidir (Evans, 2006; Özen, 2001). Aynı zamanda problem yaşanan noktaların tekrar edilmesine ve eksikliklerin tamamlanmasına fırsat oluşturur. Öğretimin kalitesine ilişkin aktif, eğlenceli, durağan, sık vb. gibi tanımlamalar öğretmen ve akran geribildirimlerine bağlı olarak yapılır. Aile, çevre, kültürel olgular, öğretim ortamı veya önbilgi, öğrenci performansı gibi birçok etkenle şekillenebilen sürecin kilit noktası, süreci yöneten öğretmenlerin rehberliğidir (Hattie ve Timperley, 2007). Süreci iyi yapılandıran ve değerlendirmeye yönelik programlı (düzenli) geribildirim taslak planı oluşturan öğretmen, öğretimde karşılaşılan sorunları daha kolay çözebilir ve zamanı daha etkin kullanabilir. Geribildirimlerin beceri alanlarına yönelik dağılımı, öğretim planlamasında öğretmenlere eğitim durumlarını yürütmede ve öğrenci beceri gelişim dosyası takibinde kolaylık sağlar. “Planlamanın iyi yapılması, eğitim- öğretim faaliyetlerinin öğretim yılına normal dağılımını sağlamakta, zaman ve enerji kaybını önlemektedir” (Güneş, 2007: 314).

Türkçe derslerinde eğitim ve öğretme etkinlikleri belli bir düzen içerisinde gerçekleştirilmektedir. Eğitim ve öğrenme sürecinde metin işlenirken takip edilmesi önerilen aşamalar ilk ve ortaokul Türkçe öğretim programlarında şu şekilde yer almaktadır (MEB, 2006: 185-203; MEB, 2009: 149-157):

Öğrenme-Öğretme Süreci

Hazırlık

Ön Hazırlık

Zihinsel Hazırlık

Anlama

Görsel Okuma, Dinleme ve Okuma

1. Görsel okuma

2. Dinleme

- 3. Okuma
- 4.Sözcük Dağarcığını Zenginleştirme Etkinlikleri
- Metni İnceleme
- Söz Varlığını Geliştirme
- Zihinde Yapılandırma
- Günlük Hayatla İlişkilendirme
- Atatürkçülük, Diğer Dersler ve Ara Disiplinlerle İlişkilendirme
- Araştırma
- Kendini İfade Etme
- Ön Hazırlık
- Zihinsel Hazırlık
- Kuralları Gözden Geçirme
- Konuşma, Yazma ve Görsel Sunu
- Söz Varlığını Kullanma
- Dil Bilgisi (Ortaokul Seviyesi, MEB, 2006)

Öğrenme- öğretme sürecinde takip edilen bu sistem doğrultusunda gerçekleştirilen iletişim ve süreçte kullanılan geribildirim sistem döngüsünün vazgeçilmez unsurlarındandır. Amaca ulaşma ve davranış geliştirmeye yönelik durum tespiti için kullanılan geleneksel ölçme ve değerlendirme araçları öğretim süreci boyunca öğrencide gözlemlenen değişim ve gelişim durumlarının belirlenmesinde yetersiz kalmaktadır (Kuyumcu, 2016). “Süreç değerlendirme, öğrencilerin süreçte sergiledikleri gelişim durumlarının ve gösterdikleri performansın (başarım, çıktı) gözlenip incelenmesi ve süreç sonunda eldeki gözlem ve inceleme sonuçlarına göre karar almaya katkı sağlayacak değerlendirmedir” (Göçer, 2018: 75). Süreç değerlendirme öğretim süreci boyunca gözlem sonrası karşılıklı geribildirim kullanımıdır. Süreç değerlendirmede öğrenci gözlem formu ve gözlem defteri ile tutulan kayıtlar sonucunda yapılan durum belirlemesi ile öğrencilerin temel dil becerilerindeki yetkinlikleri ortaya koyulmaktadır. Bu sayede hem öğretmen hem de öğrenci bulunduğu noktanın ve kazanılan niteliklerin farkına vararak eksikliklerin giderilmesi konusunda harekete geçebilir (Göçer, 2007).

Öğretim süreci, bütün beceri alanlarını kapsayan etkinlikleri planlama, uygulama ve edinim derecesini belirleme aşamalarından oluşur. “Öğretim sürecinin en önemli ayaklarından birisi etkinlik gerçekleştirmektir. Ancak etkinlik gerçekleştirmek her ne kadar kolay gibi görünse de zor ve üzerinde özenle durulması gereken bir süreçtir. Planlanan konunun öğretiminde öğretim ortamı koşullarının sağlanarak etkinliklerin öğrenci düzeyine uyarlanması gerekir. Beceri ediniminde etkinlik uygulamaları son derece önemlidir. Bu etkinliklerin de doğrudan doğruya hedeflere dönük olması ve iyi planlanması gerekir” (Ülper, 2010: 137). Oluşturulan taslak plana geribildirim örüntüsünün dahil edilmesi öğretmenlere hangi aşamada ne tür geribildirimler

kullanabilecekleri ile ilgili ölçme çeşitliliği sunar (Borich,2017). Ayrıca geribildirim kullanımında taslak plan oluşturularak plan dahilinde ilerleyen öğretmen süreci daha aktif yönetebilir. Aynı zamanda bu durum her dil beceri alanına ve her öğrenciye ayrı ayrı geribildirim vermenin ve takibinin zaman kaybı olarak görülmesini önleyebilir. Öğretimi planlarken geliştirilen eğitim durumu ile değerlendirme ve geribildirimlerde atılacak adımların hazırda bulunması öğretmenin olağan durumlarda karmaşaya düşmesini önler. “Dönüt, sistemin yönetim, planlama, yetiştirme, koruma, denetleme ve değerlendirme, uygulama, rehberlik ve hizmetler alt sistemleriyle birlikte analiz edilmeli; yani bilimsel ve kabaşık çalışılmalı, kararlar demokratik etkileşim ortamında alınmalı ve vakit geçirilmeden yerinde uygulanmalıdır” (Sönmez, 2012: 26). İnsanlar iletişim sırasında doğaçlama olarak sürekli geribildirim kullanır. Bu durum öğretim sürecinde de bu şekilde gerçekleşmekle birlikte anında verilen tepki olay tazeyken yapıldığı için yararlı olabilir. Ancak bir duruma çok erken, gerekli olgu ve enferyasyona sahip olmadan ya da insanların duyguları henüz çok çalkantılı veya kırılğanken tepki verilmesi de tehlike oluşturabilir (Roland& Bee; Özen 2001; Mentor, 2016). Bu durumda ilgili kişinin iletiyi almaya hazır olup olmadığı kontrol edilmelidir.

Öğretim sürecinde geribildirim karşılık bulması ve etkili olması için sürecin planlanması ve yönetilmesinde öğretmen önemli rol oynar (Borich, 2017). “Öğrenmenin doğru davranışın ortaya çıktığı zaman oluştuğı, gerçekleştiğı kabul edilir. Bunun yanında, davranışın doğruluğı veya ne derece doğru olduğı hakkında bir bilginin (geribildirim) öğrenciye ulaşması gerekir. Eğitim bir iletişim sürecidir. İletişim ise bireyler arasında anlamın gönderilmesi ve cevaplanması sürecidir. Bu sürecin en temel kuralı “çift yönlü” olmasıdır. Çift yönlü olmayan, yani gönderilen mesajın cevaplandırılmadığı durumlarda iletişim gerçekleşmiş olmaz. Öğrenme etkileşim ile gerçekleşir. Etkileşim ise iletişimin bir diğey şeklidir ve onun da çift yönlü olması gerekmektedir. Öğrenmede geribildirim ilkesine bu yönden yaklaşıldığında, öğrenci, öğrenmelerinin sonucu olarak gösterdiği eyleme karşılık bir ‘karşı mesaj’ bekler. Kimi zaman bu karşı mesaj öğrencinin içinden gelir. Çoğey zaman da dıştan verilmesi gerekir” (Yılmaz ve Sünbül, 2000: 37). Bu nedenle süreçte yol gösteren öğretmenin, dil beceri alanlarına ilişkin kullanabileceğı geribildirimleri olağan durumlara karşı uyarılama yapabilmesi bakımından eğitim durumunda yer vermesi, ders sürecine yayması ve bu yönde dersi organize etmesi öğrenmenin daha hızlı ve etkili gerçekleşmesini sağlayabilir.

2.3. Ölçme- Değerlendirme

Ölçme bir özelliğe sahip olma derecesinin sembollerle gösterilmesidir. Değerlendirme ise ölçümlerden anlam çıkararak değer yargısına ulaşmaktır. Bu nedenle öğretim süreci her iki aşamayı da bütüncül olarak içermelidir. “Değerlendirme etkinliği öğrenme- öğretme sürecinin çok önemli bir parçasıdır. Eğitim öğretim sürecinin ne derece işlediği, öğrencilerin beceri ve kazanımlara ulaşp ulaşmadıklarının belirlenebilmesi için hem öğrencilerin hem de öğretmenin, süreç boyunca değerlendirme faaliyeti yürütmesi gerekir” (Göçer, 2011: 74). Değerlendirme öğrencilere öğrenme düzeyleri ile ilgili bilgi sağlar. Ayrıca “dil becerilerinin genel bütünü ile ilgili olarak sağlam kuramsal temeller üzerinde bir ölçme- izleme sistemi geliştirilmezse ortaya çıkacak olan sonuçlar bütünlükten yoksun, birbirinden kopuk çıkarımlardan ibaret olacaktır. Bu durum da öğrencinin gerçek becerilerinin ve eksikliklerinin anlaşılmasına yol açacaktır. Eğitimin amacı öğrenmenin gerçek anlamda gerçekleştirilmesi ise ölçme- değerlendirmenin amacı da bu öğrenmenin ne oranda gerçekleştiğini belirlemektir” (Yağmur, 2014: 244).

Değerlendirme; sadece sonuca ilişkin not sistemi ile değil, performansın niteliğine yönelik açıklayıcı ve öğrencinin performansı geliştirmesinde yol gösterici geribildirimlerle yapılmalıdır. “Öğretmenler çoğunlukla geleneksel ölçme ve değerlendirme yaklaşımını (sadece yazılı sınav ve sözlü ile yetinme) tercih etmekte, okuma ve yazma becerileriyle, dil bilgisi ve imla konusundaki bilgi birikimlerini ölçmek için gösterdikleri özeni dinleme ve konuşma (sözlü anlatım) becerilerini, okunan metin üzerinde analiz ve sentez yaparak değerlendirme özelliklerine pek önem vermemektedirler” (Göçer, 2018: 11). Öğretmen, gözlem yöntemiyle öğrencilerden aldığı geribildirimler sonucunda öğretime rehberdir. Bu nedenle öğretmen öğrenci beceri gelişimini sadece ölçümlerle değil, açıklama, davranış ve tutumlarıyla da desteklemelidir. Öğretmenlerin süreçte betimleyici geribildirimlere yer vermesi, öğrencinin öğrenme alanlarının bütüncül bir şekilde gelişmesine katkı sağlayabilir. Öğretimin süreç boyu gözlemi, hangi aşamada sorun yaşandığının belirlenmesini sağlar ve aynı yanlışın yapılma sıklığını azaltır. Süreci oluşturan ve devamını sağlayan etkenin, öğretmen- öğrenci etkileşiminden doğan geribildirimler olduğu düşünüldüğünde, beceri alanlarına ilişkin hangi tür geribildirimlerin ne gibi durumlarda kullanılacağına öğretim planına yansıtılması daha sağlıklı bir öğrenme ortamının oluşmasını sağlayabilir. “İyi geribildirim, betimleyicidir, daha özeldir ve gelişim için

bilgi içerir” (Nitko& Brookhart, 2016: 147). Öğretmen dil beceri alanlarını değerlendirme sürecinde mutlaka geribildirim türlerine de yer verir. Geribildirim kullanımında beceri alanlarına özgü bir dağılım çizelgesinin oluşturulması, sürecin işlevselliğini artırmada ve sınıf ortamındaki etkileşimden kaynaklanan problemlerin kazanımlar doğrultusunda yönlendirmede öğretmene yardımcı olabilir.

Öğretmen, yapılandırmacı yaklaşımda bilgiyi doğrudan sunan kişi olarak değil öğrenciyi yönlendiren rehber olarak tanımlanmıştır. Öğretmenin rolü içeriği öğrenciye ulaştırmaktır. “(...) Öğretmenlerin öğrenci motivasyon dinamiği ile ilgili kaynakları düşünmeleri ve anlatımlarının öğrencilere nasıl yaşantılar sunduğunu sorgulamaları önemlidir. Bu bağlamda 1) anlatılan konunun önemi ve ilgisinin algılanması, 2) anlatılanları öğrencilerin algıladığının ve derste olup bitenlerle ilgili olarak öğrencilerin belli düzeyde söz sahibi olduğunun hissedilmesi temel ölçütlerdir” (Viau: 2015: 70). Bu nedenle öğretmen rollerinden biri, öğrenci durum, algı, performans ve ihtiyacına yönelik yerinde ve işlevsel geribildirimlerle öğrenmeyi sağlama olarak belirtilebilir. “Öğretim öğrenciye, bulunulan ortama ve öğretilen konuya bağlı olarak karmaşıklaşan bir eylem olduğu için etkili geribildirimde aynı şekilde karmaşık bir konudur. Öğrenme hedeflerine ve öğrenci özelliklerine bağlı olarak ne tür, ne kadar ve ne zaman geribildirim sağlanacağı ilgili bir sürü seçimin öğretmen tarafından yapılması gerekmektedir” (McMillan, 2015: 161). Aynı zamanda geribildirim kullanımındaki söylemler, beden dili, tutum ve davranışlar gibi etkenler de iletinin tam ve doğru olarak öğrenciye ulaşmasını etkiler. Konuyla ilgili olarak Sönmez (2012: 160) “öğrenme-öğretme ortamında başarı ve erişimi etkileyen diğer bir değişken öğretmenin sınıf içindeki davranışlarıdır. Bir öğretmenden öğrenme-öğretme ortamında pekiştirici, ipucu, dönüt düzeltme kullanması, öğrenci katılmasını sağlaması, geç ve güç öğrenenlere yardım etmesi, cezaya başvurmaması, her ünitenin sonunda biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirme sonuçlarına göre her bir öğrencinin varsa eksikliklerini tamamlaması, yanlışlarını düzeltmesi, alanında yeterli bilgi ve becerilerle donanık olması, hoşgörülü, sevecen, anlayışlı olması, fakat öğrenme- öğretilme ilkelerinden taviz vermemesi gibi davranışlar beklenir” şeklinde öğretmen rollerini belirtmiştir.

Öğretim sürecinde aynı konu hemen hemen aynı sözcüklerle anlatıldığında bazı sınıflarda dinleyicilerin katılımı iyiyken diğer sınıflarda dinleyicilerin sessiz kalması ve verilmek istenen iletiye ısrarla karşıt düşüncelerin savunulması gözlenebilir. Bunun

nedeni sınıflarda gösterilen beden dili ifadeleri ile davranışlardır. “Etkili geribildirim birçok etmene dayandığı için geribildirim verme oldukça zor bir iş olarak karşımıza çıkmaktadır. Etkili öğretmenlerin verecekleri geribildirimi daha önceden tahmin ederek hazırladıkları bazı çalışmalarda belirtilmiştir (Furtak, Akt: McMillan, 2009). Bu öğretmenlerin öğrettikleri dersin, öğrencinin seviyesi ve tipik öğrenme zorluklarıyla ilgili bilgi ve becerilerini kullanarak verecekleri geribildirimi önceden planladıkları görülmüştür. Yapılan bu tür bir planlama zahmetli olabilir, fakat ders esnasında o anda etkili geribildirim fikirleri bulmanın her zaman kolay ve mümkün olmayacağı da açıktır” (McMillan, 2015: 169). Bu nedenle geribildirim türlerinin yapılandırılması ve öğretmenlerin konuyla ilgili olarak farkındalıklarının artırılması, öğretim sürecinin ve iletişimin devamını sağlama, yönünü belirleme konularında etkilidir. “Öğretmenler hem bilgi hem destek kaynağıdır, aynı zamanda rehber ve danışmandır. Öğretmenlerle olumlu etkileşim, öğrencilerin öğretilen içeriklere daha çok ilgi göstermesine, sınıfta kendilerini güvende hissetmelerine, yeni öğrenme fırsatları yakalamalarına, sosyal ve mesleki yönden desteklenmelerine ve yönlendirilmelerine katkı sağlar” (Demirbolat, 2018: 74). Öğretim sürecinde bireysel farklılıklar nedeniyle çoklu değerlendirmenin yapılabilmesi için Türkçe öğretiminde kullanılabilir geribildirim türlerine programda yer verilebilir. Çeşitli sosyoekonomik statüden gelen, akran, çevre, aile vb. etkenlerle dil gelişimi belli düzeye ulaşmış, birçok farklılığa sahip öğrencileri sağlıklı ve objektif bir şekilde değerlendirebilmek için geribildirim türleri oldukça önemli bir konudur. Göçer (2018: 200) tarafından yapılan çalışmada ‘*dil gelişimini izleme ve değerlendirme*’ özel alan yeterliliklerine yönelik öğretmen performans göstergeleri dört yeterlik bileşenine özgü düzeyse olarak belirlenmiştir:

Yeterlik Bileşeni 1: Türkçe öğretimine ilişkin yapacağı ölçme ve değerlendirme uygulamalarını belirleyebilme, 1.Yeterlik bileşeni performans göstergeleri; ölçme değerlendirme uygulamalarının Türkçe programındaki kazanımlara uygun olması gerektiğinin farkındadır (A1 Düzeyi), Türkçe öğretiminde, öğrencilerin süreç sonundaki başarılarıyla ilgili karar vermek amacıyla ölçme ve değerlendirme yapar (A1 Düzeyi), ölçme değerlendirme çalışmalarında programındaki kazanımları dikkate alarak öğrencileri değerlendirmeyi amaçlar (A2 Düzeyi), Türkçe öğretiminde, öğrencilerin süreç sırasındaki dil gelişimlerini izlemek, süreç sonundaki durumlarını belirlemek amacıyla ölçme ve değerlendirme yapar (A2 Düzeyi), ölçme değerlendirme çalışmalarında programındaki bütün kazanımlara yönelik olarak öğrencileri değerlendirmeyi amaçlar (A3 Düzeyi), Türkçe öğretiminde, her bir öğrencinin süreç sırasındaki ve süreç sonundaki durumlarını belirlemek ve buna yönelik önlem almak amacıyla ölçme-değerlendirme yapmayı amaçlar (A3 Düzeyi).

Öğrencilerin sürekli dil gelişimlerini sağlamak ve değerlendirmek için sistematik değerlendirme stratejileri belirler (A3 Düzeyi).

Yeterlik Bileşeni 2: Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini kullanabilme, 2. Yeterlik Bileşeni Performans Göstergeleri; öğretim sürecinde kullanacağı ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini amaca uygun olarak belirler (A1 Düzeyi),

Türkçe öğretiminde kullanabileceği farklı ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini hazırlama ve uygulama süreçlerini bilir (A1 Düzeyi), öğrencilerin dil gelişimlerini değerlendirmede mevcut ya da geçerlik-güvenirliliğini belirlemeden hazırladığı ölçme ve değerlendirme araçlarını kullanır (A1 Düzeyi), öğrencilerin iletişim becerileri ve Türkçeyi nasıl kullandıklarına ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerini, yapılandırmamış ölçme araçlarıyla belirler (A1 Düzeyi), öğrencilerin iletişim becerileri ve Türkçeyi nasıl kullandıklarına ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerini, yapılandırılmış ölçme araçlarıyla belirler (A2 Düzeyi), öğrencilerin dil gelişimlerini farklı boyutlarıyla değerlendirmek amacıyla çeşitli ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemleri kullanır (A2 Düzeyi), öğrencilerin dil gelişimlerini izlemek ve değerlendirmek amacıyla kullanacağı ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemleri tekniğine uygun olarak hazırlar (A2 Düzeyi), öğrencileri ve velileri ölçme ve değerlendirmenin amaçları, araçları ve yöntemleri konusunda bilgilendirir (A2 Düzeyi), öğretim sürecinde kullanacağı ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerinin kullanımışlığını, geçerliliğini ve güvenirliliğini test ederek kullanır (A3 Düzeyi), Türkçe öğretiminde kullanılacak ölçme ve değerlendirme konusundaki bilgi ve deneyimlerini meslektaşlarıyla paylaşır (A3 Düzeyi), kullanımışlığı, geçerliliği ve güvenirliliği uygun ölçme değerlendirme araçları geliştirmede meslektaşlarıyla iş birliği yaparak yeni ölçme ve değerlendirme araçları tasarlar (A3 Düzeyi).

Yeterlik Bileşeni 3: Öğrencilerin dil gelişimlerini belirlemeye yönelik yapılan ölçme sonuçlarını yorumlama ve geri bildirim sağlayabilme, 3. Yeterlik Bileşeni Performans Göstergeleri; öğrencilerin dil gelişimlerine ilişkin ölçme sonuçlarını not ya da puan olarak raporlaştırır (A1 Düzeyi), öğrencilerin dil becerilerini gösteren puan ve notları öğrenci ve velilerle paylaşır (A1 Düzeyi), öğrencilerin dil gelişiminde hangi düzeyde olduğunu, neler yapabildiğini ve nasıl başarabileceğini ayrıntılı olarak yorumlar ve raporlaştırır (A2 Düzeyi), değerlendirme sonuçlarından elde ettiği yorumları uygun bir dille ilgililerle paylaşır (A2 Düzeyi), öğrencilerin dil gelişimlerini farklı yönlerden ayrıntılı olarak değerlendirmek amacıyla istatistiksel yöntemlerden yararlanır (A3 Düzeyi), izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre öğrencilerin dil becerilerini, Türkçe programını, öğrenme ortamlarını, ölçme araçlarını, öğretim stratejilerini ve verimliliğini değerlendirir (A3 Düzeyi).

Yeterlik Bileşeni 4: Öğrencilerin dil gelişimlerini belirlemeye yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme sonuçlarını uygulamalarına yansıtabilme, 4. Yeterlik Bileşeni Performans Göstergeleri; ölçme değerlendirme sonuçlarını raporlama ve paylaşım düzeyinde değerlendirir (A1 Düzeyi), öğretim stratejilerini, öğrenme ortamını, ölçme yöntem ve tekniklerini elde ettiği değerlendirme sonuçları doğrultusunda yeniden düzenler (A2 Düzeyi), değerlendirme sonuçlarına göre, ailelerle birlikte öğrencilere yeni öğrenme hedefleri belirlemede rehberlik eder (A3 Düzeyi).

Öğretmen- öğrenci, öğrenci- öğrenci etkileşimi ve bu yönde geribildirimlerle şekillenen öğretim sürecinde etkili bir öğretmenin niteliklerini Borich (2017:31); iyi bir karaktere ve davranışa sahip olma, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal performansını etkileyen etkileşim yapısını belirleyebilme olarak belirtmiş ve sınıf etkileşim analizini, “öğretmen- öğrencilerin sürekli olarak gözlemlendiği, kayıt altına alındığı ve öğrenci performansına ilişkilendirildiği sözlü etkileşim yapılarında bir araştırma yöntemi” olarak tanımlamıştır.

Uygun geribildirime karar vermek ve bu döngüyü süregelen bir şekilde takip etmek oldukça zordur. McMillan (2015: 428) bu durumu “Sağlıklı mesleki kanaat oluşturmanın zorunlu olduğu bir başka durum da işte budur. Genel itibarıyla detaylı geribildirim sağlamanın motivasyonu olumlu etkilediğini ve öğrencinin çalışma ve hazırlanmasıyla performansı arasında daha sağlıklı bir bağlantı kurmasına yardımcı

olur. Etkili öğretmenler gerçek hayattaki iş ve zaman sınırlamalarını göz önüne alarak öğrencilerine gerçekçi yollardan tutarlı, detaylı ve faydalı geribildirim vermeyi tecrübeyle öğrenirler” şeklinde belirtmiştir.

2.4. Geribildirim Nedir?

İletişim öğelerinden biri olan geribildirim öğretim sürecinin her aşamasında yer alır. “Geribildirim, iş performansına ya da işe ilişkin davranışlar konusunda gözlem paylaşımı, olumlu üretken değişimin ilk adımıdır” (Mentor, 2006: 17). Aynı zamanda geribildirim, “söylediğiniz ve yaptığınız işlerle, bunların diğerleri üzerindeki etkilerinin arasındaki bağ; bir performans ya da davranış hakkında, o performansı ya da davranışı onaylayıp gelişmesini sağlayacak bir harekete öncülük edecek bilgi; stajyerleri, aynı davranışı yeniden tekrarlayabilmeleri için yaptıklarının standarda ulaştığını bilmelerini sağlamak, öte yandan yaptıkları standarda uymuyorsa, standarda ulaşmak için alınacak önlemlerin tartışılmasını ve bu davranışın yinelenmesini engellemeyi sağlamaktır” (Roland& Bee, 1997: 9). Bu nedenle geribildirim, “bir performans hakkında, o performansın onaylanıp gelişmesini sağlayacak bir harekete öncülük edecek bilgidir” (Benligiray, 2014: 6). Öğretim sürecinde ise “öğretmenin değerlendirme sonrası öğrencinin performansı ile ilgili öğrenciye verdiği bilgiye geribildirim adı verilir” (McMillan, 2015:160). Bloom (1979) geribildirimi, “öğrenme sürecinde bulunan kişiye şu koşullarda iletilen mesajların tümüdür: 1) Kişinin denemelik davranışlarının kendisinden beklenen davranışa ne ölçüde yakın olduğu, 2) Eğer denemelik davranış, kişiden beklenen davranışa çok yakın ise bunun böyle olduğu, 3) Kişinin davranışı kendisinden beklenene yakın değilse, eksiklerin ve hataların neler olduğu, 4) Eksiklerin ve hataların nasıl giderilebileceği, 5) Kişinin öğrenmede ulaştığı son düzeyin ne olduğu” aşamalarıyla ilişkilendirmiştir (Akt: Dökmen, 1982: 72). Tanımlamalar incelendiğinde geribildirim, davranış değişikliği oluşturma ve beceri gelişimi sağlama konularında öğrenciye bilgi verme özelliğinin ön plana çıktığı görülmüştür. Geribildirim öğrenciyi “etkin bir çalışma tarzını pekiştirme ya da özendirme; bir davranışa yeni bir yön verme ya da daha üretken bir hareket tarzına işaret etme; daha iyi bir performansın zeminini hazırlama: alan tarafın öğrenmesine ya da gelişmesine katkıda bulunma” bakımından etkiler (Mentor, 2006: 19). “En temel anlamıyla geribildirim öğrenci tarafından verilen bir cevabın ya da sergilenen bir davranışın doğru ya da yanlış olduğunun ifade edilmesi olarak tanımlanabilir. Birçok sınavdan sonra

yapılan şey öğrencinin hangi soruları doğru hangi soruları yanlış cevapladığını kendisine söylenmesidir. Sınıf içinde sözlü olarak verilen cevaplara ise ‘iyi’, ‘doğru’, ‘cevaba yaklaştın’ gibi cümlelerle öğretmen geribildirim sağlayabilir. Bu tür geribildirimler öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri için gerekli olan ortamın sağlanmasında çok büyük rol oynamazlar. Bu tür cevaplar daha çok değerlendirmeye yöneliktir ve ifadelerle birlikte belirlenen öğrenme hedeflerine göre kendi performanslarının ne durumda olduğunu, hedeflerle kendi performansları arasındaki açığı kapatmak için ne yapması gerektiği ve hangi durumlarda hatalar yaptığı konularında bilgi sahibi olmalıdır. Geribildirim öğrenciye öğrenmesini daha anlamlı bir şekilde yönetebilmesi için verilen bilgi olarak sunulduğu zaman, öğrencilerin öğrenmesinin ve içe dönük motivasyonun arttığı gözlenmiştir” (McMillan, 2015: 160). Bu nedenle öğretim sürecinde geribildirim, öğrenci davranışını etkileyerek ihtiyacını karşılayabilir nitelikte ve yanlışları öğrenme fırsatına dönüştürebilecek şekilde verilmelidir.

2.4.1. Öğretim Sürecinde Geribildirim Yeri ve Önemi

Geribildirim öğrenciye, dil beceri alanında belirlenen ölçütler bağlamında önce ve sonra performans göstergelerini karşılaştırma ve durum düzey değerlendirme yapabilme fırsatı sunar. Aynı zamanda gelecek performansta hedef noktanın belirlenmesiyle birlikte beceri alanına özgü yeni ölçütlerin tanımlanmasını sağlar. Geribildirim etkili olmasıyla birlikte öğrenci, beceri alanında belirtilen standartlar ve ölçütler doğrultusunda kişisel bir plan geliştirir. Öğrenmenin gerçekleşerek davranış değişikliği oluşturabilmesi için geribildirim tam ve doğru olarak öğrenciye ulaşması gerekir. Bu durumu Benligiray (2014: 7) “insanların neyi nasıl yaptıkları hakkında aldıkları geribildirim, öğrenmeleri ve gelişmeleri için temel gerekliliktir” şeklinde belirtmiştir. Geribildirim etkili olabilmesi için McMillan (2015:170) dikkat edilmesi gereken noktaları şu şekilde sınıflandırmıştır:

Tablo 1. Etkili Geribildirim için Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler

<i>Yapılması Gerekenler</i>	<i>Yapılmaması Gerekenler</i>
Öğrenciler için zor ama ulaşılabilir hedefler koy	Öğrenciler için ya çok zor ya da çok kolay hedefler koy
Öğrenmeyi öne çıkar.	İyi performans göstermeyi öne çıkar.
Geribildirim net ve anlaşılır olmasını sağla.	Anlaşılması zor ve net olmayan geribildirimler kullan
Öğrencinin performansını belirlenen standartlarla ve önceden sergilediği performansla karşılaştır.	Öğrenciyi diğer öğrencilerle karşılaştır ve öğrencinin ortaya koyduğu çalışmayı değil kendisini öne çıkar.

Geribildirim basit konularla ilgili derhal öğrenciye sağla.	Geribildirim çok geç ver.
Hem doğrulayıcı hem de açıklayıcı geribildirim türlerini kullan	Sadece doğrulayıcı geribildirim türlerini kullan.
Öğrencinin beceri düzeyine uygun geribildirim ver.	Aynı geribildirim bütün öğrencilerle kullan.
Önemli yanlış anlamaları ve öğrenci hatalarını geribildiriminde kullan.	Yanlış anlamaları ve öğrenci hatalarını göz ardı et.
Öğrencinin gayretini öne çıkar.	Öğrencinin başarı ya da başarısızlığında dış yüklemeleri öne çıkar.
Vereceğin geribildirim planla ve muhtemel geribildirim fırsatlarını tahmin et.	Planlanmamış ve düşünülmemiş geribildirimlerle derse gir.

Öğretim sürecinde geribildirim kullanmanın amacı, öğrencide görülen eksiklikleri betimleyerek girdiyi daha verimli nasıl kullanabileceği ve geliştirebileceği konusunda öğrenciye yardımcı olmaktır. Öğrenme sürecinde geribildirim kullanma amaçlarını Göçer (2018: 270):

- “Doğru ve yanlış davranışlar hakkında bilgi vermek,
- Öğrenim kalitesini yükseltmek için düzeltilecek ve tamamlanacak davranışları ortaya çıkarmak,
- Gelecekteki başarı için güdüleyici özendiriciler sağlamak” olarak belirtmiştir.

Süreçte geribildirime; beceri durum düzey tespitini yapmak, hedef noktayı tasarlamak ve bu süreç kapsamında beceri öncesi, sırası ve sonrası aşamalarını oluşturmak amacıyla yer verilebilir. Bu nedenle geribildirim türlerine beceri alanı, kullanım zamanı ve kullanım şekli ile ilgili bilgilere genel bir görünüm kazandırılması, geribildirim sürecinde uygulanmasını ve hedef kitle üzerinde karşılık bulmasını kolaylaştırabilir. Aynı zamanda dil beceri alanlarına ilişkin kullanılabilir geribildirim türlerini organize etmek ve bu konuda öğretmenler arası görüş birliği sağlamak geribildirim zaman kaybı olarak algılanması önleyebilir. “Değerlendirmenin biçimlendirici kullanımı öğrenme süreci içerisinde size öğrencilere rehberlik etmenize ve onların öğrenmelerini takip etmenize yardımcı olur. Yüksek kalitedeki biçimlendirici değerlendirmeler ve öğrencilere verilen dönütler, öğrencilerin öğrenmelerini artırır” (Nitko & Brookhart, 2016: 106; Furtak, Kiemer, Circi vd., 2016). Ölçme değerlendirmede yanlış düzeltmenin önemli bir basamağını oluşturan geribildirim, öğrenciye kalıcı öğrenme ve davranış değişikliği oluşturma konusunda yardımcı olur. “Geribildirim alabilme, verebilme ve geribildirim kullanabilme becerileri toplumsal ilişkilerde, aile içinde, işyerlerinde, kısaca insanların birlikte yaşadıkları ve birlikte sonuca ulaşmalarını gerektiren her yerde ve her durumda çok önemlidir” (Benligiray, 2014: 10). Türkçe öğretmenlerine etkili ve verimli bir öğrenme süreci için programlı

(düzenli) geribildirim kullanmaya ilişkin farkındalık kazandırılmalı ve ölçme-değerlendirilmeye yönelik geliştirilen bu sistem öğretim programına da yansıtılmalıdır (Çepni, 2016). Çünkü ABİDE, TIMSS, PISA ve PIRLS gibi eğitim sistemi, sınıf uygulamaları ve öğretmen eğitiminin de değerlendirildiği ulusal ve uluslararası sınavlarda geribildirim kullanımı ile süreci yönlendirmek oldukça önemlidir. McMillan (2015:169) öğretim sürecinde geribildirim planlanmasını üç adımla özetlemiştir: “hedeflenen öğrenmeyi anlamak, muhtemel öğrenci hatalarını bilmek, geribildirim fikirleri oluşturmaktır.”

Sürecin daha akıcı ve planlı ilerleyebilmesi için geribildirim hangi durumlarda nasıl kullanılabilirliği ile ilgili öğretmenlere yetkinlik kazandırılmalıdır. Geribildirim zaman zaman ya da keyfe keder yapılan bir yorum değil, sürekli devam eden bir süreç haline getirilmelidir (Mentor, 2006). “Dönüt, sisteme her işlemin sonunda bilgi vermek, yani sonuçların bilgisini gerekli yer ve zamanda sisteme ulaştırmak olarak tanımlanabilir. Dönüt sistemi, bu açıdan açık sistemin vazgeçilmez bir ögesidir; çünkü sistemin içindeki her tür değişimi, işleyen ya da işlemeyen öğeleri sisteme bildirerek, gerekli düzenlemelerin yapılmasını, sistemdeki dengesizliğin giderilmesini, sistemin yeniden tutarlı bir biçimde işlemesini sağlayıcı bir rol oynayabilir” (Sönmez, 2012: 25). Bu nedenle geribildirim, sistemin yeterliğini ölçer ve oluşan sorunların çözümlenmesi konusunda bireyleri uyarır. “Dönüt, açık sistemin dördüncü ve en can alıcı ögesidir. Eğer dönüt olmazsa, sistem kısa zamanda bozulur ve işgörüsünü yitirir. Yapılan yatırım, zaman ve emek boşa gider. Bu nedenlerden dolayı, eğitim sisteminin her basamağında dönüt işe koşulmalıdır” (Sönmez, 2012: 153). Ancak süreçte kullanılan geribildirim etkili olabilmesi için birtakım özellikleri taşıması önemlidir (McMillan, 2015: 161):

- “Etkili geribildirim uygun değerlendirme ölçütlerinin kullanılmasıyla belirli hedeflerin ulaşılmasını hedef alır.
- Öğrencilerin geribildirim kullanılması ve üretilmesi sürecinde etkin rol oynamasına imkân verir.
- Etkili geribildirim öğrencinin öz düzenlemesinin, öz yeterliğini ve hedefe odaklılığını artırmaya yöneliktir.
- Etkili geribildirim öğrencinin çalışmasını betimler, öğrencinin kendisini betimlemez.
- Etkili geribildirim zamanında verilen geribildirimdir.
- Etkili geribildirim öğrenciye göre verilir.
- Öğrenci tarafından kullanılabilen ve öğrencide davranışsal değişikliklere yol açan geribildirimdir.
- Öğrencinin geribildirime tepkisini göz önünde bulunduran geribildirimdir
- Etkili geribildirim dürüst ve doğru olan geribildirimdir.
- Olumludur fakat abartılı değildir.”

Türkçe dersinde öğretim süreci, öğretmen- öğrenci etkileşimine dayalı geribildirimlerden oluştuğu için, eğitim durumları ve öğretim planlamasında, beceri alanlara özgü geribildirim türlerine yer verilmesi sürecin daha sağlıklı ilerlemesi bakımından oldukça önemlidir. “Geribildirim öğrenme süreciyle doğrudan ilişkilidir. Esas olarak, birisine geribildirim yaptığınızda onun öğrenmesine- yani yeni bilgi ve becerileri ya da performanslarını ya da davranışlarını geliştirmeyi öğrenmesine- yardımcı olursunuz” (Roland& Bee, 1997:10). Herhangi bir beceri alanında gösterilen tutum, davranış veya performansa ilişkin verilen geribildirim etkili olabilmesi için aşağıda yer verilen özellikleri karşılaması gerekir (Çetinkaya ve Köğce, 2014: 116):

- “Öğrenmede öz değerlendirme (yansıtma) gelişimini kolaylaştırır.
- Öğrenme çevresinde öğretmen öğrenci diyalogunu destekler.
- İyi performansın ne olduğunu açıklamaya yardımcı olur (amaçlar, ölçütler, beklenen standartlar).
- Mevcut ve istenen performans arasındaki boşluğu kapatmak için fırsatlar sunar.
- Öğrencilere öğrenme durumları hakkında yüksek nitelikli bilgi sunar.
- Olumlu güdü sağlayan inanç ve özsaygılarını destekler.
- Öğretimi yönlendirmeleri bakımından öğretmenlere bilgi sağlar.”

2.4.2. İncelemede Dikkate Alınan Geribildirim Türleri

Öğretmen, öğretim sürecinde öğrenci performansını geliştirmede çeşitli türde geribildirimlere yer verir. Öğretmen- öğrenci etkileşiminden doğan geribildirim alanyazında farklı alanlarda çeşitli türleriyle ele alınmıştır (Güneş ve Bülbül, 2007; Dokuzoğlu, 2010; Sarılar, 2010; Çabakçor, Akşan, Öztürk, Çimer, 2011; Durmaz, 2012; Kangalgil, 2013; Eraz, 2014; Çevikbaş ve Argün, 2016). Çalışmada Türkçe dersi öğretim sürecine özgü geribildirim türleri dil becerileri ve öğrenme alanına yönelik verilebilecek geribildirim türleri literatürden yararlanılarak dört temel kategoride oluşturulup incelemeler bu çerçevede yapılmıştır.

2.4.2.1. Yazılı Geribildirim

Yazılı geribildirim, öğrencilere metinleri konusunda bilgi verir. Ürettikleri metinlerin eksikliklerini tamamlayarak yazma becerisini geliştirmelerine yardımcı olur (Matsumura vd., 2002). Aynı zamanda öğrenciye metinsellik ölçütleriyle ilgili farkındalık kazandırarak metin oluşturma sürecinde yol gösterir (Paulus, 1999). Bu durum öğrencinin nitelikli metin yazabilme becerisinin gelişmesini sağlar. Alanyazında

yapılan çalışmalarda öğrenciye verilen yazılı geribildirim; öğretim sürecini olumlu yönde etkilediği, duyu ve düşüncelerin aktarımında sözcük dağarcığı ve kullanım yeterliğiyle ilgili öğrenciye öz değerlendirme fırsatı verdiği, öğrencilere yanışları konusunda farkındalık kazandırdığı, düzeltmelerin eksiksiz tamamlanmasını sağladığı, metin üretim sürecine ilişkin bilgi düzeyini artırdığı ve yanış oranını azalttığı belirtilmiştir (Ferris, 1995; Brookhart, 2008; Çetinkaya ve Hamzadayı, 2011; Göçer, 2011; Ülper, 2011; Ülper 2012; Çetinkaya ve Ülper, 2013; Çetinkaya ve Köğce, 2014; Bayat, 2019; Göçer, 2018; Göçer, 2019).

2.4.2.2. Sözel Geribildirim

Öğretim sürecinde yazılı geribildirim yanı sıra sözel geribildirim ve beden dili ile verilen geribildirim türlerine de yer verilebilir. Sözel geribildirim, öğretmenin öğretim sürecinde ders içeriğine, öğrenci beceri gelişimine, öğrenci performansına veya çıktıya yönelik verdiği kararları, durum düzey değerlendirmeyi veya gözlem sonuçlarını ifade etmesidir. “Bir öğrencinin değerlendirilmesi ona sadece not vermekten ibaret değildir. Bir çalışmanın sözlü veya yazılı olarak yorumlanması motivasyonu sağlamada daha etkilidir. Öğrenciye verilen yorumlar açık, net olmalı, öğrenme sürecine ve bir o kadar da sonuçlara ilişkin olmalı; öğrenciye ne yaptığını göstermeli, sağladığı gelişmeyi ve neleri öğrenemediğini görmesine yardım etmelidir. Öylesi yorumların, zaten yükü ağır olan öğretmenin yükünü, özellikle fazla öğrencisi varsa ki fazla öğrenci olması değerlendirmenin değerini daha da yükseltir, artıracağının bilincindeyiz” (Viau, 2015: 147). Öğretim sürecinde ‘iyisin, aferin, işte bu kadar, tamam, hayır’ gibi açıklayıcı olmayan ve belirlenen kazanımı tanımlamayan sözel geribildirimler öğrencinin beceri gelişimini, ilgi, tutum ve yaklaşımını olumsuz yönde etkileyebilir. Çetinkaya ve Köğce (2014) yaptıkları çalışmada ortaokul matematik ve Türkçe öğretmenlerinin öğrencilere verdikleri sözel geribildirimleri; değerlendirmeci geribildirim (ödüllendirme, cezalandırma, onaylama, onaylamama/beğenmeme), betimleyici geribildirim (başarıyı belirtme, başarıyla ilgili açıklama, ilerleme/ gelişmeyi belirtme, gelişme yolunu oluşturma) olarak Tunstall ve Gipps (1996) geribildirim tipolojisine göre incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, öğretim sürecinde Türkçe öğretmenlerinin çoğunlukla değerlendirmeci geribildirim, matematik öğretmenlerinin ise çoğunlukla betimleyici geribildirim kullandığı belirtilmiştir. “Bazı öğretmenler yaptıkları yorumlara az dikkat etmektedirler. Çünkü yorumları değerlendirmeye ilişkin davranışlar olarak

düşünmemektedirler. Buna rağmen bunlar değerlendirme kapsamındadır ve öğrencinin yeterlilik algısını anlamlı bir şekilde ilgilendirmektedirler” (Viau, 2015: 151).

Öğretim sürecinde sözel geribildirim, en çok kullanılan geribildirim türlerindedir. Çünkü öğretim sürecinin %80’ini, öğretmenlerin hedeflenen beceriye ulaşıp ulaşılmadığı anlamak için öğrencilere yönelttiği sorular ve öğrenci cevapları oluşturur. Chu (2011) tarafından yapılan çalışmada düzeye göre sözel düzeltici geribildirim öğretim sürecinde öğrenci başarısını artırmada etkili olduğu belirtilmiştir. “Sözlü etkinliklerde öğrenciler, sınıf karşısına çıkmaktan dolayı bir heyecan içerisine girebilmekte ve sorulan sorunun cevabını ya hatırlayamamakta ya da hatırladıklarını dile getirememektedir. Bu bakımdan belirli ders saatinde birtakım sorular sorarak sözlü sınav yapmak muhakkak yerine getirilmesi gereken bir yöntem değildir. Öğrencilerin süreç içerisindeki durumu sözlü notu vermede en isabetli yaklaşımdır. Geniş bir zaman dilimine yayılmış olması gereken süreç değerlendirmeyle öğrencilerin yazılı sınavlarla ölçülemeyen devinişsel alanın hedefleri göz önünde tutularak değerlendirme yapılmalı ve sözlü notu verilmelidir. Ders işleniş sırasında öğretmen, küçük küçük sözlü sorular sorarak öğrencileri, derse katılmaları ve başarılı olmaları oranında değerlendirme yapabileceği gibi öğrencilerin okuyuşları, metinle ilgili sorulara verdikleri cevaplar ve gördüklerini, işittiklerini, yaşadıklarını ve tasarladıklarını eksiksiz ve doğru anlatabilmelerini değerlendirerek performans notu verebilir. Öğrencilerin hazırlık çalışmaları, derse ve dersle ilgili etkinliklere katılmaları gözlem yoluyla değerlendirilerek sözlü notuna çevrilmelidir” (Göçer, 2018: 169). Bu nedenle sözel geribildirim, süreç boyu değerlendirme bakımından öğrenci- öğretmen etkileşimiyle bütün dil beceri alanları kapsamında gerçekleşir. Aynı zamanda öğretmenin beceri alanlarına ilişkin dersin kazanımlarını derse girişte belirtmesi, öğrencinin süreç sonunda öz değerlendirme yapabilmesini sağlar. Hedefe yönelik öğrenci gelişim durumunu, öğretmen sözel geribildirimlerle de sağlayabilir. Sözel geribildirimler, öğrencinin dil beceri alanlarında hangi düzeyde bulunduğunu ve hangi aşamayı tamamladığını belirten söylemleri içermeli, değerlendirmede öğrenci karakteri değil performansı ve başarısı göz önünde bulundurulmalıdır. Süreçte öğrenci soruları sırasında kullanılan sözel geribildirim, öğretmenin alana olan yetkinliğini belirtirken öğrencinin öğretmen ve ders algısına yaklaşımını da etkileyebilir. Bu nedenle sürecin yönetiminde beceri alanlarına yönelik kullanılabilir sözel geribildirimler, ders içeriğine ve kazanımlara bağlı olarak ders öncesinde öğretmen tarafından sınıf düzeyi, öğrenci ihtiyaç ve beklentileri dikkate

alınarak düzenlenmelidir (Santos& Pinto, 2014). Aynı zamanda hedef ve hedefe ulaşma aşamalarının belirlenmesi, öğretmenin sınıf hakimiyetini artırır, ders içeriği ile bağlantısı olmayan konuları ve sınıf içi karmaşayı engelleyebilir. Bu tür sözel geribildirimler, okuma becerisinde kullanılabileceği gibi yazma öncesinde, sırasında veya yazma sonrasında da kullanılabilir. “Türkçe öğretimi türlü etkinlikleri içeren bir derstir. Bunun için öğretmen, her öğrenci için ayrı ve ayrıntılı bir *Ölçme ve Değerlendirme Fişi* düzenlemeli; öğrenciyi sürekli olarak izlemeli, durumu fişe işlemelidir” (Göçer, 2018: 187).

2.4.2.4. Beden Dili ile Verilen Geribildirim

Öğretim sürecinde öğretmen davranış ve tutumları, beden dili ile verilen geribildirimleri oluşturur. Öğretmen sürecin yöneticisi olduğu için verdiği geribildirimleri beden diline de yansıtır ve kazanımlarla tutarlı olarak kullanır. “Sınıfta hangi kuralları uygulayacakları ve bunları nasıl öğretecekleri konusunda eğitim alan öğretmenlerin daha etkili bir sınıf yönetimine sahip oldukları sonucuna varılmaktadır. Böylece daha verimli bir öğrenme- öğretim ortamı oluşturabilmek rastlantıya bırakılmamakta hem öğretmen hem de öğrenci için boş yere zaman kaybı olmamaktadır” (Atıcı, 2014: 31).

Sözel olmayan ifadeler, jest ve mimikleri, davranış ve tutumları, öğretmenin sınıf ortamında konuya ve öğrenciye yaklaşım tarzını belirtir (Özyürek, 2004). “Sözel olmayan davranışlar öğretmenin beklenti, niyet, onay ve sıkıntı gibi duygu ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Göz, kırpma, kaşları çatma, başı sallama, gözleri açma, gülümseme yüz ifadelerine yansıyan mesajlardır. Öğrenci söze girdiğinde eliyle dur işareti yapma, hatırlatma amaçlı elini kaldırma, işaret parmağıyla tamam işareti yapma, baş parmağıyla aferin işareti yapma, gel işareti yaparak öğrenciyi yanına çağırma, el sıkma, selamlama, iki elle mola (T) işareti yapma el işaretlerine örnektir. Vücut dili güçlü bir iletişim aracıdır. Kambur biçimde yürüme, kızgın biçimde bakma, belirli bir noktayı işaret etme, iç çekme, gözleri tavana dikme, etrafta dolaşma, öğrencinin kişisel alanına girme, boş, sıkılmış ve kayıtsız bakma gibi sözel olmayan davranışlar çeşitli mesajlar içermektedir. Ne söylediğimiz ile nasıl söylediğimiz arasında uyum olması da önemlidir” (Atıcı, 2014: 55).

Beden dili ile verilen geribildirimler, öğrencilerin kazanımlara yaklaşım durumunu etkiler; motivasyonunu artırarak performansının gelişmesine yardımcı olur. Bu nedenle öğretmenin derste kazanımları geliştirmeye yönelik beden dilini etkili

kullanması, beceri alanındaki eksikliklerin daha kısa sürede, tam ve doğru olarak anlaşılmasını sağlayabilir. “Sınıf başarılı biçimde yönetmek için ilk önce öğrencilerinizin nasıl davranmasını istediğinize karar vermek zorundasınız. Beklentilerinizin ne olduğu ve bunu nasıl ifade edeceğiniz konusunda açık olmalısınız. Sınıf kurallarını oluşturmaya başlamadan önce kendinize şu soruları sorun: ‘öğrencilere öğretebilmek ve öğrencilerin öğrenebilmesi için her zaman ihtiyacım olan genel davranışlar nedir?. Öğrencilerin sınıfta nasıl davranacağıyla ilgili beklentilerim neler?. Başarılı öğretmenlerin her zaman, her etkinlikte, tüm gün boyunca etkili olan az sayıda kurallara sahip oldukları bulunmuştur” (Atıcı, 2014: 150). Bu nedenle dil beceri alanlarına yönelik etkinliklerde vurgulanan kazanımlarla bütüncül bir beden diline sahip olma, öğretmenin amaca daha kolay ulaşmasını sağlayabilir. Bu durum öğrencilerin öğretmeni rol, model almasıyla birlikte öğrenilen becerinin davranışa dönüştürülmesinde oldukça önemlidir. Öğretim sürecinde karşılaşılan herhangi bir sorunda, öğretmen beden dilini kullanarak düzeni sağlayabilir ve dikkati toplayabilir. Bu sırada yaşanan karmaşanın öğretim etkinliklerine engel oluşturmaması, süreci aksatmaması ve o ana kadar yapılan uygulamaların havada kalmaması için öğretmenin beden dili kullanımlarının gerekliliklerine hâkim olması gerekir. Öğretmen davranışları, tutumu, beden dili, konuya bakış açısı ve yaklaşım tarzı öğrenmenin etkili ve kalıcı olmasında önemli değişkenlerdir. Öğretmen karar verme ve rehber olmada süreç boyunca kendi davranışlarını ve öğrenci davranışlarını izlemeye ihtiyaç duyar. Bu nedenle sınıf düzeyi, öğrenci, ortam, kazanımlar gibi etkenler dikkate alınarak beceri alanlarına ve süreçte olağan durumlara yönelik kullanılabilir beden dili ifadelerinin eğitim durumunda belirtilmesi, öğretmenin süreç yönetimine ve değerlendirme performansına katkı sağlar.

Öğretim sürecinde bu üç geribildirim türü işlevsel olarak düzeltici geribildirim şeklinde kullanılabilir. Düzeltici geribildirim, öğretim sürecinde öğrencinin herhangi bir beceri alanına yönelik gösterdiği yanlış olarak nitelendirilebilecek eğilime ilişkin öğretmenin doğru davranış, tutum ve yaklaşımı içerir nitelikte verdiği sözlü, yazılı veya sözsüz ifadelerdir. Düzeltici geribildirim verirken öğretmen düzeltme işaretlerinden yararlanabilir.

Kelime/Cümle/ Metin DÜZELTME SEMBOLLERİ			
Sembol	Anlamı	Sembol	Anlamı
↑	Büyük yaz.	→ ←	Yakın yaz.
↓	Küçük yaz.	Y	Yanlış
∪	Birleşik yaz. Birlikte yaz.		Daha güzel yaz.
→	Paragraf başı yap.		Kelime fazla
←	Hatalı paragraf başı		Ayrı yaz.
	Harf noksan		Gayret et.
— a	Harf yanlış	*	Güzel
	Harf fazla	* *	Çok beğendim.
#	Sağa doğru eğik ve eşit yaz	!	Dikkat

Şekil 3. Metin Düzeltme İşaretleri (Akt: Göçer, 2018: 272).

Öğretim sürecinde konuşma beceri alanına yönelik sözel düzeltici geribildirim kullanımında, uyarı, pekiştirme, ceza, eleştirel, yönlendirici geribildirim türlerine yer verilebilir. Bu geribildirim türleri okuma ve dinleme beceri alanlarında da farklı etkinliklerde ders sürecine uyarlanabilir (Atalmış, Köse ve Yıldırım, 2018). Örneğin; okuma becerisinde okuma öncesi stratejilerini etkinlik sırasında uygulamayan bir öğrenciye okuma öncesi geribildirim türleri veya beden dili ile geribildirim türleri verilebilir. Aynı zamanda okuma sırasında ve sonrasında farklı geribildirim türleri belirlenerek alternatif geribildirimler, ders öncesinde oluşturulan eğitim durumunda öğretmenin kullanabileceği formatlarla halihazırda bulundurulabilir. Örneğin; Crowe (2005) okuma becerisine ilişkin iki farklı geribildirim türünün okuma seviyesini geliştirmeye etkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda iletişimsel geribildirim geleneksel geribildirimine göre okuma becerisini daha fazla geliştirdiği ortaya koyulmuştur. Tatawy (2002) hem sözel hem de yazılı olarak verilen düzeltici geribildirim türünün ikinci dil ediniminde yanlışları düzeltme ve başarıyı arttırmada daha etkili olduğunu belirtmiştir. Anderson (2010) çalışmada ikinci dil ediniminde ve yazma becerisini geliştirmeyi öğretmen tarafından verilen düzeltici geribildirim türünün olumlu etkileyeceği belirtmiştir. Lyster (2004) form odaklı verilen geribildirim türünün öğretimde ve düzeltmelerde daha etkili olduğunu belirtmiştir. Rowe&Wood (2008) tarafından yapılan

çalışmada zamanında kullanılan geribildirim daha etkili ve kalıcı öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Sia& Cheung (2017) tarafından yapılan çalışmada yazılı düzeltici geribildirim öğrenci yazma becerisini geliştirdiği belirtilmiş; bu nedenle öğrencileri bireysel değerlendirmenin önemli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca öğrenci ve öğretmen algılarının geribildirim verme ve anlamlandırarak yeniden düzenleme üzerinde etkili olduğu ortaya koyulmuştur. Lili, Loo, Tajoda (2016) tarafından öğretmen yazılı düzeltici geribildirim düzenli aralıklarla öğretim sürecinde kullanılmasının başarıyı artırdığı ortaya koyulmuştur. Çalışmada her geribildirim sadece bir yanışa yönelik düzeltmeyi içermesi gerektiği vurgulanmış ve birden fazla kaynakla sunulan geribildirim öğrenmeyi sağlamada daha etkili olduğu belirtilmiştir.

Geribildirim kullanımının öğretim sürecine etkisi incelendiğinde “belirlenen amaca yönelik istenen davranışları oluşturmada başarıya ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca öğretimsel becerilerini geliştirmek üzere sistematik bir eğitim alan öğretmenler bile sınıf kural ve prosedürlerini etkili bir şekilde geliştirmek, kontrol etmek ve pekiştirmek üzere verilen eğitimden sonra öğrenci davranışlarında olumlu davranışlar oluşturabilmektedir” (Atıcı, 2014: 31). Bu nedenle araştırmada geribildirim türleriyle ilgili alanyazında yer alan farklı alanlardaki çalışmaların incelenmesiyle elde edilen çeşitli geribildirim türleri Türkçe öğretim sürecine dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik bir bakış açısıyla sözel, yazılı ve beden dili bağlamında ele alınmıştır. Aşağıda çalışmanın ikinci temel sorusu; “*Geribildirim türleri Türkçe ders etkinlikleri sürecinde dil beceri alanlarına yönelik nasıl bir dağılıma sahip olmalıdır?*” kapsamında dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik sınıflandırmaya yer verilmiştir.

2.4.3. Dinleme Becerisine Yönelik Geribildirim Türleri (D₁)

Bu bölümde öğretim sürecinde, öğretmenin dinleme becerisine yönelik kullanabileceği sözel geribildirimler, yazılı geribildirimler ve beden dili geribildirimleri gözlem sürecinde elde edilen örnek olay durumlarıyla belirtilmiştir. Sözel geribildirimler, yazılı ve beden dili ile verilen geribildirimlerde işlevsel olarak kullanılabilir düzeltici geribildirimlere de yer verilmiştir.

2.4.3.1. Dinleme Becerisine Yönelik Sözel Geribildirim Türleri (DSG)

a) *Dinleme Metni Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlama Dayalı Geribildirim)*

Dinleme metni odaklı bilişsel geribildirim, öğretmenin öğretim sürecinde dinleme metinleri, yöntem ve tekniklerine özgü uygulamalarda metni dinleme öncesi, sırası ve sonrasında öğrenci davranışlarının gözlemleyerek yaptığı öğretmen- öğrenci etkileşimli değerlendirme biçimidir. Bu tür geribildirimlerle öğretmen süreci, öğrencinin üst bilişsel becerilerini geliştirmede dinleme becerisinin etkisini gözeterek yönlendirir. Bununla birlikte dinleme metni odaklı/ anlama dayalı bilişsel geribildirim, öğrencinin etkinliklerde, tartışma oturumlarında, ders anlatım sırasında, akran değerlendirmelerinde, uygulama soru ve cevaplarında belirginleşir.

Anlama dayalı öğretmen geribildirimi, dinleme becerisinde daha çok öğrencilerin dinlediklerini anlamlandırma süreci kapsamında yaşantılarıyla ilişkilendirmeye bağlı olarak geliştirilen öğretmen-öğrenci geribildirimlerini içerir.

- *Özetleyici sözel geribildirim verme*

Öğretim sürecinde dinleme becerisine özgü kazanımlara yönelik etkinliklerde, öğretmenin öğrenci davranışlarını sözel olarak özetlemesiyle verilen geribildirimlerdir.

Örnek olay: öğretmen: “dinlediğimiz metni kim özetlemek ister?”

Öğrenci: “Ben özetleyebilir miyim öğretmenim?”

Öğretmen: “Tabii Büşra.”

Öğrenci: “Şehzadebaşı Camisi Mimar Sinan tarafından İstanbul’da 1990’lı yıllarda yapılmıştır. Mimar Sinan tarafından yazılan mektup sayesinde mimarlar camiyi nasıl restore edebileceklerini anladılar.”

Öğretmen: “Aferin Büşra, dinlerken not alıyor olman dinleme metnini kronolojik sıra ve mantık akışı içerisinde özetleyebilmeni sağladı.”

- *Özgüllük odaklı sözel geribildirim*

Öğretmenin, dinleme beceri gelişiminde öğrenci performansını yaratıcılık bakımından değerlendirdiği sözel geribildirimlerdir.

Örnek olay: Öğrenci: “Dinlediğimiz metinde insanların yaşayabilmek için doğaya zarar verdikleri anlatılıyor ama aslında koruma altına aldıkları birçok yerin de olduğu vurgulanıyor öğretmenim”, Öğretmen: “Aferin Mutlu, metni çok dikkatli dinlemişsin, farklı bir bakış açısı.”

- *Problem odaklı sözel geribildirim*

Öğretim sürecinde öğrencinin dinleme etkinlikleri sırasında olumsuz tutumlarını ve dinleme davranışlarında yaşadığı sorunları fark etmesini sağlayıcı kullanılabilir geribildirimlerdir.

Örnek olay: Öğretmen: “Mustafa, Eren ne dedi oğlum?” (gülüşmeler).

Öğretmen: “Arkadaşın konuşurken dinlemedin, ne söylediğini tabiki bilemezsin!”

- *Çözüm odaklı sözel geribildirim*

Öğretmenin, öğretim sürecinde öğrencinin dinleme becerisine ilişkin yaşadığı sorunları gözlemleyerek tespit ettiği bölümdür. Öğretmen, öğrencinin farkedemediği bu noktaları çeşitli çözüm önerileri ve yöntemleri içeren geribildirimler kullanarak öğrenciye farkındalık kazandırır.

Örnek olay: “Dinlerken başka şeylerle uğraşmazsan, metindeki yardımcı karakterleri de bulabilirsin.”

- *Sınırlandırma (Çerçeve oluşturma)*

Öğretmenin dinleme etkinliklerinde kazanıma yönelik belli bölümleri vurguladığı, ders içeriğinde hedeflenen kazanımlar etrafında oluşturduğu söylemleri içeren geribildirimlerdir.

Örnek olay: Öğretmen: “Dinleme metnini dinlerken özellikle ‘yer yerinden oynamak’ deyiminin hangi olayda geçtiğine dikkat etmenizi istiyorum.”

- *Açıklayıcı sözel geribildirim*

Öğretmenin, öğrenci dinleme beceri gelişim düzeyini değerlendirirken doğru dinleme davranışını ve karşılaşılan problemi çözümlenmeye ilişkin betimleyici söylemleri içeren geribildirimdir.

Örnek olay: Öğretmen: “Dinlediklerinizi zihninizde canlandırmanız konuyu daha çabuk anlamanızı ve önbilgilerinizle bağlantı kurmanızı sağlar.”

- *Kapsam odaklı sözel geribildirim*

Dinleme etkinliklerine ilişkin öğrenci anlamlandırma süreci esas alınarak oluşturulan öğretmen geribildiriminin ayrıntılara yer verilmeden genel ifadelerle üst görünümü içermesidir.

Örnek olay: Öğretmen: “dinlediklerimizi anlatmadan önce, ana konudan ayrılmamak için söyleyeceklerimizi zihninizde bir toparlıyoruz değil mi? Burada kıştan mı bahsediyor yoksa üzerinde durduğu konu sence hayvanların soğukta üşümesi mi?”

Öğrenci: “Hayvanların üşümesi öğretmenim.”

Öğretmen: “Evet, o halde anlatımında kış mevsiminin güzelliklerinden çok hayvanların yaşadığı zorluklardan bahsetmelisin.”

Öğrenci: “Tamam öğretmenim.”

b) Dinleme Metni Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlatıma Dayalı Geribildirim)

Dinleme metni odaklı bilişsel geribildirimlerde anlatıma dayalı geribildirim, öğretmenin öğretim sürecinde dinleme metinleri, etkinlikleri, yöntem ve tekniklerine özgü uygulamalarda, öğrencilerin metni dinledikten sonra dinlediklerini ifade etme sırasında gösterdikleri dinleme davranışlarını gözlemleyerek yaptığı değerlendirmeleri kapsar. Bu tür geribildirimlerle öğretmen süreci, öğrencinin üst bilişsel becerilerini geliştirmede dinlediklerini anlatma yeterliğini dikkate alarak yönlendirir. Bununla birlikte anlatıma dayalı bilişsel geribildirimler, öğrencinin etkinliklerde, tartışma oturumlarında, ders işleyiş sürecinde, akran değerlendirmelerinde, uygulama soru ve cevaplarında belirginleşir.

- Övgüsel sözel geribildirim

Öğretim sürecinde öğretmenlerin, dinleme etkinliklerinde öğrenci anlatımlarına karşı kullandıkları (özetleme, dinleme becerisine ilişkin etkinlikleri doğru ve etkili cevaplama vb.) destekleyici söylemleri içerir.

Örnek olay: öğretmen: “‘damdan düşen damdan düşenin halini bilir’ atasözü sizce neyi anlatıyor olabilir?”

Öğrenci: “aynı durumu yaşayan kişiler daha iyi anlaşabilir, olaylara bakış açıları aynı olur demek bence öğretmenim.”

Öğretmen: “Güzel Ecem metni çok dikkatli dinlediğin belli bize vermek istediğini özümsemişsin.”

Öğretmen; *olumlu anlatımı övmeye yönelik verilen sözel geribildirim* (dinlediklerini ifade ederken metinden doğrudan alıntılar yapman çok hoşuma gitti) ve *olumsuz anlatımı eleştirmeye yönelik verilen sözel geribildirim* türlerinden de (Arda dinlediklerini ifade etmeden önce konuşmacıdan söz hakkı istedin mi?) yararlanabilir.

- *Basitleştirme*

Öğretmenin dinleme etkinlikleri kapsamında yararlandığı geribildirimleri, kısa, net ve uygulanabilir şekilde oluşturmasıdır.

Örnek olay: “Münazarayı dikkatli dinleyerek eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilirsiniz vb.”

- *Aşamalandırma*

Öğretmenin, öğrenci dinleme beceri gelişimini artırmak için etkinlik uygulamalarında yer verdiği; öğrencinin izleyeceği yolun aşamalarını içeren geribildirimlerdir. Öğretmen takip edilmesi gerekli noktaları adım adım belirtir.

Örnek olay: “Dinleme öncesinde gerekli araç gereçlerimizi hazırladıktan sonra dinleme pozisyonumuzu konuşmacıya yönelterek beklemede kalıyoruz. Evet, herkes bir çiçek olsun bakalım, güzel, aferin. Dinlerken size göre önemli yerleri küçük küçük not alın ve dinledikten sonra notlarınızı sıraya koyun ve özetlemede buna dikkat edin. Anlaşılmayan bir nokta var mı?”

- *İlişkilendirme*

Öğretmenin, dinlediklerini anlatım sırasında öğrencinin tümceler arasında kurduğu ilişkiyi değerlendirdiği geribildirimlerdir. Bu tür geribildirimler öğrencilerin üst- bilişsel bağlamda dinlediklerinden çıkarımlarını değerlendirmeyi kapsar.

Örnek olay: “Öğretmenim filmde Atatürk ‘ben küçükken elime ilk geçen iki kuruştan biriyle kitap alırdım’ diyor. Onun bu ifadesi bile okumaya ve çalışkanlığa ne kadar önem verdiğini belirtir bence.”

Öğretmen: “Metindeki tümceyi hatırlaman ve örnek olarak kullanman gayet iyi bir dinleyici olduğunu gösteriyor Kardelen, aferin.”

- *Örüntü oluşturma*

Öğretmenin, doğru dinleme davranışlarını alışkanlık kazanabilmesi için öğrenciye dinleme etkinlikleri kapsamında ilişkisel bağlantılar kurarak verdiği geribildirimlerdir.

Örnek olay: “Dinleme metnini tamamlamada etkileyici örnekler kullanman metnin giriş bölümünü ne kadar iyi anladığını gösteriyor, aferin.”

- *Konular arası ilişkilendirme*

Öğretmenin, dinleme beceri gelişimini artırmada öğrencinin konular arası bağlantı kurabilmesi için geliştirdiği etkinliklerde kullandığı geribildirimlerdir.

Örnek olay: “Dinlediğimiz şiiri bir atasözle anlatabilir miyiz?”

Öğrenci: “İyilik eden iyilik bulur.”

Öğretmen: “Peki neden şiiri bu atasözüne uygun buldun Burcu?”

Öğrenci: “Öğretmenim çeşmeyle anlattığı zaten bolluk, iyilik, mutluluğun akmasıydı.”

Öğretmen: “Güzel kızım, sözcükleri iyi yakalamışsın, aferin.”

- *Günlük hayatla ilişkilendirme(somutlaştırma)*

Örnek olay: öğretmen: “Sen annenle baban konuşurken sözlerini bölüyor musun?”, öğrenci: “hayır öğretmenim”, öğretmen: “o zaman arkadaşının konuşmasını neden bölüyorsun? Birisi konuşurken anlatmak istediğini doğru anlamak için önce dikkatlice dinle, sonra ne diyeceksen de!”

- *Sanal ilişkilendirmeler yapma*

Örnek olay: öğrenci: “ama öğretmenim Buse telefonla beni aradığında hoparlöre alıyor, başka bir şeyle uğraşarak konuşuyor.”

Öğretmen: “bak işte, bundan sonra öyle yapmayacağız değil mi Buse? Özellikle bir araçla iletişim kurarken başka şeylerle uğraşmamalıyız. Bu karşı tarafın seni yanlış anlamasına neden olabilir.”

c) Ortam Odaklı Sözel Geribildirim

Öğretmenin dinleme becerisi bağlamında kullandığı geribildirimlerin ortama veya öğrenci sayısına bağlı olarak değişiklik gösterir. Öğretmen ortam odaklı geribildirim verirken; *birebir sözel geribildirim verme* (örneğin; ‘Ebru kızım ne o elindeki?’, akran: ‘emoji almış öğretmenim’, öğretmen: ‘bırak kızım artık onlarla uğraşmayı hadi dersi dinle biraz’) veya *herhangi bir ortamda sözel geribildirim verme* (okul bahçesi, koridor, kantin vb.); (öğrenci/koridorda: ‘hocam bana zarf fiili bir daha anlatabilir misiniz?’ öğretmen: ‘gel bakalım ama derste bir daha başka şeyle uğraştığını görmeyeceğim, dersi derste dinleyin’ vb.) türlerinden yararlanabilir.

ç) Gelişme Odaklı Sözel Geribildirim

Öğretim sürecinde öğretmenin öğrenci dinleme beceri gelişimini artırma amacıyla çeşitli ulamlarda verdiği geribildirimleri oluşturur.

- *Gelişme yönünde yol gösterici sözler söyleme*

Örnek olay: öğrenci: “‘minnacık dere, anlata anlata bitirememek, neşe içinde yaşamak’ abartmalara örnek verilebilir öğretmenim”, öğretmen: “güzel Sefa daha önce metni dinlerken hiç not almazdın, bak şimdi aldığın notlar sayesinde etkinliklere katılabiliyorsun.”

- *Öğretici sözel geribildirim*

Öğretmenin, dinleme becerisi kazanım ve amaçlarını vurguladığı ve öğrenci davranış değişikliğine etkisini belirttiği geribildirimleri oluşturur.

Örnek olay: öğretmen: “tartışma sırasında konuşmacıları dinlerken anlamadığınız noktaları not almanız tartışma bitiminde arkadaşlarınıza soracağınız soruları daha kolay hatırlamanızı sağlar.”

- *Yönlendirici sözel geribildirim*

Öğretmenin dinleme beceri etkinliklerinde gözlemlediği olumsuz tutumlar, yetersizlik ve eksiklikler doğrultusunda bir sonraki etkinlik uygulamalarında öğrencide istedik yönde davranış değişikliği oluşturmak ve eksiklikleri tamamlamak için kullandığı açıklayıcı geribildirimlerdir. Yönlendirici geribildirimde odak nokta, süreçte dersin kazanımları etrafında tespit edilen yetersizlikler, gözlenen yanlış tutum ve davranışlardır. Bu tür geribildirim, yapılması belirtilen davranış, yöntem değişikliğinin veya eylemin öğrencinin dinleme beceri gelişimine etkisini içermelidir.

Örnek olay: “Dinlediklerini özetlerken örneklerden yararlanman daha etkili özet metin oluşturmanı sağlayabilir.”

- *Motive edici sözel geribildirim*

Örnek olay: Öğretmen: “Sıla her zaman not alarak dinler, sonra metinde kaçırdığı bölümleri sorar.”

- *Gelişme yolunu oluşturma*

Öğretmenin süreçte takip edilmesi gereken aşamaları, eylemleri sırasıyla genel söylemlerle belirttiği sözel geribildirimlerdir.

Örnek olay: “Metnimizi dinlemeye başlamadan önce dinleme pozisyonu olarak hazırlık sorusunun bize verdiği sözcükleri inceliyoruz, düşüncemizde bu sözcüklerle bir kurgu oluşturarak dinleme metnimizi tahmin ediyoruz.”

- *Bilgi sağlayıcı sözel geribildirim*

Öğretmenin öğretim sürecinde anlatım yönteminden yararlandığı aşamalarda, tanımlamalarda veya amaç ve kazanım doğrultusunda beceri alanına özgü bilgilendirmeler sırasında kullandığı sözel geribildirimlerdir.

Örnek olay: Öğretmen “Biz bir metni dinlerken duyma, algılama, anlamlandırma ve geribildirimde bulunma aşamalarını takip ediyoruz çocuklar.”

- *İçsel odaklı sözel geribildirim*

Örnek olay: “Dinlediklerinden çok çabuk etkilenen bir yapı var, git yüzünü yıka gel.”

- *Dışsal odaklı sözel geribildirim*

Öğretmenin dinleme becerisine ilişkin anlamlandırma ve çözümlenme, yeni ürün oluşturma gibi üst-bilişsel becerileri etkinleştirmekten ziyade duyma, dinleme kurallarına uyma, dikkat etme ve ilgilenme gibi dinlemeye özgü psikomotor becerileri değerlendirdiği geribildirimlerdir.

Örnek olay: öğretmen: “Burak arkadaşın ne söyledi?” (Burak sıraya kapanmış, uyumak üzeredir.), öğrenci: (?) (Akranlar uyandırır.)

Öğretmen: “Uyuma Burak burayı dinle çocuğum, yatarak dinlemiyorduk değil mi? (öğrenci dik oturur), tamam şimdi oldu, milli kültürümüzü korumanın en iyi yolu olarak dilimizi doğru kullanmak olduğunu söyledik, evet, başka, metnin ana düşüncesi sizce ne olabilir?”

- *Örtülü sözel geribildirim*

Örnek olay: öğretmen: (gürültü yapan öğrenciye) “Mert gibi sessizce dinleyelim!”

- *Açık formda sözel geribildirim*

Örnek olay: “Arda dersi hiç dinlemiyorsun, hep arkadaşınla konuşuyorsun!”

- *Performans odaklı geribildirim*

Örnek olay: öğretmen: “dinlediklerini özetlerken metinden kısa ve öz tümcelere örnek vermen beni mutlu etti, çok iyi dinlemişsin aferin Bulem.”

- *Kazanıma yönelik sözel geribildirim*

Öğretmenin öğretim sürecinde kazandırmayı amaçladığı dinleme davranışına yönelik verdiği geribildirimlerdir.

Örnek olay: öğretmen: “dinleyeceğimiz metinde kahramanın yerine kendinizi koyarak olaylara bakmanızı istiyorum, siz olsaydınız ne yapardınız?”

- *Genel sözel geribildirim* (güzel, aferin vb.)

- *Detaylı sözel geribildirim*

Örnek olay: “Dinleme sırasında konuşmacıya soracağın soruları not aldığın için yorumların daha güçlü.”

- *Görev tarafından verilen geribildirim*

Öğretmenin dinleme etkinliklerinde, beceri gelişimini artırmak amacıyla öğrenci performansının verilen görevi karşılama oranına yönelik değerlendirmelerini içeren geribildirimlerdir. Öğretmenin, öğrencilerin her birine söz hakkı veremediği durumlarda etkinliğe katılımı gözlemlediği ve doğru cevap tanımına ilişkin öğrenci görev yeterliğinin kontrol edildiği sözle geribildirimlerdir.

Örnek olay: “Kübra geçen ders dinlediğimiz ‘Kuş Ağacı’ metnini özetledin mi?”

Öğrenci: “Evet öğretmenim çok güzel bir masaldı.”

Öğretmen: “Evet, zaten metni iyi anladığın özetinden de anlaşılıyor.”

- *Görsel geribildirim (oturma düzeni, sus işareti vb.)*

Öğretmenin dinleme becerisiyle ilgili çeşitli resim, karikatür, heykeltraş, poster vb. araç-gereçlerden yararlanarak verdiği geribildirimlerdir. Bu geribildirim türüne tahtada, yansıda yer verilebileceği gibi öğrenci dinleme etkinlikleri sırasında görev kâğıdı üzerinde de yer verilebilir.

- *Biçimlendirici geribildirim*

Öğretmenin, dinleme becerisi etkinliklerinde öğrencinin önceki performansını geliştirebilmek için ölçütsel olarak belirttiği izlencenin takip edilmesiyle daha iyi sonuca ulaşılacağını vurguladığı geribildirimlerdir.

Örnek olay: “sunuyu izlerken dikkatli dinlemeli ve sadece gerekli bölümleri not almalısın, bu konu özeti çok detaylı olmuş.”

d) Amaç Odaklı Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin süreçte dinleme becerisine yönelik belirlediği amaç ve kazanımlar doğrultusunda oluşturduğu sözel geribildirimlerdir. Öğretmen amaç odaklı sözel geribildirim verirken; *övgü* (metni iyi dinlemişsin, tam istediğim gibi bir özet vb.), *eleştirisel* (dinlediğimiz metinde vurgulanan sözcükler bunlar değildi vb.), *özet* (tartışmayı dinlerken önemli yerleri not aldığın için nokta atışı sorular sorabiliyorsun vb.), *eksikleri söyleme* (özetinde dinlediğimiz metindeki kahramanlara yer vermeliydin vb.), *eğitimsel odak* (dinlerken sadece size dağıttığım soruların cevabını seçmeye dikkat edin vb.), *birincil görev amacı* (dinlediğimiz metnin ana konusunu belirledikten sonra devamını getirmeliyiz vb.), *ders hedeflerini belirtme* (bugün sizlerle konuşmacıyı nasıl empati kurarak dinleriz uygulayarak öğreneceğiz vb.), *konu hedefleri/ kazanımları*

(empati kurarak dinlemeyi öğrendiğinizde konuşmacıyı farklı bakış açılarıyla dinleyebileceksiniz vb.), *tanılayıcı geribildirim* (arkadaşının sunumunu eleştirel bir bakış açısıyla dinlemişsin, güzel vb.) türlerinden faydalanabilir.

Öğretmen amaç odaklı sözel geribildirimde aynı zamanda; *özgünlük* (metni dinlerken kimse kavram haritası oluşturmamıştı aferin), özgünlük bakımından *aşırı titiz* ('metinde Bade kedisini nasıl betimledi? Evet Sezen.' öğrenci: 'üzerinde dört tane kahverengi beneğiyle, kuyruğu uzun, kulakları küçücük ve yumuşacık bir Sanrı olarak öğretmenim', öğretmen: 'güzel, Sezen'in dinleme becerisi diğer becerilerden biraz daha önde olduğu için en küçük ayrıntıyı bile kaçırmamış'), *Normal* (dinlerken başka şeylerle uğraşmıyoruz Seda vb.) ve *Çok genel* (dinle vb.) geribildirim türlerini kullanabilir.

Öğretmen amaç odaklı sözel geribildirim verirken aynı zamanda; *eleştiri* (özetinin dinlediğimiz metinle hiçbir ilgisi yok vb.), *emir/istek-rica* (lütfen ikinci kez dinlememizde herkes ana konuya dikkat etsin vb.), *açık uçlu soru* (Metni dinlerken zihninizde canlandırdığınız ağaçkakan ile resimde gösterdiğim ağaçkakan birbirine benziyor mu?), *kapalı uçlu soru* (dinlediğimiz masal hangi kalıplaşmış ifade ile başladı?), *öneri* (dinleme sonrasında etkinliklerimiz için dinlerken küçük notlar alabilirsiniz vb.) ve *silme/ekleme/düzeltilme* (özetinde metinde işlenmemiş olaylara yer vermemelisin vb.) türlerine yer verebilir.

e) Zaman ve Kapsam Bağlamında Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin süreçte dinleme becerisi etkinliklerinde ve diğer beceri alanlarıyla iç içe geçmiş uygulamalarda zaman ve içerik bağlamında yer verdiği geribildirimleri oluşturur.

Öğretmen zaman ve kapsam bağlamında sözel geribildirim verirken; *dinleme öncesinde verilen sözel geribildirim* ('bilinçsiz ilaç kullanımı ile ilgili kim araştırma yapmanızı söylemişim yapan var mı?', öğrenci: 'ben yaptım öğretmenim, birçok hastalığa neden oluyormuş', öğretmen: 'güzel, Sudanaz birazdan dinleyeceğimiz metni daha iyi anlayacak' vb.), *eş zamanlı olarak verilen sözel geribildirim* (Leyla videoyu takip et, konuşma kızım vb.), *geciktirilmiş sözel geribildirim* (geçen dersi dinlemediğin için bu etkinlikleri yapamıyorsun vb.), *kısmi sözel geribildirim* (Ayşe metni dinledikten sonra etkinlikleri yapmaya başlıyoruz kızım vb.), *tam sözel geribildirim* (İlkay dinleme öncesinde konuşmana rağmen dinlerken dikkatliydin bu yüzden etkinliklere aktif katılabildin vb.), *özendirici sözel geribildirim* (bakın Sadık ne kadar iyi hazırlanmış, videoyu açmamı bekliyor vb.), *tamamlayıcı sözel geribildirim* (dinlediğimiz metni

tamamlarken konu bütünlüğünün sağlanması için metnine karınca ve ağustos böceği örneğiyle devam edebilirsin vb.), *göreve ilişkin sözel geribildirim* (soru dinlediğimiz metindeki deyimleri bulmanı istedi sen ikinci etkinliğe geçmişsin vb.), *görevi işlemlemeye yönelik sözel geribildirim* (dinleme metnini devam ettirirken kullanacağın örneklere metni yazmadan önce karar verirsen daha başarılı bir metin oluşturabilirsin), *süreyi hatırlatma* (etkinliği bitirmenize 5 dakika kaldı) ve *ek süre verme* (izleyeceğimiz video biraz uzun, bu nedenle özetlerinizi haftaya alabilirim vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

f) Dinleme Etkinlikleri Odaklı Elektronik Geribildirim Türleri

Öğretmenin, bilgisayar, sosyal ağlar, blog, telefon gibi elektronik araç-gereçleri ve uygulamalardan yararlanarak dinleme beceri gelişimine yönelik verdiği geribildirimlerdir. Öğretmen dinleme etkinliklerinde elektronik geribildirim verirken; *video ile verilen sözel geribildirim* (örnek durum: öğrenci bloğu görüşmeleri; beyaz pano vb.), *sesli görüşmeler ile verilen sözel geribildirim* (ödevi sormak için aradığında belirtmiştim ama sen beni yine dikkatli dinlememişsin! vb.), *sunuya yönelik verilen sözel geribildirim/power point vb.* (arkadaşının sunumunda kaçırdığı noktaları yakalamışsın vb.) geribildirim türlerinden faydalanabilir.

g) Odaklı ve Odaksız (Kapsamlı) Verilen Sözel Geribildirim

Öğretmenin, dinleme etkinliklerinde belirlediği ölçüt bağlamında kazanımı geliştirmeye yönelik verdiği geribildirimlerdir.

Öğretmen odaklı ve odaksız (kapsamlı) geribildirim verirken; *ortalama geribildirim* (dinlerken başka birşeyle uğraşma! vb.), *programlı (düzenli) geribildirim* (aşamalı olarak kontrol etme; ‘dinleme öncesinde verdiğim sözcükleri araştırmışsın, dinlerken arkadaşlarının dikkatini dağıtacak bir şey yapmadın ve dinlediğimiz metinle ilgili etkinliklere etkileyici cevaplar verdin’ vb.), *seçilmiş yanlışa genel yorumlar yapma* (arkadaşını dinlerken sürekli izinsiz sözünü kesiyorsun vb.), *ölçütsel geribildirim* (metnin tamamını dinledikten sonra özetleyeceksiniz vb), *birden fazla bilgiyi içeren geribildirimler* (empati göstererek dinleme konuya olan ön yargılarımızdan kurtulmamızı ve konuşmacının ne anlatmak istediğini tam doğru olarak anlamamızı sağlar vb.), *iyi bir dinlemenin nasıl olacağıyla ilgili bir kriterle verilen geribildirim* (konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler vb.) türlerini kullanabilir.

ğ) Yönelim Yerine Göre Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin, dinleme etkinliklerinde ve elde edilen ürün bağlamında gösterilen performansı değerlendirirken öğrenci performansının belli bir bölümünü vurgulayan sözel geribildirimlerdir.

Öğretmen yönelim yerine göre geribildirim verirken; *sonuç bilgisi* (metni dikkatli dinleseydin metnin giriş bölümü ile yazdığın sonuç bölümü arasında bağlantı kurabilirdin vb.), *hem sorun hem çözüm içeren sözel geribildirim* (duymakta zorluk yaşıyorsan ön sıraya gelebilirsin vb.), *öğrencinin söylenen sembolü yanlış anlamasıyla verilen geribildirim* (orta çizgi yapıyoruz değil mi alt tire değil vb.), *terimi söylenen sözcüğün yanlış anlaşılmasıyla verilen geribildirim* ('klostrofobi' kapalı yer korkusu kızım 'kloroplastla' ne ilgisi var?), *araç-gerecin kullanım amacına ve yerine ilişkin verilen geribildirim* (sözlük, ansiklopedi vb.; şimdi sadece metni dinleyin, daha sonra bilmediğiniz sözcükleri sözlükten bulacaksınız vb.), *kavramlar arası ilişkinin anlaşılmasında durumdaki verilen geribildirim* ('yürek' ve 'kalp' sözcükleri aynı anlamda Gül vb.), *ispatı yapılamayan durumlara ilişkin verilen geribildirim* (öğrenci: 'öğretmenim ben geçen derste belgisiz zamir konusunu anlamadım, hangi soruları sormamız gerekiyordu?', öğretmen: 'çok fazla tekrar yaptık aslında, not alıyorsun ama konuyu anlatırken dersi dikkatli dinleyip dinlemediğin konusunda emin değilim Burcu' vb.) türlerinden yararlanabilir.

h) Dinleme Etkinlikleri ve Performans Odaklı Duyuşsal Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin, dinleme etkinliklerinde ve elde edilen ürün çerçevesinde öğrenci performansını değerlendirirken kullanabileceği duyuşsal geribildirimleri kapsar.

Öğretmen dinleme etkinlikleri ve performans odaklı geribildirim verirken; *övgü* (dinlerken sadece önemli yerleri not almada oldukça başarılısın vb.) ve *övgünün odağı* bakımından *içsel geribildirim* ve *dışsal geribildirim* türlerini kullanabilir.

Öğretmen dinleme etkinlikleri ve performans odaklı geribildirim verirken aynı zamanda; *öz düzenlemeye yönelik sözel geribildirim* (arkadaşımı dinlerken gösterdiğin tutum ve davranışları bir düşün vb.), *öğrenciye bir birey olarak sözel geribildirim* (derste dikkatini toplamakta zorluk çekiyorsun vb.), *motive edici sözler* (afetin, devam et vb.), *motivasyonun diğer formları* (Selin arkadaşımı empati kurarak dinlediği için bu kitabı ona vereceğim vb.), *değer ifadeleri ile geribildirim* (öğretmen: 'geçen ders dinlediğimiz metnin özetini çıkaracaktınız, özet metinler kontrol edildi mi Ramazan?'),

öğrenci: ‘Evet öğretmenim, beş kişi yapmamış’, öğretmen: ‘sorumluluğunun bilincinde olan arkadaşlarına + koydun mu?’, öğrenci: ‘evet öğretmenim’, öğretmen: ‘güzel’ vb.), *niteliksel ifadeler ile geribildirim* (önceki derste dersi dinlemiyor, sürekli bir şeylerle uğraşıyordun vb.), *niceliksel ifadeler ile geribildirim* (dinleme metnini tamamlarken etkileyici bir dil kullanmışsın, sözlüne +5 puan vb.), *yansız ifadeler ile geribildirim* (dinlerken not alanlar daha başarılı özet metin yazıyor vb.) türlerinden yararlanabilir. *Dinleme metnine eleştirisel olarak verilen sözel geribildirim* bakımından (dinlediğimiz metindeki ana karakteri özetinde bulamadım vb.) *yansız eleştiri*, *yapıcı eleştiri* ve *kışkırtıcı eleştiri* türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda *sınıfta adını söyleme* (Buğra arkadaşlarını her zaman eleştirel bir bakış açısıyla dinliyorsun vb.), *ipucu verme* (videoyu başlatmam artık sessizce dinleme pozisyonlarınıza geçebilirsiniz demekti değil mi Tolga?), *açıklama yapma* (tartışmayı izlerken müdahale etmiyoruz, tartışmayı dinlerken soracağımız soruları not alın, tartışma bittikten sonra düşüncelerinizi belirtebilirsiniz vb.), *korkutma* (notla, aileye haber vermekle, müdürle vb. korkutma), *azarlama*, *başarıyı veya başarısızlığı sınıfta belirtme* (İlkay arkadaşlarını hep sabırla dinler vb.), *mahrum bırakma* (dersi dinlemek istemeyenler şimdi hemen çıkabilir vb.), *tekrarlama* (dersin başında ne demiştik metni dinlerken anlamı bilmediğin sözcükleri defterine not almalıydın vb.), *öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlısını fark etmesini umma* (metinde ‘milli senfoni’ betimlemesiyle anlattığı çay karıştırma sesi mi sence?) geribildirim türlerine yer verebilir.

ı) Dinleme Ölçütüne Uygunluğu Belirtme

Öğretmenin dinleme etkinliklerinde öğrenci soru ve cevaplarına yönelik tercih ettiği sözel geribildirimlerdir.

Öğretmen, dinleme etkinliklerine yönelik performans değerlendirmelerinde doğru cevabı belirtirme veya öğrenciyi yönlendirme sırasında; *doğrudan cevabı söyleme* (tartışmada vurgulanan iyiliktir vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/yorma* (dersi dinlerken hangi kurallara uyuyormuşuz? vb.), *tekrar dinletme*, *notlarını inceletme*, *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme* (metindeki ‘asude’ sözcüğü ile ‘dingin’ eş anlamlı değil mi? vb.), *bilen öğrenciye söz verme* geribildirim türlerinden yararlanabilir.

i) Dinleme Etkinliklerinde Performans Değerlendirme Sürecinde Yanlış Belirtme

Dinleme etkinliklerinde ölçüte, soruya, amaca yönelik öğrencinin verdiği cevabın değerlendirilmesiyle birlikte öğretmenin kullanabileceği sonuç bildirme ve yönlendirme söylemlerini içeren geribildirimlerdir.

Öğretmen dinleme etkinliklerinde ölçütü değerlendirme sürecinde; *doğrudan yanlış deme* (dinlediğimiz metinle çelişkiye düşmüşsün vb.), *tekrar çözdürme veya tekrar inceletme, kuralı-ölçütü hatırlatma* (konuşmacıyı dinledikten sonra değerlendirme yapıyorduk vb.), *tanımı hatırlatma* (katılımlı dinleme, konuşmacıdan izin isteyerek dinleme biçimiydi değil mi?), *çözümü devam etmesini talep etme* (dinlediğimiz metnin ana düşüncesinden ayrılmadan anlatımına devam et vb.), *sözcüğü/soruyu açıklama, önceliği hatırlatma, karıştırılan şeyi tanımlama veya nerede olduğunu belirtme, öğrencilerin dinleme yanışı karşısında yalnızca “hayır, doğru değil” gibi sözel ifadeler kullanma, dinleme yönteminin neden yanlış olduğuna yönelik açıklama yapmama* (arkadaşın konuşurken gösterdiği tutum ve davranışların hiç hoş değildi vb.), *yanışı sınıfta tartışma, diğer yöntemle yönlendirme* (konuyu daha iyi anlayabilmek için not alarak dinlemeyi deneyebilirsin vb.), *teyit edici sözel geribildirim* (‘gurur’u mu anlatmak istedin?), *teşhis edici sözel geribildirim* (sözcüğü her yerde aynı anlamda mı kullandın?), *birey temelli sözel geribildirim* (metni anlamadan soruları cevaplamaya başlamamalısın vb.), *ürün temelli sözel geribildirim* (giriş kısmıyla gelişme bölümü bağlantılı değil vb.), *doğrulayıcı sözel geribildirim* (evet, böyle de düşünebiliriz vb.), *düzyer belirleyici sözel geribildirim, doğru veya yeterli dinleme performansına ulaşmadığı takdirde, öğrencilere beceride uygulama yapmalarını söyleme geribildirim türlerine yer verebilir.*

Öğretmen aynı zamanda *kıyaslama esasına dayalı sözel geribildirim* verirken; *dinleme performansını diğer öğrencilerle karşılaştırarak verilen sözel geribildirim* ve *öğrencinin önceki performansıyla karşılaştırılarak verilen sözel geribildirim türlerinden faydalanabilir.*

j) Dinleme Etkinlikleri ve Performans Odaklı Amaca Yönelik Verilen Sözel Geribildirimler

Öğretmenin dinleme etkinliklerinde öğrenci performansını değerlendirirken ve sürece rehberlik yaparken dersin amacı doğrultusunda kullanılabileceği geribildirimleri oluşturur. Bu bağlamda öğretmen süreçte öğrenci davranışını pekiştirme amacıyla

geribildirim kullanabilir. Aynı zamanda ders sürecini oluşturan aşamalarda, amaç dahilinde zamanlama ve içerik kapsamına bağlı olarak bazı geribildirim türlerine yer verilebilir.

- ***Pekiştirme Amaçlı Verilen Sözel Geribildirim Türleri***

Öğretmen pekiştirme amaçlı sözel geribildirim verirken; *teşvik edici (cesaretlendirici), sorgulayıcı (merak uyandırıcı) geribildirim, yeterlik bildiren ifadeler, çabaya yönelik ifadeler, istendik davranışların kalıcı olmasına yönelik verilen geribildirim (sen de dinlerken aldığın notların derse katılmana etkisini görüyorsun, böyle devam edersen sözlü notun daha iyi olabilir vb.), derse ve dinleme çalışmalarına etkin katılım sağlama (Samet metni dinlerken notlar alıyordun, üçüncü soruyu sen yapabilirsin bence vb.), öğrenilen davranışların uygulanması için verilen sözel geribildirim türlerini* ele alır.

- ***Zaman ve Kapsam Bağlamında Sözel Geribildirim Türleri***

Öğretmen zaman ve kapsam bağlamında; *eklemlenmeye dönük/ genişletici sözel geribildirim ('okuduğumuz şiirin ana duygusu neydi?', öğrenci: 'kuşların uçmasını istiyor öğretmenim.', öğretmen: 'Uçun Kuşlar şiirini, kuşların göç etmesi olarak mı anladsın yani?', öğrenci: 'hayır öğretmenim, kuşların uçarak güzel Türkiye'mizi gezmesini istiyor' vb.), dinleme eğilimlerini başka sorularla kontrol etme ya da "evet, doğru, tamam, devam et" gibi kısa tepkiler belirtme, dinleme öncesinde verilen sözel geribildirim (dinlemeye başlamadan önce gözlerimizi kapatıyor ve zihnimizde bir orman canlandırıyoruz vb.), dinleme sırasında verilen sözel geribildirim (Mert metni dinlerken ayakta gezmiyoruz, geç yerine vb.), dinleme sonrasında verilen sözel/ yazılı geribildirim türlerini kullanabilir.*

Öğretmen ders sürecini, oluşturan aşamalarda dinleme etkinliklerine yönelik geribildirim verirken; *konuya dikkat çekme ve güdüleme amaçlı verilen geribildirim türleri, önkoşul davranışların kazandırılmasında verilen geribildirim, davranışın yapılmasının sağlanmasına yönelik verilen geribildirim, işaret ve ipuçlarının sunulması sırasında verilen geribildirim (telefonda konuşurken dikkat etmemiz gereken nokta neydi?, öğrenci: 'doğru anlamak için sözünü bitirmesini bekliyorduk öğretmenim', 'güzel'), hedeften haberdar edilme ve öz kontrol sağlamaya yönelik verilen geribildirim (bu etkinlikle birlikte katılımlı dinlemenin konuşmacıyı anlamada etkili olduğunu kavramış oluyoruz vb.) türlerine yer verebilir.*

Uygulanma gerekçesine göre geribildirim türleri; derse etkin katılım sağlanması yönünde verilen geribildirim (Gamze'nin üçüncü soruyu yapabileceğini biliyorum vb.), öğrenme güçlüklerinin giderilmesi için verilen geribildirim (dinlediğimiz şiirde çocuk aslında aile üyelerinin hepsini çok seviyor değil mi? vb.), öğrenilen davranışı uygulama sırasında verilen geribildirim olarak belirtilebilir.

2.4.3.2. Dinleme Metnine Yönelik Etkinliklerde Yazılı Geribildirim Türleri (DYG)

Öğretim sürecinde öğretmenin, dinleme etkinliklerinde ve diğer dil beceri alanlarının dinleme becerisine yönelik uygulamalarında öğrencinin performansını değerlendirirken kullanabileceği yazılı geribildirimlerdir. Öğretmen, dinleme becerisine bağlı olarak geliştirilmiş; metni devam ettirme, özgün başlık oluşturma, dinlediklerini özetleme vb. etkinliklerde öğrenci performansını değerlendirebilir. Öğretmen dinleme becerisine bağlı olarak öğrencinin yazdığı herhangi bir metni değerlendirirken meta-dilbilimsel, performans odaklı, konu odaklı vb. geribildirim türlerinden yararlanabilir. Öğretmenin dinleme sonrasında, öğrencinin dinleme performansı ile elde edilen ürünü yazılı olarak değerlendirmesi ve beceri gelişim düzeyiyle ilgili öğrenciye geribildirim vermesi, öğrencinin becerideki yetersizliklerini belirleyerek tamamlamasına katkı sağlayabilir.

a) Performans Odaklı Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen performans odaklı yazılı geribildirim verirken; *bilgi sağlayıcı yazılı geribildirim* (özetinin dinlediğimiz metinde geçen kahramanları, ana düşünceyi ve yan düşünceleri içermesi gerekirdi vb.), *açık formda yazılı geribildirim, performansa dayalı yazılı geribildirim* (dinleme metnindeki can alıcı örneklere özetinde de yer vermen güzel vb.), *sürece dayalı yazılı geribildirim* (önceki derste anlattıklarımı dinlemediğin metnindeki yazım yanlışlarından anlaşılıyor vb.), *değerlendirmeci yazılı geribildirim* (*performansı ile ilgili olumlu yazılı geribildirim, performansı ile ilgili olumsuz yazılı geribildirim*), *performansı ile ilgili betimleyici yazılı geribildirim* (giriş bölümündeki uzamı gelişme bölümüne yansıtman oldukça başarılı vb.), *performansı ile ilgili başarıyı belirtme* (tamamladığın metnin olay akışı tutarlı olmuş vb.), *başarıyla ilgili açıklama yapma, beceride ilerleme/gelişmeyi belirtme, performansını özetleyici yazılı geribildirim verme, öz değerlendirme* (bir önceki değerlendirmemizde uygulamadığın birçok ölçütü bu metninde tamamlamışsın vb.), *metin içi geribildirim, metin dışı geribildirim, yıkıcı geribildirim* (kulakların işitmiyor herhalde metni hiç anlamamışsın

vb.), *yapıcı geribildirim* (seçerek dinleme yaptığın için etkinliklerin hepsini doğru cevaplandırıyorsun vb.) türlerine yer verebilir.

b) Konu Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen konu odaklı yazılı geribildirim verirken; *bütüncül kalite, metin türü* (metni dinlediğimiz metinle aynı türde devam ettirmişsin, güzel bir masal olmuş aferin vb.), *ana düşünce, gereksiz bilgi (yineleme, silme), eksik bilgi (ekleme), yaratıcılık, konu gelişimi (örnek, ayrıntı), sonuç, tutarlılık, organizasyon* (metnin gelişme bölümünü zaten dinledik farklı bir sonuç yazman gerekiyordu vb.), *bölümler arası bağlantı, bölümler içi bağlantı, konu birliği/sürekliliği* geribildirim türlerini kullanabilir.

c) Meta-Dilbilimsel Olarak Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen meta-dilbilimsel olarak geribildirim verirken; *bağdaşıklık, dil kullanımına yönelik geribildirim, olay kurgusu ve planlama, dil ve anlatım, anlatım, sözcük kullanımı* (dinleme metninde geçen birçok deyim özetinde de kullanmışsın, güzel vb.), *uygun sözcük seçimi, sözcük dağarcığı, Türkçe sözcük, sözcük düzeyinde, tümce düzeyinde ve biçem* geribildirim türlerinden yararlanabilir.

ç) Açıklayıcı Yazılı Geribildirim

Öğretmen açıklayıcı yazılı geribildirim verirken; *başarıyla ilgili açıklayıcı geribildirim ve gelişmeyle ilgili açıklayıcı geribildirim* türleri kullanılabilir.

d) Değerlendirmeci Geribildirim

Öğretmen değerlendirmeci olarak geribildirim türleri; *olumlu yazılı geribildirim, olumsuz yazılı geribildirim, yıkıcı yazılı geribildirim, yapıcı yazılı geribildirim, öz değerlendirme, renkli etiket verme* (yıldız, imza vb.), *not ile değerlendirme* olarak belirtilebilir.

e) Elektronik Olarak Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen elektronik araç-gereçlerle geribildirim verirken; *e-posta ile yazılı geribildirim, sohbet programları ile yazılı geribildirim, eğitim platformları ile yazılı geribildirim, ağ günlükler- bloglar ile yazılı geribildirim, akıllı uygulamalar ile yazılı geribildirim* türlerine yer verebilir.

f) Türe Yönelik Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen türe yönelik yazılı düzeltici geribildirim verirken; *sözlüksel veya sesbilimsel düzeltici geribildirim, dilbilgisel veya söylemsel düzeltici geribildirim ve edimsel ve sosyokültürel düzeltici geribildirim* (burada kullandığın söylem metindeki anlamını karşılamıyor vb.) türlerinden yararlanabilir.

g) Dinleme Etkinliklerine ve Performansa Yönelik Geribildirim Türleri

Öğretmen dinleme etkinliklerinde öğrenci dinleme performansını yazılı , sözel ve beden dili ile değerlendirmede yararlanabileceği düzeltici geribildirim türleri; *bug-related geribildirim* (seni her derste ‘dinle’ diye uyarıyorum vb.), *anlatıcının anlatımını engelleyen önemli dinleme durumlarını düzeltici geribildirim*, *anlatıcının anlatımını engellemeyen daha az önemli dinleme durumlarını düzeltici geribildirim*, *sık tekrarlanan yanlış dinleme davranışlarını düzeltici geribildirim*, *sık tekrarlanmayan dinleme davranışlarını düzeltici geribildirim*, *yalnızca bir öğrenci tarafından yapılan bireysel dinleme davranışını düzeltici geribildirimdir*.

Öğretmen sözel düzeltici geribildirim verirken; *yansız (nötr) ifadeler ile düzeltici geribildirim verme*, *doğru dinleme yöntemini söyleyerek düzeltici geribildirim verme*, *dinleme ölçütüne yönelik soru sorma*, *dinleme becerisinde eksikliklerin belirtilmesi*, *dinlemeye devam etmesini talep etme*, *söyletim* (‘Gözde dersi dinlemeyip etrafta geziniyordu’ tümcesindeki yanlış davranış biçimi ne olabilir Gözde? vb.), *kuralı basitleştirme*, *açıklığa kavuşturmasını talep etme*, *yanlış deme* (doğrudan yanlış deme, tekrar çözdürme veya tekrar inceletme, kuralı-ölçütü hatırlatma, tanımı hatırlatma), *çözüme devam etmesini talep etme*, *sözcüğü/ soruyu açıklama*, *önceliği hatırlatma*, *kariştirilen şeyi tanımlama veya nerede olduğunu belirtme* türlerinden yararlanabilir.

Aynı zamanda *örtük düzeltme*, *doğrudan düzeltme* (dinlerken dik otur, sıraya yatma Büşra! vb.), *yeniden biçimlendirme*, *üst-dil geribildirim* (işaret, ipucu vb.), *belirgin düzeltme* (dinleme metninin konusu bu değildi uygun bir başlık olmamış vb.), *düzeltilme sorusu*, *ipucu verme* (metnin ana düşüncesi dürüstlükse eğer çocuk nasıl bir davranış sergilemiş olabilir? vb.), *form odaklı düzeltici geribildirim*, *fark etmeyi kolaylaştıran düzeltici geribildirim* (eminim hepiniz dinlerken, kim, nerene, ne, ne zaman sorularının cevaplarını not alacaksınızdır vb.), *vurguyla yanlış dikkat çekme* (dinlediklerinizi ana düşünceden ayrılmadan özetliyoruz değil mi? vb.), *tüm yanlışları kodlama* (konu, düzen, aktarım, noktalama, bütünlük vb.), *defteri inceletme* geribildirim türleri verilebilir.

Aynı zamanda; *başka kaynaklara yönlendirme* (kitap, defter vb.), *doğru cevabı seçme* (yani dinlediğimiz metinde vurgulanan düşüncenin ‘huzur’ olduğunu söylüyorsun vb.), *öğrenme güçlüklerinin giderilmesi için verilen düzeltici geribildirim* (dinlerken not alırsan kahramanın kedi değil çocuk olduğunu farkedebilirsin vb.), *metni*

oluşturma süreci ile ilgili yazılı düzeltici geribildirim, doğrulama, yorum yapma, ispatlamak için soru bırakılması ('bitip tükenmek' deyimini 'yok olmak' demek yani öyle mi? vb), *bilgi sağlayıcı düzeltici geribildirim, sözsüz göstergeler ile verilen düzeltici geribildirim* (simgeler), *biçimlendirici geribildirim* (arkadaşlarınızın sunumunu dinlerken tartışmaya müdahale etmeyelim vb.), *kitap/bilgisayar tarafından verilen yazılı düzeltici geribildirim, metin üzerine paraf, tik, yıldız vb. koyma* geribildirim türleri kullanılabilir.

Öğretmen, öğrenci performansını değerlendirmede *yanlış görmezden gelmeye veya doğru olarak kabul etmeye* ilişkin geribildirimlerde; *yanlış doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, yanlış tekrarlayarak vurgulama* ('il' sözcüğünün eş anlamlısı 'ilçe' mi? vb.), *öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlışını fark etmesini umma* (peki neden 'gösteriyordu' sözcüğü şimdiki zamanda kullanılmış?) geribildirim türlerinden faydalanabilir.

Öğretmen, dinleme becerisi etkinliklerinde öğrenci performansını *metin odaklı değerlendirmede yazılı düzeltici geribildirim* verirken; *girişim yok, tam doğru, yarım doğru* (dinlediklerini doğru anladığına eminim ama anlatımında seçtiğin deyimler konuya uygun değil vb.), *yanlış* ulamlarına yönelik geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmenin metindeki yanlışa ilişkin söylemlerinde kullanabileceği düzeltici geribildirim türleri; *doğrudan cevabı söyleme* (dinlediğimiz metnin konusu Atatürk vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/yorma, kitaptan okutma, defteri inceletme, doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme, bilen öğrenciye söz verme, savı uygulamaya koyup doğru olmadığını gösterme, karşıt örnek verme, diğer yönteme yönlendirme* (tartışmayı dinlerken katılımcı olmaktan çok eleştirel bir bakış açısıyla dinlerseniz konuyu farklı yönlerini de görebilirsiniz vb.), *basit ölçüte dönme* olarak belirtilebilir.

Öğretmen metin odaklı sözel düzeltici geribildirim verirken *ilişkilendirme* ulamına yönelik; *örüntü oluşturma, konular arası ilişkilendirme, günlük hayatla ilişkilendirmel somutlaştırma, sanal ilişkilendirmeler yapma* geribildirim türlerine yer verebilir.

2.4.3.3. Dinleme Becerisine Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (DBDG)

a) Dinleme Etkinliklerinde ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri

- Ödüllendirme (Alkış, tahtaya çıkarma, ek puan verme vb.)
- Onaylama

Öğretmen, dinleme beceri gelişimini değerlendirirken beden dili ile verilen onaylayıcı geribildirimde; *öğrencilerin iyi dinleyici davranışlarını el-kol hareketleri, jest ve mimiklerle destekleme jest ve mimiklerle destekleme, gülümseme, başını sallama, öğrenciye yaklaşma* türlerini kullanabilir.

- Cezalandırma

Öğretmen, dinleme beceri gelişimini değerlendirmede beden dili ile cezalandırmaya yönelik geribildirim verirken; *fiziksel ceza verme* (tek ayak üstünde durma, tahtayı temizleme vb.), *yanlış görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, yanlış yazımlar karşısında kaş çatma gibi davranışlarda bulunma, yanlış yazımlar karşısında başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma, yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp öğrencilerden uzaklaşma, korkutma* (not, aile, müdür vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen, dinleme beceri gelişimini değerlendirirken beden dili ile geribildirimde; *onaylamama/beğenmeme* (parmak sallama, uyarı amaçlı tahtaya vurma vb.), *motivasyonel geribildirim* (baş hareketleri, gülümseme vb.), *belirsiz/gelişigüzel geribildirim, örtülü geribildirim, sözsüz göstergeler ile verilen geribildirim, fiziksel temasta bulunma* (başını okşama, omzuna dokunma vb.), *eksikleri gösterme, müdahaleci geribildirim, serbest bırakıcı geribildirim, gerektiğinde doğru yazımları görsel ve işitsel araçlar yardımıyla sunma* türlerine yer verebilir.

Öğretmen yazılı anlatımı değerlendirirken beden dilinde niteliksel özellikler bakımından *doğrudan geribildirim* ve *dolaylı geribildirim* (altını çizme, kodlama, yuvarlak içine alma, sayfanın sol kenar kısmında yanlış sayısının belirtme vb.) türlerinden yararlanabilir. Aynı zamanda öğretim sürecinde *değer ifade eden belirtkelerle geribildirim verme* ile *düzeltilme işaretlerinden yararlanarak geribildirim verme* türlerini kullanabilir.

2.4.4. Okuma Becerisine Yönelik Geribildirim Türleri (O₁)

Bu bölümde öğretim sürecinde, öğretmenin okuma becerisine yönelik kullanabileceği sözel geribildirimler, yazılı geribildirimler ve beden dili geribildirimleri gözlem sürecinde elde edilen örnek olay durumlarıyla belirtilmiştir. Sözel geribildirimler, yazılı ve beden dili ile verilen geribildirimlerde işlevsel olarak kullanılabilir düzeltici geribildirimlere de yer verilmiştir.

2.4.4.1. Okuma Becerisine Yönelik Sözel Geribildirim Türleri (OSG)

a) Okuma Metni Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlama Dayalı Geribildirim)

Bilişsel geribildirim, öğretmenin öğretim sürecinde okuma etkinlikleri, yöntem ve teknik uygulamalarında öğrencilerin metni okuma öncesi, sırası ve sonrasında gösterdikleri performansı değerlendirirken yararlanabileceği geribildirimlerdir. Öğretim süreci okuma etkinliklerinde verilen anlama dayalı geribildirimlerin öğrenci üst bilişsel beceri gelişimine etkisi bağlamında yapılandırılır. Bununla birlikte öğrencinin okuma beceri gelişimi, okuma metni gözetiminde ve etkinliklerinde öğretmen geribildirimleriyle sağlanır. Etkinlik uygulamalarında ve öğrenci beceri gelişim takibinde kullanılabilir geribildirim türleri aşağıda belirtilmiştir. Okuma metni odaklı bilişsel geribildirimler, öğretmen soru- cevapları ile anlama dayalı etkinliklerde kullanılan geribildirimleri kapsar.

- *Özetleyici sözel geribildirim verme*

Okuma becerisiyle ilgili etkinliklerde öğretmenin, öğrenci cevabındaki kazanıma yönelik ilgili bölümü vurgulayarak özetlediği geribildirimlerdir.

- *Özgüllük odaklı sözel geribildirim*

Öğretmenin, okuma becerisi etkinliklerinde öğrenci performansını özgünlük bakımından değerlendirdiği sözel geribildirimlerdir.

- *Problem odaklı sözlü geribildirim*

Öğretmenin, okuma beceri etkinliklerinde ve içerikte anlam açısından karşılaşılan problemler durumunda kullanabileceği geribildirimlerdir.

Öğretmen anlama dayalı bilişsel geribildirim verirken; *çözüm odaklı sözel geribildirim* (olay sırasını kaçıırıyorsan okurken metnin yanına kısa notlar alabilirsin vb.), *sınırlandırma/ çerçeve oluşturma*, *açıklayıcı sözel geribildirim* (okurken ana

düşüncenin geçtiği tümcelerini altını çizerek metnin sonu sorularını daha kolay anlarız vb.), *kapsam odaklı sözel geribildirim* (metni okumadan önce görseli ve metnin başlığı ile ana bölümlerine bir göz atalım vb.) türlerinden yararlanabilir.

b) Okuma Metni Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlatıma Dayalı Geribildirim)

Bilişsel geribildirimlerde anlatıma dayalı geribildirim, öğretmenin okuma metni etkinlikleri ile yöntem ve teknik uygulamalarında öğrencinin anlamlandırmaya bağlı olarak gelişen düşünceleri anlatma sırasında performansını değerlendirirken kullanabileceği geribildirimlerdir. Öğretim süreci okuma etkinliklerinde verilen anlatım odaklı geribildirimlerin öğrenci üst bilişsel beceri gelişimine etkisi bağlamında yapılandırılır. Bununla birlikte anlatıma dayalı bilişsel geribildirimler, öğrencinin etkinliklerde, tartışma çalışmalarında, ders anlatım sırasında, akran değerlendirmelerinde, uygulama soru ve cevaplarında belirginleşir.

- *Övgü ifadeleri kullanarak sözel geribildirim verme*

Öğretmen övgü ifadelerini kullanarak geribildirim verirken; *olumlu anlatımı övmeye yönelik verilen sözel geribildirim* (okuduklarını özetlerken metinden doğrudan alıntılar yaptın, güzel vb.) ve *olumsuz anlatımı eleştirmeye yönelik verilen sözel geribildirim* (metni okumadan özetlemeye çalıştığın özetinden anlaşılıyor vb.) türlerinden yararlanabilir. Aynı zamanda öğretim sürecinde okuma metni odaklı anlatıma dayalı geribildirim verirken; *basitleştirme* (özette metnin ana düşüncesini vurgulamalısınız vb.), *aşamalandırma* (metni okumadan önce metnin türüne bakıyoruz, ses tonumuzu ayarlıyoruz, vurgulama ve tonlamaya dikkat ederek okumaya başlıyoruz vb.), *ilişkilendirme* (bir önceki özetinde daha genel ifadeler kullanmıştın vb.), *örüntü oluşturma*, *konular arası ilişkilendirme* (bir önceki okuma metnini okurken çok hızlı atlamalar yaparak okuyordun, şimdi daha sakın anlamı vurgulayarak okuyorsun vb.), *günlük hayatla ilişkilendirme/somutlaştırma*, *sanal ilişkilendirmeler yapma* (tableten okuma yaparken gözümüz daha çabuk yorulabilir vb.) türlerine yer verebilir.

c) Ortama Dayalı Sözel Geribildirim Verme

Okuma becerisine yönelik geribildirim kullanımında ortama veya öğrenci sayısına bağlı olarak değişkenlik gösteren geribildirimlerdir. Öğretmen ortama dayalı geribildirim verirken; *birebir sözel geribildirim verme* ve *herhangi bir ortamda sözel geribildirim verme* (okul bahçesi, koridor, kantin vb.) türlerini kullanabilir.

ç) Gelişme Odaklı Sözel Geribildirim Türleri

Öğretim sürecinde öğretmenin öğrenci okuma beceri geliştirme amacıyla çeşitli ulamlarda kullanabileceği geribildirimlerdir. Öğretmen öğretim sürecinde gelişme odaklı olarak; *gelişme yönünde yol gösterici sözler söyleme* (daha hızlı okuyabilmek için evde okuma çalışmalarını artırabilirsin vb.), *öğretici sözel geribildirim* (okuma yaparken noktalama işaretlerine dikkat ediyoruz vb.), *yönlendirici sözel geribildirim* (şiiri okurken gerekli yerlerde duraklamalısın vb.), *motive edici sözel geribildirim* (farklı türde öykü kitaplarının hepsini okumuşsun vb.), *gelişme yolunu oluşturma* (okurken dudağınızı hareket ettirmeden ve parmakla takip etmeden sessiz okuma yaptığınızda anlamamızın ve hızımızın arttığını göreceksiniz vb.), *bilgi sağlayıcı sözel geribildirim* (okumadan önce konuyu tahmin eder ve okuma sonrasında tahmininizi değerlendirirseniz metinlere farklı bakış açıları getirebilirsiniz vb.), *içsel odaklı sözel geribildirim* (okurken ses tonunu çok iyi ayarlayabiliyorsun vb.), *dışsal odaklı sözel geribildirim* (Burcu okumaya sen devam et, arkadaşın ikinci paragrafta kaldı, sen neden takip etmiyorsun vb.), *örtülü sözel geribildirim* (bu kitabı sınıfın en çok kitap okuyanı Mustafa'ya vereceğim! vb.), *açık formda sözel geribildirim, performansa dayalı geribildirim* (okuma sırasında oluşturduğunuz olay haritası çok iyi olmuş vb.), *kazanuma yönelik sözel geribildirim* (göz atarak okuma yaparken ayrıntılara yer vermiyorduk vb.), *genel sözel geribildirim* (güzel, aferin vb.), *detaylı sözel geribildirim, görev tarafından verilen geribildirim* (öğrenci: 'metinde geçen çörek sözcüğü pastaya benzer yiyecek anlamında kullanılmıştır öğretmenim', öğretmen: 'doğru, güzel'), *görsel geribildirim* (şekil çizme, düzeltme işaretleri vb.), *biçimlendirici geribildirim* (okuma sırasında metinde anlatılanları zihninizde değerlendirmeniz eleştirel bakış açısı kazanmanızı sağlar vb.) türlerine yer verebilir.

d) Amaç Kapsamında Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin, okuma becerisinde kazanımları edinme, tam ve doğru anlamayı sağlama ve beceri gelişimini artırma amacıyla kullanabileceği çeşitli geribildirim türleridir.

Bu amaçla öğretmen; *övgü* (şiiri, sözün ezgisine dikkat ederek okuduğunuz için teşekkür ederiz vb.), *eleştirel* (okurken ses tonunu yükselt ki arka sıradaki arkadaşın da seni duyabilsin vb.), *özet* (özetinde olayları art arda sıralamışsın, metindeki bağlayıcı unsurları fark etmedin sanırım vb.), *eksikleri söyleme* (metnin anlayarak okumadığın için metinde geçen 'dili dışı kilitlenmek' deyiminin hangi anlamda kullanıldığını

çözümleyemedin vb.), *eğitimsel odak* (söz korosunda herkes aynı ritimde karakter özelliklerini yansıtarak okuma yapıyoruz değil mi? vb.), *birincil görev amacı, ders hedefleri* (bugün takip ettiğimiz süreli yayınlardan bahsedeceğiz vb.), *konu hedefleri/kazanımları* (bu dersten sonra artık herkesin şiir okumayı daha çok seveceğine eminim vb.), *tanılayıcı geribildirim* ('Dört Ahbaplar' metnini okurken önemli yerlerin altını çizmeni istemiştin, çizmemişsin vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda anlatıma dayalı geribildirimde *özgünlüğe* ('Derya Deniz' okuduğumuz metni yansıtan farklı bir başlık, güzel vb.) bağlı olarak; *aşırı titiz, normal, çok genel* (oku vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir. *Eleştiri* (arkadaşın okurken sadece onu dinlemelisin, başka şeylerle uğraşma vb.), *emir/ istek-rica* (arkadaşının da anlaması için tümceyi tekrar okur musun? vb.), *açık uçlu soru* (Alis meyveli çöreği yemeseydi sence metin nasıl gelişirdi? vb.), *kapalı uçlu soru* (okuduğumuz metinde Alis'in hayali nasıl canlanıyor? vb.), *öneri* (okuma yaparken olay haritası oluşturabilirsin vb.), *silme/ekleme/düzeltilme* (sınav kağıtlarını inceleme vb.) geribildirim türlerini süreçte amaca yönelik olarak kullanılabilir.

e) *Zaman ve Kapsam Bağlamında Sözel Geribildirim Türleri*

Öğretmenin okuma becerisi etkinliklerinde ve diğer beceri alanlarıyla ilgili okuma uygulamalarda zaman ve içerik bağlamında kullanabileceği geribildirimlerdir. Bu amaç doğrultusunda süreçte öğretmen; *okuma hazırlık aşamasında verilen sözel geribildirim* (beyin fırtınası, ön bilgi amaçlı etkinlik kağıtları vb.), *eş zamanlı olarak verilen sözel geribildirim* (arkadaşın metin okurken onu dinle, konuşma Ömer! vb.), *geciktirilmiş sözel geribildirim* (geçen derste de kitabını evde unutmuşsun vb.), *kısmi sözel geribildirim* ('metnin giriş bölümünü okuduk, peki sizce devamında neler olabilir?', öğrenci: 'öğretmenim çocuk padişaha doğruları söyleyebilir.', öğretmen: 'olabilir, evet okumaya devam edelim' vb.), *iletişimsel geribildirim* (metnin sonuç bölümünü okumadan önce gelişme bölümünde geçen olayları bir hatırlayalım vb.), *geleneksel geribildirim* (Metni bir kez daha okuyalım, Lamia vb.), *tam sözel geribildirim* (şiiri vurgu ve tonlamaya dikkat ederek ses tonunu iyi kullandın, aferin vb.), *özendirici sözel geribildirim* (Büşra'nın okuma kitabı birmiş, bu kitabı ona hediye edeceğim vb.), *tamamlayıcı sözel geribildirim* ('metnin ana düşüncesi nedir?', öğrenci: 'okuma kitaplarımızı eskitmemeliyiz diyor öğretmenim', öğretmen: 'evet, dostumuz olan kitapları düzenli kullanmamız gerektiğini söylüyor değil mi? vb.), *göreve ilişkin sözel/yazılı geribildirim* ('metinden ne anladığımı özetler misin?', öğrenci: 'kitap

okumanın düşünce dünyamızı zenginleştireceğini anlatıyor öğretmenim’, öğretmen: ‘güzel, metnin ana düşüncesini yakalamışsın’ vb.), *görev işlemeleme yönelik sözel/yazılı geribildirim* (okuduğumuz metni özetlerken öncelikle konudan ayrılmamaya dikkat etmeli, olay sırasına, kurguya, kahramanı ön plana çıkarmaya özen göstermeliyiz vb.) türlerine yer verebilir.

f) Okuma Etkinliklerine Yönelik Elektronik Geribildirim Türleri

Okuma beceri gelişimini artırmak amacıyla bilgisayar uygulamaları, sosyal ağlar, blog oluşturma, telefon görüşmeleri gibi elektronik araç-gereçler aracılığıyla verilen geribildirimlerdir. Öğretmen elektronik geribildirim verirken; *video görüşmesi ile verilen sözel geribildirim*, *sesli görüşmeler ile verilen sözel geribildirim* (öğrenci/blogdan: ‘öğretmenim bugünkü ödevde ‘Reçete’ metninin özetini mi çıkaracaktık?’, öğretmen: ‘evet, derste iki farklı metin okuduğumuz için karıştırmış olabilirsin.’ vb.), *sunuya yönelik verilen sözel geribildirim/power point* (okuyamıyorsanız yazı puntosunu büyütebilirim vb.) türlerinden yararlanabilir.

g) Odaklı ve Odaksız (Kapsamlı) Verilen Sözel Geribildirim

Öğretmenin eğitim durumuunda okuma becerisiyle ilgili belirlediği kazanımlara yönelik verdiği geribildirimlerdir. Bu amaçla öğretmen; *ortalama geribildirim* (okuma yaparken metni parmakla takip etmiyoruz vb.), *programlı (düzenli) sözel/ yazılı geribildirim* (aşamalı olarak kontrol etme; okuma öncesi hazırlığını yapmış, okurken noktalama işaretlerine dikkat ederek ve akıcı okudu, okuma sonrasında metni değerlendirerek eleştiriler sundu vb.), *seçilmiş yanlışa genel yorumlar yapma/ yazma* (bu kez noktalama işaretlerine dikkat ederek oku vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir. Aynı zamanda *ölçütsel geribildirim* (‘Ayça okuma öncesi araştırmalarını yaptın mı?’, öğrenci: ‘hayır öğretmenim’, öğretmen: ‘metinde bilmediğin sözcükler olabilir ve metni anlamada güçlük yaşayabilirsin’ vb.) bağlı olarak *birden fazla bilgiyi içeren geribildirimler* ve *iyi bir okumanın nasıl olacağıyla ilgili bir kriterle verilen sözel/yazılı geribildirim* türlerini kullanabilir.

ğ) Yönelim Yerine Göre Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin okuma becerisi etkinliklerinde kazanım odaklı geribildirim verirken; *sonuç bilgisine yönelik sözel/yazılı geribildirim* (metni okuduktan sonra yazarın anlatımında vermek istediği iletiyi bulmalıyız vb.), *hem sorun hem çözüm içeren sözel/yazılı geribildirim* (metni okumadan önce etkinlikleri incelersen etkinliklere daha çok katılabilirsin vb.), *okuma metin türlerine yönelik sözel geribildirim* (şiiri okumadan

önce göz gezdirirsen nerelerde duraklaman gerektiğini belirleyebilirsin vb.), *öğrencinin yazan sözcüğü yanlış okumasıyla verilen geribildirim*, *ifade edilen sözcüğün yanlış okunmasıyla ilgili verilen geribildirim*, *terimin yanlış okunmasıyla verilen geribildirim*, *araç-gerecin kullanım amacına ve yerine ilişkin verilen geribildirim* (sözlük, ansiklopedi vb.), *kavramlar arası ilişkinin anlaşılmasında, anlam bütünlüğünün sağlanamaması durumunda verilen geribildirim* ('beğeni' sözcüğü ile 'gusto' aynı anlamda Serkan vb.), *ispatı yapılamayan durumlara ilişkin verilen geribildirim* ('inisiyatif' sözcüğü bu şekilde yazılıyormuş, yanlış okumanız normal vb.) türlerine yer verebilir.

h) Okuma Etkinlikleri ve Ürünü Odaklı Duyuşsal Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin okuma etkinlikleri ve etkinliklere bağlı olarak elde edilen ürünü/metni değerlendirirken yararlanabileceği duyuşsal geribildirimlerdir.

- *Övgü* (okurken önemli yerleri işaretleyebiliyorsun, aferin vb.)

Öğretmen *övgü geribildirimine* bağlı olarak *içsel (özel) geribildirim* (artık entelektüel okuyucu kimliğin canlanmaya başladı vb.) ve *dışsal geribildirim* (okuma metninin kısaltılmış olması anlamı etkilemiş olabilir vb.) türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda *öz düzenlemeye yönelik sözel geribildirim* (okuma yaparken sadece seslendirmek yetmiyor, metni anlayarak okumalısın vb.), *öğrenciye bir birey olarak sözel geribildirim*, *okuma becerisine eleştirisel olarak verilen sözel geribildirim* (arkadaşın okuma yaparken onu rahatsız ettin vb.); *yansız eleştiri*, *yapıcı eleştiri*, *kışkırtıcı eleştiri*, *motive edici sözler* (aferin, devam et vb.), *motivasyonun diğer formları* (haftanın birincisi en çok kitap okurumuza bayrağımızı teslim ediyoruz vb.), *değer ifadeleri ile geribildirim* (okuduğumuz kitapları her hafta arkadaşlarımızla değiştirerek okursak daha fazla kitap okumuş oluruz vb.), *niteliksel ifadeler ile geribildirim*, *niceliksel ifadeler ile geribildirim*, *yansız ifadeler ile geribildirim* (okumayı bitirenler etkinliklere geçmiyor vb.), *sınıfta adını söyleme*, *açıklama yapma*, *korkutma* (notla, aileye haber vermekle, müdürle vb.), *azarlama*, *başarıyı veya başarısızlığı sınıfta belirtme*, *mahrum bırakma*, *tekrarlama*, *öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlısını fark etmesini umma* (öğretmen: 'bu okuma tarzı sence şiirin ana duygusunu karşıladı mı?', öğrenci: 'hayır öğretmenim, ses tonumu ayarlayarak okumalıydım' vb.), *ipucu verme* geribildirim türlerine yer verebilir.

1) Okuma Ölçütüne Uygunluğu Belirtme

Öğretmen, okuma etkinliklerine yönelik performans değerlendirmelerinde doğru cevabı belirtme veya öğrenciyi yönlendirme sırasında; *doğrudan cevabı söyleme* (hayır Ramazan metin sanat alanından daha çok Atatürk'ün piyes ve tiyatroya verdiği önemi anlatıyor vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/yorma* (öğretmen: “ ‘esen olma durumu’ değil de birinin gözetiminde olma gibi yani ‘muhafaza’ sözcüğü ne demekmiş?’, öğrenci: ‘koruma, saklama, korunum’, öğretmen: ‘evet, güzel, şimdi *refah* sözcüğünün anlamına tekrar bak bakalım sözlükten’ vb.), *kitaptan okutma, defteri inceletme* (geçen hafta okuduğumuz metnin özetini çıkarmamıştın, defterine yazmıştım yine yapmamışsın vb.), *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme* (sence söz korosunda grupla birlikte hareket etmemiz gerekmiyor mu? vb.), *bilen öğrenciye söz verme* geribildirim türlerini kullanabilir.

i) Okuma Etkinliklerinde Performans Değerlendirme Sürecinde Yanlış Belirtme

Okuma etkinliklerinde ölçüte, soruya, amaca yönelik öğrencinin verdiği cevabın değerlendirilmesiyle birlikte öğretmenin kullanabileceği sonuç bildirme ve yönlendirme söylemlerini içeren geribildirimlerdir. Öğretmen öğrenci yanlışlarını; *doğrudan yanlış deme* (hayır, o olmaz, olmadı vb.), *tekrar çözdürme veya tekrar inceletme, kuralı-ölçütü hatırlatma* (okuma yaparken parmakla takip etmiyorduk vb.), *tanımı hatırlatma* (işaretleyerek okuma, konuyu daha iyi anlamak için metni okurken önemli unsurları işaretlememizdi vb.), *çözümü devam etmesini talep etme, sözcüğü/soruyu açıklama, önceliği hatırlatma, karıştırılan şeyi tanımlama veya nerede olduğunu belirtme* (metni okuma sırasında değil tamamen okuduktan sonra etkinlikleri yapmaya başlıyoruz, önce metnin hepsini okuyalım vb.), *öğrencilerin okuma yanışı karşısında yalnızca “hayır, doğru değil” gibi sözel ifadeler kullanma, okumanın neden yanlış olduğuna yönelik açıklama yapmama, yanışı sınıfta tartışma, diğer yönteme yönlendirme* geribildirim türleriyle değerlendirebilir.

Öğretmen aynı zamanda; *teyit edici sözel geribildirim* (metinde ‘başarı emek ister’ sözünün anlatıldığını söylüyorsun vb.), *teşhis edici sözel geribildirim* (uyarı almayı sevmiyorsun ama uyarılara dikkat edilmesi gerektiğini söylüyorsun, bir karar vermelisin vb.), *birey temelli sözel geribildirim* (şiiirin ana duygusunu yansıtan ses tonu kullandın vb.), *ürün temelli sözel geribildirim* (okuduğumuz metnin devamını kıskançlığı vurgulayarak sonuçlandırman oldukça ilginç vb.), *doğrulayıcı sözel*

geribildirim (evet, böyle de düşünebiliriz vb.), *kıyaslama esasına dayalı sözel geribildirim* (Çağrı daha iyi okuyor vb.), *okuma etkinliklerine katılımı veya etkinlik ürününi diğer öğrenci metinleriyle karşılaştırarak verilen sözel geribildirim* (Ramazan metni daha iyi anlamış etkinliklerin hepsini doğru yaptı vb.), *öğrencinin önceki performansı ile karşılaştırılarak verilen sözel geribildirim*, *düzy belirleyici sözel geribildirim*, *doğru veya yeterli okuma hızına ulaşmadığı takdirde, öğrencilere beceride uygulama yapmalarını söyleme geribildirim türlerine yer verebilir.*

j) Okuma Etkinlikleri ve Ürünü Odaklı Amaca Yönelik Verilen Sözel Geribildirimler

Öğretmenin okuma etkinliklerinde öğrenci performansını değerlendirirken ve sürece rehberlik yaparken dersin amacı doğrultusunda kullanılabilen geribildirimlerdir. Bu bağlamda öğretmen süreçte öğrenci davranışını pekiştirme amacıyla geribildirimden yararlanabilir. Aynı zamanda ders sürecini oluşturan aşamalarda, amaç dahilinde zamanlama ve içerik kapsamına bağlı olarak bazı geribildirim türlerini kullanabilir.

- Pekiştirme Amaçlı Verilen Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen pekiştirme amaçlı sözel geribildirim verirken; *teşvik edici* (cesaretlendirici), *sorgulayıcı/ merak uyandırıcı geribildirim* (Fatih metnin girişini okuduk sence devamında ne olacak? vb.) *yeterlik bildiren ifadeler* ('iyisin' vb.), *çabaya yönelik ifadeler*, *istendik davranışların kalıcı olmasına yönelik verilen geribildirim* (çeşitli türde metinler okursanız farklı ilgi alanları oluşturabilirsiniz vb.), *derse ve okuma çalışmalarına etkin katılım sağlanması yönünde verilen sözel geribildirim*, *öğrenilen davranışların uygulanması için verilen sözel geribildirim* (okurken işaretleme yapmışsın bunları neden etkinliklerde kullanmadın? vb.) geribildirim türlerine yer verebilir.

- Zaman ve Kapsam Odaklı Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen okuma etkinliklerini ve etkinliklerden elde edilen ürünü değerlendirirken amaca yönelik geribildirimlerde zaman ve kapsam bakımından; *eklemlenmeye dönük/genişletici sözel geribildirim* (metni okuduktan sonra değerlendirirken metnin tamamını dikkate almalısın vb.), *hızlı, kararlı ve doğru okuma yaklaşımlarını başka sorularla kontrol etme ya da "evet, doğru, tamam, devam et" gibi kısa tepkiler belirtme, okuma öncesinde verilen sözel geribildirim* (okuma sonrası etkinliklerimiz için metinde geçen önemli olayları, kahramanları, yer ve zamanı

işaretleyin vb.), *okuma sırasında verilen sözel geribildirim* ('prospektüs' sözcüğünü tekrar oku), *okuma sonrasında verilen sözel geribildirim* (arkadaşın okurken konuşuyordun, metnin ana düşüncesini anlayamaman çok normal vb.), *süreysi hatırlatma, ek süre verme* geribildirim türlerini kullanabilir.

Öğretmen ders sürecini oluşturan aşamalara yönelik geribildirim verirken; *konuya dikkat çekme ve güdülemede verilen geribildirim türleri* (şimdi bir yazarın yaşamıyla ilgili metin okuyacağız: Hellen Keller vb.), *önkoşul davranışların kazandırılmasında verilen geribildirim, davranışın yapılmasının sağlanmasına yönelik verilen geribildirim* (metinde deyimini yerini bularak tümceyi tekrar okur musun? vb.), *işaret ve ipuçlarının sunulmasına yönelik verilen geribildirim, hedeften haberdar edilme ve öz kontrol sağlamaya yönelik verilen geribildirim* türlerinden yararlanabilir.

Uygulanma gerekçesine göre geribildirimler; derse etkin katılım sağlanması yönünde verilen geribildirim (bu dersi iyi anlarsanız okuma yaparken hızlı okuma tekniklerini kullanabileceksiniz vb.), *öğrenme güçlüklerinin giderilmesi için verilen geribildirim, öğrenilen davranışların uygulanması için verilen geribildirim ve istendik davranışların kalıcı olmasına yönelik verilen geribildirim* (arkadaşın okuma yaparken onu takip ettiğin için sana bir artı vereceğim hatırlat bana vb.) olarak belirtilebilir.

2.4.4.2. Okuma Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri (OYG)

Öğretim sürecinde öğretmenin, okuma etkinliklerinde ve diğer dil beceri alanlarının okuma becerisine yönelik uygulamalarında öğrencinin performansını değerlendirirken kullanabileceği yazılı geribildirimlerdir. Öğretmen, okuma becerisine bağlı olarak geliştirilmiş; metni devam ettirme, özgün başlık oluşturma, okuduklarını özetleme vb. etkinliklerde öğrenci performansını değerlendirebilir. Öğretmen okuma becerisine bağlı olarak öğrencinin yazdığı herhangi bir metni değerlendirirken meta-dilbilimsel, performans odaklı, konu odaklı vb. geribildirim türlerinden yararlanabilir. Öğretmenin okuma sonrasında, öğrencinin okuma performansı ile elde edilen ürünü yazılı olarak değerlendirmesi ve beceri gelişim düzeyiyle ilgili öğrenciye geribildirim vermesi, öğrencinin becerideki yetersizliklerini belirleyerek tamamlamasına katkı sağlayabilir.

a) Performans Odaklı Verilen Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen performans odaklı geribildirim verirken; *bilgi sağlayıcı yazılı geribildirim* (okuma sırasında kavram haritası oluşturduğun için özet metninde olaylar arasında neden-sonuç bağlantılarının oldukça başarılı vb.), *açık formda yazılı geribildirim*

(metnin devamı güzel olmamış vb.), *performansa dayalı yazılı geribildirim* (özetinde okuduğumuz metnin ana düşüncesinden uzaklaşmışsın vb.), *sürece dayalı yazılı geribildirim* (biz metni okurken sen ne yapıyordun? vb.), *değerlendirmeci yazılı geribildirim* (metni iyi anlamışsın, özetin güzel vb.), değerlendirmeci geribildirime bağlamında *performansıyla ilgili olumlu yazılı geribildirim* ve *performansıyla ilgili olumsuz yazılı geribildirim* türlerine yer verebilir.

Öğretmen aynı zamanda *performans odaklı betimleyici yazılı geribildirim* (metni okurken not aldığın için özetinde önemli olayların hepsini yazmışsın vb.), *performansıyla ilgili başarıyı belirtme* (oluşturduğun başlık güzel vb.), *başarıyla ilgili açıklama yapma/metnin yapısal özelliklerine uyma* (okuduğumuz metni devam ettirmede kahramanları konuyla ilgili seçmişsın vb.), *okuma becerisinde ilerleme/ gelişmeyi belirtme* (kitap okumayı artırman özetine yansımış, ana düşüncüyü daha etkili ifadelerle belirtmişsın vb.), *performansını özetleyici yazılı geribildirim verme* (özetindeki anlatımdan metni eleştirel bir bakış açısıyla okuduğun anlaşılıyor vb.), *öz değerlendirme* (sessiz okuma yaparken sıra arkadaşınla konuştuğun için özetini yetiştirememişsın vb.), *metin içi geribildirim* (metni okurken işaretlemelerini sadece önemli yerleri belirleyebilmek için yapmalısın vb.), *metin dışı geribildirim* (Berkay metinde ne anlatılmış?, öğrenci: ‘?’ öğretmen: ‘metne göz atarak bir oku, bence çok sık kullanılan sözcüklerden de konuyu tahmin edebilirsin’ vb.), *yıkıcı geribildirim*, *yapıcı geribildirim* türlerini kullanabilir.

b) Konu Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen konu odaklı yazılı geribildirim verirken; *bütüncül kalite* (metnin ana düşüncesinden çok farklı bir sonuca ulaşmışsın vb.), *metin türü* (okuduğumuz metinde kullanılan geçmiş zaman ile senin özetinde kullandığın şimdiki zaman uyumlu değil vb.), *ana düşünce* (okuduğumuz metnin iletisini kavramışsın vb.), *gereksiz bilgi-yineleme/ silme* (özetinde okuduğumuz metinde geçen her şeye yer vermemelisin vb.), *eksik bilgi/ekleme* (metindeki asıl olayı anlatmayı unutmuşsun! vb.), *yaratıcılık* (okuduğumuz metnin devamında çok farklı olaylara yer vermişsın vb.), *konu gelişimi* (örnek, ayrıntı), *sonuç* (farklı bir metni özetliyor olmalısın, sonuç okuduğumuz metinden tamamen kopuk vb.), *tutarlılık* (okuma sırasında kavram haritası yaptığın için anlatımın kronolojik sıraya uygun olmuş vb.), *organizasyon*, *bölümler arası bağlantı*, *bölümler içi bağlantı*, *konu birliği/sürekliliği* türlerinden yararlanabilir.

c) Meta-Dilbilimsel Olarak Verilen Sözel Geribildirim

Öğretmen meta- dilbilimsel olarak sözel geribildirim verirken; *bağdaşıklık* (okuma yaparken metindeki geçiş noktalarını işaretlersen daha etkili gelişme bölümü yazabilirsin vb.), *dil kullanımına yönelik geribildirim*, *olay kurgusu ve planlama*, *dil ve anlatım*, *anlatım* (metnin devamını oluşturmadan önce metnin anlatıcısı belirlemelisin vb.), *sözcük kullanımı*, *uygun sözcük seçimi*, *sözcük dağarcığı*, *Türkçe sözcük*, *sözcük düzeyinde*, *tümce düzeyinde* ve *biçem* türlerine yer verebilir.

ç) Açıklayıcı Yazılı Geribildirim

Öğretmen açıklayıcı geribildirim verirken; *başarıyla ilgili açıklayıcı geribildirim* ve *gelişmeyle ilgili açıklayıcı geribildirim* türlerinden yararlanabilir.

d) Değerlendirmeci Geribildirim

Öğretmen değerlendirmeci geribildirim verirken; *olumlu yazılı geribildirim*, *olumsuz yazılı geribildirim*, *yıkıcı yazılı geribildirim*, *yapıcı yazılı geribildirim*, *öz değerlendirme*, *renkli etiket verme* (yıldız, imza vb.) ve *not ile değerlendirme* türlerini kullanabilir.

e) Elektronik Olarak Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen okuma becerisiyle ilgili elektronik olarak geribildirim verirken; *e-posta ile yazılı geribildirim*, *sohbet programları ile yazılı geribildirim*, *eğitim platformları ile yazılı geribildirim*, *ağ günlükleri- bloglar ile yazılı geribildirim*, *akıllı uygulamalar ile yazılı geribildirim* türlerinden faydalanabilir.

f) Türe Yönelik Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen türe yönelik yazılı düzeltici geribildirim verirken; *sözlüksel veya sesbilimsel düzeltici geribildirim*, *dilbilgisel veya söylemsel düzeltici geribildirim* ('sarımsak' sözcüğünü özetinde yanlış yazmışsın okuduğumuz metne tekrar bak vb.), *edimsel ve sosyokültürel düzeltici geribildirim* (burada kullandığın sözcük metindeki anlamı karşılamıyor vb.) türleriyle düzeltmelerde bulunabilir.

g) Okuma Etkinliklerine ve Performansa Yönelik Geribildirim Türleri

Öğretmen okuma etkinlikleri ve bu etkinliklere bağlı olarak elde edilen öğrenci metnini/ürününü/yazılı anlatım dokümanlarını ve performansını değerlendirmede yazılı, sözel ve beden dili ile düzeltici geribildirim verirken; *bug- related geribildirim* (okumalarını metni anlamadan çok hızlı yapıyorsun vb.), *dinleyicinin anlamasını engelleyen önemli okuma yanlışlarını düzeltici geribildirim*, *dinleyicinin anlamasını engellemeyen daha az önemli okuma yanlışlarını düzeltici geribildirim*, *sık tekrarlanan*

okuma yanlışlarını düzeltici geribildirim, sık tekrarlanmayan okuma yanlışlarını düzeltici geribildirim, yalnızca bir öğrenci tarafından yapılan bireysel okuma yanlışlarını düzeltici geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen sözel düzeltici geribildirim verirken; *yansız (nötr) ifadeler ile düzeltici geribildirim verme* (okuma yaparken kitapla aranızdaki uzaklığı doğru ayarlamalısınız vb.), *sözcüğün doğru okunuş biçimini seslendirerek düzeltici geribildirim verme, okuma ölçütüne yönelik soru sorma* (şiri okurken nelere dikkat etmemiz gerekiyordu? vb.), *üründe eksik yapılan yerlerin söylenmesi, okumaya devam etmesini talep etme, söyletim* (okurken aldığın notları özetinde kullandığına emin misin? vb.), *kuralı basitleştirme* (metni okuduktan sonra ‘bu metin neden yazılmış olabilir’ diye soruyoruz vb.), *açıklığa kavuşturma talebi* (metinde ana kahraman sence kuş mu avcı mı? vb.), *yanlış deme* (*doğrudan yanlış deme, tekrar çözdürme veya tekrar inceletme, kuralı-ölçütü hatırlatma*; metni okurken daha yüksek ses tonuyla okuma yapıyorduk vb., *tanımı hatırlatma*), *çözüme devam etmesini talep etme, sözcüğü/ soruyu açıklama* (‘distribütör’ sözcüğü yanlış okunabilir, onun yerine ‘satıcı’ sözcüğünü kullanabilirsiniz vb.), *önceliği hatırlatma* (okurken sadece ana konuyla ilgili olan önemli yerleri not alıyoruz vb.), *karıştırılan şeyi tanımlama veya nerede olduğunu söyleme* (okumaya üçüncü paragraf ikinci tümceden devam et vb.) geribildirim türlerini göz önünde bulundurabilir.

Öğretmen okuma etkinlik ve ürüne yönelik düzeltici geribildirim verirken; *örtük düzeltme* (öğrenci psişik sözcüğünü yanlış okur/ öğretmen: ‘o nasıl bir sözcükmüş ya, ne dedin?’ öğrenci: ‘psişik’; doğru okur vb.), *doğrudan düzeltme, yeniden biçimlendirme* (özetini tekrar okuyup gereksiz tümceleri silmelisin vb.), *üst-dil geribildirim* (işaret, ipucu vb.), *belirgin düzeltme, düzeltme sorusu* (‘şu şişesi’ mi ‘su şişesi’ mi? vb.), *ipucu verme* (şiir okurken nelere dikkat ediyorduk? vb.), *form odaklı düzeltici geribildirim* (metnin bağlamından hareketle deyimini anlamını doğru tahmin ettin vb.), *fark etmeyi kolaylaştıran düzeltici geribildirim* (Ramazan okurken tuttuğu notlar sayesinde metnin ana düşüncesini daha net ifade etti vb.), *vurguyla yanlışla dikkat çekme* (okuduğumuz metin bir sayfa, özetin iki sayfa vb.), *tüm yanlışları kodlama* (konu, düzen, aktarım, noktalama, bütünlük vb.), *defteri inceletme, başka kaynaklara yönlendirme* (kitap, defter vb.), *doğru cevabı seçme* (öğrenci: ‘öğretmenin metnin devamında mutluluk heyecanını mı anlatacağız?’, öğretmen: ‘metnin devamını heyecan ile değil mutluluk ile ilgili geliştireceksin’ vb.) türlerini kullanabilir.

Aynı zamanda öğretmen; *öğrenme güçlüklerinin giderilmesi için verilen düzeltici geribildirim, metnin oluşturma süreci ile ilgili yazılı düzeltici geribildirim, doğrulama* (evet Ramazan emek verilen her iş sonunda ödülü getirecektir vb.), *yorum yapma, ispatlamak için soru bırakılması, bilgi sağlayıcı düzeltici geribildirim, sözsüz göstergeler ile verilen düzeltici geribildirim* (simgeler, işaretler vb.), *biçimlendirici geribildirim* (gelişme bölümünü okuduktan sonra bir duralım olaylar sizce nasıl sonuçlanacak vb.), *kitap/bilgisayar tarafından verilen yazılı düzeltici geribildirim, okuma ürünü değerlendirirken üzerine paraf, tik, yıldız vb. koyma* geribildirim türlerine yer verebilir.

Öğretmen *yanlış görmezden gelme veya doğru olarak kabul etmeye* ilişkin geribildirim verirken; *yanlış doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, yanlış tekrarlayarak vurgulama* (metindeki anlatımda kahraman bakış açısı kullanılmamış, metni ilahi bakış açısıyla devam ettirmelisin vb.), *öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlısını fark etmesini umma* (metnin yan düşüncesi ne peki? vb.) geribildirim türlerini; *okuma ürünü odaklı değerlendirmede yazılı düzeltme geribildirimi* verirken ise *girişim yok, tam doğru* (güzel betimleme vb.), *yarım doğru* (tümcelerın çözömlenmesi doğru fakat yazın hiç okunmuyor vb.) veya *yanlış* (konudan tamamen kopuk bir metin yazmışsın vb.) geribildirim türlerini kullanabilir.

Öğretmen *öğrenci metnindeki yanlısı belirterek düzeltici geribildirim* (özetinde metinde anlatılan konudan uzaklaşmışsın vb.), verirken; *doğrudan cevabı söyleme, doğru cevabı tekrarlatma/ yorma* (okuduğumuz metinden hareketle sence teknolojinin doğaya ve insan hayatına ne gibi etkileri olabilir? vb.), *kitaptan okutma* (metinde ana kahraman kimdi dikkatli bir şekilde metne tekrar bakar mısın, özetindeki kahraman metnin yardımcı kahramanı vb.), *defteri inceletme* (defterine yazdığın türlerin özelliklerine bir bak bakalım bu metnin hangi türde yazılmış olabilir? vb.), *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme, bilen öğrenciye söz verme, savı uygulamaya koyup doğru olmadığını gösterme, karşıt örnek verme* (eminim Ali bize okuduğumuz metinden anladıklarını özetleyebilir vb.), *diğer yöntemeye yönlendirme* (konuyla ilgili farklı bakış açıları geliştirebilmek için metni eleştirel bir bakış açısıyla okumalısınız vb.), *basit ölçüte dönme* geribildirim türlerini ele alabilir.

Öğretmen okuma etkinliklerine ve etkinliklerden elde edilen ürüne/öğrenci metnine yönelik düzeltici geribildirim verirken *ilişkilendirme* ulamına bağlı olarak; *örüntü oluşturma* (metni okumadan önce suda yaşayan canlılar ile ilgili hangi filmleri

izlemiştir bir hatırlayalım, metni okuduktan sonra ana düşünceyi belirleyerek yazarın anlatımı değerlendireceğiz vb.), *konular arası ilişkilendirme* (bayram gösterisinde arkadaşlarınızın zeybek gösterisini hatırlıyor musunuz, bugün diğer halk oyunlarını da içeren bir metin okuyacağız vb.), *günlük hayatla ilişkilendirme/ somutlaştırma* (öğretmen: ‘bir köpek sahiplenen var mı?’, öğrenci: ‘benim var öğretmenim’, öğretmen: ‘işte bu davranışını Çeşme şiiri etkinliğinde geçen yardımsever davranışa bir örnek olarak söyleyebilirsin’ vb.), *sanal ilişkilendirmeler yapma* (bilgisayardan veya tablettan okuma yapmayı sevenler için e-kitap dosyası oluşturarak bloğa yükledim, oradan inceleyebilirsiniz vb.) geribildirim türlerinden faydalanabilir.

2.4.4.3.Okuma Etkinliklerine ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (OBDG)

a) Okuma Etkinliklerinde ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim

Öğretmen okuma etkinliklerinde veya ürüne yönelik öğrenciye beden dili ile geribildirim verirken; *ödüllendirme* (alkış, tahtaya çıkarma, ek puan verme vb.), *onaylama*, *öğrencilerin iyi okur davranışlarını ve doğru okumalarını el-kol hareketleri, jest ve mimiklerle destekleme* (gülümseme, başını sallama, öğrenciye yaklaşma vb.), *cezalandırma* (*fiziksel ceza verme*; tek ayak üstünde durma, tahtayı temizleme vb., *yanlış görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, okuma yanlışları karşısında kaş çatma gibi davranışlarda bulunma, okuma yanlışları karşısında başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma, yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp öğrencilerden uzaklaşma, korkutma*; (not, aile, müdür vb.), *onaylamama/beğenmeme*; (parmak sallama, uyarı amaçlı tahtaya vurma vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda; *motivasyonel geribildirim* (baş hareketleri, gülümseme vb.), *belirsiz/gelişigüzel geribildirim*, *örtülü geribildirim*, *sözsüz göstergeler ile verilen geribildirim*, *fiziksel temasta bulunma* (başını okşama, omzuna dokunma vb.), *eksikleri gösterme*, *müdahaleci geribildirim*, *serbest bırakıcı geribildirim*, *gerektiğinde iyi okur davranışlarını görsel ve işitsel araçlar yardımıyla sunma* türlerini kullanarak geribildirimde bulunabilir. *Niteliksel özellikler bağlamında geribildirimde ise doğrudan geribildirim ve dolaylı geribildirim* (altını çizme, kodlama, yuvarlak içine alma, sayfanın sol kenar kısmında yanlış sayısının belirtme vb.) türlerine ve *değer ifade eden belirtkelerle geribildirim verme*, *düzeltilme işaretlerinden yararlanarak geribildirim verme* türlerine yer verebilir.

2.4.5. Konuşma Becerisine Yönelik Geribildirim Türleri (K₁)

Bu bölümde öğretim sürecinde, öğretmenin konuşma becerisine yönelik kullanabileceği sözel geribildirimler, yazılı geribildirimler ve beden dili geribildirimleri gözlem sürecinde elde edilen örnek olay durumlarıyla belirtilmiştir. Sözel geribildirimler, yazılı ve beden dili ile verilen geribildirimlerde işlevsel olarak kullanılabilir düzeltici geribildirimlere de yer verilmiştir.

2.4.5.1. Konuşma Becerisine Yönelik Sözel Geribildirim Türleri (KSG)

a) *Konuşma Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlama Dayalı Geribildirim)*

Bilişsel geribildirim öğretmenin, konuşma becerisi etkinliklerinde, yöntem ve teknik uygulamalarında öğrencilerin konuşma öncesi, sırası ve sonrasındaki beceri gelişimini gözlemleyerek yaptığı değerlendirmelerdir. Öğretmen bilişsel geribildirimi, öğrenci üst bilişsel beceri gelişiminde konuşma becerisinin rolünü dikkate alarak sağlayabilir. Bununla birlikte öğrencinin konuşma beceri gelişimi, süreç boyunca diğer dil beceri alanlarıyla etkileşimli olarak yapılan etkinliklerde de gözlemlenebilir. Metin türüne uygun anlatım kullanma, diksiyon, sesletim, vurgu ve tonlama gibi etkenlere dikkat ederek okuma yapabilme, akran- öğretmen arasında etkili iletişim, okuma ve dinleme sonrası anladıklarını etkili anlatabilme gibi performans değerlendirmeleri konuşma becerisine yönelik verilen diğer becerilerle etkileşimli geribildirimleri içerebilir. Konuşma becerisinde anlama dayalı geribildirimler, öğrencinin (konuşmacının) iletişim sürecinde dinleyici konumunda yer almasıyla birlikte konuşmacıya (akran, öğretmen vb.) yönelik verilebilir. Bu nedenle geribildirim odak noktası hedef kitleye ve konuşma kurallarına uygun dinleme, iletişimin devamını sağlama gibi kazanıma bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Soru- cevap tekniğinin en çok kullanıldığı öğretim sürecinde, soruyu anlamlandırarak doğru cevabı belirtebilme; bilişsel işleme sırasında konuşma becerisinin önemini ortaya koyar. Bu nedenle etkinliklerde ve etkinliklerden elde edilen öğrenci konuşma metni/çalışma kağıtları/ürünü değerlendirmede öğretmenin süreçte kullanılabileceği konuşma becerisi geribildirim türleri aşağıda belirtilmiştir.

- *Özetleyici sözel geribildirim verme*

Öğretim sürecinde konuşma becerisine özgü kazanıma yönelik etkinliklerde öğretmenin, öğrenci konuşma performansına yönelik özetleyici değerlendirmelerdir.

Örnek olay: öğretmen: “tartışma sırasında arkadaşlarının düşüncelerine saygı göstererek konuyla ilgili görüşlerini etkili örneklerle ikna edici bir şekilde savundun.”

- *Özgüllük odaklı sözel geribildirim*

Öğretmenin, öğrenci konuşma performansındaki yaratıcılığı ve eğilim yönünü değerlendirdiği sözel geribildirimlerdir.

Örnek olay: öğretmen: “tartışmada görüşlerini savunurken farklı örnekler kullandın.”

- *Problem odaklı sözel geribildirim*

Öğretmenin, konuşma beceri etkinliklerinde ve konuşma sırasında yaşanan sorunların farkındalığını artırmak amacıyla kullanabileceği geribildirimlerdir.

Örnek olay: öğretmen: “konuyu anlatırken verdiğin örnekler birbiriyle bağlantılı değil.”

Öğretmen konuşma becerisinde bilişsel geribildirim verirken; *çözüm odaklı sözel geribildirim* (konuşmanın ikna edici olması için kanıtlar gösterebilirsin vb.), *sınırlandırma/ çerçeve* oluşturma (konuşmanın içeriği sadece bizim kültürümüzle ilgili olmalıydı vb.), *açıklayıcı sözel geribildirim* (tekerlemeyi vurgu ve boğumlamaya dikkat ederek bir çırpıda söyleyebildin vb.), *kapsam odaklı sözel geribildirim* (konuşmaya çok iyi hazırlanmışsın ama arkadaşına hitap şeklin anlatımını olumsuz etkiledi vb.) türlerinden yararlanabilir.

b) Konuşma Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlatıma Dayalı Geribildirim)

Bilişsel geribildirimlerde anlatıma dayalı geribildirim, öğretmenin konuşma etkinliklerinde, yöntem ve tekniklerdeki uygulamalarında, öğrencilerin anlama becerilerine (okuma/dinleme) bağlı olarak anlatım yapabilme durumları ile sunumda/tartışma etkinliklerinde söylem ve davranış biçimi, beden dili kullanımı gibi etkenleri gözlemleyerek yaptığı değerlendirmelerdir. Bu tür geribildirimlerle öğretmen süreci, öğrencinin üst bilişsel beceri gelişiminde konuşma becerisinin etkisini gözeterek yönlendirir. Bununla birlikte anlatıma dayalı bilişsel geribildirimler, öğrencinin etkinliklerde, tartışma çalışmalarında, ders anlatım sırasında, akran değerlendirmede, soru ve cevaplardaki performansına bağlı olarak amaç kapsamında belirlenebilir.

Öğretmen konuşma odaklı bilişsel geribildirimde; *etkili konuşma, övgü ifadeleri kullanarak sözel geribildirim verme (olumlu anlatımı övmeye yönelik verilen sözel geribildirim;* konuşmanı destekleyici örneklere yer vermen jüriyi olumlu etkiledi vb., *olumsuz anlatımı eleştirmeye yönelik verilen övgüsel geribildirim;* karşı grubun

savunmasına hiç müdahale etmedin, aferin! vb.), *basitleştirme* (kendini iyi savunabileceğini düşündüğün bir konu belirle vb.), *aşamalandırma* (konuşma konunuzla ilgili araştırmaları tamamladıktan sonra savınızı vurgulayan örnekleri seçerek ikna edici bir konuşma metni oluşturmalısınız vb.), *ilişkilendirme* (bir önceki münazara da yine aynı davranışı sergilemiştin vb.), *örüntü oluşturma* (girişte ana konuyu belirten ifadeler kullanmalı, gelişme bölümünde açıklamalarla konuyu zenginleştirmeliydin vb.), *konular arası ilişkilendirme* (doğayla ilgili sunumunda geçen ders işlediğimiz ‘Yanan Ormanlarda Elli Gün’ metninden de yararlanabilirdin vb.), *günlük hayatla ilişkilendirme/ somutlaştırma* (konuşma hızını azaltmak için evde diyafram çalışmaları yapabilirsin vb.), *sanal ilişkilendirmeler yapma* (tanımadığımız biri ile telefonda konuşurken nelere dikkat edersiniz? vb.) geribildirim türleri yararlanabilir.

c) Ortama Dayalı Sözel Geribildirim Verme

Öğretmen ortama dayalı sözel geribildirim verirken; *birebir sözel geribildirim verme* (konuyu örneklerle zenginleştirseydin daha ikna edici bir konuşma olabilirdi vb.), *herhangi bir ortamda* (okul bahçesi, koridor, kantin vb.) *sözel geribildirim verme* (oğlum ne bağıryorsun koridorda geç sınıfına! vb.) türlerine yer verilebilir.

ç) Gelişme Odaklı Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen, öğrencinin konuşma becerisini geliştirme amacıyla; *gelişme yönünde yol gösterici sözler söyleme* (konuşurken anlatımını tamamlamıyorsun ne demek istediğin anlaşılıyor Sude vb.), *öğretici sözel geribildirim* (öğretmen: ‘şiiri vurgu ve tonlamaya dikkat ederek okursanız şiirin ana duygusunu daha iyi anlayabilirsiniz vb.) *yönlendirici sözel geribildirim* (daha yavaş ve anlaşılır konuşabilmek için yüksek sesli okuma çalışmaları yapabilirsin vb.), *motive edici sözel geribildirim* (etkileyici ve ikna edici bir konuşmadı vb.), *gelişme yolunu oluşturma* (konuşmanı bir plan dahilinde hazırlarsan belirtilen sürede bitirebilirsin vb.), *bilgi sağlayıcı sözel geribildirim* (güdümlü konuşma türünde belirlenen konu çerçevesinde amaca uygun örnekler kullanılabilir vb.), *içsel odaklı sözel geribildirim* (gür bir ses tonun var vb.), *dışsal odaklı sözel geribildirim* (dinleyicilere bakmadan konuşma yapıyorsun vb.), *örtülü sözel geribildirim* (hazırlıklı konuşmada konuyu araştırarak taslak plan oluşturuyorduk vb.), *açık formda sözel geribildirim* (konuşma konunu iyi araştırmışsın ama sunumdaki performansın yeterli değildi vb.), *yazılı göstergeler (işaretler, ipuçları vb.) ile verilen sözel geribildirim* (siz resimdeki beden diline sahip bir konuşmacıyı dinlemiş olsaydınız neler dinleyicilere ne tür iletiler vermek istiyor olabilir? vb.), *performans dayalı*

geribildirim (anlatımında daha net ifadeler kullanmaya başladın vb.), *kazanıma yönelik sözel geribildirim* (bilgilendirici bir sunumdan ziyade betimleyici bir anlatım biçimi tercih edebildin vb.), *genel sözel geribildirim* (güzel, aferin vb.), *detaylı sözel geribildirim* (tartışma sırasında duygu ve düşüncelerini açıkça belirttin fakat söylemlerinin daha etkili olabilmesi için istem dışı olarak ortaya çıkan göz kırpması tikini yenemeğe çalışmalısın vb.), *görev tarafından verilen geribildirim* (samimiyetle ilgili yapacağın konuşma için ‘maske ve ruh’ metaforu çok yerinde bir tespit olmuş, aferin vb.), *görsel geribildirim* (şekil çizme, düzeltme işaretleri vb.), *biçimlendirici geribildirim* (öğretmen: ‘ı’ sesi ile ilgili alıştırmayı tekrar söylemelisin karıştırdın ‘ısmarlama ırgat ışıklının ıssız ırmağında ıslak ıvır zıvırını ısıta ısıta ısındı’ vb.) türlerini kullanabilir.

d) Amaç Kapsamında Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin ders kapsamında belirlediği amaca ulaşma ve etkili anlatım yapabilme çerçevesinde beceri gelişimini artırmaya yönelik; *övgü* (konuşmanı destekleyen bir beden dili kullandın vb.), *eleştirisel* (konuşurken sürekli güldüğün için söylediklerin anlaşılmadı vb.), *özet* (Ramazan teknolojiyle ilgili yaptığın konuşmaya etkili bir giriş cümlesiyle başladın, konuşurken tutarlı bir beden dili kullandın ve konuşmayı zengin örneklerle destekledin, aferin vb.), *eksikleri söyleme* (hazırladığın konuşma için sunum oluşturmamışsın vb.), *eğitimsel odak* (seçtiğimiz coğrafya sözcüklerini yerine sadece ormanlara özgü bir konuşma oldu vb.), *birincil görev amacı* (yaratıcı konuşma yaparken önceki arkadaşınızın konuyla ilgili söylemediği bir görüşü anlatacaksınız, aynısı olmaz vb.), *ders hedefleri* (bu derste kendinizi arkadaşınızın yerine koyarak konuşmayı öğreneceğiz vb.), *konu hedefleri/ kazanımları* (bu dersten sonra artık herkes konuşma metni hazırlayabilecek vb.), *tanılayıcı geribildirim* (sen eleştirel konuşma yapmıyorsun resmen kavga ediyorsun vb.), *eleştiri* (sana söz hakkı almadan tartışmayı bölme demiştim vb.), *emir/istek-rica* (sunum sırasında sadece slaytı okumazsan iyi olur, biz senin düşüncelerini merak ediyoruz vb.), *açık uçlu soru* (panelde belirtilen konuya ilişkin görüşümüzü belirtirken sizce konu dışına çıkabilir miyiz? vb.), *kapalı uçlu soru* (tartışmaya katılmadan söz hakkı istedin mi? vb.), *öneri* (topluluk önünde konuşurken heyecanını azaltabilmen için her ay farklı bir sınıfta bir konuyla ilgili görüşlerini anlatabilirsin vb.), *silme/ekleme/düzeltilme* (konuyla ilgili olan ‘tavşan dağa küsmüş dağın haberi olmamış’ deyimine konuşma metninde mutlaka yer vermelisin vb.), *özgünlük* (teknolojiyle ilgili yaptığın konuşmada düşüncelerin çoğu

sana ait olması umut vadediyor vb.), özgünlüğe bağlı olarak *aşırı titiz, normal, çok genel* (konuşma kızım! vb.) geribildirim türlerine yer verebilir.

e) Zaman ve Kapsam Bağlamında Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmenin konuşma becerisine yönelik öğretim sürecindeki uygulamalarda ve diğer beceri alanlarıyla iç içe geçmiş konuşma etkinliklerinde zaman ve içerik odaklı kullanılabilir geribildirimleri oluşturur.

Öğretmen zaman ve kapsam bağlamında öğretim sürecinde; *konuşma hazırlık aşamasında verilen sözel geribildirim* (haftaya herkes kendi konusuyla ilgili bir konuşma yapabileceği düzeyde araştırma yaparak geliyor vb.), *eş zamanlı olarak verilen sözel geribildirim* (burada dur, sen burada çalışkan insanların ekonomik olarak yeterli desteği olmadığı için teknolojiye hız kazanamadığımızı mı anlatmak istedin? vb.), *geciktirilmiş sözel geribildirim* (dün derste arkadaşına yaptığın hakareti duymadım sanma vb.), *süreyi hatırlatma* (forumun bitmesine beş dakika kaldı, son soruları alalım vb.), *ek süre verme, kısmi sözel geribildirim* (konuşmada giriş tümcen çok iyiydi ta ki betimlemelere geçene kadar vb.), *iletişimsel geribildirim* (bence eğitimde ilkokulun döneminin önemini vurgulayarak konuşmanı bitirebilirdin vb.), *geleneksel geribildirim* (iyi konuştun aferin vb.), *tam sözel geribildirim*, (konuşmanın giriş bölümünde dikkat çekici bir tümce kullandın, geliştirmede yaratıcı örneklerdi, beden dilin ve ses tonun metin türüne uygundu; kesin, net bir tümceyle konuşmanı tamamladın, güzel bir anlatımdı, tebrikler vb.), *özendirici sözel geribildirim* (Samet gibi ses tonunuzu metin türlerine uyarlabilmek için onunla alıştırmalar yapabilirsiniz vb.), *tamamlayıcı sözel geribildirim* (farenin sağlığa zararlı olmasına karşın doğanın döngüsündeki rolünü unutmamak gerektiğini de vurgulayarak konuşmanı bitirebilirsin, güzel vb.), *göreve ilişkin sözel/yazılı geribildirim* (öyküleyici bir anlatımla sunumunu yaptın ama betimlemeleri biraz azaltmalısın vb.), *görev işlemeleme yönelik sözel/yazılı geribildirim* (eleştirel konuşma yaparken tarafsız bir şekilde düşüncelerini belirtmelisin vb.) türlerinden faydalanabilir.

f) Konuşma Etkinliklerine Yönelik Elektronik Geribildirim Türleri

Öğretmen tarafından bilgisayar uygulamaları, sosyal ağlar, blog oluşturma, telefon görüşmeleri gibi elektronik aygıtlar aracılığıyla öğrencinin konuşma becerisini değerlendirmeye yönelik verilen geribildirimlerdir. Öğretmen bu amaçla *video görüşmesi ile verilen sözel geribildirim* (geçen gün beni whatsapp'tan aradığında da söylemiştim, konuşurken alıcıyla göz kontağı kurmalısın ki anlatmak istediklerini tam

doğru anlayabilesin vb.), *sesli görüşmeler ile verilen sözel geribildirim* (telefonda konuşma sırasında önce kendimizi tanıtıyoruz, sonra arama amacımızı açıklıyoruz vb.), *sunuya yönelik verilen sözel geribildirim-power point vb.*- (o kadar hızlı sunum yaptın ki konu neydi onu bile anlamadım vb.) geribildirim türlerini kullanabilir.

g) Odaklı ve Odaksız (Kapsamlı) Verilen Sözel Geribildirim

Öğretim sürecinde öğretmenin tarafından konuşma etkinliklerinde belirlenen amaca özgü kazanımı geliştirmeye yönelik kullanılabilir geribildirimleri oluşturur.

Öğretmen süreçte; *ortalama geribildirim* (sen konuşurken sürekli konuşmanı bölsem hoşuna gider mi? vb.), *programlı (düzenli) sözel/yazılı geribildirim* (aşamalı olarak kontrol etme; ‘konuşma öncesi konuyu araştırmış, Türkçe sözcüklerle, dil bilgisi kurallarına uygun anlatımını betimleme, örnek, deyim ve atasözleriyle zenginleştirdi, sesini ve beden dilini etkili kullandı, sorulan sorulara doğru ve açıklayıcı cevaplar verdi’ vb.), *seçilmiş yanlışa genel yorumlar yapma/yazma/yazılı* (konuşmalarında konuya çok fazla ayrıntılı anlatıyorsun vb.), *ölçütsel geribildirim* (eski oyuncaklarla günümüzdeki oyuncakları karşılaştırıracaktın sen sadece oynadığın bilgisayar oyunundan bahsettin vb.), *birden fazla bilgiyi içeren geribildirimler* (güdümlü konuşmada, konuşma konumuz önceden belirtildiği için konumuzdan ayrılmadan anlatıyoruz vb.), *iyi bir konuşmanın nasıl olacağıyla ilgili bir kriterle verilen sözel/yazılı geribildirim* (konuşma metni hazırlarsanız etkili ve güzel bir konuşma yapabilirsiniz vb.) geribildirim türlerine yer verebilir.

ğ) Yönelim Yerine Göre Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen, öğrencinin konuşma beceri gelişimini belirlediği odak noktaya ilişkin geribildirim verirken; *sonuç bilgisine yönelik sözel/yazılı olarak geribildirim verme* (konuşmanın sonunda ana düşüncüyü kısa ve net bir tümceyle ifade etmen arkadaşlarının konunun özetini doğru yapmalarını sağladı vb.), *hem sorun hem çözüm içeren sözel/yazılı geribildirim* (tartışma sırasında empatik konuşma yapmayı denersen konuşmanı nezaket kuralları çerçevesinde devam ettirebilirsin vb.), *konuşma türlerine yönelik sözel geribildirim* (‘büyücü, çöl, penguen, güneş, diyar’ sözcüklerinden birini seçerek konuşmanı hazırlamalydın hepsini değil vb.), *öğrencinin anlatımında sözcüğü yanlış ifade etmesine yönelik verilen geribildirim* (‘kartal kalkar dal sarkar, dal sarkar kartal kalkar’ olacak vb.), *söylenen sözcüğün yanlış tekrarlanması ilgili verilen geribildirim* (bir daha söyler misin, ‘analjezik’ evde çalışabilirsin vb.), *terimin yanlış anlatılması verilen geribildirim* (konuşmada muvafakatname sözcüğünü koruma altına

alma anlamında kullandın sanırım ama muvafakatname izin yazısı demek vb.), *araç-gerecin kullanım amacına ve yerine ilişkin verilen geribildirim* (sözlük, ansiklopedi vb.), *kavramlar arası ilişkinin anlaşılmaması durumunda verilen geribildirim* ('kabiliyet' ile 'yetenek' aynı şey, konuşma metnini yeniden düzenle vb.), *ispatı yapılamayan durumlara ilişkin verilen geribildirim* (münazara konumuz bilgisayar oyunlarının öğrenmeye etkisi vb.) türlerinden yararlanabilir.

h) Konuşma Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Duyuşsal Sözel Geribildirim Türleri

Öğretim sürecinde konuşma etkinlikleri ve elde edilen ürün (sunum, metin vb.) çerçevesinde öğretmen, öğrenci beceri gelişimine yönelik duyuşsal sözel geribildirim verirken; *övgü* (arkadaşlarının tartışmasında soracağın soruları not alıyor olman güzel vb.), *övgüsel geribildirime bağlı olarak içsel (özel) geribildirim* ve *dışsal geribildirim* (yazım ve noktalamadaki hatalarını da düzeltmelisin vb.) türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda; *öz düzenlemeye yönelik sözel geribildirim* (konuşmanı ses kaydına alarak yaptığın yanıtları farkedebilirsin vb.), *öğrenciye bir birey olarak sözel geribildirim* (kütüphaneler haftasında yaptığın konuşma kitaplara olan ilgini gösteriyor zaten vb.), *konuşma metnine eleştirisel olarak verilen sözel geribildirim* (konuşma metninde uygun bağlantı geçişlerine yer vermeyişin, olayları peş peşe sıralamana neden oldu vb.), *eleştirisel geribildirime bağlı olarak yansız eleştiri, yapıcı eleştiri, kıskırtıcı eleştiri geribildirim* türlerine yer verebilir.

Motive edici sözler (aferin, devam et vb.), *motivasyonun diğer formları* (Çağlar'ın yaptığı konuşma o kadar güzeldi ki bu mp3'ü ona veriyorum vb.), *değer ifadeleri ile geribildirim* (bir sonraki tartışma konumuz saygılı olmak olsun ve Efe anlatsın bize vb.), *niteliksel ifadeler ile geribildirim* (artık dinleyicinin algılamakta zorlanmayacağı bir hızda ve akıcı biçimde konuşma yapabiliyorsun vb.), *niceliksel ifadeler ile geribildirim* (Ramazan beni bile ikna etti sözlüne +10 puan vb.), *yansız ifadeler ile geribildirim* (tartışma grubunda olanlar oturma düzenini ayarladınız mı? vb.), *sınıfta adını söyleme, ipucu verme, açıklama yapma, korkutma* (notla, aileye haber vermekle, müdürle vb. korkutma), *azarlama, başarıyı veya başarısızlığı sınıfta belirtme, mahrum bırakma, tekrarlama, öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanışını fark etmesini umma* (milli kültürümüzü yaygınlaştırmak için görevlerimizde sadece halay çekmeyi anlattın her yerde halay çekerek mi dolaşalım yani? vb.) öğretmenin kullanabileceği diğer duyuşsal sözel geribildirim türleridir.

1) Konuşma Ölçütüne Uygunluğu Belirtme

Öğretmen, konuşma etkinliklerine yönelik performans değerlendirmelerinde doğru cevabı belirtme veya öğrenciyi yönlendirme sırasında; *doğrudan cevabı söyleme* (evet, kelime havuzundan seçerek yani sadece biriyle ilgili konuşacaksınız vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/yorma* ('konuşmaya başlamadan önce konuyla ilgili dinleyicinin dikkatini çekmek için ne yapıyorduk?' öğrenci: 'konuşma konumu açıklıyorum.', öğretmen: 'evet, güzel, başlayalım o zaman' vb.), *kitaptan okutma* (sorunun bize verdiği konuyu bir daha incele bakalım şiirin o konuyu mu yansıtıyor vb.), *defteri inceletme* (münazara uygulamasında özellikleri yazdın mı defterine vb.), *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme* (konuşmaya girişte hitap tümcelerini rütbeğe göre düzenlemelisin vb.), *bilen öğrenciyeye söz verme* geribildirim türlerinden faydalanabilir.

i) Konuşma Etkinliklerinde Performans Değerlendirme Sürecinde Yanlış Belirtme

Öğretim sürecinde öğretmenin, konuşma etkinliklerini uygularken karşılaşılan problemleri çözümlenmede ve öğrenci sorularını cevaplamada yanlış belirtirken; *doğrudan yanlış deme* (hayır, o olmaz, olmadı, vb.), *tekrar çözdürme veya tekrar inceletme* (sunumda verdiğin üçüncü örneği tekrar incelemelisin vb.), *kuralı-ölçütü hatırlatma* (tartışma sonunda sorularımızı soruyoruz vb.), *tanımı hatırlatma, konuşmaya devam etmesini talep etme, sözcüğü/soruyu açıklama, önceliği hatırlatma, karıştırılan şeyi tanımlama veya nerede olduğunu söyleme* (katılımlı konuşmada, söz hakkı isteyerek konuyla ilgili düşüncelerinizi belirtebilirsiniz ama güdümlü konuşmada, dinleyiciler çok fazla söz hakkına sahip değildir vb.), *öğrencilerin konuşma yanlış karşısında yalnızca "hayır, doğru değil" gibi sözel ifadeler kullanma, konuşmanın neden yanlış olduğuna yönelik açıklama yapmama* (yaptığın konuşma hiç ikna edici değildi vb.), *yanlış sınıfta tartışma, diğer yönetime yönlendirme, teyit edici sözel geribildirim* (emek ve başarıyla ilgili konuşmada örnekler verdin, gece gündüz çalışmak, üstesinden gelmek, karınca gibi deyim ve benzetmelere değinmesen de senin bildiğini düşünüyorum vb.), *teşhis edici sözel geribildirim* (konuşmada verdiğin alıntılar metinde de var değil mi? vb.), *birey temelli sözel geribildirim* (artık 's' sesiyle başlayan sözcükleri peltek söylemiyorsun vb.), *ürün temelli sözel geribildirim* (konuşma metnine Kitaplar Arasında metnindeki tümcelerinin aynısını yazmamalıydın vb.), *doğrulayıcı sözel geribildirim* (evet bu örneği de ekleyebilirsin sunumuna vb.) türlerini kullanabilir.

Öğretmen *kıyaslama esasına dayalı sözel geribildirim* verirken; *konuşma becerisini veya etkinlikten elde edilen ürünü diğer öğrencilerle karşılaştırarak verilen sözel geribildirim* (Batuhan Ömer'in konuşmasında verdiği örnekleri eleştiriyordun ama sende çoğunu kitaptan almışsın vb.) veya *öğrencinin önceki performansıyla karşılaştırılarak verilen sözel geribildirim* türlerine yer verebilir. Aynı zamanda öğretmen, *düzyer belirleyici sözel geribildirim, doğru veya yeterli sözel anlatıma ulaşmadığı takdirde, öğrencilere beceride uygulama yapmalarını söyleme* türleriyle geribildirimde bulunabilir.

j) Konuşma Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Amaca Yönelik Verilen Sözel Geribildirimler

Öğretim sürecinde öğretmenlerin etkinlikler ve diğer dil beceri alan uygulamalarıyla etkileşimli olarak yapılan uygulamalarda konuşma beceri gelişimini sağlamak için belirlenen amaca yönelik kullandığı geribildirimleri oluşturur. Öğretmen süreçte öğrenci davranışını pekiştirme amacıyla geribildirimler kullanabilir. Aynı zamanda ders sürecini oluşturan aşamalarda, belirlenen amaç doğrultusunda zamanlama ve içerik kapsamı bağlamında bazı geribildirim türlerinden yararlanabilir.

- Peekiştirme Amaçlı Verilen Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen peekiştirme amacıyla sözel olarak; *teşvik edici/cesaretlendirici, sorgulayıcı/ merak uyandırıcı geribildirim* (nesli tükenmeyle ilgili nasıl bir sunum hazırlasak acaba? vb.), *yeterlik bildiren ifadelerle* ('iyi konuşma' vb.), *çabaya yönelik ifadeler, istendik davranışların kalıcı olmasına yönelik verilen geribildirim* (sınıfta yaptığımız konuşma hazırlıklarınız ve tartışmalara katılmanız günlük hayattaki konuşmalarınızın etkili ve ikna edici olmasını sağlayacak vb.), *derse ve konuşma çalışmalarına etkin katılım sağlanması yönünde verilen sözel geribildirim* (Ramazan geçen hafta çok güzel sunum yapmıştın ama bu hafta daha düzenli bir sunum olmuş vb.), *öğrenilen davranışların uygulanması için verilen sözel geribildirim* (artık tenefüste, okulda, dışarda arkadaşlarınla ve çevrenizle empati kurarak konuşma çalışmaları yapabilirsiniz vb.) türlerini kullanabilir.

- Zaman ve Kapsam Odaklı Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen zaman ve kapsam bağlamında; *eklemlenmeye dönük/ genişletici sözel geribildirim* (konuşma sırasında kullandığın 'ömür çürütmek' deyimini örneklerle açıklayabilir misin? vb.), *hızlı, kararlı ve doğru konuşma ifadelerini başka sorularla kontrol etme ya da "evet, doğru, tamam, devam et" gibi kısa tepkiler belirtme, konuşma*

öncesinde verilen sözel geribildirim (tartışmaya başlamadan önce başkan konuşmacıları ve konularını belirtiyordu vb.), *konuşma sırasında verilen sözel geribildirim* (verdiğin örnek ile hiç özrü kabahatinden büyük deyimine uydu mu? vb.), *konuşma sonrasında verilen sözel geribildirim* (konuşmanı bitirdikten sonra kendini değerlendirmede için her seferinde aynı hataya düşüyorsun vb.), *uygulanan etkinlikler açısından geribildirim türleri*, *konuya dikkat çekme ve güdülemede verilen geribildirim türleri* (başarıyla ilgili konuşmana ‘Kuala’ hayatını yansıtan bir betimleme kullanarak başlaman çoğu arkadaşının dikkatini derse yönlendirmesini sağladı vb.), *önkoşul davranışların kazandırılmasında verilen geribildirim* (anlattığın masalın girişinde yaptığın betimlemeler sayesinde sihirli ormanı hayal dünyamızda canlandırdık, aferin vb.), *davranışın yapılmasının sağlanmasına yönelik verilen geribildirim* (öğretmen: ‘Serkan benden sonra tekrar et’ öğrenci: ‘sen seni bil, sen seni, bil sen seni sen, seni bil, sen seni, bilmezsen sen seni, patlatırlar enseni’, öğretmen: ‘idare eder, bu tür çalışmaları evde sende yap s’leri daha iyi söylediğini göreceksin’ vb.), *işaret ve ipuçlarının sunulmasına yönelik verilen geribildirim* (örnek durum: öğretmenin tartışma sırasında başkandan el kaldırarak söz hakkı istemesi vb.), *hedeften haberdar edilme ve öz kontrol sağlamaya yönelik verilen geribildirim* (bu dersten sonra artık konuşmalarımızda ön yargılı davranıp davranmadığımızı kontrol ederek ve karşımızdakinin duygularını göz önünde bulundurarak konuşmaya başlayacağız vb.) türlerine yer verebilir.

Öğretmen *uygulanma gerekçesine göre geribildirim* bağlamında; *derse etkin katılım sağlanması yönünde verilen geribildirim* (arkadaşınızın savunduğu konuyla ilgili öyle sorular sormalısınız ki arkadaşınız köşeye sıkışsın vb.), *öğrenme güçlüklerinin giderilmesi için verilen geribildirim* (metni sessizce tekrara oku dersin sonunda sen özeti sen yapacaksın vb.), *öğrenilen davranışların uygulanması için verilen geribildirim* (canlandırmayı yaparken sesini kahramana göre kullanmayı dene bir de vb.), *istendik davranışların kalıcı olmasına yönelik verilen geribildirim* (sunuma her zaman bu şekilde hazırlanırsan sözlü notun daha yüksek olur vb.) türlerinden faydalanabilir.

2.4.5.2. Konuşma Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri (KYG)

Öğretmenin konuşma etkinlikleri ile diğer dil becerilerinin konuşma becerisiyle ilgili uygulamalarında ve öğrencinin oluşturduğu ürünü değerlendirme sırasında

kullanabileceği yazılı geribildirimlerdir. Öğretmen etkinliklerde öğrencinin konuşmaya bağlı olarak metni devam ettirme ve arkadaşlarıyla paylaşma, verilen sözcüklerden metin oluşturarak paylaşma, okuduklarını özetleme, serbest konuşma, hazırlıklı konuşma yapma, tartışmaya katılma vb. etkinliklerde öğrenci performansını değerlendirebilir. Konuşma metnini veya okumaya bağlı olarak geliştirilen herhangi bir çalışmaya meta- dilbilimsel, performans odaklı, konu odaklı vb. geribildirimler verilebilir. Öğrencinin, konuşma sonunda konuşma türü, konuşma metni, sunum slaytı vb. performansı gösteren yazılı bir ürün bakımından değerlendirilmesi ve geribildirim sağlanması; öğrenciye konuşma sırasında dikkat edilmesi gereken noktalar konusunda daha etkili bilgi sağlar.

a) Performansa Yönelik Eksiklikleri İfade Etme Odaklı Verilen Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen performansa yönelik eksiklikleri ifade ederken; *bilgi sağlayıcı yazılı geribildirim* (konuşma yaparken kullandığın sözcüklerin çoğu konuyla ilgisi olmayan yabancı sözcükler. Bu sözcüklerin Türkçe karşılığıyla değiştirmelisin vb.), *açık formda yazılı geribildirim* (konuşma sırasında sorun yaşamamak için konumuzu çok iyi araştırmalı ve hazırlayacağımız konuşma metninde anlatacağımız noktalara değinmeliyiz vb.), *performansa dayalı yazılı geribildirim* (konuşma metninde verdiğin birçok örneği göremedim vb.), *sürece dayalı yazılı geribildirim* (sunum boyunca metni okudun ve bu anlatımını olumsuz etkiledi vb.) türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen süreçte *değerlendirmeci yazılı geribildirim* (konuşma metnini özenle hazırlamışsın, artıyı hakettin vb.) bakımından *performansıyla ilgili olumlu yazılı geribildirim* ve *performansıyla ilgili olumsuz yazılı geribildirim* türlerine de yer verebilir.

Aynı zamanda *performans odaklı betimleyici yazılı geribildirim* türlerine (konuşma için oluşturduğun röportaj metninin gerçek bilgilere dayanması dikkatinden kaçmadı vb.), *performansıyla ilgili başarıyı belirtme* (sunacağın öykü metnin gayet başarılı vb.), *başarıyla ilgili açıklama yapma* (konuşma metnindeki örnekler çok yaratıcı vb.), *konuşma becerisinde ilerleme/ gelişmeyi belirtme* (düzenle hazırladığın konuşma metnin sayesinde artık daha akıcı konuşmalar yapabiliyorsun vb.), *performansını özetleyici yazılı geribildirim verme* (anlattığın birçok duruma, konuşma metninde yer vermemen anlatımını sıralama bakımından olumsuz etkiledi vb.), *öz değerlendirme* (konuşmada değineceğin bütün noktaları kapsayıcı bir sunumdu vb.),

metin içi geribildirim (belirlediğimiz konuda anlatımında kullandığın deyimlerin örnekleri çok ilginçti vb.), *metin dışı geribildirim* (bu nasıl bir konuşma metni, kim ne diyor belli değil vb.), *yıkıcı geribildirim* (bir tane yazım yanlışı yapmadığın slayt göremedik vb.), *yapıcı geribildirim* (tartışmada süreyi iyi kullanıp başkanı zora koşmayan grubumuza bir alkış vb.) türlerini kullanabilir.

b) Konu Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen konu odaklı yazılı geribildirim verirken; *bütüncül kalite* (konuşma metninde verdiğin örneklerin tamamı konuya uygun vb.), *metin türü* (diğer arkadaşlarının hepsi anı anlatırken sen öykü türünde anlatım yaptığının farkındasın değil mi? vb.), *ana düşünce* (konuşma metninde kurguyu çok iyi işlediğin için anlatımın konuşma boyunca ana düşünce etrafında oldu vb.), *gereksiz bilgi/yineleme, silme* (metnindeki konu dışı anlatımlarının altını çizdim bunları konuşma metninden çıkararak bağlantıyı yeniden oluşturmalısın vb.), *eksik bilgi/ekleme* (öyküyü anlatırken verdiğin örnekleri metin özetine de ekle vb.), *yaratıcılık* (teknolojiyle ilgili bizi umutlandıran yaratıcı bir konuşma metni vb.), *konu gelişimi/örnek, ayrıntı* (konuşurken verdiğin ilaçlarla ilgili ayrıntıları metnine eklememişsin, bu terimsel ayrıntılara konuşmada yer vermene gerek yok, sohbet türüne ilişkin ilaçlarla ilgili senin düşüncelerini merak ediyoruz, metnini buna göre yeniden düzenle vb.), *sonuç* (konuşurken söylemedin ama konuşma metnindeki sonuç tümcen konunun özünü vurgulamada daha etkiliydi vb.), *tutarlılık* (biyolojik çeşitlilik konusunda canlı örnekler ve harika bağlantı geçişleriyle hazırlanmış bir konuşma metni, sunumunu heyecanla bekliyorum vb.), *organizasyon, bölümler arası bağlantı, bölümler içi bağlantı, konu birliği/sürekliliği* geribildirim türleri kullanılarak değerlendirilmede bulunabilir.

c) Meta-Dilbilimsel Olarak Verilen Geribildirim Türleri

Öğretmen meta-dilbilimsel olarak; *bağdaşıklık* (anını anlatırken olaylar arası kopukluklar olmuş, metnini yeniden düzenlersen anlatımda olay sırası daha düzenli olur vb.), *dil kullanımına yönelik geribildirim* (metninde çok fazla terim var, bunları azaltmalısın vb.), *olay kurgusu ve planlama, dil ve anlatım, anlatım* (*karanlıkta göz kırpma* deyimini çok iyi betimlemişsin vb.), *sözcük kullanımı* (Ramazan metnindeki “aklını kullanmak” deyimini seçmişsin ama anlatımında seçtiğin örnekler bu deyime uygun değil vb.), *uygun sözcük seçimi* (güney illerimizi ve kültürel zenginliğimizi anlatımında seçtiğin yöresel sözcükler çok etkileyiciydi vb.), *sözcük dağarcığı* (konuyu daha çok araştırman sürekli aynı sözcükleri tekrarlamayı engelleyecektir vb.), *Türkçe*

sözcük (metninde ve konuşmada yabancı dilden alınmış sözcüklerin Türkçe karşılığını kullanmayı tercih etmen çok hoş vb.), *sözcük düzeyinde*, *tümce düzeyinde*, *biçem geribildirim* türlerine yer verebilir.

ç) Açıklayıcı Yazılı Geribildirim

Öğretmen açıklayıcı olarak; *başarıyla ilgili açıklayıcı geribildirim* (konunun içeriği çok iyi işlenmiş bir konuşma metni, aferin vb.) ve *gelişmeyle ilgili açıklayıcı geribildirim* (bu kez metne konuna ve konuşma ortamına uygun giriş ifadesi ile başlamışsın, güzel vb.) türlerini kullanabilir.

d) Değerlendirmeci Geribildirim

Öğretmen değerlendirmeci olarak; *olumlu yazılı geribildirim* (konuşma metnin de gayet iyi vb.), *olumsuz yazılı geribildirim* (konuşma metninde sözcükleri okuduğu gibi yazmışsın, bunların altını çizdim, yeniden düzenle vb.), *yıkıcı yazılı geribildirim* (bir dahaki tartışmaya da hazırlıklarını yapmazsan sözlünden -5 düşeceğim vb.), *yapıcı yazılı geribildirim* (anlatımında verdiği örnekler içeriği kanıtlar nitelikteydi, aferin vb.), *öz değerlendirme* (metnin içeriği iyi ama konuşurken hiç ikna edici değildin vb.), *renkli etiket verme/yıldız*, *imza*, *bayrak vb.* (her tartışma grubunda yer almaya çalıştığın ve hepsine de hazırlıklarını tamamlayarak geldiğin için bu yıldızı sana takıyorum vb.), *not ile değerlendirme* (öğretmen sunumu dinler, konuşma bitiminde: ‘75’ vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

e) Elektronik Olarak Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen elektronik olarak geribildirim verirken; *e-posta ile yazılı geribildirim* (öğretmen e-posta ile ‘tartışma grupları ve konuşma konularını listeledim, derse içeriği araştırarak gelin’ görevini verir vb.), *sohbet programları ile yazılı geribildirim* (sınıfın tamamı oturuma katıldığı için bağlantıda kopmalar oluyor, o yüzden konuşurken görüntü ekranını kapatmanızı rica ediyorum vb.), *eğitim platformları ile yazılı geribildirim*, *ağ günlükler- bloglar ile yazılı geribildirim*, *akıllı uygulamalar ile yazılı geribildirim* türlerinden faydalanabilir.

f) Türe Yönelik Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen, konuşma becerisi etkinliklerinde konuşma becerisiyle ilgili etkinliklerde elde edilen öğrenci dokümanlarına, konuşma metnine, sunumuna tür bağlamında geribildirim verirken; *sözlüksel veya sesbilimsel düzeltici geribildirim* (öğretmen: ‘bu terimin yazılışına sözlükten bir bakalım’, öğrenci: ‘hoşsohbet birleşik yazılıyormuş öğretmenim ben baktım’, öğretmen: ‘tamam doğru hatırlamışım, konuşma

metnindeki yazımı da düzeltirsin sonra' vb.), *dilbilgisel veya söylemsel düzeltici geribildirim* (pardösü olarak düzelt bunu vb.), *edimsel ve sosyokültürel düzeltici geribildirim* ('çamur atmak' ifadesini metninde değiştir vb.) türlerine yer verebilir.

g) Konuşma Etkinliklerine ve Performansa Yönelik Geribildirim Türleri

Öğretmen konuşma etkinlikleri ve bu etkinliklere bağlı olarak elde edilen öğrenci metnini/ürünü/sunumunu/yazılı anlatım dokümanlarını ve performansını değerlendirmede yazılı, sözel ve beden dili ile düzeltici geribildirim verirken; *dinleyicinin anlamasını engelleyen önemli konuşma yanlışlarını düzeltici geribildirim* (şiiri düz yazı okuyormuş gibi seslendirdin, hiçbir şey anlamadık, vurgulama ve tonlama yapar mısın? vb.), *dinleyicinin anlamasını engellemeyen daha az önemli konuşma yanlışlarını düzeltici geribildirim* (nisaşta değil nişasta, yavaş tekrarlar vb.), *sık tekrarlanan konuşma yanlışlarını düzeltici geribildirim* (bu seferde süreyi etkin kullanamazsan ek süre vermeyeceğim vb.), *sık tekrarlanmayan konuşma yanlışlarını düzeltici geribildirim* (bugünkü tartışma konunu sanki çok araştırmamışsın vb.), *yalnızca bir öğrenci tarafından yapılan bireysel konuşma yanlışlarını düzeltici geribildirim* (Ramazan arkadaşının sorusuna "sor bea" diye mi cevap verilir evladım? vb.) türleri kullanılabilir.

Öğretmen aynı zamanda *örtük düzeltme* (Numan sen hiç konuşmadın sanki (!), önce sen bir konuş evet ne diyeceksin yine! vb.), *doğrudan düzeltme*, *yeniden biçimlendirme*, *üst-dil geribildirim* (simge, gösterge vb.), belirgin düzeltme (Asım arkadaşının anlatımını devam ettirirken onun belirlediği ana düşünceden ayrılmadan olayları geliştireceksin tamam mı evlat? vb.), *düzeltilme sorusu* (masalı anlatırken uygun zamanı kullandığına emin misin? vb.), *ipucu verme* (yazarken böyle yazıyoruz ama söylerken nasıl seslendireceğiz? vb.), *form odaklı düzeltici geribildirim* (anlattığın konuyla ilgili sorulan sorulara doğru, açıklayıcı ve yeterli cevaplar verebildin vb.), *fark etmeyi kolaylaştıran düzeltici geribildirim* (geçen hafta yaptığımız tartışmayı nasıl yürüttüğümüzü ve aşamalarını hepimiz hatırlıyoruz vb.), *vurguyla yanlışa dikkat çekme* (konu anlatılırken başka konuşmuyoruz değil mi Murat vb.), *tüm yanlışları kodlama* (konu, düzen, aktarım, noktalama, bütünlük vb.), *defteri inceletme* ('görmezden gelmek' deyiminin oluşturduğumuz deyimler sözlüğü defterinde olması lazım incele, sonra anlatımındaki örneği ona uygun tekrar düzenle vb.), *başka kaynaklara yönlendirme* (kitap, defter vb.), *doğru cevabı seçme* (öğrenci: 'öğretmenin ayçanın sunumu sohbet türüne mi yoksa eleştiriye mi giriyor tam ayıramadım', öğretmen: 'Ayça okuduğu bir

kitaba yönelik kendi düşünlerini bizimle paylaştığı için daha çok eleştiriye girer Serkan' vb.), *öğrenme güçlüklerinin giderilmesi için verilen düzeltici geribildirim* (yazdığın metni anlatırken sürekli metne bağlı kalıyorsun, anlatmaya başlamadan önce olay sırasını zihninde oluşturabilirsin vb.), *konuşma metni oluşturma süreci ile ilgili yazılı düzeltici geribildirim* (ne anlatacağını belirlemeden konuşma metni oluşturmaya başlamışsın, o yüzden giriş çok uzun, olaylar bağlantısız olmuş ve sonuç yazmamışsın vb.), *doğrulama* (öğrenci: 'öğretmenim 'eğri oturup doğru konuşmak' deyimi için verdiğim örneği 'geçenlerde evde dedeme bir yalan söylemişim ama sonra ne olursa olsun gerçeği ona açıklamam gerektiğini düşündüm ve gidip söyledim' ile değiştirsem olur mu', öğretmen: 'evet Furkan bu olur bak ama yalan ve gerçeğin neler olduğunu da açıkla' vb.), *yorum yapma* (okuduğun kitabı eleştirirken bence çok ön yargılı davrandın vb.), *ispatlamak için soru bırakılması* (sence anlatırken söylediğin sözcük ile metninde kullandığın 'gelecez' sözcüğünün yazımı aynı mı olmalı? vb.), *bilgi sağlayıcı düzeltici geribildirim* (uygun yerlerde vurgu ve boğumlama yapabilmen için dizelerin belli yerlerine küçük işaretler koyabilirsin vb.), *sözsüz göstergeler ile verilen düzeltici geribildirim* (belirtke, işaretler vb.), *biçimlendirici geribildirim* (bu konuyla ilgili gereksiz bir açıklama bunu anlatımdan çıkar vb.), *kitap/bilgisayar tarafından verilen yazılı düzeltici geribildirim* (hazırlayacağınız tiyatro metnini word de yazarsanız sözcük yanlışlarınızı da görebilirsiniz vb.), *konuşma metnini değerlendirirken üzerine paraf, tik, yıldız vb. koyma* geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen konuşma becerisine yönelik sözel olarak; *yansız/nötr ifadeler ile düzeltici geribildirim verme* (Asya anlamadığın yerleri söz hakkı isteyerek arkadaşın konuşmasını bitirdikten sonra sorabilirsin vb.), *doğru okunuşu ifade ederek düzeltici geribildirim verme* ('gel birader beraber bir berber dükkânı açalım' olacak vb.), *konuşma ölçütüne yönelik soru sorma* (tam istediğim gibi özgün bir deneme olmuş Ramazan aferin vb.), *üründe/sunumda/konuşmada eksikliklerin söylenmesi* (yaratıcı konuşma yaparken betimlemeler özgün olmalı vb.), *konuşmaya devam etmesini talep etme, söyletim* (öğretmen: 'konuşmayı bitirirken ne yapıyoruz?' öğrenci: 'konunun sonucunu etkili bir tümceyle belirtip teşekkür ediyorum', öğretmen: 'evet, güzel, yap bakalım' vb.), *kuralı basitleştirme* (empati kurarak konuşma yaparken, söyleyeceklerinin karşındaki arkadaşını ne yönde etkileyeceğini düşünmelisin vb.), *açıklığa kavuşturma talebi* (sunuyu kendin hazırladığına emin misin? vb.) geribildirimler verebilir.

Öğretmen aynı zamanda öğrenci performans ve ürününü değerlendirmede yanlışlı belirtirken; *doğrudan yanlış deme* (anlatacağın konu bu değildi vb.), *tekrar çözündürme veya tekrar inceletme* (defterine yazdığın tartışma özelliklerini tekrar okur musun? vb.), *kuralı-ölçütü hatırlatma* (hafızada tutma tekniğinde konuyu anlatan arkadaşınıza sözcükleri hatırlatmıyorduk vb.), *tanımı hatırlatma* (münazara kesin bir doğru yoktu ve savunma önemliydi vb.), *sözcüğü/ soruyu açıklama* (metinde seni en çok etkileyen sözcüklerle bir konuşma hazırlayacaksın vb.), *çözüme devam etmesini talep etme* (metinde geçen öznel yargılara örnek verdiğin ‘30 Ağustos 1924’te Atatürk Dumlupınar’da bir konuşma yaptı’ örneğini tekrar inceler misin, sence öznel mi? vb.), *önceliği hatırlatma* (konuşmanı değerlendirmeden önce soruları almalısın vb.), *kariştirilen şeyi tanımlama veya nerede olduğunu söyleme* (tartışma konunu belirtmeden başlama rağmen içeriği iyi aktardın vb.) geribildirim türlerinden faydalanabilir.

Öğretmen aynı zamanda; *yanlış görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme, yanlış doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, yanlış tekrarlayarak vurgulama* (Bahar Çiçeği başlığı teknolojiyi yansıtan bir başlık mı sence? vb.), *öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlışını fark etmesini umma* (Sıla metninde kullandığın ‘ecel teri dökmek’ deyimini ne anlama gelir? vb.), *konuşmayı/metnini değerlendirmede yazılı düzeltici geribildirim* (sunumunda birçok sözcüğü yanlış yazmışsın, bunları metindeki gibi düzelt vb.), *girişim yok, tam doğru, yarım doğru* (verdiğin örneklerin yarısı konuya uygun değil vb.), *yanlış* (konuyu tam olarak anlamadın sanırım vb.), *konuşmayı/metnini değerlendirmede yanlış söyleyerek düzeltici geribildirim verme* (6. slaytta ‘mağdur’ sözcüğünü yanlış yazmışsın onu düzeltelim vb.), *doğrudan cevabı söyleme* (‘Yalnız’ şeklinde düzelt vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/yorma* (öğretmen: ‘bundan sonraki anlatımda neye dikkat ediyormuşuz?’, öğrenci: ‘konuşmayı bitirdikten sonra anlaşılmayan bölüm olup olmadığını soruyor ve soruları cevaplıyorum’, öğretmen: ‘güzel, haftaya uygulamada bakacağım’ vb.), *kitaptan okutma* (öğretmen: ‘üniformaların sözcüğü kitaptaki metinde nasıl yazılmış bakar mısın?’, öğrenci: ‘üniformaların i harfiyle yazılmış öğretmenim’, öğretmen: ‘o zaman metnindeki yazımı da düzeltelim tamam mı? vb.), *defteri inceletme* (gözyaşı sözcüğünün yazımına defterinden bak ve metninde düzenle vb.), *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme* (konuşma halkasında konunun her bir bölümünü halkayı oluşturan kişiler alacak vb.), *bilen öğrenciye söz verme, savı*

uygulamaya koyup doğru olmadığını gösterme, karşıt örnek verme (Burcu sen tartışmalara katılma hiç tamam mı kızım! vb.), *diğer yöntemle yönlendirme* (arkadaşın herhangi bir konuda serbest konuşma yaptı, sende Emrah ile birlikte empati kurarak bir canlandırma yap bakalım vb.), *basit ölçüde dönme* (metin türümüze ve konuya uygun ses tonumuzu ayarladık sonra başlıyoruz vb.) geribildirim türleriyle değerlendirilmede bulunabilir.

Öğretmen süreçte; *ilişkilendirme* (paneli nasıl yürütüyorsak münazarada da başkanın görevleri hemen hemen aynı vb.), *örüntü oluşturma* (zamanla ilgili sunumun harikaydı ama gelişme kısmında verdiği özdeyişlerin birini sonuç bölümünde de vurgulayarak konuşmanı bitirebilirdin vb.), *konular arası ilişkilendirme* (dünkü tartışma konumuzda sağlığın değerini anlattık bugün ise bilinçsiz ilaç kullanımını tartışacaksınız vb.), *günlük hayatla ilişkilendirme/ somutlaştırma* (artık biriyle konuşurken söyleyeceğimiz şeyin karşınızdakini nasıl etkileyeceğini düşünerek konuşabiliriz vb.), *sanal ilişkilendirmeler yapma* (gelecek tartışmamızı blog üzerinden yürütebiliriz vb.) geribildirim türlerine yer verebilir.

2.4.5.3.Konuşma Etkinliklerinde ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (KBDG)

a) Konuşma Etkinliklerinde ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim

Öğretmen konuşma etkinliklerinde veya ürüne yönelik öğrenciye beden dili ile geribildirim verirken; *ödüllendirme* (alkış, tahtaya çıkarma, ek puan verme vb.), *onaylama, öğrencilerin iyi konuşmacı davranışlarını ve doğru okumalarını el-kol hareketleri, jest ve mimiklerle destekleme* (gülümseme, başını sallama, öğrenciye yaklaşma vb.), *cezalandırma* (fiziksel ceza verme; tek ayak üstünde durma, tahtayı temizleme vb., *yanlış görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, konuşma yanlışları karşısında kaş çatma gibi davranışlarda bulunma, konuşma yanlışları karşısında başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma, yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp öğrencilerden uzaklaşma, korkutma;* (not, aile, müdür vb.), *onaylamama/beğenmeme;* (parmak sallama, uyarı amaçlı tahtaya vurma vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda; *motivasyonel geribildirim* (baş hareketleri, gülümseme vb.), *belirsiz/gelişigüzel geribildirim* (öğrenci sunum yaparken öğretmenin sınıfta gezinmesi vb.), *örtülü geribildirim* (öğrenci sunumunda yanlış yazımın işaretle

gösterilmesi vb.), *sözsüz göstergeler ile verilen geribildirim, fiziksel temasta bulunma* (başını okşama, omzuna dokunma vb.), *eksikleri gösterme, müdahaleci geribildirim, serbest bırakıcı geribildirim, gerektiğinde iyi konuşmacı davranışlarını görsel ve işitsel araçlar yardımıyla sunma* türlerini kullanarak geribildirimde bulunabilir.

Niteliksel özellikler bağlamında geribildirimde ise doğrudan geribildirim ve dolaylı geribildirim (altını çizme, kodlama, yuvarlak içine alma, sayfanın sol kenar kısmında yanlış sayısının belirtme vb.) türlerine ve *değer ifade eden belirtkelerle geribildirim verme, düzeltme işaretlerinden yararlanarak geribildirim verme* türlerinden faydalanabilir.

2.4.6. Yazma Becerisine Yönelik Geribildirim Türleri (Y₁)

Bu bölümde öğretim sürecinde, öğretmenin yazma becerisine yönelik kullanabileceği sözel geribildirimler, yazılı geribildirimler ve beden dili geribildirimleri gözlem sürecinde elde edilen örnek olay durumlarıyla belirtilmiştir. Sözel geribildirimler, yazılı ve beden dili ile verilen geribildirimlerde işlevsel olarak kullanılabilir düzeltici geribildirimlere de yer verilmiştir.

2.4.6.1. Yazma Becerisine Yönelik Yazılı Geribildirim Türleri (YYG)

a) Metin Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlama Dayalı Geribildirim)

Bilişsel geribildirim öğretmenin öğretim sürecinde yazma becerisine yönelik etkinliklerde, yöntem ve teknik uygulamalarında öğrencilerin yazma öncesi, sırası ve sonrasında gösterdikleri davranışları gözlemleyerek yaptığı değerlendirmelerdir. Bu tür geribildirimlerle öğretmen süreci üst bilişsel becerilerini geliştirmede yazma becerisinin etkisini gözeterek yönlendirir. Bununla birlikte öğrencinin yazma beceri gelişimi süreçte diğer beceri alanlarına ilişkin etkinliklerde yarım bırakılan metni anlamlı bir şekilde tamamlama, yazma etkinlikleri sırasında oluşturulan tümce, dil bilgisi uygulamaları, metin veya yazılı herhangi bir ürün öğretmenin ölçme araç ve gereçleri gözetiminde takip edilir. Yazma becerisinde anlama dayalı geribildirimler, öğrencinin konuyu anlamlandırması, zihinsel şemaları etkinleştirilmesi sonucunda üretilen metni psikomotor becerilerini kullanarak düzenli, sistemli ve kuralına uygun biçimde ifade etme aşamalarında kullanılabilir. Öğretimde karşılaşılan problemlerin çözümünde yapılan açıklamalar, dil bilgisi kurallarının kullanımı, yazım ve noktalama kurallarına dikkat ederek metinsellik ölçütlerinin karşılandığı bir ürün ortaya koyma gibi ders sürecinde öğrencinin yazma becerisini kullanarak oluşturduğu her anlatımın

değerlendirilmesinde kullanılabilir geribildirimler yazma becerisinin gelişimine etki eder. Soru- cevap tekniğinin en çok kullanıldığı öğretim sürecinde yapılan etkinliklerde soruyu anlamlandırarak doğru cevabı yazma, özetleme yapma vb. uygulamalar bilişsel işlemlerde yazmanın önemini betimler.

Öğretmen metin odaklı bilişsel geribildirim (anlam odaklı geribildirim) verirken; *metni özetleyici yazılı geribildirim verme* (metnin tamamında bakterilerin yararlı olduğunu anlatmışsın, peki ya zararları? vb.), *özgüllük odaklı yazılı geribildirim* (konuyu farklı bir bakış açısıyla ele almışsın vb.), *problem odaklı yazılı geribildirim* (sınıfta senden başka yazacağı konuyu bulamayan yok vb.), *çözüm odaklı yazılı geribildirim* (yazdığın metni gözden geçirirsen asıl bahsetmen gereken konunun ne kadar geri planda kaldığını anlarsın vb.), *sınırlandırma/ çerçeve oluşturma* (metni özetlemeyin, sadece yaratıcı bir başlık bulun vb.), *açıklayıcı yazılı geribildirim* (tümce tamamlandığında nokta koyuyoruz, noktadan sonra tümceye büyük harfle başlanır vb.), *kapsam odaklı yazılı geribildirim* (metnin yapı birimlerini oluştururken anlam bütünlüğü sağlamaya özen göstermelisin vb.) türlerine yer verebilir.

b) Metin Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlatıma Dayalı Geribildirim)

Bilişsel geribildirimlerde anlatıma dayalı geribildirim öğretmenin öğretim sürecinde yazma etkinlikleri, yöntem ve teknikleri kapsamında öğrencilerin okudukları metni anlatma, tamamlama, özetleme veya herhangi bir konuyla ilgili metin oluşturma, kompozisyon yazma vb. yapılan uygulamalarda gösterdikleri davranışları, beden dilini gözlemleyerek yaptığı değerlendirmeleri oluşturur. Bu tür geribildirimlerle öğretmen süreci, öğrencinin üst bilişsel becerilerini geliştirmede yazma becerisinin etkisini gözeterek yönlendirir. Anlatıma dayalı bilişsel geribildirimler öğrencinin etkinliklerde, yazı çalışmalarında, ders anlatım sırasında, akran değerlendirmelerinde, uygulama soru ve cevaplarında kullanılabilir.

Öğretmen metin odaklı anlatıma dayalı bilişsel geribildirim verirken; *övgü ifadeleri kullanarak yazılı geribildirim verme, olumlu anlatımı övmeye yönelik verilen yazılı geribildirim* (kurguyla sonucu iyi ilişkilendirmişsin vb.), *olumsuz anlatımın eleştirmeye yönelik verilen yazılı geribildirim* (özne ve yüklem ilişkisini her seferinde doğru yazıyorsun, tebrik ederim vb.), *basitleştirme* (özette metnin ana konusunu vurgulamalısınız vb.), *aşamalandırma* (konuya ilgili yaratıcı bir bakış açısı geliştir, kurguda yer alacak öğeleri belirledikten sonra artık düşüncelerinizi yazıya aktarabilirsin vb.), *ilişkilendirme* (kurguda yarattığın karakterler metnin ana düşüncesini yansıtmıyor

vb.), *örüntü oluşturma* (olayları tasarlarlarken ana düşünceyi yardımcı düşünceler ve örneklerle desteklemelisin vb.), *konular arası ilişkilendirme* (bir önceki derste işlediğimiz niteleme sıfatını betimlemeler yaparak metnine yansıtmalısın vb.), *günlük hayatla ilişkilendirme/somutlaştırma* ('Ecemler akşam bize gelecekler' ifadesini yazarken -ler ekini birleşik yazarım değil mi Ecem? vb.), *sanal ilişkilendirmeler yapma* (internetin zararından çok yararı olduğu sonucuna ulaştığımız münazaranın tartışma metni bu yönde olmamalıydı vb.) türlerinden yararlanabilir.

c) *Ortama Dayalı Yazılı Geribildirim Verme*

Öğretmen ortama dayalı yazılı geribildirim verirken; *birebir yazılı geribildirim verme* (metindeki olayları biraz daha geliştirebilirsin vb.), *herhangi bir ortamda yazılı geribildirim verme* (okul bahçesi, koridor, kantin vb.) türlerine yer verebilir.

Örnek olay: öğrenci: 'öğretmenim Yeşilay ile ilgili yarışma için yazdığım kompozisyonu okuyabildiniz mi?', öğretmen: 'evet Buğra okudum, metinde birçok yazım yanlışın var, sınıfa geçince vereyim onları düzenleyerek tekrar yaz', öğrenci: 'tamam öğretmenim.'

ç) *Gelişme Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri*

Öğretim sürecinde öğretmenin öğrenci yazma becerisini geliştirme amacıyla çeşitli ulamlarda geribildirim verirken; *gelişme yönünde yol gösterici notlar yazma* (bir önceki metninde daha fazla yazım hatası vardı, metnini gözden geçirmen yazına yansımış vb.), *öğretici yazılı geribildirim* (atasözü, deyim ve söz sanatlarını metnimizin uygun bölümlerinde kullanmalıyız vb.), *yönlendirici yazılı geribildirim* (aynı sözcükleri tekrarlamamak için daha çok okuma yaparak sözcük dağarcığını genişletebilirsin vb.), *motive edici yazılı geribildirim* (metindeki olay akışı ve kurgu harikaydı vb.), *gelişme yolunu oluşturma* (sorunun bize verdiği sözcükleri inceliyoruz, düşüncemizde bu sözcüklerle bir kurgu geliştirerek yazıya aktarıyoruz vb.), *bilgi sağlayıcı yazılı geribildirim* (dipnot, kaynakça, içindekiler, özet vb. bölümleri uygun şekilde düzenlersen sayfa düzenini ve metnin anlaşılabilirliğini artırabilirsin vb.), *içsel odaklı yazılı geribildirim* (yaratıcı düşünceler aferin! vb.), *dışsal odaklı yazılı geribildirim* (yazını okuyamadım vb.), *örtülü yazılı geribildirim* ('aydat' mı acaba! vb.), *açık formda yazılı geribildirim* (metinde konu bütünlüğünü ve akıcılığı sağlamışsın vb.), *sözsüz göstergeler ile verilen yazılı geribildirim* (□, ←, →, ↓, * vb.), *performans odaklı geribildirim* (anlatımında daha net ifadeler kullanmaya başladın vb.), *hedefe yönelik yazılı geribildirim* (metninde anlattığın konuyla soruda verilen deyim bağlantısız vb.),

genel yazılı geribildirim (güzel, aferin vb.), *detaylı yazılı geribildirim* (bir sözcüğün sıfat olabilmesi için adı nitelenmesi gerekiyor sen bu tümcende fiil kullandın vb.), *görev tarafından verilen geribildirim* (olaylar arasında bağlantı oluşturabilmek için uygun bağlaçları tercih ettin vb.), *görsel geribildirim* (şekil çizme, düzeltme işaretleri vb.), *biçimlendirici geribildirim* (tümceler arası bağlantıyı sağlamak için her zaman ad kullanmak yerine kahramanlara gönderimler yapabilirsin vb.) türlerini uygulayabilir.

d) Amaç Kapsamında Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmenin öğretim sürecinde yazma becerisinde belirlediği amaca ulaşma ve etkili anlatım çerçevesinde beceri gelişimine yönelik verdiği geribildirimleri oluşturur. Bu amaçla öğretmen; *övgü* (ana düşünceyi yansıtan bir kurgu oluşturmuşsun vb.), *eleştirisel* (metinde vurgulanan anlamı özetinde bulamadım vb.), *özet* (başlığın metinle ilgili ama olayları geliştirmeden peş peşe sıraladığın için metnin anlam bütünlüğü bozulmuş ve sonucu çok net belirtmişsin vb.), *eksikleri söyleme* (ana kahraman metindeki diğer kahramanlara göre arka planda kalmış vb.), *eğitimsel odak* (metninde doğa ve çevreden çok tarımdan bahsetmişsin vb.), *birincil görev amacı* (önce yüklemi bul, sonra zarfları ararsın vb.), *ders hedefleri* (bugün sizlerle anılarımızı paylaşacağız vb.), *konu hedefleri/kazanımları* (bu dersten sonra artık herkes öykü yazabilecek vb.), *tanılayıcı geribildirim* (buradaki kullanımın etken değil edilgen olmuş vb.), *özgünlük* (bu bakış açısıyla yazan hiç olmamıştı vb.), özgünlük bakımından *aşırı titiz, normal, çok genel* geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Aynı zamanda öğretim sürecinde; *eleştiri* ('hapı yutmak' deyimini tümcede doğru anlamda kullanmamışsın vb.), *emir/ istek-rica* (lütfen verdiğim sözcükleri içeren bir öykü yazar mısın? vb.), *açık uçlu soru* ('ağzıyla kuş tutmak' deyimini başka hangi deyimle aynı anlamda kullanılır vb.), *kapalı uçlu soru* ('toz kondurmamak' deyimini anlattığın metinde geçen olayların deyimini anlamını vurguladığına emin misin? vb.), *öneri* (bu paragrafı silebilirsin vb.), *silme/ekleme/düzeltilme/sınav kağıtlarını inceleme vb.* ('hayatımızda Atatürk'ün fikirlerini rehber olarak kullanmayı başarabiliyor muyuz?' konulu yazına birkaç örnek ekle hiç örnek vermemişsin vb.) geribildirim türleriyle değerlendirme yapılabilir.

e) Zaman ve Kapsam Bağlamında Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmenin yazma becerisine yönelik öğretim sürecindeki uygulamalarda ve diğer beceri alanlarıyla iç içe geçmiş yazma etkinliklerinde zaman ve içerik odaklı

geribildirim verirken; *yazma öncesinde verilen yazılı geribildirim* (konuyla ilgili aklına bu düşüncelerin gelmiş olması ilginç ama yazımın daha düzgün olabilirdi vb.), *eş zamanlı olarak verilen yazılı geribildirim* (kontrollerde imza, çizme, uyarı notu vb.), *geciktirilmiş yazılı geribildirim* (sınav, kompozisyon incelemeleri vb.), *kısmi yazılı geribildirim* (ilk paragrafı inceleyerek kağıtları dağıtma vb.), *tam yazılı geribildirim* (metin konusu özgün, ana düşünceyi yansıtıyor ve akıcı vb.), *özendirici yazılı geribildirim* (bu metindeki anlatımı diğer metinlerine de yansıtmalısın vb.), *tamamlayıcı yazılı geribildirim* (barışın simgesi olarak zeytin dalını da betimleyerek sonuca geçebilirsin vb.), *göreve ilişkin yazılı geribildirim* (metni açıklayıcı anlatım tarzıyla oluşturmuşsun ancak tanımları azaltmalısın vb.), *görev işleme yönelik yazılı geribildirim* (ilk paragrafın güzel ancak diğer paragraflar arasında bağlantıyı tam olarak anlamadım, sonuçla ilişkilendirerek yeniden düzenle vb.) türlerini kullanarak değerlendirmede bulunabilir.

f) Konu Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmenin öğrenci yazma çalışmaları, etkinlik uygulamaları ve kompozisyon vb. görevine ilişkin incelemelerde yazılı çalışmanın iç ve dış özelliklerine yönelik göz önünde bulundurduğu ölçütün odağını oluşturan geribildirimlerdir.

Öğretmen bu amaçla; *sayfa düzeni* (artık çizgisiz kâğıda yazabiliyor olman lazım vb.), *yazı güzelliği* (yazarken bilgisayar harflerini kullanma vb.), *kâğıt düzeni* (sağ ve sol tarafta hani boşluk bırakıyorduk! vb.), *kâğıt kullanımı* (kâğıdı çok fazla yıpratmışsın vb.), *bütüncül kalite* (metninde hiç paragraf oluşturmadığının ve içeriği yeterince işlemediğinin farkında mısın? vb.), *metin türü* (sence bu anı mı olmuş yoksa öykü mü? vb.), *içerik oluşturma* (metni özetlerken gereksiz ayrıntıları çok yazma vb.), *başlık* (teknolojiyle kâbusun ne ilgisi var evlat? vb.), *giriş* (giriş çok uzun, tam ana düşünce vermişsin bu seferde açıklamadan sonuç gelmiş vb.), *ana düşünce* (görevde senden tüketimin artışını vurgulayan bir metin yazmanı istemiştin vb.), *gereksiz bilgi/yineleme, silme* (sürekli aynı açıklamaları tekrarlamışsın, bunları çıkararak konuyu farklı yönlerden incele vb.), *eksik bilgi/ekleme* (gelişme bölümünde anlattığın çöl ağacı ile baykuş karşılaşmasının sonunu getirmemişsin vb.), *yaratıcılık, konu gelişimi/örnek, ayrıntı* (soruda verilen parçanın sonuçta yazdığın ‘yazın gölge hoş kışın çuval boş’ atasözünü girişe al vb.), *sonuç* (sonuca yazdığın ‘düşüncenin insanı diğer canlılar arasında farklı kılan özellik olduğu’ görüşünü girişte vererek açıklama yapmalısın vb.), *tutarlılık* (giriş bölümü ile gelişmede anlattığın olaylar birbirini tamamlıyor vb.),

organizasyon (güzel kurgu ve sonucu iyi bağlamışsın vb.), *bölümler arası bağlantı* (sonucu anlatırken daha vurgulayıcı ifadeler kullan vb.), *bölümler içi bağlantı* (bir konudan diğerine geçerken kullandığın bağlaçlarda sorun var, düzelt vb.), *konu birliği/sürekliliği* (konuyu akıcı bir anlatımla kaleme almışsın, aferin vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

g) Meta-Dilbilimsel Olarak Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen öğrenci yazma çalışmaları, etkinlik uygulamaları ve kompozisyon vb. görevine ilişkin incelemelerde yazılı çalışmanın meta-dilbilimsel özelliklerine ilişkin değerlendirme yaparken; *bağdaşıklık* (olaylar arasında anlam bütünlüğünü sağlamışsın vb.), *dil kullanımına yönelik geribildirim* (özetini kendi ifadelerine oluşturman dikkatimi çekti vb.), *imla ve noktalama işaretleri* (kompozisyonda altını çizdiğim bölümleri düzenlemelisin vb.) geribildirim türlerine yönelik değerlendirmede bulunabilir.

Öğretmen bu bağlamda *dilbilgisel özellik* (metnindeki çoğu birleşik kelimelerin yazımı yanlış vb.) bağlamında *yazımsal-dilbilgisel* (metninde özel adlara gelen ekleri ayırmadığının farkında mısın? vb.), *sözlüksel-anlamsal* (metinde sözcük grubu oluştururken anlam bütünlüğünü göz ardı etmişsin vb.), *sözdizimsel ve biçimbilimsel* geribildirim türlerinden faydalanabilir.

Öğretmen aynı zamanda *olay kurgusu ve planlama, dil ve anlatım, mekanik özellikler, yazım, paragraflara ayırma, anlatım, sözcük kullanımı, uygun sözcük seçimi, sözcük dağarcığı, Türkçe sözcük, sözcük düzeyinde, tümce düzeyinde, biçem* alt kategorilerine ilişkin geribildirimde bulunabilir.

ğ) Açıklayıcı Yazılı Geribildirim

Açıklayıcı yazılı geribildirimlerde öğretmen *başarıyla ilgili açıklayıcı geribildirim* (sağlık ve sporla ilgili metninde kurguyu iyi organize etmişsin, konular arası geçişlerin bağlantılı, aferin vb.) ve *gelişmeyle ilgili açıklayıcı geribildirim* (doğal afetlerle ilgili yazdığın metinde açıklayıcı tanımlamalar çok fazlaydı, şimdi yaşanabilecek örneklerle anlatımını zenginleştirmişsin, böyle daha iyi olmuş vb.) kullanabilir.

h) Değerlendirmeci Geribildirim

Öğretmen değerlendirmeci geribildirimde bulunurken; *olumlu yazılı geribildirim* (güzel metin vb.), *olumsuz yazılı geribildirim* (metnin hiç iyi olmamış vb.), *yıkıcı yazılı geribildirim* (bu kâğıdın hali ne böyle? vb.), *yapıcı yazılı geribildirim* (yazı yazmaya

devam et vb.), *öz değerlendirme* (yazdıktan sonra bir okuyun nerelerde anlatım bozukluğu, yazım yanlışı var vb.), *renkli etiket verme* (yıldız, imza vb.), *not ile değerlendirme* türlerine yer verebilir.

ı) Odaklı ve Odaksız (Kapsamlı) Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretim sürecinde öğretmenin yazma etkinliklerinde seçtiği ölçüte ilişkin kazanımı geliştirmeye özgü geribildirim verirken; *ortalama geribildirim* (idare der vb.), *programlı/ düzenli geribildirim* (aşamalı olarak kontrol etme; 1. paragraf/düzeltilme, 2. paragraf/düzeltilme, dönüt çizelgesi kullanma vb.), *seçilmiş yanlışa genel yorumlar yazma* (bütün metinlerinde spor sözcüğünü sipor yazıyorsun vb.), *ölçütsel geribildirim* (2. tekil şahıs ile yazmamışsın vb.), *birden fazla bilgiyi içeren geribildirimler* (eğer anlam bütünlüğü bozulmuyorsa ayrı yazmalısın hem böylece tümcedeki vurguyu da artırabilirsin vb.), *iyi bir çalışmanın nasıl olacağıyla ilgili bir kriterle verilen geribildirim* (yazma çalışması öncesinde taslak plan oluşturmuşsun vb.) türlerinden faydalanabilir.

i) Elektronik Olarak Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen elektronik araç-gereçlerle geribildirim verirken; *e-posta ile yazılı geribildirim* (yarışmaya göndereceğin metinde birleşik sözcüklerin çoğunu ayrı yazmışsın onları düzenle ve tekrar bana gönder vb.), *sohbet programları ile yazılı geribildirim* (Ecem yazmaya uğraşma seni bekliyoruz cevabı söyleyen yeterli vb.), *eğitim platformları ile yazılı geribildirim*; *ağ günlükler- bloglar ile yazılı geribildirim* (dün blogta yaptığımız toplantıya katılmadığın için kompozisyon ödevin olduğunu bilmemen normal! vb.), *akıllı uygulamalar ile yazılı geribildirim* türlerine yer verebilir.

j) Yönelim Yerine Göre Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen yazma etkinliğinde veya ürününde yönelim yerine göre geribildirim verirken; *sonuç bilgisi* (sonuçta ana düşünceyi vurgulaman iyi olmuş vb.), *metin içi yazılı geribildirim* (sürekli aynı düşünceyi tekrar etmişsin vb.), *metin dışı yazılı geribildirim* sayfa düzeni, noktalama işaretleri ve yazım yanlışlarını yeniden kontrol et vb.), *hem sorun hem çözüm içeren yazılı geribildirim* (metnin yazdıktan sonra tekrar okursan nerelerde bağlantı kopukluğu olduğunu görebilirsin vb.), *biçime yönelik yazılı geribildirim* (bu bir gezi yazısından çok anı metni olmuş vb.), *içeriğe yönelik yazılı geribildirim* (yaratıcı örneklerle konuyu geliştirmişsin vb.), *metnin küçük yapısıyla ilgili yazılı geribildirim* (bu paragraf metinden tamamen kopuk vb.), *metnin büyük yapısıyla ilgili yazılı geribildirim* (anlam bütünlüğünü sağlamışsın vb.), *tanımı yazan öğrencinin*

tanıma karşılık gelen terimi yanlış yazmasıyla verilen yazılı geribildirim ('aleyhtar'sözcüğü yerine karşıt, karşı sözcüğünü kullan vb.), *öğrencinin söylenen sembolü yanlış yazmasıyla verilen geribildirim* (üç nokta değil iki nokta üst üste diyorum vb.), *terimi söylenen sözcüğün yanlış yazılmasıyla verilen geribildirim* ('orijinal' sözcüğünü yazarken i kullanalım vb.), *öğrencinin sözcüğü yanlış yazması durumunda verilen geribildirim* ('yalnış' sözcüğünde l'yi n yapacaksın vb.), *araç-gerecin kullanım amacına ve yerine ilişkin verilen geribildirim* (sözlük, ansiklopedi vb.), *kavramlar arası ilişkinin anlaşılmaması durumunda verilen geribildirim* ('batı' ve 'garp' sözcükleri zaten aynı anlamda vb.), *ispatı yapılamayan durumlara ilişkin verilen geribildirim* (tartışmadan herkes farklı sonuca ulaşabilir, düşüncelere saygı! vb.) türleriyle değerlendirme yapabilir.

k) Türe Yönelik Geribildirim Türleri

Öğretmen tür bağlamında düzeltici geribildirim verirken; *sözlüksel veya sesbilimsel düzeltici geribildirim* ('ayağı geri geri gitmek' deyiminin anlamını sözlükten öğrenerek olayları yeniden düzenlemelisin vb.), *dilbilgisel veya söylemsel düzeltici geribildirim* ('şohben' sözcüğünü söylediği gibi yazmışsın vb.), *edimsel ve sosyokültürel düzeltici geribildirim* (burada kullandığın takma isim hiç doğru bir ifade olmamış, başka bir ad bul vb.) türlerini ele alabilir.

2.4.6.2.Yazma Becerisi Etkinlikleri ve Ürüne Yönelik Sözel Geribildirim Türleri (YSG)

Öğretim sürecinde öğretmenin yazma etkinlikleri ile diğer dil becerilerinin yazma becerisiyle ilgili uygulamalarında ve öğrencinin oluşturduğu ürünü değerlendirme sırasında kullanabileceği sözel geribildirimlerdir. Öğretmen bütün beceri alanlarına yönelik olan etkinliklerde, öğrencinin yazma becerisini geliştirmeye yönelik metni devam ettirme ve paylaşma, etkinlikte verilen sözcüklerden metin oluşturma, okuduklarını özetleme, serbest yazma, güdümlü yazma, tahminde bulunma vb. etkinliklerde öğrenci performansını değerlendirebilir. Öğrenci yazı çalışması veya etkinliklere bağlı olarak geliştirilen herhangi bir yazılı çalışma değerlendirilirken eksiklikleri, yanlışları veya cevabı belirtken çeşitli geribildirimler verilebilir. Öğrencinin metninin ve yazma becerisi performansını gösteren yazılı bir ürünün değerlendirilmesi ve geribildirim verilmesi öğrenciye yazma sırasında dikkat etmesi gereken noktalar konusunda daha etkili bilgi sağlar. Öğretmen *övgü* (çok iyi kurgulamaya başladın vb.),

övgüsel olarak *içsel (özel) geribildirim* veya *dışsal geribildirim* (yazım ve noktalamadaki hatalarını da düzeltmelisin vb.) türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda *öz düzenlemeye yönelik sözel geribildirim* (metnin okunabilirliğini artırmak için kısa tümceler kurmalısın vb.), *öğrenciye bir birey olarak sözel geribildirim* (bu metinle yarışmaya katılamazsın vb.), *metne eleştirisel olarak verilen sözel geribildirim* (*yansız eleştiri, yapıcı eleştiri, kışkırtıcı eleştiri*), *motive edici sözler* (aferin, devam et vb.), *motivasyonun diğer formları* (Ramazan'ın metni gayet başarılı olduğu için bu kitabı ona vereceğim vb.), *değer ifadeleri ile geribildirim* (sorumluluğunun bilincinde olduğu için yazma çalışmalarından sürekli + alıyor vb.), *niteliksel ifadeler ile geribildirim* (önceden bölümler arası bütünlüğü sağlayamıyordun vb.), *niceliksel ifadeler ile geribildirim* (metnin çok iyi sözlüne +5 puan vb.), *yansız ifadeler ile geribildirim* (yazısını bitirenler metinlerini tekrar okusun vb.), *sınıfta adını söyleme* (Ramazan kompozisyon çalışmanı yarışmaya gönderebilirsin vb.) geribildirim türlerini kullanabilir.

a) Metindeki Eksik Bölümleri İfade Etme Odaklı Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen öğrenci yazı çalışmasındaki eksik bölümlere ilişkin geribildirim verirken; *bilgi sağlayıcı sözel geribildirim* (anlatıcının olayları 3. tekil şahıs ile anlatması olayları dışardan gözlemlediği anlamına gelir vb.), *açık formda sözel geribildirim* (yazı yazmadan önce hangi konuyla ilgili ne yazabiliriz bir düşünelim vb.), *performansa dayalı sözel geribildirim* (kompozisyonda organlarımızı anlatmanı istemiştin, sadece beyni değil vb.), *sürece dayalı sözel geribildirim* (metni yazmadan önce tasarlamadığın için olaylar kopuk kopuk vb.) türlerinden faydalanabilir.

b) Yazma Ölçütünü Değerlendirme Sürecine Yönelik Verilen Sözel Geribildirimler

Öğretmen *değerlendirmeci sözel geribildirimde*; *metinle ilgili olumlu sözel geribildirim* ('keser döner sap döner gün gelir hesap döner' atasözünü iyi betimlemişsin, güzel kurgu vb.) ve *metinle ilgili olumsuz sözel geribildirim* (metinde başka konuyu anlatmışsın vb.) geribildirim türlerine yer verebilir. Aynı zamanda *metin odaklı betimleyici sözel geribildirim türleri* (giriş bölümünde uzam anlatımı, kahramanları olaya dahil etme, sonucu açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etmen gayet başarılı vb.), *metinle ilgili başarıyı belirtme* (oldukça iyi bir metin yazmışsın vb.), *metin oluşturmada başarıyla ilgili açıklama yapma* (metnin yapısal özelliklerine uymuşsun, kurgusu ve olay sıralaması harika vb.), *metin oluşturmada ilerleme/gelişmeyi belirtme* (artık

anlatımda akıcılığı sağlayabiliyorsun vb.), *performansını özetleyici sözel geribildirim verme* (metni yarım bırakman anlatımını olumsuz etkilemiş vb.), *öz değerlendirme* (bir önceki değerlendirmemizde uymadığın birçok ölçütü bu metninle tamamlamışsın vb.), *metin içi geribildirim* (ana düşünceler yardımcı düşüncelerle desteklenmiş vb.), *metin dışı geribildirim* (sayfa düzeni korunmuş vb.), *yıkıcı geribildirim* (bu nasıl bir yazı vb.), *yapıcı geribildirim* (yazı güzelliğini ve sayfa düzenini korumuşsun vb.), *süreyle hatırlatma*, *ek süre verme*, *ipucu verme*, *açıklama yapma*, *korkutma* (notla, aileye haber vermekle, müdürle vb.), *azarlama*, *başarıyı veya başarısızlığı sınıfta belirtme*, *mahrum bırakma*, *tekrarlama*, *öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlısını fark etmesini umma* (metinde iletişim aracı olarak neden sadece telefonda bahsettin? vb.) geribildirim türlerini kullanabilir.

c) *Yazma Ölçütüne Uygunluğu Belirtme*

Öğretmen, dinleme etkinliklerine yönelik performans değerlendirmelerinde doğru cevabı belirtirme veya öğrenciyi yönlendirme sırasında; *doğrudan cevabı söyleme* (duyulan geçmiş zamanla birlikte kullanacaktın, ‘gidilmişti’ şeklinde vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/ yorma* (gelecek zamanı 3. çoğul şahısla birlikte kullandığında hangi ek geliyormuş? vb.), *kitaptan okutma* (kuralı bir daha oku bakalım vb.), *defteri inceletme* (deftere yazdığımız kuralı öğrenene kadar farklı örneklerle uygula vb.), *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme* (sesleniyordu, -yor sence gelecek zaman eki mi? vb.), *bilen öğrenciye söz verme* geribildirim türlerini dikkate alarak değerlendirmede bulunabilir.

ç) *Yazma Performansını Değerlendirme Sürecinde Yanlışı Belirtme*

Öğretmen öğrencinin yazma becerisindeki performansını değerlendirmede yanlışı belirtirken; *doğrudan yanlışı deme* (anlattıklarınla çelişkiye düşmüşsün vb.), *tekrar çözdürme veya tekrar inceletme*, *kuralı-ölçütü hatırlatma* (tümceyi devrik yaparken eylem ortada veya başta oluyordu vb.), *tanımı hatırlatma* (sözcük fiili niteliyorsa zarf olur demiştik vb.), *çözüme devam etmesini talep etme*, *sözcüğü/soruyu açıklama*, *önceliği hatırlatma*, *karıştırılan şeyi tanımlama veya nerede olduğunu söyleme* (3. tekil şahısta ek kullanma 3. çoğul şahısta -lar eki gelir vb.), *öğrencilerin yazım yanlışı karşısında yalnızca “hayır, doğru değil” gibi sözel ifadeler kullanma*, *yazımın neden yanlışı olduğuna yönelik açıklama yapmama*, *yanlışı sınıfta tartışma*, *diğer yöntemle yönlendirme*, *teyit edici sözel geribildirim* (yetim olmayı mı anlatmak istedin? vb.), *teşhis edici sözel geribildirim* (sözcüğü iki yerde farklı şekilde yazmışsın

sence hangisini kullanmalıyız? vb.), *birey temelli sözel geribildirim* (harfleri daha okunaklı yazmaya başladın vb.), *ürün temelli sözel geribildirim* (başlık ve içerik arasında ilişki kuramamışsın vb.), *doğrulayıcı sözel geribildirim* (evet, böyle de düşünebiliriz vb.), *kıyaslama esasına dayalı sözel geribildirim* (Ramazan daha iyi yazıyor vb.), *metnin diğer öğrenci metinleriyle karşılaştırılarak verilen sözel geribildirim* (Ramazan'ın olay öyküsü görevinde metin içeriği Ömer'in metnindeki olaylara göre daha iyi kurgulanmış vb.), *öğrencinin önceki performansıyla karşılaştırılarak verilen sözel geribildirim*, *düzey belirleyici sözel geribildirim* (Mehtap güzel yazabilmek için evde bol bol çalışma yapmalısın vb.), *doğru veya yeterli yazımı almadığı takdirde, öğrencilere anlatılan konuyu çalışmalarını söyleme geribildirim* türlerine yer verebilir.

d) Metin Oluşturma ve Düzenlemede Amaca Yönelik Verilen Sözel Geribildirimler

Öğretim sürecinde öğretmen öğrenci yazma becerisini ve gelişimini oluşturulan metne aralıklarla belirlenen amaçlar çerçevesinde sözel geribildirimler vererek takibini sağlayabilir.

- Pekiştirme Amaçlı Verilen Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen pekiştirme amaçlı; *teşvik edici/ cesaretlendirici, sorgulayıcı/ merak uyandırıcı geribildirim* (sizce bu metnin devamında hangi olaylar olabilir? vb.), *yeterlik bildiren ifadelerle* ('iyisin' vb.), *çabaya yönelik ifadeler, istendik davranışların kalıcı olmasına yönelik verilen geribildirim* (yazma çalışmalarınız düzenli olursa ilerde daha iyi metinler oluşturabilirsiniz vb.), *derse ve yazma çalışmalarına etkin katılım sağlanması yönünde verilen sözel geribildirim*, *öğrenilen davranışların uygulanması için verilen sözel geribildirim* (bütün tümcelerini şimdiki zamanda ama bunu neden geçmiş zamanla yazdın? vb.) geribildirim türlerini ele alabilir.

- Metin Odaklı Elektronik Geribildirim Türleri

Öğretmenin bilgisayar uygulamaları, sosyal ağlar, blog oluşturma, telefon görüşmeleri gibi farklı uygulamalarla öğretim sürecinde yazma becerisine yönelik verdiği geribildirimleri oluşturur. Öğretmen; *video görüşmesi ile verilen sözel geribildirim* (bu videoda anlatılan anının özetini yarına kadar özetleyin vb.), *sesli görüşmeler ile verilen sözel geribildirim* (öğrenci: 'öğretmenim yarınki ödevde Karagöz ile Hacivat metnini mi özetleyeceğiz yoksa yeni bir metin mi yazacaktık?', öğretmen: 'aynı konuda yeni metin Efecim' vb.), *sunuya yönelik verilen sözel geribildirim/ power*

point vb. (herhangi bir şey sözcüğünü 8. slaytta yanlış yazmışsın vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

- ***Zaman ve Kapsam Bağlamında Metin Odaklı Sözel Geribildirim Türleri***

Öğretmen zaman ve kapsam bağlamında geribildirim verirken; *eklemlenmeye dönük/ genişletici sözel geribildirim* (bu konuyu seçerken metindeki kahramandan mı esinlendin? vb.), *hızlı, kararlı ve doğru yazımları başka sorularla kontrol etme ya da “evet, doğru, tamam, devam et” gibi kısa tepkiler belirtme, yazma öncesinde verilen sözel geribildirim* (yazmaya başlamadan önce gözlerimizi kapatıyor ve gözümüzde doğayı canlandırıyoruz vb.), *yazma sırasında verilen sözel geribildirim* (buradaki sözcük hiç olmuş mu? vb.), *yazma sonrasında verilen sözel geribildirim* (yazdıklarınızı bana vermeden önce bir okuyun vb.) türlerini değerlendirme sırasında kullanabilir.

e) ***Yazma Etkinliklerine ve Performansa Yönelik Geribildirim Türleri***

Öğretmen öğrenci dokümanlarını ve performansını değerlendirmede yazılı, sözel ve beden dili ile düzeltici geribildirim verirken; *yansız/nötr ifadeler ile düzeltici geribildirim verme* (eğik yazı ile yazmıyoruz herkes düz yazıyla yazsın lütfen vb.), *doğru yazımı söyleyerek düzeltici geribildirim verme* (‘oratoryo’ olarak değiştirmelisin vb.), *yazma ölçütüne yönelik soru sorma* (sence olaylar yeterince işlenmiş mi? vb.), *eksik yapılan yerlerin söylenmesi, çözüme devam etmesini talep etme, söyletim* (‘oysa ki Hande hiçbir zaman yalan söylemezdi’ sence buradaki yanlışın ne olabilir? vb.), *kuralı basitleştirme* (yüklemleri tümcenin sonunda kullanmaya dikkat ederek yazmayı dene vb.), *açıklığa kavuşturma talebi* (bu paragraf başı mı değil mi? vb.) türlerini kullanarak geribildirimde bulunabilir.

Öğretmen öğrenci yazma becerisinde yanlışını belirtirken; *doğrudan yanlış deme, tekrar çözdirme veya tekrar inceletme, kuralı-ölçütü hatırlatma, tanımı hatırlatma, çözüme devam etmesini talep etme, sözcüğü/ soruyu açıklama, önceliği hatırlatma, karıştırılan şeyi tanımlama veya nerede olduğunu söyleme* geribildirim türlerinden faydalanabilir.

Öğretmen yazım yanlışlarına düzeltici geribildirim verirken; *okuyucunun anlamasını engelleyen önemli yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim* (öznenin yaptığı eylemi noktalama işareti kullanarak ayır, anlam karmaşası olmuş vb.), *okuyucunun anlamasını engellemeyen daha az önemli yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim* (‘aşağılara doğru koşmuş’ şeklinde kurduğum cümlede neresi bu aşağılar? vb.), *sık*

tekrarlanan yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim, sık tekrarlanmayan yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim, yalnızca bir öğrenci tarafından yapılan bireysel yanlışları düzeltici geribildirim türleriyle düzeltmede bulunabilir.

Öğretmen süreçte *örtük düzeltme* (sözcüğü parmağıyla gösterme vb.), *doğrudan düzeltme* ('boşboğaz' birleşik yaz vb.), *yeniden biçimlendirme* (paragrafı yeniden oku gereksiz tümceleri çıkar vb.), *üst-dil geribildirim* (işaret, ipucu vb.), *belirgin düzeltme* (bu tümce anlatımın acıcılığını bozuyor vb.), *düzeltilme sorusu* (hapşırma mı hapşurmak mı? vb.), *ipucu verme* (tümcede anlamı vurgularken hangi eki kullanıyoruz? vb.), *form odaklı düzeltici geribildirim* (metinsellik ölçütlerinin çoğuna dikkat etmişsin vb.), *fark etmeyi kolaylaştıran düzeltici geribildirim* (eminim hepiniz tümceler arası bağlantıyı bağlaç kullanarak sağladınız vb.), *vurguyla yanlışla dikkat çekme* (bir konudan başka bir konuya geçerken paragraf yapıyoruz değil mi? vb.), *tüm yanlışları kodlama* (konu, düzen, aktarım, noktalama, bütünlük vb.), *defteri inceletme, başka kaynaklara yönlendirme* (kitap, defter vb.), *doğru cevabı seçme* (sende bu metnin birlik ve bütünlüğü sağlamada barışın önemini anlattığını söylüyorsun vb.), *öğrenme güçlüklerinin giderilmesi için verilen düzeltici geribildirim, metnin oluşturma süreci ile ilgili yazılı düzeltici geribildirim* (taslak planda yer alan birçok olayı gelişme bölümünde anlatmamışsın vb.), *doğrulama, yorum yapma* (bu örnekten sonra Galileo Galilei'nin hayatını da anlatsaydın çok etkileyici olurdu vb.), *ispatlamak için soru bırakılması* (anlam bozulmadığı için bağlacı ayrı yazabiliriz değil mi? vb.), *bilgi sağlayıcı düzeltici geribildirim, sözsüz göstergeler ile verilen düzeltici geribildirim*(simgeler), *biçimlendirici geribildirim* (bu paragraftan sonra olaya geçebilirsin vb.), *kitap/bilgisayar tarafından verilen yazılı düzeltici geribildirim, metin üzerine paraf, tik, yıldız vb. koyma geribildirim* türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen *öğrenci yanlışını görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme* bağlamında geribildirim verirken; *yanlış doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, yanlış tekrarlayarak vurgulama* (bu metnin metin türüne öykü diyorsun emin misin? vb.), *öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlışını fark etmesini umma* (peki neden deyimleri mecaz anlamlarıyla kullanıyoruz, ağzıyla kuş tutmayı açıklar mısınız? vb.) geribildirim türlerinden faydalanabilir.

Öğretmen metin odaklı değerlendirmede yazılı düzeltme geribildirimini verirken; *girişim yok, tam doğru* (güzel betimleme vb.), *yarım doğru* (atasözlerini eş

anlamlılarıyla doğru eşleştirmişsin ama yazın hiç okunmuyor vb.), *yanlış* (yazdığın kompozisyonda ana düşünceyi belirtmemişsin vb.) geribildirim türlerine yer verebilir.

Öğretmen metindeki yanlışı söyleyerek düzeltici geribildirim verirken; *doğrudan cevabı söyleme* ('anons' sözcüğünü sil duyuru yaz vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/yorma* (metindeki tümcelerin çok uzun, metni yeniden düzenlerken neye dikkat ediyormuşuz? vb.), *kitaptan okutma* (ana kahraman kimdi bir daha bak bakıyım? vb.), *defteri inceletme* (bu metin türüyle ilgili biz ne yazmıştık vb.), *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme*, *bilen öğrenciye söz verme*, *savı uygulamaya koyup doğru olmadığını gösterme*, *karşıt örnek verme* (ileri-(?) geri vb.), *diğer yönteme yönlendirme* (anılarını betimleyerek anlatmanı değil sohbet metni oluşturmanı istemiştin, metinde tartışmacı bir anlatım biçimi de kullanabilirsin vb.), *basit ölçüte dönme* geribildirim türleriyle değerlendirme yapabilir.

Öğretmen *ilişkilendirme* bağlamında geribildirim verirken; *örüntü oluşturma* (metni yazdıktan sonra gözden geçirin ve sonrasında bir başlık oluşturun vb.), *konular arası ilişkilendirme*, *günlük hayatla ilişkilendirme/ somutlaştırma*, *sanal ilişkilendirmeler yapma* türlerini kullanabilir.

2.4.6.3.Yazma Etkinliklerinde ve Ürüne Yönelik Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (YBDG)

Öğretmen yazma etkinliklerinde veya ürüne yönelik öğrenciye beden dili ile geribildirim verirken; *ödüllendirme* (alkış, tahtaya çıkarma, ek puan verme vb.), *onaylama*, *öğrencilerin iyi yazar davranışlarını ve doğru okumalarını el-kol hareketleri, jest ve mimiklerle destekleme* (gülümseme, başını sallama, öğrenciye yaklaşma vb.), *cezalandırma* (fiziksel ceza verme; tek ayak üstünde durma, tahtayı temizleme vb.), *yanlışı görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme*, *yanlışı tamamen görmezden gelme*, *yanlış yazımlar karşısında kaş çatma gibi davranışlarda bulunma*, *yanlış yazımlar karşısında başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma*, *yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp öğrencilerden uzaklaşma, korkutma*; (not, aile, müdür vb.), *onaylamama/beğenmeme*; (parmak sallama, uyarı amaçlı tahtaya vurma vb.) geribildirim türlerini kullanabilir.

Öğretmen aynı zamanda; *motivasyonel geribildirim* (baş hareketleri, gülümseme vb.), *belirsiz/gelişigüzel geribildirim*, *örtülü geribildirim*, *sözsüz göstergeler ile verilen geribildirim*, *fiziksel temasta bulunma* (başını okşama, omzuna dokunma vb.), *eksikleri gösterme*, *müdahaleci geribildirim*, *serbest bırakıcı geribildirim*, *gerektiğinde iyi yazar*

davranışlarını görsel ve işitsel araçlar yardımıyla sunma türleriyle geribildirimde bulunabilir.

Niteliksel özellikler bağlamında geribildirimde ise doğrudan geribildirim ve dolaylı geribildirim (altını çizme, kodlama, yuvarlak içine alma, sayfanın sol kenar kısmında yanlış sayısının belirtme vb.) türlerine ve *değer ifade eden belirtkelerle geribildirim verme, düzeltme işaretlerinden yararlanarak geribildirim verme* türlerinden yararlanabilir.

2.4.7. Dil Bilgisi Alanına Yönelik Geribildirim Türleri (DB₁)

Bu bölümde öğretim sürecinde öğretmenin diğer dil beceri etkinlikleriyle iç içe geçmiş olan dil bilgisi öğretim alanına yönelik kullanabileceği sözel geribildirimler, yazılı geribildirimler, beden dili geribildirimleri gözlem sürecinde elde edilen örnek olay durumlarıyla belirtilmiştir. Sözel geribildirimler, yazılı ve beden dili ile verilen geribildirimlerde işlevsel olarak kullanılabilir düzeltici geribildirimlere de yer verilmiştir.

2.4.7.1. Dil Bilgisi Öğrenme Alanına Yönelik Yazılı Geribildirim Türleri (DBYG)

a) Metin Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlama Dayalı Geribildirim)

Bilişsel geribildirim, öğretmenin dil bilgisine yönelik etkinliklerde, yöntem ve teknik uygulamalarında öğrenci performansını ders öncesi, sırası ve sonrasında gözlemleyerek yaptığı değerlendirmelerdir. Öğretim sürecinde bu tür geribildirimlere yer veren öğretmen, diğer dil beceri alanlarına yönelik yapılan beceri gelişimini destekleme amaçlı uygulamaların dil bilgisiyle birlikte bütüncül bir reaksiyon gösterdiğinin farkındadır. Dil bilgisi öğretiminde kullanılan metin temelli yaklaşım, uygulamalarda geribildirime açık bir alan olduğunu ortaya koyar. Öğretmen diğer beceri alanlarının daha yetkin ve aktif biçimde kullanılmasında dil bilgisinin etkisini gözeterek süreçte geribildirimleri bu doğrultuda yönlendirir. Bununla birlikte öğrencinin dil bilgisi yetkinlik düzeyi, süreçte diğer dil beceri alanlarına yönelik etkinliklerde etkileşimli olarak gözlemlenebilir. Dil bilgisi geribildirimi konuşma sırasında yapılan bir yanlışa ilişkin olabileceği gibi, okuma metnini özetleme durumunda da sağlanabilir. Bu nedenle dil bilgisi geribildirim türleri sürecin her aşamasında göz önünde bulundurulmalıdır. Metin odaklı bilişsel çözümlene sürecinde anlamaya dayalı dil bilgisi geribildirimleri, metni çözümlene ve metin ile birlikte uygulaması yapılan dil

bilgisi konusunun davranışa dönüştürülmesi aşamasında kullanılır. Süreç boyunca dil beceri alanlarına yönelik görevlerle öğrencinin dil bilgisiyle ilgili kazanıma ulaşma durumu değerlendirilerek bu yönde geribildirim verilebilir.

Öğretmen süreçte; *özetleyici yazılı geribildirim verme* (metninde çok fazla terim kullanmışsın ve çoğu bilim insanının adı yanlış yazılmış vb.), *özgüllük odaklı yazılı geribildirim* (tümceyi bu bakış açısıyla doğru bir şekilde tamamlayan sadece sensin vb.), *problem odaklı yazılı geribildirim* (sınıfta senden başka zarf nedir zarf fiil nedir anlamayan kalmadı vb.), *çözüm odaklı yazılı geribildirim* (evde kendin zarf fiil içeren tümceler kurarak alıştırmaya yapmalısın vb.), *sınırlandırma/ çerçeve oluşturma* (sadece aynı sözcük kökünü farklı anlama gelecek şekilde tümcelerde kullanacaksınız vb.), *açıklayıcı yazılı geribildirim* (tümcede kullandığın sıfat-fiili göremedim, yeşil elma sıfat tamlaması olmuş, sıfat- fiil değil vb.), *kapsam odaklı yazılı geribildirim* (sıfat- fiille tümce kurarken sözcükteki anlam değişimine dikkat ediyoruz vb.) geribildirim türlerine yer verebilir.

b) Metin Odaklı Bilişsel Geribildirim (Anlatıma Dayalı Geribildirim)

Öğretmen *övgü ifadeleri kullanarak yazılı geribildirim verirken; kuralın doğru kullanımını övmeye yönelik verilen yazılı geribildirim* (afetin zarflar tümcede doğru kullanılmış vb.), *kuralın yanlış kullanımını vurgulamaya yönelik karşıt örnekle verilen yazılı geribildirim* (herşey mi yoksa her şey mi? vb.) türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda *basitleştirme* (sözcüklerde -ma, -ış, -mak eklerine dikkat ediyoruz vb.), *aşamalandırma* (etkinlik kağıdınızın altına çizgili kâğıt koyduktan sonra metninizi yazmaya başlayalım ki yazımız ve sayfa düzenimiz güzel olsun vb.), *ilişkilendirme* (hayır Burcu sıfatlarda adı niteleyen zarflarda ise eylemleri niteleyen sözcüklere bakıyoruz vb.), *örüntü oluşturma* (metnin giriş bölümünde kullandığın anlatıcı türü doğru gelişme bölümünde farklı bir anlatıcı türüne geçmişsin vb.), *konular arası ilişkilendirme* (dün tümcemizin kahramanı özneyi öğrendik, bugün ise tümcenin asıl kurucusu yüklemi bulacağız vb.), *günlük hayatla ilişkilendirme/ somutlaştırma* ('Ecemler akşam bize gelecekler' ifadesini yazarken -ler ekini birleşik yazarım değil mi Ecem?), *sanal ilişkilendirmeler yapma* (tabi mesajları sadece sessiz harflerle yazmıyoruz değil mi? vb.) geribildirim türleriyle değerlendirme yapabilir.

c) *Ortama Dayalı Yazılı Geribildirim Verme*

Öğretmen ortama dayalı geribildirimde; *birebir yazılı geribildirim verme* (dolaylı tümleci anlamamışsın vb.) ve *herhangi bir ortamda yazılı geribildirim verme* (okul bahçesi, koridor, kantin vb.) türlerini kullanabilir.

ç) *Gelişme Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri*

Öğretim sürecinde öğretmen öğrenci dil bilgisi kullanımlarında uygun ve etkili kullanımı geliştirme amacıyla geribildirim verirken; *gelişme yönünde yol gösterici notlar yazma* (bir önceki metninde daha fazla yazım yanlışı vardı, metnini yazdıktan sonra gözden geçirmen yazım yanlışlarını düzeltmeni sağlamış vb.), *öğretici yazılı geribildirim* (özel adları yazarken büyük harf kullanıyoruz vb.), *yönlendirici yazılı geribildirim* (aynı sözcüğü metnin her yerinde yanlış yazmışsın, yazımını bilmediğin sözcüklere sözlükten bakarak yazarsan çok fazla yanlışın olmaz vb.), *motive edici yazılı geribildirim* (artık şart kipiyle istek kipini ayırt ederek kullanabildiğin için + veriyorum vb.), *gelişme yolunu oluşturma* (yaptığımız fiilimsi tablosunu defterden açın, sonra 9. etkinlikte altı çizili sözcükleri anlamına dikkat ederek inceleyin ve en son aşamada kökünü bularak tabloya bakın ve hangi fiilimsi ekini almışsa boşluğa yazın vb.) türlerine yer verebilir.

Öğretmen aynı zamanda *bilgi sağlayıcı yazılı geribildirim* (mi soru eki her zaman ayrı yazılır vb.), *içsel odaklı yazılı geribildirim* (devrik tümceye yaratıcı bir örnek aferin vb.), *dışsal odaklı yazılı geribildirim* (yazın okunmuyor vb.), *örtülü yazılı geribildirim* ('heralde' diye mi yazılır acaba? vb.), *açık formda yazılı geribildirim* (metinde noktalama işaretleri doğru kullanılmış vb.), *sözsüz göstergeler ile verilen yazılı geribildirim* (□, ←, →, ↓, * vb.), *performans odaklı geribildirim* (anlatımda iyelik eklerini çok yoğun kullanmışsın vb.), *kazanıma yönelik yazılı geribildirim* (yazacağın sonuç paragrafında isim tamlaması kullanman gerekiyordu vb.), *genel yazılı geribildirim* (güzel, aferin vb.), *detaylı yazılı geribildirim* (bir sözcüğün sıfat olabilmesi için adı nitelemesi gerekiyor sen burada fiil kullandın vb.), *görev tarafından verilen geribildirim* (ad türünden sözcükleri kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimleyebiliyorsun vb.), *görsel geribildirim* (şekil çizme, düzeltme işaretleri vb.), *biçimlendirici geribildirim* (anlatımındaki geçişlerin kopuk olmaması için kompozisyon yazarken bağlaç kullanımını artırabilirsin vb.) türleriyle değerlendirme yapabilir.

d) Amaç Kapsamında Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmenin öğretim sürecinde dil bilgisinde belirlediği amaca ulaşmaya yönelik geribildirim verirken; *övgü* (sözcük grubu oluşturmada oldukça başarılısın vb.), *eleştirisel* (dersi dikkatli dinlemediğin için metindeki sıfat tamlamalarını bulamamışsın vb.), *özet* (her gün sözcük türleriyle ilgili soru çözdüğün için sözcük türlerini belirlemede zaman kaybetmiyorsun, anlatımında sözcük türlerini etkili kullanabiliyor ve gerektiğinde gönderimlerde bulunabiliyorsun vb.), *eksikleri söyleme* (metninde nesnel anlatım için çok fazla tahmin içeren tümce var vb.), *eğitimsel odak* (betimleyici anlatımında soyut sözcükleri çok az kullanmışsın vb.), *birincil görev amacı* (yüklemi bulduktan sonra zarfları işaretlemeyi dene vb.), *ders hedefleri* (konu: eş anlamlı sözcükler vb.), *konu hedefleri/kazanımları* (özneyi herkes bulabildiğine göre bundan sonra tümce etken mi edilgen mi hemen anlayabiliriz vb.), *tanılayıcı geribildirim* (buradaki kullanımın etken değil edilgen olmuş vb.), *özgünlük* ('dedik ki' doğru ama ilginç bir kullanım vb.), özgünlük bağlamında *aşırı titiz, normal, çok genel* türlerinden faydalanabilir.

Öğretmen aynı zamanda *eleştiri* (birleşik yazılması gereken sözcükleri ayrı ayrı yazılması gereken sözcükleri de birleşik yazmışsın vb.), *emir/ istek-rica* ('güvercinler takla atarak uçuyordu' bir daha incele istersen vb.), *açık uçlu soru* (rüya görmek soyut mudur somut mudur? vb.), *kapalı uçlu soru* (Ramazan 'Şubat ayı kış yelini kovarken' dizesindeki hangi sanatsal kullanıma yer verilmiş? vb.), *öneri* (devrik tümceleri kullanarak anlatımını daha vurgulayıcı yapabilirsin vb.), *silme/ekleme/düzeltilme* ('seninde zamanını çalsalar seninde moralin bozulur' yazmışsın de'leri ayrı yaz vb.) geribildirim türlerine yer verebilir.

e) Zaman ve Kapsam Bağlamında Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmenin dil bilgisine yönelik öğretim sürecindeki uygulamalarda ve diğer beceri alanlarıyla iç içe geçmiş dil bilgisi etkinliklerinde zaman ve içerik odaklı geribildirim verirken; *dilbilgisel anlatım öncesinde verilen yazılı geribildirim* (beyin fırtınası, ön bilgi amaçlı etkinlik kağıtları vb.), *eş zamanlı olarak verilen yazılı geribildirim* (kontrollerde imza, çizme, uyarı notu vb. örneğin; 'ben hepimizin birlikte yemeğe oturmamıza imkân olmadığını anladık' vb.), *geciktirilmiş yazılı geribildirim* (kompozisyon incelemeleri vb. örneğin; metnindeki anlatım bozukluğunu düzelt 'Almanya'daki kuzenimle karşılıklı mektuplaşırız' vb.), *kısmi yazılı geribildirim* (ilk paragrafı inceleyerek kağıtları dağıtma, anlık görev kontrolü vb. örneğin; 'kardeşim

geçenlerde de su içerken vuruyor' cümleli düzelt vb.), *tam yazılı geribildirim* (metninde okuduğumuz masalın devamını yazarken kullanacağınız mübalağa sanatını bulamadım vb.), *özendirici yazılı geribildirim* (diğer arkadaşların benzetme sanatı öğelerini tümcede bulurken problem yaşıyor, sen onlara teneffüste örnekler gösterirsen sevinirim, aferin vb.), *tamamlayıcı yazılı geribildirim* (metninde ünsüz türemesi var, ünlü düşmesi de var, 'kasabaya yağmaya başlamıştı' tümcene 'çokça' sözcüğünü eklersen ünsüz sertleşmesini de içeren bir metin yazmış olacaksın vb.), *göreve ilişkin yazılı geribildirim* ('iyi bir liseye gidebilmek için gece- gündüz çalışıyorum' şeklinde kurduğun cümlede sebep sonuç mu var yoksa amaç- sonuç mu? vb.), *görevi işlemlemeye yönelik yazılı geribildirim* (makaleyi yazmadan önce araştırma yapmış olman gerekiyor, okuyacağın belgeleri açıklayıcı bir anlatımla, tümcelerindeki nesnel kullanımları artırarak yazmalısın, başka bir yerden aldığın cümleleri çift tırnak içinde yazmalısın vb.) türlerini kullanabilir.

f) Konu Odaklı Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen konu odaklı olarak; *sayfa düzeni* (hani kenarlarda boşluk! vb.), yazı güzelliği (bu nasıl bir yazı! vb.), kâğıt düzeni (metninde paragraf başlarına yer vermen kâğıtta görünümü güzelleştirmiş vb.), kâğıt kullanımı (bence artık kağıdını buruşturmadan yazabiliyor olmalısın vb.), bütüncül kalite (sayfa düzenin, yazın çok güzel, yazım yanlışın yok, aferin! vb.), *metin türü* (sence bu bir makale mi? vb.), *içerik oluşturma* (şiiir yazarken kendi duygularımızdan esinleniyoruz, arkadaşının şiiiriyle birebir aynı! vb.), *başlık* (başlığı küçük harflerle yazmışsın vb.), *giriş* (girişi paragraf başı yaparak yaz vb.), *ana düşünce* (verdiğim atasözünün ana düşüncesine uygun örnekler yazmışsın ama 'adım çıkmış dokuza inmez sekize' ifadesini her tümcende kullanma vb.), *gereksiz bilgi/ yineleme, silme* ('teyzemgil bize gelirken hep oyuncak getirirlerdi' tümcenini düzelt vb.), *eksik bilgi/ ekleme* ('arabasını sürekli çizmelerinden korkuyordu' korkan kim?, metninde özen, kahramanın eksik vb.), *yaratıcılık, konu gelişimi/ örnek, ayrıntı* ('Ali koşup yaralanmış, sonra ders çalışamaz olmuş' Ali koşarken nasıl yaralanmış? vb.), *sonuç* (sonuçta Kerem'e ne oldu?, metninin sonuç bölümü yok vb.), *tutarlılık, organizasyon* ('böylece çok güç durumda kaldı' olmaz, 'bu nedenle' yap vb.), *bölümler arası bağlantı, bölümler içi bağlantı* (anlatımında özneler birbirine karışmış, metni tekrar oku vb.), *konu birliği/sürekliliği* (metninde tümceleri sürekli 've' bağlacıyla bağlamışsın, noktalama işaretlerini kullanmalısın vb.) geribildirim türlerine yönelik değerlendirme yapabilir.

g) Meta-Dilbilimsel Olarak Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen öğrenci yazı çalışmaları, etkinlik uygulamaları ve kompozisyon vb. görevine ilişkin inceleme yaparken yazılı çalışmanın meta-dilbilimsel özelliklerine ilişkin değerlendirmelerde; *bağdaşıklık* ('çocukluğunda kullandığı zaman ki gibi değildi' buradaki ki'yi bağlaç olarak mı kullandın? vb.), *dil kullanımına yönelik geribildirim* ('arkadaşım zokayı yuttu' ifadesini bir daha kullanma vb.), *imla ve noktalama işaretleri* (metninde hiç bağlaç ve noktalama işareti yok vb.), *dilbilgisel özellik* (verdiğim öyküdeki sıfat-fiilleri bulamamışsın vb.), *yazımsal-dilbilgisel* ('Sarıkızın annesi de babası da yoktu' *Sarıkız'ın* olarak düzelt vb.), *sözlüksel-anlamsal* (bununla birlikte ve bununla beraber zaten aynı anlamda, birini sil vb.), *sözdizimsel* ('verdiği sözleri yerine getirebilmesi için erken kalkması gerekiyor; sağlıklı ve dengeli beslenmesi gerekiyordu' tümcesi bağımsız sıralı tümceye mi, bağımlı sıralı tümceye mi örnek verdin? vb.), *biçimbilimsel* ('var' sözcüğü ile fiil tümcesi deği durum tümcesi oldu vb.), *olay kurgusu ve planlama* (olayları anlatırken zamanda bir geçmişe bir şimdiden bahsetmen, gelecek ifadelerin bile var; karar vermediğin için anlatmak istediklerini anlamadım vb.), *dil ve anlatım* (tümçende 'matematik problemlerini hemen çözüveriyordu' anlatım bozukluğunu düzelt vb.), *mekanik özellikler*, *yazım* ('küçükken deneylerimizi laboratuvarda yapardık' laboratuvar olarak düzelt vb.), *paragraflara ayırma* (metinde giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde satır başı veya paragraf başı yapmalısın vb.), *anlatım* (anılarını yazarken birinci ağızdan anlatım yapmalısın vb.), *sözcük kullanımı* (betimlemede abartılı sözcükler kullanabilirdin vb.), *uygun sözcük seçimi* ('kardeşim şimdi ayvayı yedi diye düşündün' tümçende bu tür söylemleri bir daha kullanma, yerine 'artık kardeşimin planını bozabilirim diye düşündüm' kullanabilirsin vb.), *sözcük dağarcığı*, *Türkçe sözcük* ('adisyon' sözcüğü yerine hesap kullanmalısın vb.), *sözcük düzeyinde* ('cankurtaran' birleşik yazılır vb.), *tümce düzeyinde* ('babam: derslerine iyi çalışmazsan bu yaz bisiklet yok dedi' tümcesi sence girişik birleşik tümce mi yoksa iç içe birleşik tümce mi Buğra? vb.), *biçem* geribildirim türleriyle ele alabilir.

h) Açıklayıcı Yazılı Geribildirim

Öğretmen açıklayıcı geribildirim verirken; *başarıyla ilgili açıklayıcı geribildirim* (fiilde çatı olayını sen çözmüştün Ramazan vb.) ve *gelişmeyle ilgili açıklayıcı geribildirim* (geçen ders sorduğum zarf-fill sorusuna cevap verememiştin bak evde yazdığın örnek tümceler işe yaramış vb.) türlerine yer verebilir.

1) Değerlendirmeci Geribildirim

Öğretmen değerlendirmeci geribildirim verirken; *olumlu yazılı geribildirim* (aferin vb.), *olumsuz yazılı geribildirim* (21-01-2018 ödev yapılmamış vb.), *yıkıcı yazılı geribildirim* (zarf tümleci ve dolaylı tümleç konusunu benim sana kaç sefer daha anlatmam gerekiyor vb.), *yapıcı yazılı geribildirim* (güzeel, Ramazan hemen kapmışsın kuralı vb.), *öz değerlendirme* (metinlerin olayları güzel kurguluyorsun ama yazın çok kötü vb.), *renkli etiket verme* (yıldız, imza vb.), *not ile değerlendirme* türlerinden yararlanabilir.

i) Odaklı ve Odaksız (Kapsamlı) Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretim sürecinde öğretmen dil bilgisi ve diğer beceri alanlarının dil bilgisi uygulamalarına yönelik etkinliklerde seçilen ölçüte ilişkin kazanımı geliştirmeye özgü geribildirim verirken; *ortalama geribildirim* (idare der vb.), *programlı/ düzenli geribildirim* (aşamalı olarak kontrol etme; geçen hafta ödevinde bu kadar yanlış yoktu birleşik sözcükleri yazarken özellikle sonradan kontrol etmelisin vb.), *seçilmiş dil bilgisel yanlışa genel yorumlar yazma* (gazete adları özel olduğu için büyük harfle yazılır, sen metninin her yerinde küçük yazmışsın vb.), *ölçütsel geribildirim* (güzel tümce ama gereklilik kipini kullanmadın vb.), *birden fazla bilgiyi içeren geribildirimler* (belirtili nesnede yükleme sorulan neyi, kimi sorularının cevabını alabiliyoruz, belirtisiz nesnede ise neyi, kimi sorusunu yükleme sordüğümüzde cevap yok vb.), *iyi bir çalışmanın nasıl olacağıyla ilgili bir kriterle verilen geribildirim* (verdiğim sözcüklerde yapım ve çekim eklerinin ayrımını doğru yapmışsın vb.) türlerinden faydalanabilir.

j) Elektronik Olarak Verilen Yazılı Geribildirim

Öğretmen elektronik olarak yazılı geribildirim verirken; *e-posta ile yazılı geribildirim* (yarın için gönderdiğim bu öykülerden birini seçerek tümce türleri açısından inceleyeceksiniz vb.), *sohbet programları ile yazılı geribildirim* (Burcu senin 'bilgin- alim' örneğin eş anlamlı sözcük mü yoksa eş sesli sözcük mü? vb.), *eğitim platformları ile yazılı geribildirim*, *ağ günlükler- bloglar ile yazılı geribildirim*, *akıllı uygulamalar ile yazılı geribildirim* (öğrenci/whatsapp'tan: 'öğretmenim yarınki ödev için ekleri 'gör- ebilir-di' şekilde ayırırsam olur değil mi?', öğretmen: 'olur Ramazan' vb.) türlerini kullanabilir.

k) Yönelim Yerine Göre Yazılı Geribildirim Türleri

Öğretmen yönelim yerine göre yazılı geribildirim verirken; *sonuç bilgisi* (sonuç bölümünde 'gelecek yarı yıl daha çok çalışacağım' tümcesinde yarıyıl birleşik yazılır

vb.), *metin içi yazılı geribildirim* (metninde çok fazla istek ve şart kipi kullanmışsın vb.), *metin dışı yazılı geribildirim* (sayfa düzeni, noktalama işaretleri ve yazım yanlışlarını yeniden kontrol et vb.), *hem sorun hem çözüm içeren yazılı geribildirim* (yazdıktan sonra tümceyi tekrar okursan anlatımındaki özne- yüklem uyumsuzluğunu farkedebilirsin vb.), *biçime yönelik yazılı geribildirim* (masalda istediğin kadar öznel ifadeler kullanabilirsin ama makalede nesnel tümceler ağırlıklı kullanmalıydın vb.), *içeriğe yönelik yazılı geribildirim* (tümcelerde kullanacağın neden- sonuç bağlaçları yerine eklemlemeyle ilgili bağlaçları kullanmışsın vb.), *metnin küçük yapısıyla ilgili yazılı geribildirim* (metninde açıklamalarda bulunurken ‘örneğin, ayrıca, bu konuyla ilgili olarak vb.’ bağlayıcılar kullanmalısın vb.), *metnin büyük yapısıyla ilgili yazılı geribildirim* (metninde bölümleri çok açık ayırt edilebiliyor, aferin vb.), *tanımı yazan öğrencinin tanıma karşılık gelen terimi/sözcüğü/eki/kuralı yanlış yazmasıyla verilen yazılı geribildirim* (‘çılıgısız’ değil, cılıgısız vb.), *öğrencinin söylenen sembolü yanlış yazmasıyla verilen geribildirim* (başkasının söylediği sözü metninde yazarken çift tırnak işareti değil tek tırnak işareti kullanmalısın vb.), *terimi söylenen sözcüğün/ekin/kuralın yanlış yazılmasıyla verilen geribildirim* (‘ancak yor, ken, ki, leyin, imtırak, leyin ve gil ekleri ses değişimine uğramaz’ -yor, -ken, -ki, -leyin, -mtrak, -leyin ve -gil vb.), *öğrencinin sözcüğü/eki/kuralı/örneği yanlış yazması durumunda verilen geribildirim* (‘üçüncü tekil kişi emir kipiyle kurulan tümcelerin haricinde hiçbir tümce çekim eki olmadan kurulamaz’ ikinci tekil kişi demiştim, yanlış yazmışsın, örneklerin doğru değil vb.), *araç-gerecin kullanım amacına ve yerine ilişkin verilen geribildirim* (sözlük, ansiklopedi vb.), *kavramlar arası ilişkinin anlaşılmasında verilen geribildirim*, *ispatı yapılamayan durumlara ilişkin verilen geribildirim* (burada düzeltme işareti kullanılabilir, takısız isim tamlaması da diyebiliriz vb.) türlerine yer verebilir.

1) Türe Yönelik Yazılı Düzeltici Geribildirim Türleri

Öğretmen türe yönelik düzeltici geribildirim verirken; *sözlüksel veya sesbilimsel düzeltici geribildirim* (‘antreman’ değil antrenman n harfiyle yazmalısın vb.), *dilbilgisel veya söylemsel düzeltici geribildirim* (Türkçe’ye değil Türkçeye ayrılmaz vb.), *edimsel ve sosyokültürel düzeltici geribildirim* (metnindeki ‘olanları anlatınca eşekten düşmüş karpuz kabuğuna dönmüştü’ altını çizdiğim yeri ‘çok şaşırmıştı’ olarak değiştir, bu ifadeler sana hiç yakışmıyor vb.) türlerini kullanarak değerlendirme yapabilir.

2.4.7.2.Dil Bilgisi Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Duyuşsal Sözel Geribildirim Türleri (DBSG)

Öğretim sürecinde öğretmenin dil bilgisi etkinlikleri ile diğer dil becerilerinin dil bilgisi becerisiyle ilgili uygulamalarında beceri gelişimini ve öğrencinin oluşturduğu ürünü değerlendirirken kullanabileceği sözel geribildirimleri oluşturur. Öğretmen etkinliklerde öğrencinin dil bilgisi kurallarına bağlı olarak tümceyi tamamlama, metni devam ettirme, metinde altı çizili olan sözcüklerin, tümcelerin türlerini tespit etme, boşluğa uygun noktalama işaretlerini getirme, yazım yanlışlarını düzeltme vb. etkinliklerde öğrenci performansını değerlendirebilir. Öğretmen öğrenci metni veya etkinliklere bağlı olarak geliştirilen herhangi bir yazılı çalışmayı değerlendirirken eksik ve yanlış bölümleri belirtmede ve doğru cevabı, yolu açıklamada çeşitli geribildirimlere yer verebilir.

Öğretmen; *övgü* (kullandığın örneklerden sıfat-fiili çok iyi anladığın belli oluyor vb.), övgüsel bağlamda *içsel (özel) geribildirim* (filimsilerle ilgili çok örnek çözersen tümcede fiilimsiyi daha hızlı bulabileceğinden eminim vb.) ve *dışsal geribildirim* (sayfa düzenini koruyamamışsın vb.) geribildirim türlerine yer verebilir. Aynı zamanda *öz düzenlemeye yönelik sözel geribildirim* (yazma çalışmalarını artırırsan yazın daha güzel olur vb.), *öğrenciye bir birey olarak sözel geribildirim* (isim tamlamaları konusunda arkadaşlarına yardımcı olabilirsin vb.), *metne eleştirisel olarak verilen sözel geribildirim* (bu metnin girişi var, gelişmesi yok, metnini tamamla vb.), eleştirisel bağlamda *yansız eleştiri*, *yapıcı eleştiri*, *kışkırtıcı eleştiri* türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen; *motive edici sözler* (aferin, devam et vb.), *motivasyonun diğer formları* (Ramazan fiilden isim yapan eklerin hepsine doğru örnek verdiği için bu çikolata onun oluyor vb.), *değer ifadeleri ile geribildirim* (sorumluluğunun bilincinde olarak dil bilgisi ödevlerini zamanında yapman sözlü notuna yansıyor vb.), *niteliksel ifadeler ile geribildirim* (önceki yazın hiç okunmuyordu, bu iyi olmuş vb.), *niceliksel ifadeler ile geribildirim* (yazım yanlışın ve noktalama işaretlerini kullanımında çok yanlışın yok + aldın vb.), *yansız ifadeler ile geribildirim* (metindeki tamlamaları bitirenler hangi gruba girdiğini de bulabilir vb.), *sınıfta adını söyleme* (Bulem kompozisyon çalışmanı yarışmaya gönderebilirsin vb.) geribildirim türlerini kullanabilir.

a) Performansın Eksik Bölümleri İfade Etme Odaklı Verilen Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen performansın eksik bölümlerini ifade ederken; *bilgi sağlayıcı sözel geribildirim* (anlatıcının olayları 3. tekil şahıs ile anlatması olayları dışardan gözlemlediği anlamına gelir vb.), *açık formda sözel geribildirim* (metni tamamladıktan sonra yazım yanlışları var mı ve noktalama işaretlerini doğru kullandım mı diye kontrol etmelisin vb.), *performansa dayalı sözel geribildirim* (kitap-çı, gözlük-çü örneği doğru ama hep aynı örneği kullanmayın vb.), *sürece dayalı sözel geribildirim* (biz sıfatları işlerken sen neredeydin? vb.) türleriyle değerlendirme yapabilir.

b) Performansı Değerlendirme Sürecine Yönelik Verilen Sözel Geribildirimler

Öğretmen değerlendirmeci sözel geribildirim verirken; *performansla ilgili olumlu sözel geribildirim* (zeytin-lik güzel örnek vb.) ve *performansla ilgili olumsuz sözel geribildirim* ('evren-sel' senden fiilden isim yapan örnek istedim, bu olmadı vb.) türlerinden faydalanabilir.

Aynı zamanda *performans odaklı betimleyici sözel geribildirim türleri* ('ol-anak' fiilden isim yapan yapım ekine örnek olabilir, olmak'tan olanak sözcüğü isim olmuş artık, ama ben fiilden fiil yapan yapım eki örneği istemiştin vb.), *performansla ilgili başarıyı belirtme* (eklerin hepsini doğru tamamlamışsın aferin vb.), *başarıyla ilgili açıklama yapma* (çekim ekleri ve yapım eklerini tablo şeklinde yazdığın için örnek bulmada zorluk yaşamıyorsun vb.), *dil bilgisi öğreniminde ilerleme/gelişmeyi belirtme* (ad tamlamalarına getirdiğin ilgi ve iyelik eklerinin hepsi doğru vb.), *performansı özetleyici sözel geribildirim verme* (metninde intak, mübalağa, teşbih ve kinaye sanatlarını doğru ve yerinde kullanmışsın vb.), *öz değerlendirme* (bir önceki değerlendirmede işaretlediğim sözcükleri düzeltmişsin vb.), *görev içi geribildirim* ('kutlamada 5.,6.,7 ve 8. sınıflar vardı' tümünde noktaları sil vb.), *görev dışı geribildirim* (sayfa düzeni korunmuş vb.), *yıkıcı geribildirim* (çivi yazısı gibi olmuş, okumadım vb.), *yapıcı geribildirim* (tümcelerindeki isimden isim yapan ve isimden fiil yapan yapım ekleri doğru kullanılmış vb.), *süreyi hatırlatma, ek süre verme* türlerine yer verebilir.

c) Dil Bilgisi Ölçütüne Uygunluğu Belirtme

Öğretmen, dil bilgisi etkinliklerine yönelik performans değerlendirmelerinde ölçüt bağlamında doğru cevabı belirtme veya öğrenciyi yönlendirme sırasında; *doğrudan cevabı söyleme* (-lar'ı ayrı yazma vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/ yorma*

(şimdiki zaman, ikinci tekil şahısla birlikte kullanıldığında hangi ek geliyordu? vb.), *kitaptan okutma* (belgisiz sıfatı bulduğun tümceyi tekrar okur musun? vb.), *defteri inceletme* (deftere aitlik eki ile ilgili ne yazmıştık tekrar bakar mısınız? vb.), *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme* (gelmiyorsun, -yor sence gelecek zaman eki mi? vb.), *bilen öğrenciye söz verme* geribildirim türlerini kullanarak yönlendirmelerde bulunabilir.

ç) Performansı Değerlendirme Sürecinde Yanlış Belirtme

Öğretmen dil bilgisinde öğrenci performansına yönelik değerlendirirken yanlış belirtmede; *doğrudan yanlış deme* (hava, soyut olmaz vb.), *tekrar çözdürme veya tekrar inceletme* (gel- miş- ti, tekrar düşün geniş zaman olmadı vb.), *kuralı-ölçütü hatırlatma* (önce fiil ekini getirmelisin vb.), *tanımı hatırlatma* (sözcük fiili niteliyorsa zarf olur demiştik vb.), *çözümü devam etmesini talep etme* (arabanın camı -in eki ilgi eki peki -ı eki ne olur o zaman? vb.), *sözcüğü/soruyu açıklama* (spekülatif yazarken i yazmıyoruz, ticari amaçlı olmayan işlemler demek vb.), *önceliği hatırlatma* ('Ayşe bezen kurstan çıktıktan sonra huzurevini ziyaret ederdi' tümcemizde dolaylı tümleci bulmadan önce neye bakıyoruz? öğrenci: 'önce yüklemi buluyoruz öğretmenim sonra yükleme ne zaman sorusunu soruyorduk', öğretmen: 'güzel Can, yap bakalım' vb.), *karıştırılan şeyi tanımlama veya nerede olduğunu söyleme* (üçüncü tekil şahısta ek kullanma üçüncü çoğul şahısta -lar eki gelir vb.), *öğrencilerin dil bilgisel yanlış karşısında yalnızca "hayır, doğru değil" gibi sözel ifadeler kullanma, dil bilgisel kullanımın neden yanlış olduğuna yönelik açıklama yapmama, yanlış sınıfta tartışma* (sözünü tutuyordu neden geniş zaman değil, peki 'tutardı' ne olur? vb.), *diğer yöntem yönlendirme* (sıfatı bulurken sözcükleri tek tek inceleme, tümcenin tamamını okuduktan sonra yüklemi bularak sorularını sor vb.), *teyit edici sözel geribildirim* ('giderken yolda durup piröfiteröl aldık' profiterol? vb.), *teşhis edici sözel geribildirim* (saat ve dakika gösterirken nokta işareti mi kullanıyorduk yoksa iki nokta üst üste işareti mi? vb.), *birey temelli sözel geribildirim* (noktalama işaretlerini iyi ayırt ediyorsun vb.), *ürün temelli sözel geribildirim* (metin yazarken başlığı sayfanın ortasına büyük harfle yaz vb.), *doğrulamaya sözel geribildirim* (evet, 'arı gibi çalışmak' benzetme örneğine uygun vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen *kıyaslama esasına dayalı sözel geribildirim* bağlamında (kırmızı elma örneği Ramazan'ın yeşil elma örneğine çok benzemiyor mu sence? vb.), *performansı*

diğer öğrenci performanslarıyla karşılaştırarak verilen sözel geribildirim (‘Şule artık senden yaratıcı bir örnek bekliyorum, diğer arkadaşlarının örneğine benzemesin, suluk, gözlük, kitaplık dedik başka?’ öğrenci: ‘sabunluk, yemeklik olabilir mi öğretmenim?’, öğretmen: ‘güzel’ vb.) ve *öğrencinin önceki performansı ile karşılaştırılarak verilen sözel geribildirim* (aferin bak bu sefer anlamışsın, birkaç güvercin, belgisiz sıfat vb.) geribildirim türlerine yer verebilir. Aynı zamanda *düzyel belirleyici sözel geribildirim* (birleşik zaman kullanımlarını karıştırmamak için defterine örnek tümceler yazmalısın vb.) ve *dil bilgisine yeterli düzeyde hâkim olmadığı takdirde, öğrencilere anlatılan konuyu çalışmalarını söyleme geribildirim türlerini* kullanarak değerlendirme yapabilir.

d) Dil Bilgisi Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Amaca Yönelik Verilen Sözel Geribildirimler

Öğretim sürecinde öğretmen öğrenciye dil bilgisi kurallarını doğru olarak kullanma alışkanlığı kazandırmak için öğrencinin oluşturduğu ürüne aralıklarla belli amaçlar çerçevesinde sözel geribildirimler verebilir.

- Pekiştirme Amaçlı Verilen Sözel Geribildirim Türleri

Öğretmen pekiştirme amaçlı geribildirim verirken; *teşvik edici/ cesaretlendirici* (bir sonraki derste yazım yanlışlarını düzelterek getirirsen eksiyi, artı yaparım vb.), *sorgulayıcı/ merak uyandırıcı geribildirim* (sizce bu boşluğa hangi eki getirmeliyiz? vb.), *yeterlik bildiren ifadelerle* (‘iyisin’ vb.), *çabaya yönelik ifadeler* (yazım kurallarını defterine örneklerle not etmişsin, çok iyi vb.), *istendik davranışların kalıcı olmasına yönelik verilen geribildirim* (yazdıktan sonra metnini okursanız yazım ve noktalama yanlışlarınızı düzeltebilirsiniz vb.), *derse ve dil bilgisi çalışmalarına etkin katılım sağlanması yönünde verilen sözel geribildirim* (yazısı güzel olan, sayfa düzenini sağlayanların metinlerini panoya asacağım vb.), *öğrenilen davranışların uygulanması için verilen sözel geribildirim* (Burak ‘yarım elma gönül alma’ tümcesinde hangi türde sıfat kullanılmış? vb.) türlerini kullanarak öğrenciye geribildirim verebilir.

- Performans Odaklı Elektronik Geribildirim Türleri

Öğretmenin bilgisayar uygulamaları, sosyal ağlar, blog oluşturma, telefon görüşmeleri gibi elektronik araçlarla geribildirim verirken; *video görüşmesi ile verilen sözel geribildirim*, *sesli görüşmeler ile verilen sözel geribildirim* (öğrenci: ‘öğretmenim yarınki ödev ‘Dolunay’ metnindeki sıfat tamlamalarını mı bulacaktık, arkadaşlarım da emin değil’, öğretmen: ‘Kadercim ‘Son Kuşlar’ metnindeki sıfat tamlamaları’, öğrenci: ‘tamam öğretmenim, teşekkürler’ vb.), *sunuya yönelik verilen sözel geribildirim/ power*

point vb. (slaytlarda Şükrü Bey'in b'sini her yerde küçük yazmışsın vb.) türlerinde geribildirimde bulunabilir.

- ***Zaman ve Kapsam Bağlamında Performans Odaklı Sözel Geribildirim Türleri***

Öğretmen zaman ve kapsam bağlamında geribildirim verirken; *eklemlenmeye dönük/ genişletici sözel geribildirim* (öğretmen: 'mor sümbülün kokusu', öğrenci: 'mor sümbül sıfat tamlaması', öğretmen: 'mor sümbül sıfat tamlamasıysa sümbülün kokusu nedir?', öğrenci: 'isim tamlaması öğretmenim', öğretmen: 'evet ama nasıl bir isim tamlaması?', öğrenci: 'belirtili isim tamlaması öğretmenim', öğretmen: 'evet, hangi ekleri almış ki?', öğrenci: '-ün, ilgi eki; -u iyelik eki', öğretmen: 'güzel' vb.), *hızlı, kararlı ve doğru dil bilgisel kullanımları başka sorularla kontrol etme ya da "evet, doğru, tamam, devam et" gibi kısa tepkiler belirtme, dil bilgisi anlatım öncesinde verilen sözel geribildirim* ('zarflar tümcede neyi niteliyordu?', öğrenci: 'fiilleri öğretmenim', öğretmen: 'evet bugün de zarf-fiil konusunu göreceğiz' vb.), *konu anlatım sırasında verilen sözel geribildirim* (ekleri yazarken önüne tire işareti koy vb.), *konu anlatımı sonrasında verilen sözel geribildirim* (Günhan duyulan geçmiş zamanın hikayesini içeren bir tümce kursun dersi bitirelim, öğrenci: 'üzerinden uzun yıllar geçmişti', öğretmen: 'güzel, bugünkü ders anlaşılmalı' vb.) türlerini kullanabilir.

e) ***Dil Bilgisi Etkinliklerinde Performansa Yönelik Geribildirim Türleri***

Öğretmen dilbilgisel bağlamda öğrenci dokümanlarını ve performansını değerlendirmede yazılı, sözel ve beden dili ile düzeltici geribildirim verirken; *yansız/ nötr ifadeler ile düzeltici geribildirim verme* (tahtadaki ekleri kimler yazdı, güzel, diğer arkadaşlarınızı beklerken siz örnek tümce yazabilirsiniz vb.), *doğru yazımı söyleyerek düzeltici geribildirim verme* (Doktor Necmiye Hanım'ın D, N ve H harflerini büyük yazdığınıza eminim vb.), *dil bilgisi ölçütüne yönelik soru sorma* (cümlelerin temel öğeleri ve özelliklerini kavradık mı? vb.), *eksik yapılan yerlerin söylenmesi* (metni tamamlarken verilen koşarak gelen adam, uçan kelebek, düşmeden tutup fırlatmak gibi fiilimsileri de kullanman gerekir vb.), *çözümüne devam etmesini talep etme* (öğrenci: 'kur-tar-a', öğretmen: 'evet, devam et', öğrenci: 'öğretmenim ben yapabilir miyim?', öğretmen: 'hayır Samet yapacak, evet Samet', öğrenci: 'kur-tar-a-ma-dık-lar-ımız-dan-mısınız?' vb.), *söyletim* (tümcedeki belirtili nesneyi bir daha söyler misin?, öğrenci: 'Alican'ın kuşunu nerede görse tanırdı, Alican'ın kuşu' vb.), *kuralı basitleştirme* (yüklemi bulduktan sonra kim, ne sorusunu sor, tümcede bulduğun cevap öznedir vb.), *açıklığa kavuşturma talebi* (noktalı virgül ile iki nokta üst üste işaretlerinin nerelerde

kullanıldığını bilmiyor musun yoksa metin yazarken kullanmayı mı unuttun? vb.) türlerini kullanarak değerlendirme yapabilir.

Öğretmen *yanlışı belirtirken*; ('Eylülde' küçük yazılır, tarih olsaydı büyük yazardın vb.), *doğrudan yanlışı deme, tekrar çözdürme veya tekrar inceletme* (açık görüş birleşik mi yazılırmış sözlükten bir bak istersen vb.), *kuralı-ölçütü hatırlatma* (kurallı tümcede yüklem sondaydı İdris vb.), *tanımı hatırlatma* (adları nicelik olarak belirten sözcük grubu?, öğrenci: 'sayı sıfatı öğretmenim' vb.), *sözcüğü/ soruyu açıklama* ('salgın' fiilden isim yapan yapım ekine örnek ancak soruda metinde geçen isimden isim yapan sözcüklere örnek istiyor; arka-daş gibi vb.), *önceliği hatırlatma* (sen örnek verirken kökü incelemiyorsun, önce sözcüğün kökünü bulmalı sonra getirdiğin ekle yeni anlam ifade edip etmediğini kontrol etmelisin vb.), *kariştirilen şeyi tanımlama veya nerede olduğunu söyleme* (gereklik kipinde ikinci tekil şahıs söylemelisin, emir ise söyle; senin söylediğin 'söylesin' üçüncü tekil şahsın emir kipi vb.) türlerini kullanarak yönlendirmelerde bulunabilir.

Öğretmen yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim verirken; *okuyucunun anlamasını engelleyen önemli yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim* ('Mutlu insanın bir şeyi yapabilmesinde onu yeterince istemenin önemli olduğunu düşünüyordu' tümcede uygun yere noktalama işareti koymadığın için anlam karmaşası oluyor; 'Mutlu, insanın bir şeyi yapabilmesinde onu yeterince istemenin önemli olduğunu düşünüyordu vb.), *okuyucunun anlamasını engellemeyen daha az önemli yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim* ('kuru yemişi' tarttıktan sonra müşteriye uzattı' 'kuru yemişi' ayrı yazılır vb.), *sık tekrarlanan yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim* ('o gittiğinden beri bir çok olay olmuştu' 'birçok' sözcüğü birleşik yazılır değil mi, hepiniz genelde ayrı yazıyorsunuz, dikkat edelim vb.), *sık tekrarlanmayan yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim* ('Güney Doğu illerimiz...' güneydoğu birleşik yazılır vb.), *yalnızca bir öğrenci tarafından yapılan bireysel yanlışları düzeltici geribildirim* ('kırmızı biber' sözcüğünü ayrı yazmışsın birleşik yaz vb.) türlerinden faydalanabilir.

Öğretmen aynı zamanda *örtük düzeltme* (sözcüğü parmağıyla gösterme vb.), *doğrudan düzeltme* (hem mutluydu hemde hüznü' hem ... hem de vb.), *yeniden biçimlendirme* ('öyleyse izin almadan dışarı çıkabilirdi demek ki' öyleyse ve demek ki bağlaçları aynı anlamda, demek ki silmelisin vb.), *üst-dil geribildirim/ işaret, ipucu vb.* (hatta söylediklerini anlamıyor üstelik sürekli tekrar etmesini istiyordu vb.), *belirgin düzeltme* ('Veli Abi'den ne alacağını biliyor musun' soru işareti koy vb.), *düzeltilme*

sorusu ('bir yaz günü' örneğinin sayı sıfatı olduğundan emin misin? vb.), *ipucu verme* (vurgulayacağımız sözcüğü tümcede nereye koyarız?, öğrenci: 'yükleme yakın yere öğretmenim', öğretmen: 'güzel, bir örnek ver' vb.), *form odaklı düzeltici geribildirim* (birleşik fiiller değil türemiş fiiller bir veya daha fazla yapım eki alarak kurulur, birleşik fiiller ise iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşturulur vb.), *fark etmeyi kolaylaştıran düzeltici geribildirim* (kök yazdık iki nokta üst üste koyduk şimdi tanımını yapacağız vb.), *vurguyla yanlış dikkat çekme* ('birer gün arayla' birer sayıyla değil tabi ki yazıyla yazıyoruz vb.), *tüm yanlışları kodlama* (konu, düzen, aktarım, noktalama, bütünlük vb.), *defteri inceletme, başka kaynaklara yönlendirme* (kitap, defter vb.), *doğru cevabı seçme* (-lık ekinin -l ekinden farklı olarak kitaplık, gözlük gibi isimden isim türeten ek olduğunu söylüyorsun vb.) türlerini kullanabilir.

Öğretmen öğrenme güçlüklerinin giderilmesi için verilen düzeltici geribildirim ('her soru' belgisiz sıfatken 'hangi kitapları seversin?' soru sıfatıdır vb.), *metnin oluşturma süreci ile ilgili yazılı düzeltici geribildirim* (metnini yazarken satır sonuna sığmayan sözcükleri kısa çizgi ile ayırırken sözcüğün eklerine dikkat etmelisin vb.), *doğrulama, yorum yapma, ispatlamak için soru bırakılması* (tümceleri birbirine bağlayan bağlaçlardan önce noktalı virgül koydunuz değil mi, 'düşünüyordu; çünkü harekete geçme zamanı gelmişti' vb.), *bilgi sağlayıcı düzeltici geribildirim* (alıntı sözleri yazmadan ve tanım yapmadan önce iki nokta üst üste işareti koymalıyız vb.), *sözsüz göstergeler ile verilen düzeltici geribildirim/ simgeler* (→geçmişten günümüze kadar birçok teknolojik icat yapılmıştır, paragraf başı yap vb.), *biçimlendirici geribildirim* ('bütün Dünya buna inansa bir inansa' gezegen adları yan anlamlarıyla kullanıldığında küçük harfle yazılır vb.), *kitap/bilgisayar tarafından verilen yazılı düzeltici geribildirim* (Ali'nin babası: 'ödevinizi yaparsanız burada kalabilirsiniz dedi' tümcesinde alıntı büyük harfle mi yazılmış, küçük harfle mi metne bak bakayım vb.), *metin üzerine paraf, tik, yıldız vb. koyma* geribildirim türleriyle düzeltmelerde bulunabilir.

Öğretmen yanlış görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme bağlamında yanlış doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, yanlış tekrarlayarak vurgulama (sıfat- fiil eki diyorsun, emin misin? vb.), öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlışını fark etmesini umma (peki neden 'gösteriyordu' sözcüğü şimdiki zamanda kullanılmış? vb.) geribildirim türlerine yer verebilir.

Öğretmen *metin odaklı değerlendirilmede yazılı düzeltme geribildirim* verirken; *girişim yok, tam doğru* (evet, ‘beyaz papatya’ niteleme sıfatı vb.), *yarım doğru* (tümcelerin çözümlenmesi doğru fakat yazın hiç okunmuyor vb.), *yanlış* (Yani ‘Zeytin koşuyor ben koşuyordum’ tümcesi ilahi bakış açısıyla mı anlatılmış! vb.) türlerine yer verebilir.

Öğretmen aynı zamanda *dilbilgisel kullanımdaki yanlış söyleyerek düzeltici geribildirim verme* (*Orta Çağ’ın’ şeklinde akım, çağ dönem adları ayrı yazılır vb.*), *doğrudan cevabı söyleme* (görseydim- istek kipi vb.), *doğru cevabı tekrarlatma/yorma* (‘Özlemler gelirken yemeklik asarak almışlardı’ tümcesinde ‘gelirken’ sözcüğü hangi fiilimsi grubuna giriyormuş ve tümcede başka aynı gruptan örnek sözcük var mı? öğrenci: ‘gelirken zar-fiil öğretmenim, asarak sözcüğünü de söyleyebiliriz’ vb.), *kitaptan okutma* (-edurmak, -ekalmak, -egelmek hangi birleşik grubuna giren eklerdi, kitaptan bir daha inceler misin, sonra da örneğini düzelt vb.), *defteri inceletme* (bu ekle ilgili biz ne yazmıştık vb.), *doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme, bilen öğrenciye söz verme, savı uygulamaya koyup doğru olmadığını gösterme* (çak- mak fiilken artık anlam olarak ad belirtiyor; çak-mak-mak oluyor mu, olmuyor, o zaman fiilden fiil yapım eki değil fiilden isim yapım eki almış diyoruz vb.), *karşıt örnek verme* (olumlu tümce için: ‘Ali onları sergiyi gezdirmek için karşıladı’ örneğini verdin, olumsuz tümcede ise: ‘Ali onları sergiyi gezdirmek için karşılamadı.’ olur değil mi? vb.), *diğer yöntemle yönlendirme* (metin çalışmalarıyla yazını güzelleştiremiyorsan harf harf çalışmayı deneyebilirsin vb.), *basit ölçüte dönme* (anlamca olumsuz tümce yaparken sadece ‘ne... ne de...’ bağlacını kullanabilirsin, ne çalışıyordu ne de yazıyordu; yani hem çalışmıyor hem de yazmıyor anlamında ikisi de olumsuz anladın mı? vb.) türlerini ele alabilir.

Öğretmen *ilişkilendirme* bağlamında geribildirim verirken; (geçen haftaki konumuzda özel adları ve yazılış şekillerini incelemiştik, ama neden burada Fatma Teyze’nin T’sini küçük yazdın Ömer? vb.), *örüntü oluşturma* (metni tamamlamışsın fakat giriş ve gelişme bölümlerinde özne- yüklem uyumsuzluğu çok fazla, ‘arkadaşlar dışarda top oynuyorlar, ben ve o çukuru geçemedi.’ altını çizdiğim özne ve yüklemeleri yeniden düzenlemelisin vb.), *konular arası ilişkilendirme* (belgisiz zamiri ad olmadan kullanmalısın; belgisiz sıfatta ise mutlaka ad olmalı ‘Eren gelse de birkaçını taşısa’ tümcenin belgisiz sıfata örnek verebilmen için ‘Eren gelse de birkaç kitabı taşısa’ olarak değiştirebilirsin vb.), *günlük hayatla ilişkilendirme/ somutlaştırma* (sen söylerken

pembe renki severim diye mi söylersin yoksa pembe rengi severim mi dersin? vb.), *sanal ilişkilendirmeler yapma* (dünkü Meral'in yazmaya çalıştığı mesajı tahtaya yazacağım; 'Slm öğrtmenm nsls?, ödvi untttum da neydi? Kib, öpt, aeo, byss' siz ne anladınız? vb.) geribildirim türleriyle değerlendirme yapabilir.

2.4.7.3.Dil Bilgisi Etkinlikleri ve Ürün Odaklı Beden Dili ile Verilen Geribildirim Türleri (DBBDG)

Öğretmen dil bilgisi etkinliklerinde veya ürüne yönelik öğrenciye beden dili ile geribildirim verirken; *ödüllendirme* (alkış, tahtaya çıkarma, ek puan verme vb.), *onaylama, öğrencilerin etkili dil kullanımı davranışlarını ve doğru kullanımları el-kol hareketleri, jest ve mimiklerle destekleme* (gülümseme, başını sallama, öğrenciye yaklaşma vb.), *cezalandırma* (fiziksel ceza verme; tek ayak üstünde durma, tahtayı temizleme vb., *yanlış görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme, yanlış tamamen görmezden gelme, yanlış dil kullanımları karşısında kaş çatma gibi davranışlarda bulunma, yanlış dil kullanımları karşısında başını sağa sola sallama gibi davranışlarda bulunma, yanlış cevaplar karşısında sessiz kalıp öğrencilerden uzaklaşma, korkutma;* (not, aile, müdür vb.), *onaylamama/beğenmeme;* (parmak sallama, uyarı amaçlı tahtaya vurma vb.) geribildirim türlerinden yararlanabilir.

Öğretmen aynı zamanda; *motivasyonel geribildirim* (baş hareketleri, gülümseme vb.), *belirsiz/gelişigüzel geribildirim, örtülü geribildirim, sözsüz göstergeler ile verilen geribildirim, fiziksel temasta bulunma* (başını okşama, omzuna dokunma vb.), *eksikleri gösterme, müdahaleci geribildirim, serbest bırakıcı geribildirim, gerektiğinde dil bilgisi kullanım şekillerini görsel ve işitsel araçlar yardımıyla sunma* geribildirim türlerini kullanabilir.

Öğretim sürecinde *niteliksel özellikler bağlamında geribildirimde ise doğrudan geribildirim ve dolaylı geribildirim* (altını çizme, kodlama, yuvarlak içine alma, sayfanın sol kenar kısmında yanlış sayısının belirtme vb.) türlerine ve *değer ifade eden belirtkelerle geribildirim verme, düzeltme işaretlerinden yararlanarak geribildirim verme* türlerini kullanarak değerlendirme yapabilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, araştırmanın yapıldığı çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, literatürde yer alan geribildirim türlerini dört temel dil becerisi ve dil bilgisi öğrenme alanı bakımından sınıflandırmak ve Türkçe eğitiminde öğretmenlerinin geribildirme yaklaşımlarını inceleyerek, belirtilen alanlara ilişkin geribildirim kullanım durumlarını ortaya koymaktır. Araştırmada aynı zamanda geribildirim türlerinin Türkçe dersi etkinliklerinde hangi dil beceri alanında ne tür, nasıl ve ne zaman geribildirimde bulunmanın uygun olduğu ile ilgili öneride bulunulması amaçlanmıştır. Bu amaç araştırma yöntemi çerçevesinde durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. “Diğer araştırma türlerinden ayrılan yönlerinden yola çıkarak, durum çalışmasının ‘nasıl’ ve ‘niçin’ sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinliğine incelemesine olanak veren araştırma yöntemi olduğunu söylemek mümkündür” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 313). Durum çalışmasında araştırmacı veri toplama sürecinde doyum noktasına ulaştığını tespit ettiğinde ve bu aşamadan sonraki veriler belirlenen ölçütlerde kendini tekrarlamaya başladığında veri toplamayı durdurabilir. “Bilimsel bilgi çoğu zaman tek bir deneyin sonuçlarından ziyade, farklı koşullarda tekrar edilmiş ve birbirini teyit eden bir dizi deney sonucuna dayanır. Durum çalışmalarının genellenebilirliğine ilişkin sorun da dikkatli desenlenmiş çoklu durum çalışmalarlarıyla aşılabılır. Deneysel çalışmalarda olduğu gibi, durum çalışmasının sonuçları belirli bir evrene değil, ancak kurumsal önermelere genellenebilir. Bu anlamda, deneysel çalışmalar gibi durum çalışmalarında da temsili bir örneklem yoktur. Burada araştırmacının amacı, bir evrene istatistiksel genellemeler yapmak yerine ‘analitik genellemeler’ yapmak, yani ‘kuram oluşturmak’ ve ‘kuramsal önermelerde’ bulunmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 316). Durum

çalışmasının çok farklı biçimleri vardır. Bu araştırmada durum çalışması, çoklu durum çalışması olarak belirlenmiştir. “Durum çalışmalarında genellikle birden fazla veri toplama yöntemi işe koşulur; bu yolla zengin ve birbirini teyit edebilecek veri çeşitliliğine ulaşılmaya çalışılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 83).

Bu araştırmada verilerin toplanmasında görüşme, gözlem ve doküman analizinden yararlanılacağı için çeşitleme (triangulation) kullanılmıştır. “Çeşitleme, farklı veri kaynakları ve analiz yöntemleri kullanarak araştırma sonuçlarının inandırıcılığını arttırmaya yönelik çabaların bütünüdür. Nitel araştırmada geçerliğin ve güvenilirliğin sağlanmasında kullanılan önemli stratejilerden biri, ‘çeşitleme’dir” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 102). Çeşitleme; veri kaynağı, örneklem, analiz biçimi ve yöntem bakımından farklılık gösterebilir. “Farklı yöntemlerle (görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi) elde edilen verilen birbirlerini teyit amacıyla kullanılması, ulaşılan sonuçların geçerliğini ve güvenilirliğini artırır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 301).

“Nitел araştırma bir sosyal olayı doğal ortamı ve doğal oluşumu içinde tespit eder. Veriler, gözlem, mülakat ve anket yoluyla toplanır. Bir durumu ilişki bağlantıları içinde anlamaya çalışır. Bir olayı etkileyen değişkenleri kendisi ortaya çıkarır. Analitik ya da yorumlayıcı prosedürler; bulgulara ya da teorilere ulaşmak için kullanılır. Bu prosedürler verilerin kavramsallaştırılmasını da içerir” (Arıkan, 2013: 6).

“Nitел araştırmalarda veri toplama araçları oldukça çeşitlidir. Araştırmacının gözlemci olarak kendi günlüklerinden, kişilerle yüz yüze görüşmelere, odak gruplardan görsel malzemelere, belgelerden objelere, yazılı belgelerden arşivelere geniş bir yelpaze veri toplamak için kullanılır. Bu veri toplama araçlarından olan araştırma katılımcılarının çeşitliliği, nitel araştırma bulgularını çeşitlendirmek açısından son derece önemlidir. Bu araştırma bulgularını ve çıkarılan sonuçları zenginleştirecek ve araştırılan konunun daha kapsamlı anlaşılmasına yardımcı olacaktır” (Seggie ve Bayyurt, 2015: 16). Araştırma sonuçları; okulda, sınıf ortamında öğretmenin ders akış sürecinin gözlemlenmesiyle elde edilen veriler ile öğretmenlerle kararlaştırılan uygun tarihlerde yapılan görüşme verilerine dayanmaktadır. Aynı zamanda öğrenci yazı çalışmaları, defter-kitap kontrol listeleri, sınıf içi etkinlik kayıtları, görev ve etkinlik kağıtları, yazılı sınav kağıtları ile yazılı anlatım doküman incelemelerinden yararlanılmıştır.

“Gözlem, araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin insan, toplum ya da doğa gibi belli hedeflere odaklanılarak çıplak gözle ya da bir araç kullanılarak izlenmesi suretiyle toplanması sürecini tanımlar. (...) Yapılandırılmamış gözlem, gözlem öncesi yapılandırılmamış ve gözlemciye bilgi toplamada ve kayıt etmede özgürlük sağlayan bir tür gözlem yöntemidir. Bunlar not alma, günlük tutma ve genellikle bilgi sunandan bilgi toplama şeklinde dir. Bu tür bilgi göreceli olarak yapılandırılmış ve karmaşıktır. Gözlemcinin bilgileri sentezleme, soyutlama ve organize etme görevlerini yapması gerekir” (Büyüköztürk, 2012: 140- 141). Araştırmada gözlem sürecine yönelik veriler, öğretim sürecinde öğretmen davranış, söz ve tutumlarının amaç doğrultusunda gözlenmesiyle elde edilmiştir. Aynı zamanda öğretmen- öğrenci arasındaki diyalogdan doğan geribildirimleri gözden kaçırmamak ve geçerli, güvenli kodlama yapılabilmesi için gözlem ve görüşme süreçlerinde öğretmenlerden izin alınması koşuluyla ses kayıt cihazı kullanılmış ve amaç dahilinde incelenmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış gözlem formu ile elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir.

Bu araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gözlem ile birlikte görüşme ve doküman inceleme yöntemleri de kullanılmıştır. “Görüşme, kişilerden belli bir konuda duygu ve düşüncelerini alma etkinliği olarak tanımlanabilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ise araştırmacı tarafından hazırlanan sorular üzerinde sorgulayan ve yanıtlayan düzeltme veya eklemelerde bulunabilir” (Sönmez ve Alacapınar, 2015: 24). Görüşme açık uçlu ve keşif odaklı bir yöntemdir. Görüşme sürecinde kaynağın kalitesi, görüşmenin kayıt altına alınarak tekrar incelenebilmesi ve çözümlenmede söylenenler kadar altında yatan anlamlara da dikkat edilmesi önemli aşamaları oluşturmaktadır (Baş ve Akturan, 2017). Gözlem sonrasında öğretmenle görüşme katılımcıya daha net, kesin sonuçlar sunar. “Gözlem sonrası görüşme öğretmene, denetmenin (ya da bir öğretmen meslektaşının) yardımıyla, uygulamaları hakkında konuşma uygulamalarını araştırma ve uygulamaları üzerinde derinlemesine düşünme fırsatları sunmaktadır” (Zepeda, 2016: 180). “Görüşme yapılandırılmış veya yarı yapılandırılmış biçimde olabilir” (Gömlüksiz ve Erkan, 2010: 168).

Araştırmada görüşme yöntemiyle elde edilen veriler betimsel ve içerik analiziyle; gözlem yöntemiyle elde edilen veriler ise betimsel analiz kullanılarak incelenmiştir. “Nitel içerik analizinde sadece yazılı metinler değil, sözel, görsel ve yazılı verilerin tamamı içerik analizi ile incelenebilir. Bu veriler gazete, kitap, internet gibi

başka kaynaklardan elde edilebileceği gibi görüşmeler ve açık uçlu anketler ile araştırmacı tarafından elde edilmiş olabilir. Nitel verilerden sistematik olarak tasvir oluşturulur. Tasvirde anlam oluşturulurken içinde bulunulan bağlam dikkate alınır” (Özden ve Durdu, 2016: 128). “Yapılan analizin derinliğine göre alt kategorilerin, kategorilerin ve üst kategorilerin hiyerarşik bir şekilde bir araya getirilip tanımlandığı listeye kodlama şeması adı verilir. Kodlama şemasının oluşturulması ile veriye bu şema penceresinden bakılır. Belirli bir pencereden veriye bakmak veride indirgeme yapıldığı anlamına gelir” (Seggie ve Bayyurt, 2015: 125). Araştırmada gözlem ve görüşme sürecinde elde edilen ses kayıtları araştırma amacı gözetilmeksizin ve ayırım yapılmaksızın diyalog haline getirilmiştir. Elde edilen metinlerin ayrıntılı incelenmesiyle araştırma amacı dahilinde olan diyaloglar üzerinden kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan ilk soruda içerik analizi diğer üç soruda ise betimsel analiz kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış gözlem formu ile elde edilen veriler ise betimsel analiz ile çözümlenmiştir.

Doküman analizi, nitel araştırmalarda görüşme ve gözlem ile birlikte araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla problemle ilgili elde edilen yazılı veya görsel materyallerin incelenmesidir. “Araştırma problemine ilişkin olarak yazılı ve görsel dokümanların incelenmesi daha zengin ve kapsamlı bir çıkarım sağlanması açısından oldukça önemlidir. Çünkü olguya ilişkin çok çeşitli kaynaklardan bilgi toplanması farklı bakış açıları ve farklı yaklaşımların da incelenmesi ve sentezlenmesine imkân sağlayacak bu da araştırmanın geçerliliğini artıracaktır” (Baş ve Akturan, 2016:140). Öğretmenlerden elde edilen öğrenci yazılı anlatım dokümanları, görev kağıtları, sınav kağıtları, defter- kitap kontrol listeleri ve görev kontrol listelerinden oluşan 1922 doküman araştırma amacı doğrultusunda incelenmiştir (EK-5).

3.2 Araştırmanın Yapıldığı Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017- 2018 öğretim yılında Niğde ilinde görev yapan 31 Türkçe öğretmeni oluşturmuştur. Öğretmenlere ait özelliklerin belirlenmesinde araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır (Ek-1).

Araştırmada nitel veri elde etmek için amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örneklemenin aşırı ve aykırı durum örnekleme, maksimum çeşitlilik

örnekleme, benzeşik örnekleme, tipik durum örnekleme, ölçüt örnekleme, kritik durum örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örnekleme gibi çeşitleri vardır. Amaçlı örnekleme konuyla ilgili zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada veriler nitel araştırma yöntemlerinden görüşme, gözlem ve doküman analiziyle çeşitlemeye uygun olarak toplanmıştır. Araştırmacı toplam 31 Türkçe öğretmeni ile 30(+) dakika görüşme yapmış ve 31 Türkçe öğretmenin ders sürecinde gözlem kayıtlarını oluşturmuştur. “Gözlem doğrudan çıplak gözle yapılabileceği gibi davranışlardan hareketle oluşturulan bir gözlem formu kullanılarak da yapılabilir” (Gömleksiz ve Erkan, 2010: 166). Türkçe öğretmenleri ile görüşme sırasında ve ders gözlem sırasında Türkçe öğretmenlerinin iznine bağlı olarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıt cihazı ile kaydedilen veriler daha sonra doküman haline getirilmiş, diyaloglar şeklinde Word dosyasına aktarılan veriler içerik ve betimsel analiz yöntemleri kullanılarak kodlaması gerçekleştirilmiştir (Ek-3).

Tablo 2. Çalışma Grubundaki Katılımcılarla İlgili Kişisel Bilgiler

Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı		
Türkçe Öğretmeni	n	%
Kadın	17	54.84
Erkek	14	45.13
Toplam	31	100.00
Mesleki Kıdem		
	n	%
1-5 yıl	4	12.9
6-10 yıl	3	9.68
11-15 yıl	6	19.36
16-20 yıl	14	45.13
21 yıl ve üzeri	4	12.9
Toplam	31	100.00
Eğitim Durumu		
	n	%
Ön lisans	-	-
Lisans	29	93.55
Yüksek lisans	2	6.45
Doktora	-	-
Toplam	31	100.00
Görev Yaptığı Okul Türü		
	n	%
Merkezi okul	23	74.2
Köy okulu	2	6.45
İmam hatip ortaokulu	2	6.45
Özel okul	4	12.9
Toplam	31	100.00
Sınıf Düzeyi¹		
	n	%
5. sınıf	12	19.05
6. sınıf	10	15.87
7. sınıf	18	28.58
8. sınıf	23	36.5
Sınıf Mevcudu		
	n	%
20 ve altı	22	34.92
21 ve üstü	41	65.08
Mezun Olunan Bölüm Türü		
	n	%
Türkçe öğretmenliği	23	74.2
Diğer	8	25.8
Toplam	31	100.00
Mezun Olunan Okul Türü		
	n	%
Eğitim enstitüsü	3	9.68
Açık öğretim	3	9.68
Eğitim fakültesi	17	54.84
Diğer	8	25.8
Toplam	31	100.00
Toplam	31	100.00

Tablo 2’de görüldüğü üzere çalışma grubuna 17’si kadın, 14’ü erkek olmak üzere toplam 31 Türkçe öğretmeni katılmıştır. Çalışma grubundaki öğretmenlerin 3’ü 6-10 yıl; 6’sı 11-15 yıl; 4’ü 21 yıl ve üzeri; 14’ü 16- 21 yıl; 4’ü 1-5 yıl kıdem aralığındadır. 23 öğretmen Türkçe Öğretmenliği bölümü mezunuyken 8 öğretmen diğer bölümlerden (ziraat mühendisliği, Türk Dili ve Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı vb.) mezun olmuşlardır. Mezun olunan okul türü incelendiğinde 3 öğretmenin Eğitim

¹ Öğretmenler birden fazla sınıf düzeyinde derse girmektedir.

Enstitülerinden, 3 öğretmenin Açık öğretimden, 17 öğretmenin Eğitim Fakültelerinden, 8 öğretmenin diğer fakültelerden mezun oldukları gözlenmiştir. Öğretmenlerin eğitim durumu incelendiğinde 29 öğretmenin lisans mezunu 2 öğretmenin ise yüksek lisansa devam ettikleri belirtilmiştir. Çalışma grubundaki Türkçe öğretmenlerinden 23'ü merkezi okulda, 2'si köy okulunda, 2'si imam hatip ortaokulunda ve 4'ü özel okulda görev yapmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde veri toplama araçları ve veri toplama süreci ile ilgili bilgi verilmiştir.

3.3.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formunun Geliştirilmesi ve Uygulanması

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır (Ek-4). Gözlem, literatür taraması ve doküman analizi sonucu elde edilen verilere ek olarak konuyla ilgili daha derinlemesine bilgi sahibi olmak amacıyla Türkçe öğretmenleriyle geribildirim kullanım tercihlerine yönelik birebir görüşme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler not alma yoluyla ve görüşme öncesinde izin alınmasına bağlı olarak ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Kayıt altına alınan veriler daha sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmada incelenen veriler dört sorulu yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan ilk soruda içerik analizi; son üç soruda ise betimsel analizi tekniğiyle çözümlenmiştir.

İzleklerin belirlenmesinde geribildirim alt kategorilerini oluşturan tür sınıflandırmasından ve kodlardan yararlanılmıştır. “İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturma sürecinde çalışmaya dahil edilmeyen iki Türkçe öğretmeni ile 30 dakika görüşmüş ve alınan notlar içerik ve betimsel analiz yöntemleriyle kodlanmıştır. Ön görüşme sonucu elde edilen önerilerden hareketle yarı yapılandırılmış görüşme formu üç uzmandan görüş alınarak son haline getirilmiştir.

Görüşmeler sırasında Türkçe öğretmenlerinden elde edilen veriler dikkatli bir şekilde dinlenerek amaç dahilinde olan söylemler yazılı metne aktarılmıştır. Görüşme

sırasında alınan notların detaylı incelenmesiyle içerik ve betimsel analizi doğrultusunda kodlar çıkarılmıştır. Bu aşamada anlam bakımından benzer bulunan söylemler tekrara düşmemek amacıyla aynı kategori altında birleştirilmiştir.

3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formunun Geliştirilmesi ve Uygulanması

Araştırmada Türkçe öğretmenlerinin öğretim sürecinde dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına ilişkin geribildirim kullanımını incelemek için yarı yapılandırılmış gözlem formundan yararlanılmıştır (Ek-2). Araştırmada Türkçe öğretmenleri uygun tarih kararlaştırılmış ve öğretmenler öğretim sürecinde gözlenmiştir. Gözlem sırasında öğretmen- öğrenci etkileşimi not edilmiş ve gözlem sonrasında veriler araştırmanın amacı dâhilinde bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Gözlem sonrası elde edilen belgelerde diyaloglar ve süreçteki söylemler geribildirim türleri bakımından betimsel analiz ile kodlanmıştır.

Araştırmada kullanılacak gözlem formunu oluşturma sürecinde iki sınıfta birer Türkçe ders saati ön gözlem yapılmıştır. Ön gözlemler sonucu tutulan notlar dikkate alınarak kullanılan geribildirimler betimsel analizi yöntemiyle kodlanmıştır. Çözümleme sürecinde geribildirim alt ulamlarını oluşturan tür sınıflandırmasından ve kodlardan yararlanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmada kullanılacak gözlem formu dört uzmandan görüş alınarak son haline getirilmiştir.

3.3.3. Dokümanların Toplanması ve Seçimi

Öğretmen, öğrenci yazılı anlatım dokümanlarını, görev kâğıtlarını ve sınav kâğıtlarını değerlendirirken çeşitli ölçme ve değerlendirme yöntemlerine yer verebilir. Öğretmenin öğrenci performansını sadece not ile değerlendirmesi veya çoklu değerlendirme biçimlerinden yararlanmaması, öğrencinin performansındaki eksik bölümleri farkederek yeniden düzenleme, aynı yanlışları tekrarlamama konularında sorun yaşamasına neden olabilir (Brookhart, 2008). Bu nedenle yazılı ürünü değerlendirirken yanlışın üzerini çizme, işaretleme vb. şeklinde yapılan bir göstergenin geribildirim öğrenci tarafından anlaşılmasında yeterli olmayacağı göz önünde bulundurulmalıdır. “Öğrencilerin yazdıkları yazıların mutlaka değerlendirilmesi, başarılı yönlerinin takdir edilip hatalı yönlerinin düzeltilmesi öğrenciyi yazmaya isteklendirecektir. Dönüt ve düzeltme etkinliklerinin özellikle yazılı anlatım çalışmalarında etkisi büyüktür. Öğrencileri yaptıkları hataları bu şekilde görerek tekrarına engel olacak, olumlu bulunan niteliklerini de görmesiyle daha üst düzey bir anlatım becerisine sahip olabilecektir” (Göçer, 2011: 86). Öğrencilerin yazılı

anlatımlarına verilen geribildirim, açıklayıcı, betimleyici, teşvik edici ve düzenleme aşamasında öğrenciye yol gösterici nitelikte olmalıdır. Ayrıca yazılı geribildirimde biçime olduğu kadar içeriğe de önem verilmeli; yazım ve noktalama, dilbilgisel yanlışlar, sayfa düzeni gibi metnin dış yapısına yönelik kullanılabilir geribildirimler nedeniyle anlam bütünlüğüne ilişkin metnin iç yapısına yönelik verilen geribildirimler geri planda kalmamalıdır. Yazılı geribildirim öğrenci yazma becerisine verilebileceği gibi dinleme, okuma, konuşma becerilerine yönelik de verilebilir. Örneğin; dinleme becerisine yönelik, öğretmen gözlem formları, dinleme becerisi ders etkinlik değerlendirmeleri, ders sonu verilen kazanım değerlendirme rubriği vb. ölçütlerle öğrenciler haftalık veya günlük olarak dinleme beceri gelişim düzeyi ile ilgili yazılı olarak bilgilendirilebilir. Öğretim sürecinde oluşturulan öğrenci beceri gelişim dosyalarında, becerilere özgü öğrenci öz değerlendirmeleri ile öğretmen geribildirim değerlendirmelerine yer verilmeli, veli bu dosyalar doğrultusunda bilgilendirilmelidir.

Bu araştırmada Türkçe öğretmenlerinin geribildirim kullanma durumlarını inceleme amacıyla öğretmenlerde bulunan dokümanlardan yararlanılmıştır. **Öğretmenlerden elde edilen dokümanlar yazı çalışmaları, etkinlik kâğıtları, yazılı sınav kâğıtları, görev kontrol listesi, kitap okuma listesi, yazılı anlatım dokümanları ve defter-kitap kontrol listesi olmak üzere toplam 1922 dokümandan oluşmaktadır** (Doküman çeşitleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz Tablo 9). Dokümanlar öğretmen aracılığıyla öğrencilerin yazılı anlatım defterleri ve yazma dosyaları ile gözlem sırasında ders sürecinde toplanan verilerden oluşmaktadır. Öğretmen ve öğrenci dosyalarından, yazma defterlerinden elde edilen dokümanların araştırma amacını karşılayarak işlevsel bulunanları dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanı bağlamında oluşturulan geribildirim tür sınıflandırmasından yararlanılarak incelenmiştir (Öğretmenler tarafından dokümanlara verilen geribildirim türleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz Tablo 10, EK-5).

3.4. Verilerin Analizi

2017-2018 öğretim süreci boyunca Türkçe öğretmenleri ile yürütülen araştırmada veriler görüşme ve gözlem formları kullanılarak not alma ve izne bağlı olarak ses kayıtları ile elde edilmiştir. Veriler nitel araştırma yaklaşımı kapsamında betimsel ve içerik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya

getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259). Dolayısıyla araştırmada öğretmenlerin öğretim sürecinde kullandıkları geribildirimler, gözlem tekniği ile geribildirim kullanımına yönelik görüşleri ise görüşme tekniğiyle belirlenmiştir. Görüşme sürecinde elde edilen veriler içerik ve betimsel analiz yöntemi; gözlem sürecinde elde edilen verilerde ise betimsel analiz yöntemi kullanılarak kodlaması yapılmıştır (EK-3). Öğretmenlerden elde edilen dokümanlar, doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen kodlamalara literatürde yer alan geribildirim türleri eklenerek dil beceri alanlarına ve dil bilgisine yönelik geribildirim türleri sınıflandırılmıştır.

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve yarı yapılandırılmış gözlem formu kullanılmıştır. Çalışma sürecine katılan öğretmen bilgilerinde ‘*Kişisel Bilgi Formu*’ kullanılmıştır (Ek-1). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda araştırmacı Türkçe öğretmenlerine görüşme sürecinde yöneltilen soruların anlaşılmadığı veya öğretmen cevaplarının yeterli görülmediği durumda açıklamayı devam ettirme veya konudan ayrılmayı toparlama amacıyla yönlendirmelerde bulunabilir.

3.4.1. Görüşme Verilerinin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda öğretmenlere ‘*öğretim sürecinde geribildirim kullanımı ile ilgili düşünceleri ve süreçte kullandıkları geribildirim türlerine ilişkin farkındalık durumlarını*’ belirlemeye yönelik dört soru yöneltilmiştir. Görüşme formunda yer alan ilk soruda elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılırken; diğer sorulardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. “Betimsel analizde elde edilen veriler önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. İçerik analizinde ise toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşılmaya çalışılır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve birbirine benzeyen veriler belli kavramlar ve izlekler çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanır” (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.256-259).

Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu ve gözlem formuna ek olarak çözümlenmenin daha objektif olması amacıyla öğretmenlerin onayı dahilinde görüşme süresi boyunca ve ders gözlem sürecinde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Yarı

yapılandırılmış görüşme formunun oluşturulmasında ilgili literatür taranarak alanyazında eksik noktalar belirlenmiş ve araştırmanın amacı doğrultusunda sorular uzman görüşü alınarak geliştirilmiştir. Gözlem formunda yer alan geribildirim türleriyle ilgili alt kategorilerin belirlenmesinde dil öğreniminin temel yapı bileşenlerini oluşturan dil beceri alanları ve dil bilgisi etkili olmuştur. Aynı zamanda alanyazında yer alan geribildirimle ilgili çalışmalardan, kaynaklardan elde edilen geribildirim türlerinin birleştirilmesiyle birlikte bu türlerin, Türkçe dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanında da uygulanabilmesi açısından oluşturulan geribildirim tür sınıflandırmasından da yararlanılmıştır.

Öğretmenlerle uygun saat kararlaştırılarak 30 dakika görüşme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda geribildirim türlerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinde yer alan ifadeler araştırmacının konuya müdahalede bulunmadan elde edilmiştir. Araştırmacı sadece konuya yeterince açıklık getirilmediği durumlarda veya anlaşılmayan sorularda süreci devam ettiren söylemlere yer vermiştir. Görüşme sonucunda öğretmenlerin görüşlerinde geribildirim türlerinin önemiyle ilgili söylemlerin yoğunluğu dikkat çekerken süreçte kullanılabilir geribildirim türlerine ilişkin farkındalığın artırılması gerektiği tespit edilmiştir.

Analiz sürecinde şu işlem basamakları takip edilmiştir. Önce görüşme formu ile elde edilen veriler tasnif edilerek sorunun amacıyla ilgili olan görüşler tablolara işlenmiştir. Bu şekilde veriler her soru bağlamında ayrı ayrı ele alınmış ve görselleştirilerek incelenmiştir (Tablo 3-4-5 ve 6). Söylemlerin görünümüne bakılarak ulamlar ve alt ulamlar elde edilmiştir. Görüşme formu ile elde edilen verilerin analiz işlemlerinde aşağıdaki kodlama ve tanımlama tekniği tercih edilmiştir:

1. Size göre öğretim sürecinde geribildirim kullanmanın önemi nedir?
2. Ders etkinliklerinde dil becerilerine (yazma, konuşma, dinleme okuma) ilişkin ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik kullandığınız geribildirim türleri nelerdir?
3. Öğretim sürecinde dil beceri alanlarına yönelik hangi tür geribildirimlerin kullanılmasını önerirsiniz?
4. Öğretim sürecinde öğrenciye verdiğiniz geribildirimler çerçevesinde genellikle hangi tür ifadeleri ve nasıl bir beden dilini tercih edersiniz?

A₁: Araştırmacının sorusunu,

(A₁: Size göre öğretim sürecinde geribildirim kullanmanın önemi nedir?

A₂: Ders etkinliklerinde dil beceri alanlarına (yazma, konuşma, dinleme okuma) ilişkin ve dil bilgisi öğretim alanı yönünden kullandığınız geribildirim türleri nelerdir?

A₃: Öğretim sürecinde dil beceri alanlarına yönelik hangi tür geribildirimlerin kullanılmasını önerirsiniz?

A₄: Öğretim sürecinde öğrenciye verdiğiniz geribildirimler çerçevesinde genellikle hangi tür ifadeleri ve nasıl bir beden dilini tercih edersiniz?

KÖ₁, KÖ₂, KÖ₃...: Görüşüne başvurulmuş katılımcıları (Türkçe öğretmenlerini),

[¹], [²], [³]...: Katılımcıların (Türkçe öğretmenlerinin)

Öğretim süreci, aşamaları ve uygulamalar sırasında dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanında geribildirim kullanımına yönelik görüşlerini göstermektedir.

3.4.2. Gözlem Verilerinin Analizi

Gözlem formuna ilişkin veriler her öğretmenin ikişer saat ders sürecine katılım ile elde edilmiştir. Ders süreci öğretmen onayı alınarak izin verilen derslerde ses kayıt cihazı kullanılmış, böylece verilerin daha geçerli ve güvenilir analiz edilmesi sağlanmıştır. Gözlem formu ile elde edilen verilerin analizi işlemlerinde aşağıdaki kodlama ve tanımlama tekniği tercih edilmiştir:

D₁: Öğretmenin Dinleme Becerisine Verdiği Geribildirimler

K₁: Öğretmenin Konuşma Becerisine Verdiği Geribildirimler

O₁: Öğretmenin Okuma Becerisine Verdiği Geribildirimler

Y₁: Öğretmenin Yazma Becerisine Verdiği Geribildirimler

DB₁: Öğretmenin Dil Bilgisine Yönelik Verdiği Geribildirimler

KÖ₁, KÖ₂, KÖ₃...: Gözlem sürecinde Türkçe öğretmenlerinin konuşmalarını,

Ö₁, Ö₂, Ö₃...: Gözlem sürecinde öğrenci konuşmalarını göstermektedir.

Gözlem formu ve ses kayıt cihazı ile elde edilen öğretim sürecine ilişkin çalışmanın amacına yönelik veriler öğretmen-öğrenci diyalogu şeklinde belirlenen geribildirim ulamları çerçevesinde betimsel analizi tekniği ile kodlanarak görselleştirilmiştir (Tablo 7- 8). Kodlamada yararlanılan geribildirim tür sınıflandırması alanyazında yer alan geribildirimle ilgili çalışmalardan, kaynaklardan elde edilen geribildirim türlerinin birleştirilmesiyle birlikte bu türlerin, Türkçe dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanında da uygulanabilmesi için oluşturulmuştur (EK-3). Gözlem verilerinin analizinde geribildirim alt kategorilerini oluşturan tür sınıflandırmasından

ve kodlardan yararlanılmış; öğretmenlerin süreçte türleri kullanım sıklık durumları incelenmiştir.

Betimsel analiz yapılırken öncelikle elde edilen verilerin incelenmesiyle dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanıyla ilişkilendirilen ve literatürden derlenen korkutma, yanlış belirtme, ölçüte uygunluğu belirtme, yeniden biçimlendirme, öz değerlendirme, düzeltici geribildirim, dolaylı geribildirim... vb. geribildirim türleri baz alınarak kodlanmıştır. Daha sonra oluşturulan kodlar Türkçe eğitimi alanına uygunluğu açısından literatüre dayalı olarak tasnif edilen sözel, yazılı ve beden dili ile verilen geribildirim türleri bağlamında temalandırılmıştır.

3.4.3. Dokümanla Elde Edilen Verilerin Analizi

Öğretmenlerden elde edilen dokümanlar; yazı çalışmaları, yazılı sınav kağıtları, yazılı anlatım dokümanları, etkinlik kağıtları, görev kontrol listesi, kitap okuma listesi, defter-kitap kontrol listesi doküman analiz tekniğiyle incelenmiştir (Doküman çeşitleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz Tablo 9, Öğretmen ve öğrencilerden elde edilen dokümanlar öğretmenlerin öğrenci metinlerine verdiği geribildirim türleri ve düzeltmeler bakımından incelenmiştir. Bulgular arasında tutarlılık sağlanma ve geçerli, güvenilirliği artırma amacıyla doküman analizinde değerlendirmeler basit yüzde hesapları ile sayısallaştırılmıştır.

Öğretmen ve öğrencilerden elde edilen dokümanlar araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiş ve amacı karşılamayan dokümanlar çalışmaya dahil edilmemiştir (Ek 5). Dokümanlarda öğretmen geribildirim kullanımı, geribildirim tür sınıflandırması dikkate alınarak kodlamalarla incelenmiş ve kullanım sıklığı tespit edilmiştir (Öğretmenler tarafından dokümanlara verilen geribildirim türleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz Tablo 10).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde görüşme, gözlem ve dokümanlar ile elde edilen verilerden hareketle çalışmanın amacı doğrultusunda geliştirilmiş birinci temel “Öğretim sürecinde öğretmenlerin kullandıkları geribildirim türleri nelerdir?” sorusunun cevabına ilişkin bulgular ile ilgili bilgi verilmiştir.

4.1.Görüşme Formuyla Elde Edilen Bulgular

Tablo 3. Öğretmenlerin Geribildirim Önemi ile İlgili Görüşlerine İlişkin Bulgular

A₁: Size göre öğretim sürecinde geribildirim kullanmanın önemi nedir?

Görüşme Zamanı: 2017-2018 Eğitim- Öğretim Yılı	<i>Kodlayarak Temalandırma</i>	
Görüşme Süresi: Her bir katılımcı için 30 dakika	Kodlar	Temalar
<p>KÖ_{4,8,15,17,23,28}: Öğrencinin konuyu öğrenme düzeyini, etkinliklerde verdiği tepkiden anlarım. Geribildirim, derste öğrenciyle kurulan her türlü bilgi alışverişinden oluşur. Soruyu duymadıysa tekrarlarım. Tepkiye göre soruyu açıklarım veya konuyu geçirim. Bu yüzden öğretim sürecinde geribildirim çok önemlidir [¹].</p>	<p><i>Öğrenci tavrı</i></p> <p><i>Öğretmen- öğrenci iletişimi(alıcı-verici)</i></p> <p><i>Öğretmen rehberliği</i></p>	<p>Geribildirim işlevi</p>
<p>KÖ_{3,4,8,7,16,17,28,20,21,23,26,27,28,29}: Geribildirim öğretim sürecinde çok önemlidir. Öğrencinin sorduğu sorulara verdiği cevaplar, onların bu cevapları anlayıp anlamadıklarını geribildirimle kontrol ederim. Öğrenci dersi anladıysa etkinliklere katılır. Geribildirim öğrenciden alınan bilgidir. Öğrenmesi için örnekle tekrar açıklarım. Geribildirim öğretirken sürekli kullandığımız bir şeydir. Bu kaçınılmaz [²].</p>	<p><i>Soru-cevap tekniği</i></p> <p><i>Öğrenci- öğretmen etkileşimi</i></p>	<p>Geribildirim- öğretim yöntem seçimi</p>
<p>KÖ_{1,4,5,6,13,18,19,21,24,25,26,28,30,31}: Geribildirim derste çok önemlidir. Öğrencilerin konuyu öğrenip öğrenmediklerini gösterir. Öğrenci filimsileri gösteremiyorsa anlamamış demektir. Dersi etkinliklerdeki soruları cevaplandırarak işliyorum. Ders bu etkinliklerden oluşuyor. Geribildirim öğrencinin ne kadar öğrendiğini gösterir. Sınav sonuçları iyiye öğrenci başarılıdır. Ben geribildirimi yazılı sınav sonuçlarından alırım. Geribildirim bu yüzden çok önemlidir, çünkü öğrencinin derste verdiği cevaplardan, cevap veremese bile sınav sonuçlarından ne kadar anladığı ortaya çıkar [³].</p>	<p><i>Sınav sonucu</i></p> <p><i>Görev etkinlik ürünleri</i></p> <p><i>Öğrencinin enerjisi</i></p>	<p>Geribildirim- ölçme ve değerlendirme</p>

Tablo 3. Devamı.

(...) Geribildirim öğretimin temelidir. Öğrencinin sınav sonuçları en iyi geribildirim kaynağıdır. Öğrenci dönem sonunda yapılan sınavdan kaç alıyorsa dersi o kadar anlamıştır. Yazılı sınavlarından aldığı puan dersteki etkinliklere katılma oranını da gösterir. Yazılı sınav sonuçlarından aldığım geribildirim haricinde bir de sözlü notu var. Onu da öğrencinin derste etkinliklere katılıp katılmadığı, ödevlerini tam yapıp yapmadığı gibi kriterlere göre veriyorum. Sınav sonuçları hem onun geribildirim almasını hem de benim geribildirim almamı sağlar [3].

KÖ_{1,2,10,11,12,22}: Geribildirim öğretim sürecinin olmazsa olmazlarından. Yapılandırmacı yaklaşımda öğretim sürecinde öğrenci etkindir. Öğrencinin etkinliklere verdiği cevaplar onun öğrenme düzeyini gösterir. Bu nedenle öğrencinin derste anlatılanları uygularken alınan geribildirim en etkili ölçümü öğretmene sağlar. Öğretim programında öğrencilerin değerlendirilirken sözlü notunun sınıftaki uygulamalara aktif katılımının da göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir [4].

Geribildirim ve yapılandırmacı yaklaşım Geribildirim- öğretim programı

KÖ_{7,21,24,27,30}: Öğretim sürecinde geribildirim mutlaka kullanılıyor. Öğrenciden aldığım geribildirimler sonucunda derse devam ediyorum. Sınav sonuçlarından aldığım geribildirim ile öğretim sürecindeki etkinlik soru-cevaplarından aldığım geribildirim sonucunda bir karar veriyorum. Bu karar doğrultusunda öğretimde tekrarlar, örneklere yer veriyorum. Bu nedenle öğretim sürecinde alınan ve öğrenciye sağlanan geribildirim düzenli aralıklarla kontrol edilmelidir [5].

Geribildirim- öğretim süreç döngüsü Öğretim süreci- geribildirim etkileşimi

Tablo 3'te Türkçe öğretmenlerinin öğretim sürecinde geribildirim kullanmanın önemine ilişkin görüşleri incelendiğinde 'öğrenci tavrı, öğretmen öğrenci iletişimi (alıcı- verici), öğretmen rehberliği, soru- cevap tekniği, öğrenci- öğretmen etkileşimi, sınav sonucu, görev etkinlik ürünleri, öğrencinin enerjisi, geribildirim veyapılandırmacı yaklaşım, geribildirim ve öğretim süreç döngüsü' kodları ile 'geribildirim işlevi, geribildirim, öğretim yöntemi seçme, geribildirim- ölçme ve değerlendirme, geribildirim- öğretim programı, öğretim süreci- geribildirim etkileşimi' temalarına ulaşılmıştır. Tablodaki söylemlerden hareketle öğretmenlerin öğretim sürecinde geribildirim kullanımının önemine ilişkin görüş birliği içinde oldukları belirtilebilir. Her öğretmen geribildirim öğretimdaki işlevi bakımında farklı bir yönünü ortaya koymuştur. Bu durum Türkçe öğretmenlerinin öğretim sürecinin belli aşamalarında geribildirim kullanımında ortak bir izleneye sahip olmadıkları sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Öğretmenler öğretim sürecinin öğrencilerden alınan geribildirimlerle geliştiğini belirtmişlerdir. Öğretmen- öğrenci iletişimde girdi ve çıktının kontrol edilme aşamasında öğrenmenin gerçekleştiği ortaya koyulmuştur. Öğretmenlerin söylemlerinde öğretim sürecinde geribildirim daha çok ölçme ve değerlendirme yapma işlevine yönelik tercih edildiği belirtilmiştir.

Öğretimde süreç döngüsünün devamının sağlanması ve etkili öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrenci- öğretmen arasındaki sözel, yazılı ve sözsüz geribildirimler yapılandırılabilir. Öğretmenler sürece bağlı olarak gerçekleşen soru-cevap, olay ve durumlara bağlı olarak hangi söylemlere yer verilebileceğine anlık olarak karar verir. Ancak ders ve beceri alanları kapsamında vurgulanacak ana noktalar bağlamında kullanılabilir geribildirim türlerinde yetkin olmak, süreç yönetiminde ve süreci yönlendirmede öğretmenlere farkındalık kazandırabilir. Bu nedenle konuyla ilgili öğretim sürecinde ders akışını, düzeni, işlevselliği sağlamada yararlanılabilir geribildirim türlerine araştırmada yer verilmiştir. Öğretimi planlama ve eğitim durumu oluşturmada geribildirim öğretim sürecine katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Öğretim ne kadar planlı ilerlerse çıktıya o kadar kolay, zengin ve kaliteli ulaşılır. Bu nedenle öğretmen- öğrenci etkileşimine ilişkin dil öğrenme alanlarına özgü geribildirimlerle hareket etmek öğretmenin zamanı etkili kullanmasına ve başarıyı artırmasına yardımcı olabilir. Öğretim sürecinde farklı alanlara özgü bütüncül bir öğretim zenginliği sağlayan çoklu değerlendirmeye yer vermek, öğrencilerin ölçütsel olarak belirlenen, hedef odaklı beceri gelişim düzeylerini takip etmeyi kolaylaştırabilir.

Öğretmenlerin söylemlerinde yapılandırmacı yaklaşıma bağlı olarak öğrenci merkezli bir öğretimin benimsendiği, derste aktif olan öğrencileri yönlendirmede ise öğretmenin rehber olma görevinin vurgulandığı dikkat çekmiştir. Öğretim süreci öğrenci- öğretmen etkileşiminden oluşan döngüsel bir yapıya sahiptir.

Öğretim süreç döngüsünde öğrencilere rehber olan öğretmene, rehberlik görevi çerçevesinde yardımcı olabilecek temel unsur geribildirimlerdir. Ancak nitelikli bir ölçme ve değerlendirmenin yapılabildiği her öğrenme ortamında amaçlanan kazanıma ulaşılabilir. Bu nedenle öğretim süreci boyunca öğrenci tepkilerinin düzenli aralıklarla kontrol edilmesi ve kullanılan geribildirimleri öğretmen ve öğrencilerin doğru algılaması ve anlamlandırması gerekir. Ancak bu şekilde organize edilen bir öğretim süreci öğrenmede beceri gelişimini destekleyerek, kalıcı öğrenmeyi sağlayabilir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Öğretim Sürecinde Kullandıkları Geribildirim Türlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

<i>A₂: Ders etkinliklerinde dil beceri alanlarına (yazma, konuşma, dinleme okuma) ilişkin ve dil bilgisi öğretim alanı yönünden kullandığınız geribildirim türleri nelerdir?</i>		
Görüşme Zamanı: 2017-2018 Eğitim- Öğretim Yılı	<i>Kodlayarak Temalandırma</i>	
Görüşme Süresi: Her bir katılımcı için 30 dakika	<i>Kodlar</i>	<i>Temalar</i>
<p>KÖ_{3,7,11,16,19,26,30}: Soruları bilen öğrencilere ‘aferin’ diyerek geribildirim veririm. Bilemeyen öğrenci olursa bilen bir başka öğrenciye sorarım. Dil bilgisi etkinliklerinde yanlış yapan öğrencilere bir önceki derste yaptıklarımızı anlatırım, çok büyük bir yanlış değilse uyarımam, yazılıda yazım yanlış yapmışsa eğer üstünü çizerim. Noktalama işaretlerini kullanmamışsa derste sınıf içinde gezerken uyarıyorum. Konuşurken argo sözcükler kullanıyorsa, dersi dinlemiyorsa, arkadaşlarını çok fazla rahatsız ediyorsa kızarım. Sınıfta çok gürültü varsa bağırırım sadece. Onun dışında sesimi yükseltmem ama beni duyduklarından da emin olurum. Kompozisyon yazılarını sınıfta okutuyorum, düzeltmeleri gereken yerler diğer arkadaşı okurken farkediliyor. Yazılı sınavlarını dağıtıyorum, puanlamada bende hata yapmış olabilirim [¹].</p>	<p><i>Motive edici sözler</i> <i>Kuralı hatırlatma</i> <i>Gelişme Odaklı geribildirim</i> <i>Konu odaklı geribildirim</i></p>	<p>Konuşma becerisine yönelik sözel geribildirim</p>
	<p><i>Görmezden gelme</i> <i>Korkutma</i></p>	<p>Konuşma becerisine yönelik beden dili geribildirimi</p>
	<p><i>Düzeltilici geribildirim</i></p>	<p>Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim</p> <p>Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim</p>
	<p>KÖ_{1,2,4,10,13,16,17,22,24,31}: Sınıfta dinlemeyen öğrencileri ‘dinle oğlum, kızım’ diye uyarırım. Öğrenciler çok gürültü yapıyorlar. Gürültüyü azaltmak için tahtaya kalemle vuruyorum arada. Sorduğum sorulara yanıt veremiyorsa konuyu tekrar anlatırım. Ödevleri her sınıf düzeyinde ayrı kontrol ederek +, - listesi tutan sözcümüz var. Zaman olmadığı için ayrıca toplayıp okuma şansım olmuyor. Yazılıda bir soruyu metin yazacakları şekilde soruyorum. Böylece her öğrencinin yazısını okuyabiliyorum. Yazım hatalarını işaretlerim veya çizerim. Sayfa düzenine bakarım. Başlık, yazı düzenini kontrol ederim soru işareti, ünlem, güler yüz gibi işaretlemeler yaparım. Okurken çok geribildirim vermiyorum, arkadaşları okuyamadığı yerde yardımcı oluyor zaten [²].</p>	<p><i>Dolaylı geribildirim</i> <i>Tekrarlama</i></p>
<p>KÖ_{2,5,6,8,9,11,12,14,18,25,27,29,30}: Geribildirimi ders işlerken her aşamada kullanıyorum zaten. Ama bu becerilere ayrı ayrı geribildirim vermiyorum. Özellikle dil bilgisinde daha çok öğrenci örnek çözümlerinde yaptıkları yanlışlarda geribildirim veririm. Sınıf düzeyine göre de değişiyor bu durum. Sınavlarda öncelikle yazı güzelliğine, yazım yanlışlarına, kâğıt kullanımına dikkat ederim. Öğrenciler dersi dinlemediğinde uyarırım, eğer hala dinlemiyorlarsa eksi alacaklarını söylerim. Kitap okuma haftamızda kitabını unutanlar, ödev yapmayanlar, etkinliklere katılmayanları adlarını söyleyerek uyarırım. Bir sonraki hafta da aynı durumda olurlarsa, üst üste eksi almışlarsa özel olarak ailesiyle</p>	<p><i>Değerlendirmeci geribildirim</i> <i>Gelişigüzel geribildirim</i> <i>Göreve ilişkin geribildirim</i> <i>Dolaylı geribildirim</i></p>	<p>Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim</p> <p>Yazma becerisine yönelik beden dili geribildirim</p>
<p>KÖ_{2,5,6,8,9,11,12,14,18,25,27,29,30}: Geribildirimi ders işlerken her aşamada kullanıyorum zaten. Ama bu becerilere ayrı ayrı geribildirim vermiyorum. Özellikle dil bilgisinde daha çok öğrenci örnek çözümlerinde yaptıkları yanlışlarda geribildirim veririm. Sınıf düzeyine göre de değişiyor bu durum. Sınavlarda öncelikle yazı güzelliğine, yazım yanlışlarına, kâğıt kullanımına dikkat ederim. Öğrenciler dersi dinlemediğinde uyarırım, eğer hala dinlemiyorlarsa eksi alacaklarını söylerim. Kitap okuma haftamızda kitabını unutanlar, ödev yapmayanlar, etkinliklere katılmayanları adlarını söyleyerek uyarırım. Bir sonraki hafta da aynı durumda olurlarsa, üst üste eksi almışlarsa özel olarak ailesiyle</p>	<p><i>Gelişigüzel geribildirim</i> <i>Yanlış belirtme</i> <i>Korkutma</i> <i>Sınıfta adını söyleme</i> <i>Korkutma</i></p>	<p>Konuşma becerisine yönelik sözel geribildirim</p> <p>Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim</p> <p>Dinleme becerisine yönelik beden dili geribildirim</p> <p>Konuşma becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim</p>

Tablo 4. Devamı.

(...) görüşürüm. Derste konu anlatırken öğrencilerden geribildirim alıyorum. Bu geribildirimlerle dersi organize ediyorum. Derste yapılan konuşmaların hepsi birer geribildirim. Çünkü öğrencinin anlayıp anlamadığını gösteriyor. En fazla geribildirim dil bilgisinde veririm. Yazılarını incelerken doğrusunu yazdıklarım oluyor veya işaretliyorum onlar düzeltiyor. Etkinliklerde süre veriyorum onlar etkinliği yapıp kontrole getiriyorlar. Bu şekilde ya imzalarım ya da düzeltmesini söylerim [3].	<i>Pekiştirme amaçlı geribildirim</i> <i>Düzeltilici geribildirim</i>	Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim
KÖ _{17,27,31} : Dil bilgisi etkinliklerinde daha fazla geribildirim veririm. Bunun için verdiğim ödevleri sınıfta kontrol ederim, imzalarım, yapmayanların defterine not yazarım. Kuralı söylerim. Süre veririm düşünmesi için. Verdiğim ödevleri düzenli yapanları alkışlatıyorum. Ödül olarak +, - uygulamamız var. Dil bilgisi etkinliklerini çok iyi yapıyorsa sözlüsüne +5 puan veriyorum. Yazma çalışmalarını ayrı ayrı düzenli kontrol edemiyorum. Zaman olmuyor, çok fazla öğrencim var. Bu yüzden yazılı sınavlarında daha çok not ile değerlendiririm. Bir puanlama çizelgem var başlık, giriş, gelişme, sonuç, yazı güzelliği, sayfa düzenine ayrı ayrı olarak buna göre puan veriyorum [4].	<i>Kuralı hatırlatma</i> <i>Göreve ilişkin geribildirim</i> <i>Ödüllendirme Dolaylı geribildirim</i> <i>Not ile değerlendirme</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim Dil bilgisine yönelik yazılı geribildirim Dil bilgisine yönelik beden dili geribildirimi Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim

Tablo 4'te Türkçe öğretmenlerinin öğretim sürecinde dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik kullandıkları geribildirim türleri incelendiğinde '*motive edici geribildirim, kuralı hatırlatma, yanlış görmezden gelme, konu odaklı geribildirim, gelişme odaklı geribildirim, göreve ilişkin geribildirim, gelişigüzel geribildirim, tekrarlama, not ile değerlendirme, metin dışı geribildirim, onaylamama/beğenmeme, genel geribildirim, ortalama geribildirim, değerlendirmeci geribildirim, yanlış deme, pekiştirme amaçlı geribildirim, sınıfta adını söyleme, cezalandırma/ korkutma, bilen öğrenciye söz verme, düzeltici geribildirim, defteri inceletme, dolaylı geribildirim/işaretleme, yönelim yerine göre geribildirim verme, açıklayıcı geribildirim, ek süre verme, ödüllendirme*' türlerine daha fazla yer verildiği tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin söylemlerinden hareketle öğretim sürecinde daha çok dil bilgisi öğrenme alanına yönelik sözel olarak düzeltici geribildirim vermeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin dil becerilerinin süreç dağılımı incelendiğinde yazma becerisinde yazım yanlışlığı ve noktalama işaretlerinin kullanımı konularında geribildirim vermeye daha fazla eğilim gösterildiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda öğretmenler program içeriğini tamamlayabilmek için yazılı geribildirimden çok sözel geribildirimini tercih ederek değerlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler dil bilgisi ve yazma becerisinde hem sözel hem de yazılı geribildirimlerden yararlanırken dinleme, konuşma ve okuma beceri alanlarına ilişkin daha çok sözel geribildirim vermeyi tercih etmiştir. Beden dili ile geribildirim verirken daha çok ses tonu, cezalandırma/ korkutma, ödüllendirme ve dolaylı geribildirim türlerine yer verildiği belirtilmiştir. Öğretmenler tarafından yazma becerisi ve dil bilgisi öğrenme alanında daha çok değerlendirmeci geribildirimden yararlandığı belirtilmiştir. Ancak bir sonraki aşmada beceri gelişimini takip etmeye yönelik dineleme, konuşma veya okuma becerilerini takip etme amaçlı herhangi bir ürün dosyasından veya değerlendirme formundan yararlanılmadığı ortaya koyulmuştur.

Öğretmenlerin öğrenci yazma çalışmalarını veya görev kağıtlarını/defterlerini değerlendirirken verdikleri geribildirimler incelendiğinde daha çok “mekanik özellikler” üzerinde durdukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin söylemleri incelendiğinde daha çok dil bilgisi ve yazma becerisinde performansa bağlı olarak yapılan değerlendirmelerde belli geribildirim türlerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Ancak belirtilen söylemler (yanlış belirtme, çizme, imzalama, sayfa düzeni, başlık vb. kontrol etme, yazım güzelliği, yazım yanlışlarında uyarma, dil bilgisi konu tekrarına yer verme vb.) her öğretmenin günlük ders sürecinde başvurduğu genel geribildirimlerdendir.

Dil bilgisi veya yazma becerisinde sözel veya yazılı olarak verilen geribildirimlerde daha çok yanlış yapılan bölümün altına çizme, + ve – uygulamasına yer verme, süreçte okutarak sözel değerlendirme, dolaylı geribildirim, tekrarlama vb. türlerinden yararlandıkları tespit edilmiştir. Ancak öğretmenler geribildirimleri plan dahilinde olmaksızın sınıfa yönelik genel geribildirim olarak kullanmaktadırlar.

Öğretmenin sınıf ortamına girdiği andan itibaren ders bitimine kadar geçen süre zarfındaki her türlü eylemi, sözel ve yazılı veya beden dili ifadeleri geribildirim olarak değerlendirilmelidir. Ancak öğretmenler bu durumun farkında olmaksızın sadece yazma becerisini ve dil bilgisi öğrenme alanını değerlendirirken geribildirim kullandıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler öğrencilerin dinleme, konuşma veya okuma beceri alanlarına da süreç boyu öğrenci davranışlarına gözlemlerinden hareketle geribildirim vermişlerdir. “Geribildirimi ders işlerken her aşamada kullanıyorum zaten. Ama bu becerilere ayrı ayrı geribildirim vermiyorum [3]” söyleminden hareketle öğretmenlerin beceri alanlarına ilişkin geribildirim türlerinin farkındalığının kazandırılması gerektiği belirtilebilir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Geribildirim Tür Önerilerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

<i>A₃: Öğretim sürecinde dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik hangi tür geribildirimlerin kullanılmasını önerirsiniz?</i>		
Görüşme Zamanı: 2017-2018 Eğitim- Öğretim Yılı	<i>Kodlayarak Temalandırma</i>	
Görüşme Süresi: Her bir katılımcı için 30 dakika	Kodlar	Temalar
KÖ _{3,7,14,16,17,25,28} : Öğretim sürecinde dil beceri alanlarına ayrı ayrı her etkinlik sonrası geribildirim vermek çok mümkün değil. Sınıflarda öğrenci sayısı ve görevli olduğum sınıf sayısı fazla olduğu için her öğrenciyi değerlendiremiyorum. Bunu sadece dönemsel yazılı yoklamalarla ya da sözlüyle yapıyorum. Diğer türlü hem zaman yetiştiriyor hem de konular. Yazma ve dil bilgisi konularında belki daha çok açıklayıcı, daha fazla örnek göstererek bir anlatım yapılabilir. Öğrenci sayısı az olan öğretmenler yazma çalışmalarını ayrı ayrı kontrol edebilir veya yanlışlarını açıkça yazdırılabilir. Ya da ek görevler vererek düzeltmeleri kontrol edilebilir. Dinleme ve konuşmada daha çok sözel geribildirim kullanıyorum. Bu nedenle öğrencileri dinlemediklerinde uyarmak sınıftaki kontrole hâkim olmak, gürültüyü engellemek için kırıcı olmayan, derse odaklanmayı artırıcı ifadeler kullanılabilir [¹].	<i>Betimleyici geribildirim</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Düzeltilici geribildirim</i>	Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim
	<i>Motivasyonel geribildirim</i>	Dinleme becerisine yönelik sözel geribildirim
KÖ _{1,9,11,19,21} : Geribildirimi öğrencinin sorduğu sorularda kullanıyorum. Öğrenci sorularının küçümseyici bir bakış açısıyla değil, gülümseyerek yanıtlanması öneririm. Dil becerilerin de en fazla dil bilgisinde geribildirim verilmelidir. Öğretmenlerin bilemeyen öğrencileri sınıfta küçük düşürücü değil, derse katılmaya destekleyen ifadeler kullanılabilir. Başka arkadaşına söz vererek veya açıklayarak veririm. Yazılılarda bilemediği yerler her öğrenciyeye ayrı ayrı açıklanabilir. Kompozisyon çalışmalarında yazım ve noktalama işaretlerindeki yanlışlar belirtilerek düzeltilebilir. Sınav kâğıdı çok iyiye ödül verilebilir. Öğrenci derse hiç katılmıyor, okuma yapmıyorsa, sürekli yaramazlık yapıyor ve konuşuyorsa veli ile görüşülebilir [²].	<i>Değerlendirmeci geribildirim</i>	Konuşma becerisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Açıklayıcı geribildirim</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Bilen öğrenciyeye söz verme</i>	
	<i>Birebir geribildirim</i>	
	<i>Konu odaklı geribildirim</i>	Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim
	<i>Ödüllendirme</i>	
	<i>Korkutma</i>	Okuma/Konuşma becerilerine yönelik beden dili geribildirimi
KÖ _{2,4,5,18,22,31} : Geribildirim zaten ders işlerken anlık geliştiği için ayrı bir kullanımda bulunmuyorum. Öğrencinin cevabına bağlı olarak konuşması uyarılabilir. Öğretmenler kırıcı olmamalıdır. Konu anlaşılmadıysa tekrar edilebilir. Onlarla ders sonrasında ayrıca görüşülerek geribildirim verilebilir. Ders sonunda dersi dinlemeyen öğrenciler tespit edilerek özet yaptırılabilir. Dersle ilgili konuşmalarını artırıcı sözler söylenebilir [³].	<i>Odaklı/ odaksız geribildirim</i>	Konuşma becerisi sözel geribildirimi

Tablo 5. Devamı.

KÖ _{6,8,10,12,13,20,24,30} : Metinle ilgili sorulara verilen cevapların doğruluğu, yanlışlığı kontrol edilerek geribildirim verilebilir. Dinleme durumlarına gerekli bölümleri vurgulayarak kırıncı olmadan geribildirim verilebilir. Aşırı konuşan öğrencinin adını sınıfta söyleyerek uyarılabilir. Sınav sonuçları çok düşükse, denemelerden düşük puanlar alıyorsa anlaşılmayan dil bilgisi konuları öğrenciyle birlikte belirlenebilir. Öğretmen öğrencinin öğrenmesi için yazılı sınav kâğıtlarının üzerinde işaretlemeler yapabilir [⁴].	<i>Ölçütsel uygunluğu belirtme</i>	Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Genel geribildirim Sınıfta adını söyleme</i>	Konuşma becerisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Öz değerlendirme</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
KÖ _{15,23,26,27} : Bir öğrencinin hem dinleme ve okumada öğrenmenin gerçekleştiğini tespit edebilmek için sorulan sorulara cevap verebiliyor olması gerekir. Veremiyorsa ona açıklayıcı, örneklerle anlatım yapılmalıdır. Her konu geçişinde öğrencilerden geribildirim almaya yönelik test veya başka bir etkinlik yapılabilir, anlayan öğrenciye ders sonu özet yaptırılabilir. Yazım yanlışları, birleşik kelimeler, fiilimsiler, noktalama işaretleri yazı çalışmalarında yanlışların altı çizilebilir. Okurken yanlış kelimeler vurgulanabilir. Dersi dinlemiyorsa ön sıraya alınabilir. Öz değerlendirme yapabilmeleri için öğretmenler bu alanlarla ilgili bir liste oluşturabilir. Tema sonlarında yer alan değerlendirmeler düzenli takip edilebilir [⁵].	<i>Betimsel geribildirim Yanlış belirtme</i>	Okuma becerisi sözel geribildirimi
	<i>Meta-dilbilimsel geribildirim</i>	Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim
	<i>Dolaylı geribildirim</i>	Dil bilgisine yönelik beden dili geribildirimi

Tablo 5'te öğretmenlerin dil becerilerinde ve dil bilgisi öğrenme alanında kullanılabilir geribildirim türlerine ilişkin önerileri belirtilmiştir. Öğretmenlerin önerilerinden hareketle öğretim sürecinde kullanılabilir geribildirim türleri sınıflandırmaya dahil edildiğinde '*meta-dilbilimsel geribildirim, açıklayıcı geribildirim, betimleyici geribildirim, olumlu geribildirim, düzeltici geribildirim, teşvik edici geribildirim, yapıcı eleştiri, özetleme, bilen öğrenciye söz verme*' geribildirim türlerinin daha çok vurgulandığı tespit edilmiştir.

Öğretmenler öğrenci veya sınıf sayılarının çok fazla olması, program içeriğini zamanında tamamlama ve doğru orantılı olarak yeterli zamana sahip olmamaları nedeniyle dil beceri alanlarına yönelik çeşitli türde betimleyici geribildirimde bulunamadıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle öğretmenler önerilerinde '*açıklayıcı, betimsel, yazılı, teşvik edici*' geribildirim türlerinin öğretim sürecinde kullanma sıklığının artırılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Öğretim programında dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına ilişkin geribildirim türlerine yer verilmesi öğretmenlerin nerede, ne zaman, hangi türde

geribildirim ile dersi yönlendirme konusunda farkındalık geliştirmesine yardımcı olabilir. Bu bağlamda öğretmen ders konu, amaç ve kazanımlar çerçevesinde derste gerçekleşebilecek herhangi bir aksaklık, olay ve durumların önüne geçerek dersi daha hızlı organize edebilir. Aynı zamanda geribildirim sadece yazma becerisinde veya öğrenci dil bilgisi kullanımlarında performans değerlendirmelerine bağlı olmadığını farkındalığı sağlanabilir. Zaman kontrolünü sağlayarak değerlendirmeye aşamasında yeterli süreye sahip olan öğretmen öğrencilerin dinleme, okuma ve konuşma becerilerinin gelişimini de ölçütsel bağlamda ele alabilir.

Geribildirim, ders süreci içerisinde öğretmen ve öğrencinin sözel, yazılı, beden diline yönelik her türlü eylemini içerir. Bu bağlamda geribildirim sadece dil bilgisi veya yazma becerisinde mekanik özelliklere ilişkin yapılan yanlışlıkların düzeltilmesi sırasında kullanılan bir değerlendirme biçimi değildir. Geribildirim, derse giriş aşamasından ders bitimine kadarki geçen süre zarfında her türlü öğretmen- öğrenci etkileşimini oluşturur. Öğretmenler öğretim sürecinde kullandıkları herhangi bir söylemin, davranış veya tutumun geribildirim adımı olarak nitelik kazandığını farkında olmayabilir. Çünkü birçok öğretmen dil becerilerine ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik geribildirim türlerine ölçütsel değil yoruma dayalı olarak açıklık getirmiştir. Ancak ilmek ilmek dokuduğu değerlendirme ağını öğretim sürecinin her alanına ulaştıran öğretmen gelişigüzel yaklaşımdan kurtulabilir. Böylece öğretmen zaman kontrolünü ve içerik yönetimini daha kolay sağlayabilir. Bu nedenle öğretmenlerin geribildirim önerilerinden hareketle dil becerilerinde ve dil bilgisi öğrenme alanında kullanılabilir geribildirim türleri ile ilgili seminerlerle öğretmenlere farkındalık kazandırılabilir.

Öğretmenlerin söylemleri geribildirim türlerine ilişkin oluşturulan sınıflandırma dahilinde incelendiğinde öğretim sürecinde daha çok *betimleyici geribildirim*, *değerlendirmeci geribildirim*, *açıklayıcı geribildirim*, *motive edici sözler*, *teşvik edici geribildirim*, *ödüllendirme*, *cezalandırma*, *ortalama geribildirim*, *tekrarlama*, *teyit edici*, *birebir geribildirim*, *yanlışı belirtme*, *eleştiri*, *sınıfta adını söyleme*, *düzeltilme işaretleri*, *genel geribildirim*, *okuma sırasında geribildirim*, *öz değerlendirme*, *duyuşsal geribildirim*, *odaklı/odaksız geribildirim* türlerinden yararlanılabileceği yönünde önerilerde buldukları tespit edilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Süreçteki Söylemleri ve Beden Dili Kullanım Durumlarına İlişkin Örneklerden Elde Edilen Bulgular

<i>A₄: Öğretim sürecinde öğrenciye verdiğiniz geribildirimler çerçevesinde genellikle hangi tür ifadeleri ve nasıl bir beden dilini tercih edersiniz?</i>		
Görüşme Zamanı: 2017-2018 Eğitim- Öğretim Yılı	<i>Kodlayarak Temalandırma</i>	
Görüşme Süresi: Her bir katılımcı için 30 dakika	Kodlar	Temalar
KÖ _{2,4,7,11,18,23} : Yazılı sınav sonuçları ile artı ve eksiler etkili oluyor. ‘Neden dersi dikkatli dinlemiyorsun, anlamadığın yerleri neden sormadın, bir dahaki sınav sonucunu merak ediyorum, ödevlerini de yapmamışsın’ gibi geribildirimlerle uyarırım. Yazım yanlışlarını inceleriz. Gerekli durumlarda veliyle de görüşebilirim. Öğrencilerin etkinliklerde sorudukları sorulara cevap verirken güler yüzlü, kırıncı olmadan, düzeyine uygun anlayabileceği bir dil kullanırım. Aşırı dikkat dağıtıyorsa kaş çatarım veya sesli olarak uyarırım. ‘Deftere yazdırdıklarımı sessizce oku, metne tekrar bak’ derim. Öğrenci derste çok iyiye ‘aferin, işte böyle olun istiyorum, güzel, bir alkış’ gibi ifadeler kullanırım. ‘Dinle burayı, kızım buraya bak, oğlum kime diyorum, bırak elindeki yoksa alır çöpe atarım, biraz daha konuşursanız ikinizi de yok yazarım’ gibi uyarılarda bulunurum. Ders anlatırken ciddi bir beden dili kullanırım. Dersi dikkati dağınık öğrencilere yakın anlatırım. ‘Parmak kaldırmadan konuşmuyoruz, önce dinle’ diyorum. Sorduğum sorulara doğru cevapları ‘evet, tamam, bu sefer oldu, bir daha bak, tam değil, yanlış’ gibi ifadeleri de kullanırım. Baş hareketiyle yanlış olduğunu bildiririm [1].	<i>Değerlendirmeci geribildirim</i>	Dinleme becerisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Korkutma</i>	Dinleme becerisine yönelik beden dili geribildirimi
	<i>Ölçüte uygunluğu belirtme</i>	Yazma becerisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Defteri inceletme/ Kitaptan okutma</i>	Yazma becerisine yönelik beden dili geribildirimi
	<i>Gelişme odaklı geribildirim</i>	
	<i>Motive edici sözler</i>	
	<i>Mahrum bırakma</i>	
	<i>Önceliği hatırlatma</i>	Konuşma becerisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Yanlış belirtme</i>	
KÖ _{25,30,31} : Ders sürecinde sınıfa yönelik geribildirim kullandığım da oluyor, birebir verdiğim de. Soruyu yanlış yapan öğrencinin çözüm yöntemini düzeltmek için ‘şimdi zarfı buldun işte, o eki getirirsen sıfat-fiil olur’ gibi ifadeler kullanırım. Ödev kontrolünde ‘eğer yarın da yapmış olmazsan eksi vereceğim, başlığın olmamış, yazını düzelt, yeniden yaz, metnin devamı nerede’ gibi ifadelerle uyarırım. Yazılı sınavlarında yanlışlarının altını çizerim veya soru işareti koyarım. Doğru cevap veren öğrencilere ‘evet, tamam, şimdi oldu, bir daha söyler misin, bu sence de böyle mi, hep böyle ol’ gibi ifadeler kullanırım. Çok ciddi durum olmadıkça sınıfta bağırمام. Bazen dikkati toplamak için masaya vurduğum ya da sessizce susmalarını beklerim. Göz kontağı kurarak anlatırım. Kitap getirmemiş öğrencileri sorumluluklarının bilincinde olmaları için ‘bugün ne okuyacaksın, defter yok kalem yok okula gelmişsin, iyi ki kendini evde unutmamışsın’ gibi vurgulayıcı ifadelerle uyardıklarım oluyor.	<i>Gelişigüzel geribildirim</i>	Konuşma becerisi sözel geribildirimi
	<i>Tamamlayıcı geribildirim</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
	<i>Duyuşsal geribildirim</i>	
	<i>Eleştiri</i>	Yazma becerisi sözel geribildirim
	<i>Dolaylı geribildirim</i>	Yazma becerisi yazılı geribildirim
	<i>Değer ifade eden belirtkelerle geribildirim verme</i>	Okuma becerisine yönelik beden dili geribildirimi

Tablo 6. Devamı.

Dersi dinlemeyen öğrencilere veya sınıfa ‘dinle burayı, tamam artık, konumuza dönelim, susar mısın, hep sen konuşuyorsun, arkadaşın da aynısını sana yapsa ne düşünürdün’ gibi geribildirimlerle uyarırım. Derste konuşmayan öğrencilere de söz hakkı vermeye çalışırım [2].	Teşvik edici geribildirim	
KÖ _{8,9,15,10,20,23} : Etkinliği öğrenci anlamadıysa ‘soruyu bir daha okur musun?, bu eki nereye getirelim?, sence bunu mu soruyor?, devam et iyi gidiyorsun, böyle gidersen iyi bir lise kazanabilirsin, arkadaşın duymamış bir daha söyle,’ gibi ifadeler kullanırım. Yanlış cevap verdiyse ‘olmadı, düzelt, onu sil, sence -ça mı yazalım yoksa -ca mı, neden böyle düşündün’ gibi ifadeler kullanırım. Öğrenci soruyu bilemediğinde ‘hayır, yanlış, düzelt olmadı, iyi düşün, bunun ana düşünceyle ne ilgisi var?’ der açıklamasını beklerim. Beden dilinde baş hareketleriyle onaylarım, gülümserim, sınıfın içinde gezerek göz ucuyla yapıp yapmadıklarını kontrol ederim, çok konuşan öğrencilerin omzuna dokunurum. Bütün ödevlerini iyi yapmışsa ek puan veriyorum. Yazı güzel, yazım ve noktalama yanlışı yoksa panoya asarız, Derste çok konuşuyorsa adını söyleyerek uyarıyorum. ‘Dinle burayı, dinlemiyorsun sonra etkinlikleri cevaplandırılmıyorsun, bir daha uyarılmayacağım, dinlersen öğrenebilirsin, arkadaşın ne dedi tekrar et bakalım, diğer soruyu sana soracağım’ gibi ifadelerle geribildirim veririm. ‘Sen ne zaman yazacaksın, büyük harfle başla, ortadan yaz, yazını düzelt, o başlık konuyla ilgili değil, kahverengi birleşik yazılır, paragraf başı arkadaşların çoktan bitirdi’ gibi ifadelerle geribildirim veriyorum. ‘Sen metni hiç anlamadın mı, sen ne düşünüyorsun, bu soruyu da sen yap, hep aynı parmaklar, söz almayanlar kimlermiş, neden ödevini yapmadın’ gibi ifadeler kullanırım. Kompozisyonlarını imzalayarak, yıldız atarak kontrol ediyorum [3].	Pekiştirme amaçlı geribildirim Gelişme odaklı geribildirim	Konuşma becerisine yönelik sözel geribildirim
	Düzeltilici geribildirim Teyit edici geribildirim Öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlışı farketmesini umma	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
	Ödüllendirme	Yazma becerisine yönelik beden dili geribildirimi
	Amaç odaklı geribildirim	Dinleme becerisi sözel geribildirim
Zaman ve kapsam bağlamında geri.	Yazma becerisi sözel geribildirim	
Dolaylı geribildirim		
Yönelim yerine göre geribildirim		
KÖ _{12,13,16,22} : ‘Geçen ders isim-fiillerin -ma, -ış, -mak ekleri aldığını söylemiştik’ gibi hatırlatma yaparım. Dil bilgisinde ‘-çı ekini sil, -ler ekini yazarsan çekim eki almış olur, oraya noktalı virgül gelir, sen arkadaşını dinlemedin mi, bir örnekte sen ver, bir dahaki soruyu da bilemezsen eksi vereceğim’ gibi ifadeler kullanırım. Yazım yanlışlarını sınav kağıtlarında yuvarlak içine alıyorum veya üzerini çizerek doğrusunu yazıyorum [4].	Düzeltilici geribildirim	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
	Dolaylı geribildirim	Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim sürecinde kullandıkları geribildirim söylemleri ve beden dili ifadelerinden hareketle daha çok dil bilgisi öğrenme alanında ‘düzeltilici geribildirim’ türüne yer verdikleri tespit edilmiştir. Dil

beceri alanlarından ise daha çok yazma becerisine yönelik '*değerlendirmeci geribildirim*' türü kullanıldığı belirtilmiştir.

Öğretmenlerin dil bilgisi öğrenme alanında sözel olarak daha çok '*değerlendirmeci geribildirim, zaman ve kapsam bağlamında geribildirim, düzeltici geribildirim*' türlerinden yararlandığı tespit edilmiştir. Öğretmenlerin söylemleri ile dil bilgisi öğrenme alanında yönelik oluşturulan geribildirim alt kategorileri incelendiğinde öğretmenlerin öğretim sürecinde; '*olumlu/ olumsuz geribildirim, yanlışı belirtme, cevabı belirtme, yıkıcı/yapıcı eleştiri, not ile değerlendirme, yazım, imla ve noktalama, silme/ekleme/düzeltilme, bilgi sağlayıcı geribildirim, teşvik edici geribildirim, kuralı hatırlatma, eş zamanlı geribildirim, doğrulama, eksikleri söyleme, sınıfa yönelik genel geribildirim, sık tek tekrarlanan yazım yanlışlarını düzeltme, doğrudan düzeltici geribildirim defteri/kitabı inceletme, meta- dilbilimsel geribildirim*' türlerine daha çok yer verildiği belirtilebilir.

Öğretim sürecinde konuşma, dinleme ve okuma dil beceri alanlarında geribildirim türlerine ilişkin ortak kullanımlar incelendiğinde daha çok istendik davranışı gerçekleştirme yönünde '*azarlama, sınıfta adını söyleme, gelişigüzel geribildirim, düzeltici geribildirim (beden dili), onaylamama/ beğenmeme, olumlu/olumsuz geribildirim, teşvik edici geribildirim, sınıfa yönelik/ bireysel geribildirim, genel geribildirim, korkutma/uyarma, değerlendirme geribildirim, ölçüte uygunluğu belirtme, yanlışı belirtme, pekiştirme amaçlı geribildirim, duyuşsal geribildirim, gelişme odaklı geribildirim*' türlerinden yararlandığı belirtilmiştir.

Öğretmenlerin öğretim sürecinde tercih ettikleri geribildirim türlerine ilişkin söylemleri incelendiğinde değerlendirme bir yaklaşımla Türkçe dersinin daha çok dil bilgisi ve yazma becerisini geliştirme odaklı düşünüldüğü ve bu yönde geribildirime daha sık yer verildiği tespit edilmiştir. Dinleme, konuşma ve okuma dil becerilerinde geribildirim söylemleri incelendiğinde daha çok gelişigüzel geribildirim, genel geribildirim, değerlendirme, duyuşsal ve düzeltici geribildirime yer verildiği belirtilebilir. Dil beceri alanlarına yönelik öğretmenlerin öğretim sürecinde kullandıkları geribildirim türleri incelendiğinde öğretmenlerin genel söylemlerle geribildirimlerde buldukları tespit edilmiştir. Bu nedenle alana özgü geribildirim türlerinin kullanımına ilişkin eğitici seminerlerin düzenlenmesi öğretmenlere farkındalık kazandırarak uygulamada kullanım sıklığını artırabilir.

4.2.Gözlem Formuyla Elde Edilen Bulgular

Tablo 7. Sınıf İçi Uygulamalarına İlişkin 14.03.2017 Tarihli Gözlemin Betimsel Analizi

<i>Öğretmenin Öğretim Sürecinde Dil Beceri Alanlarında ve Dil Bilgisinde Öğrenciye Verdiği Geribildirimler</i>		
Gözlem Zamanı: 2017-2018 Eğitim- Öğretim Yılı	<i>Kodlayarak Temalandırma</i>	
Gözlem Süresi: Her bir ders süresi 40 dakika	Kodlar	Tema olarak baz alınan geribildirim türleri
KÖ ₁₄ : “Büşra ‘geliyordu’ kelimesini sen yapar mısın? Zaman ve kipine uygun bir örnek bul.”		
Ö ₁ : “Her yaz sahildeki kasabalarına geliyordu”		
KÖ ₁₄ : “Kerim ‘doğuyorsa’ kelimesi sende”	<i>Onaylama</i>	Dil bilgisine yönelik beden dili geribildirimi
Ö ₂ : “Güneş her sabah doğudan doğuyorsa hayat başlıyor demektir”		
KÖ ₁₄ : “Aferin. ‘Kız Kalesi’ metninde düşüncenin akışını hangi ifadeler değiştirdi sizce?”	<i>Görmezden Gelme</i>	
Ö ₃ : “Kip eki almış cümleler öğretmenim” KÖ ₁₄ : “..”		
KÖ ₁₄ : “Gelecek, uzak, hatırlamak, üzülme kelimelerinin zıt anlamlarını yapabilir misin Murat?”	<i>Motive edici ifadeler</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
Ö ₄ : “Geçmiş, yakın, unutmak, sevinmek hocam”		
KÖ ₁₄ : “ <i>Teşekkür ederim.</i> ‘Taş merdivenlerden koşarak <u>indik.</u> ‘İndik’ kelimesi sence iş, oluş ve durum hangisini içermektedir Eren?”		
Ö ₅ : “İş öğretmenim, eylem gösteriyor”		
KÖ ₁₄ : “ <i>Güzel kapmışsın konuyu.</i> ‘Kitabı sahibine <u>vereceğim?</u> ”		
Ö ₆ : “Vereceğim çekimli fiil hocam”	<i>Değerlendirmeci geribildirim</i>	
KÖ ₁₄ : “ <i>Tamam.</i> ” “Kerim sıradaki cümleyi sen tamamlar mısın?”		
Ö ₇ : “Onu dün kitapçıda gördüm.”		
KÖ ₁₄ : “ <i>Peki.</i> Pakize sıradaki cümle?”		
Ö ₈ : “Dersi bir daha dinlersem anlayabilirim.”		
KÖ ₁₄ : “ <i>Güzel.</i> Evet konu anlaşılmalı çocuklar şimdi diğer etkinliğe bakabiliriz” ‘Kardeşim erkenden kalkar’ cümlesini fiil ve kip bakımından <i>kim çözümleyecek.</i> Sıla?”	<i>Sınıfa yönelik/ Yansız ifadeler ile g.</i>	Dinleme becerisi beden dili geribildirimi
Ö ₉ : “Kalkar- geniş zaman kipi/haber kipi öğretmenim”		
KÖ ₁₄ : “ <i>Güzel.</i> Levent sıradaki cümle”		
Ö ₁₀ : “Ona Ahmet adını vermişler, vermişler- geçmiş zaman kipi- haber kipi Hocam.”	<i>Kapalı uçlu soru</i>	
KÖ ₁₄ : “ <i>Hu huu...</i> Esin Ankara çiğdemi neden yok olmuş kızım?”		
Ö ₁₁ : “Yanlış yerleşim ve inşaat nedeniyle doğal yerlerin katledilmesinden dolayı Hocam”.	<i>Teyit edici geribildirim</i>	Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim
KÖ ₁₄ : “Kazım okuduğumuz şiirin kahramanı kimmiş?”		
Ö ₁₂ : “Kavak ağacı öğretmenim”		
KÖ ₁₄ : “ <i>Evet.</i> Eren ‘Kitaplar arkadaş canlısıdır’ cümlesi kişileştirme mi yoksa benzetme mi?”		
Ö ₁₃ : “Kişileştirme”	<i>Ödüllendirme</i>	Dil bilgisi becerisine yönelik beden dili geribildirim
KÖ ₁₄ : “ <i>Evet, Eren’e alkış.</i> Kübra diğerini de sen oku”		
Ö ₁₄ : “Çiçekler, minik kıza masal anlatıyordu, kişileştirme öğretmenim”		
KÖ ₁₄ : “ <i>Çok güzel.</i> Karikatürler evrensel midir?”		
Ö ₁₅ : “Evet öğretmenim, bir karikatürden herkes farklı şeyler anlayabilir. Dünya da her millet farklı bir bakış açısı sahiptir.”		
KÖ ₁₄ : “Güzel, her toplumun kendine özgü kültür unsurları anlam farklılığı yaratabilir. ‘Bırakın çocukları kitaplar arasında oynasınlar ne pahasına olursa olsun’ derken yazar <i>ne anlatmak istemiş sizce?</i> Parmak kaldırarak. Evet”	<i>Sorgulayıcı</i>	Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim

Ö₁₆: “Kitapların çocuklar için önemini anlatmak istemiş Hocam ister dağıtınsınlar ister yırtınsınlar yeter ki uğraştıkları ve alışkanlık kazandıkları oyuncakları kitaplar olsun demek istemiş.”

Tablo 7. Devamı.

KÖ ₁₄ : “ <i>Güzel Ece, aferin.</i> Burak kısa çizgi ile konuşma çizgisinden geçen ders bahsetmiştik aralarındaki <i> fark neydi hatırlıyor musun? Biraz düşün</i> bakalım. Örnek bul, <i>evet Selen.</i> ”	<i>Konular arası ilişkilendirme</i>	
Ö ₁₇ : “Satır sonu sığmayan kelimeleri ayırmada kısa çizgi kullanırken konuşma metinlerindeki söylediğimiz ifadeleri konuşma çizgisi ile gösteriyorduk öğretmenim”	<i>Ek süre verme</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
KÖ ₁₄ : “Doğru. Burak da bize bir örnek versin”	<i>Bilen öğrenciye söz verme</i>	
Ö ₁₈ : “Eve giderken yolda gördüğüm yavru kediyi kucağıma alarak kaldırıma bırakmıştım. Burada gör(-) kısa çizgi alt satırdan başlayabiliriz. Ayşe: (□) bir daha sakın kitaplarıma dokunma dedi diye bir metinde alt satırdan konuşma çizgisiyle söylemek istediğini yazabiliriz.”	<i>Övgü</i>	
KÖ ₁₄ : “ <i>Aferin hemen buldun bak.</i> ”		
KÖ ₅ : “ <i>Cümleyi tekrar okur musun</i> oğlum tam anlamamış gibisin. Evet bak şimdi oldu. Bugünkü konuyla ilgili araştırma yapan kaç kişi var? Aferin size. Zamanı yönetmek konusunda ne düşünüyorsunuz?”	<i>Düzeltilici geribildirim</i>	
Ö ₁ : “Hocam valla ben hiç iyi yönetemiyorum, canım hep dışarda takılmak istiyor, eve gelince de yorgun oluyorum ders çalışmak istemiyorum”	<i>Kitaptan okutma</i>	Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim
Ö ₂ : “Bende hep çizgi film izliyorum bunda ne var ki?”	<i>Ortalama geribildirim</i>	
Ö ₃ : “Bizim orda bir dere var orda kurbağa yakalamak için uğraşıyorum. Akşam oluyor hemen. Annem çok kızıyor.”	<i>Akran geribildirimi</i>	
Ö ₄ : “Yakalayabilse bari, geçen gün bende gittim oraya iki tane tuttum la. Hem de kocamandılar.”		
Ö ₅ : “Hııı, tam tutarken kaçtı bir kere bende vardım öğretmenim”		
KÖ ₅ : “Oğlum vaktini planlayarak değerlendirmelisin, böylece hem çalışacak zamanın kalır hem de eğlenecek.”	<i>Yorum yapma/günlük hayatla ilişkilendirme</i>	Konuşma becerisi sözel geribildirimi
Ö ₆ : “Hocam ama ben hep gezmek istiyorum”		
KÖ ₅ : “Oldu oğlum var mı öyle bir dünya biz de gidelim” (gülüşmeler).	<i>Eleştiri</i>	
Ö ₇ : “Öğretmenim ben eve gitmeden dışarda biraz dolaşıyorum kafeye felan gidiyoruz kankişle sonra eve gidince de yemek yiyorum ve ödevimi yapıyorum ama bazen unutuyorum”		
KÖ ₅ : “Daha dikkatli olmalısın, <i>bakın şimdi bir metin okuyacağız</i> zaman kazanmak ve kaybetmekle ilgili yaptığımız yanlışlıklardan da bahsediyor, ona göre kendi düzenimizi oturtabiliriz.”	<i>Okuma öncesi geribildirim</i>	
Ö ₈ : “Hocam her gün aynı şeyleri yapmak çok sıkıcı olmaz mı ama ben spontan hayattan nefret ederim gününe göre anlık olmalı bence hem yarının garantisini kim veriyor ki” (gülüşmeler).		
KÖ ₅ : “Doğru bir bakış açısı ama sorumluluklarımız da var”		Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim
Ö ₉ : “Öğretmenim valla ben ilerde hiç sorumluluk almayacağım bir hayat kuracağım”		
KÖ ₅ : “Evet metne odaklanalım, okumaya Selma başlasın, takipte kalın. (...) En çok sevdiğin kitap hangisi?”		
Ö ₁₀ : “Benim Dünyanın Merkezine Yolculuk”		
Ö ₁₁ : “Benim Sihirli Değnek”		
Ö ₁₂ : “Melekler ve Şeytanlar”		
KÖ ₅ : “ <i>Tamam kitap okumak size ne hissettiriyor?</i> ”	<i>Açık uçlu soru</i>	
Ö ₁₃ : “Benim çok canım sıkılıyor Hocam çok fazla okuyamıyorum o yüzden”	<i>Öz değerlendirme</i>	
KÖ ₅ : “Neden, bence ilgi alanını belirleyememişsin, teneffüste gel		

birlikte hoşlandığım kitaplar neler olabilir bir bakalım tamam mı?"

Tablo 7. Devamı.

Ö ₁₄ : “Öğretmenim ben kitap okurken o kadar mutlu oluyorum ki akşam yemek sonrasında ipe çekiyorum, çünkü başka dünyalara dalıyor hayal kurabiliyorum, ondan ayrılırken yarım bırakmak istemiyorum.”	<i>Teşvik edici gerib.</i>	Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim
KÖ ₅ : “Aferin sana Eda bu mükemmel bir şey böyle devam etmelisin gelecek <i>ders hatırlat sana bir kitap hediye edeceğim.</i> Ömer peki sen hangi tür kitapları okuyorsun genelde”		
Ö ₁₅ : “Öğretmenim ben çok kitap okumuyorum daha çok film izlemeyi seviyorum zaten hemen hemen bütün kitapların çizgi filmleri çekiliyor. Bence ilerde yazılı kitap çok az kalacak”	<i>Dinleme öncesi geribildirim</i>	Dinleme becerisine yönelik sözel geribildirim
KÖ ₅ : “Kitap da okumalıyız ama değil mi? Şimdi ‘Kitabın Serüveni’ adlı şiiri bize Büşra bir okusun. Gel Büşra tahtaya, evet çocuklar <i>arkadaşınızı dinleyin bakalım şiiri nasıl okuyacak.</i> ”		
KÖ ₅ : “ <i>Bugünkü dersimizde fiil kiplerini işledik.</i> Eve gittiğinizde metin üzerinde örnek cümleleri çözerseniz daha kalıcı olur. Ramazan bugün ne işlemişiz, sen ne anladın bir anlat bakalım.”	<i>Konu hedefleri/ kazanımları Özetleyici geri.</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
Ö ₁₆ : “Geçmiş zaman eki -miş, -dı, gelecek zaman eki -acak, şimdiki zaman eki -yor” KÖ ₅ : “ <i>Güzel</i> ” (zil çalar).	<i>Onaylama</i>	Dil bilgisine yönelik beden dili geribildirimi
KÖ ₁₇ : “Kelimleri kullanarak birer cümle kurmanızı istiyorum. <i>Ama bu kelimelerin zaman zarfı olmasına dikkat etmelisiniz;</i> bugün, yarın, dün, şimdi, demin, akşamleyin, çoktan, gündüz, ansızın, aylarca.”	<i>Gelişme yolunu oluşturma</i>	
Ö ₁₀ : “Bugünün işini yarına bırakma”		
KÖ ₁₇ : “ <i>Güzel, zarf neydi çocuklar? Zarf (belirteç):</i> Eylemleri, eylemsileri, sıfatları ve kendi türünden sözcükleri çeşitli yönlerden belirten sözcüklere denir. Belirteçleri <i>şu şekilde gruplandırabiliriz:</i> Durum (Hal) Belirteci, Zaman Belirteci Yer – Yön, Azlık – Çokluk (Miktar) Belirteci, Soru Belirteci	<i>Tanımı hatırlatma Meta-dilbilimsel</i>	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
KÖ ₁₇ : “Hayır, paragraflar arası uygun geçiş sağlamamışsın. Paragraflarda aynı düşüncelerden bahsetmişsin.”		
KÖ ₁₇ : “Cümle içerisinde çoğu kelimeyi büyük harfle yazmışsın. Bunlara dikkat etmelisin. <i>Özel isim dışındaki kelimeleri küçük harflerle yazmalısın.</i> ”	<i>Bilgi sağlayıcı geri. Düzeltici geri.</i>	Yazma becerisine yönelik sözel geribildirim
KÖ ₁₇ : “Güzel, örnekler vererek çevrenin önemini vurgulamışsın”		
KÖ ₁₇ : “İkinci paragrafın sonuna doğru yazdığın “insan ve hayvanlar her şey doğayla bir bütündür” cümlesini <i>paragrafın başında yazsan daha anlamlı bir metin olurdu.</i> ”	<i>Konu odaklı/ içerik oluşturma</i>	
KÖ ₁₇ : “Başlık yazılmamış. <i>Her metne ya da şiire başlarken bir başlık konulması gerekir.</i> Sen de bir şeyler düşünmelisin.”	<i>Öğretici geri.</i>	
KÖ ₁₇ : “Her bir paragrafta bir tek duygu ve düşünce işlememişsin.		

Hemen hemen her paragraftaki düşünceler aynı ve iç içe geçmiş durumda.”

KÖ₁₇: “Sonuç konuyu bağlayıcı ve etkileyici değil. ‘Çevre duyarlılığı önemli’ gibi bir sonuç yazabilirsin.”

Hem sorun hem çözüm içeren geri.

KÖ₁₇: “Çevre duyarlılığına yönelik bir metin yazmak istemişsin. İkinci paragrafta insanların duyarlılıklarını neden kaybettikleri veya duyarlılığın azalması sonucunda neler olabileceği gibi noktaları genişleterek yazabilirsin.”

Genişletici geri.

KÖ₁₇: “Cümle kuruluşların dil bilgisi kurallarına uygun değil. Cümleleri tamamlamadan diğer cümleye geçmişsin. Bir uyumsuzluk var.”

Meta-dilbilimsel

Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim

Tablo 7. Devamı.

KÖ₁₇: “İlk paragrafta metne yeni başladığın için ‘bu konuyla ilgili’ ifadesini kullanamazsın. Çünkü okuyucu bu konuyu ilk kez görüyor. Bunun yerine ‘çevreyle ilgili’ yazabilirsin.”

KÖ₁₇: “Metin başlangıcında biraz karışıklık yaşanmış. Öncelikle duyarlılıktan, sonra sorunlardan, sonra tekrar duyarlılıktan bahsetmişsin. Önce sorunları daha sonra duyarlılığın öneminden ve neler yapılması gerektiğinden bahsedebilirsin.”

Metin içi/dışı geri.

KÖ₁₇: “Konuda mantıksal bir bütünlük yok. Giriş, gelişme ve sonuç çerçevesinde ele almanmışsın.”

Konu odaklı geri.

KÖ₁₇: “Metnin içerisinde savaştan bahsetmişsin. Ama daha çok bu konuyu çevre duyarlılığına bağlamalıydın. Örneğin; ‘Hayatta kalmak için öldür’ teorisini ileri sürmektense insanları bilinçlendirmek için neler yapılmalı bunları söyleyebilirdin.”

Detaylı geri.

Yazma becerisine yönelik yazılı geribildirim

KÖ₁₇: “Son yazdığın cümleler güzel olmuş.”

KÖ₁₇: “Gereksiz sözcük tekrarları yapmışsın. Bunları bir daha yapma.”

Emir/istek/rica

KÖ₁₇: “Son paragraf diğerinin devamı gibi olmuş. Farklı bir cümleyle başlayabilirdin.”

KÖ₁₇: “Yazım kurallarına uymadığın kelimeler var.”

KÖ₁₇: “Düzgün, okunaklı ve işlek bir yazı kullanmışsın.”

Yeniden biçimlendirme

KÖ₁₇: “Sorun henüz bitirilmeden, olayları açıklığa kavuşturmadan önerilerde bulunmuşsun.”

KÖ₁₇: “Biz ya da biz’ diyerek yazdığın bir cümle var. İnsanlardan sonra toplumumuzu kullanmışsın. ‘Toplum olarak duyarlı davranırsak’ diye kullanabilirsin.”

Tablo 7’de gözlem süreci boyunca öğretim sürecinde çalışmaya katılan öğretmenlerin sıklıkla yararlandığı geribildirim kullanımlarını içerdiği için KÖ₁₄, KÖ₅ ve KÖ₁₇ ‘nin örnek durum kodlamalarına yer verilmiştir. Öğretim sürecinde daha çok dil bilgisi öğrenme alanı ile yazma becerisine yönelik geribildirim kullanılmıştır. Diğer dil beceri alanlarında geribildirim kullanımının ise sırasıyla konuşma, dinleme ve okuma beceri alanlarına özgü olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin dil bilgisi öğrenme alanı ile yazma becerisinde yazılı ve sözel geribildirime; konuşma, okuma ve dinleme

dil becerilerinde ise sözel ve beden dili ile düzeltici geribildirimlere yer verdiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğretim sürecinde kullandığı geribildirim alt kategorileri incelendiğinde dil bilgisine yönelik beden dili ile geribildirimlerde *'onaylama, görmezden gelme, ödüllendirme'* türlerinden yararlanıldığı, dil bilgisi alanında sözel geribildirimde ise *'değerlendirmeci, motive edici geribildirim, sınıfa yönelik/yansız ifadeler ile geribildirim verme, ek süre verme, bilen öğrenciye söz verme, konular arası ilişkilendirme, övgü, gelişme yolunu oluşturma, tanımı hatırlatma, meta-dilbilimsel geribildirim'* türlerinden yararlanıldığı ortaya koyulmuştur. Dil bilgisi etkinliklerinde düzeltici olarak *'görmezden gelme'* geribildirim türünden yararlanıldığı tespit edilmiştir.

Öğretmenler dinleme becerisine yönelik sözel geribildirim verirken *'dinleme öncesi geribildirim ve gelişigüzel geribildirim ile sınıfa yönelik genel geribildirim'* türlerini kullanmışlardır. Öğretmenler okuma becerisini geliştirmeye yönelik sözel geribildirim kullanımlarında daha çok *'teyit edici geribildirim, değerlendirmeci geribildirim, ortalama geribildirim, okuma öncesi geribildirim, açık uçlu soru, teşvik edici geribildirim'* türlerinden yararlanmışlardır. Okuma becerisine yönelik düzeltici olarak *'kitaptan okutma'* geribildirim türünden yararlanılmıştır. Konuşma becerisine ilişkin sözel olarak *'akran geribildirimi, yorum yapma/ günlük hayatla ilişkilendirme, eleştiri'* geribildirim türlerinden yararlanılmıştır.

Öğretmenlerin yazma becerisine ilişkin geribildirim kullanımları incelendiğinde sözel olarak daha çok *'değerlendirmeci geribildirim, genişletici geribildirim, meta-dilbilimsel geribildirim, metin içi geribildirim, metin dışı geribildirim, yeniden biçimlendirme'* geribildirim türlerinden yararlandıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin yazma becerisine yönelik yazılı geribildirimleri incelendiğinde *'değerlendirmeci geribildirim, metin içi/dışı geribildirim, teşvik edici geribildirim'* türlerinden yararlandıkları ortaya koyulmuştur. Öğretmenlerin yazma becerisinde düzeltici olarak *'konu odaklı/ içerik oluşturma, öğretici geribildirim, özetleyici geribildirim, öz değerlendirme, hem sorun hem çözüm içeren geribildirim, metin içi/dışı geribildirim, detaylı geribildirim, yeniden biçimlendirme'* geribildirim türlerinden yararlandıkları tespit edilmiştir.

Öğretim sürecinde gözlem ile elde edilen verilerden hareketle Türkçe öğretmenlerinin okul türü farketmeksinin sıklıkla *'onaylama, motive edici ifadeler, görmezden gelme, değerlendirmeci geribildirim, sınıfa yönelik/yansız ifadelerle*

geribildirim, kapalı uçlu soru, teyit edici geribildirim, ödüllendirme, sorgulayıcı, konular arası ilişkilendirme, ek süre verme, bilen öğrenciye söz verme, övgü, kitaptan okutma, ortalama geribildirim, akran geribildirim, yorum yapma/ günlük hayatla ilişkilendirme, eleştiri, açık uçlu soru, öz değerlendirme, düzeltici geribildirim, metin dışı geribildirim, genel geribildirim' geribildirim türlerinden yararlandıkları tespit edilmiştir. Özellikle dinleme, konuşma ve okuma becerilerinin değerlendirilmesinde alan öğretmenlerin çok fazla kullandığı geribildirimsel söylemlerin (dinlee, neden okumuyorsun, susun artık, bir daha konuşursan yerini değiştireceğim vb.) genel yorumlara bağlı olarak yapıldığı ortaya koyulmuştur.

Tablo 8. Sınıf İçi Uygulamalarına İlişkin 21.11.2017 Tarihli Gözlemin Betimsel Analizi

<i>Öğretmenin Öğretim Sürecinde Dil Beceri Alanlarında ve Dil Bilgisinde Öğrenciye Verdiği Geribildirimler</i>		
Gözlem Zamanı: 2017-2018 Eğitim- Öğretim Yılı	<i>Kodlayarak Temalandırma</i>	
Gözlem Süresi: Her bir ders süresi 40 dakika	Kodlar	Tema olarak baz alınan geribildirim türleri
Ö1: "Öğretmenim okuma mı yapacağız?"		
KÖ ₂₄ : "Artık herkes okuma yapsın. Hadi. Şişşt. Yan oturmayın. <i>Düzgün okuma pozisyonuna geçin.</i> Evet, şu an %95 bir okuma havası var sınıfta. Okuma havası oluştu. <i>Tebrik ediyorum.</i> Şu an %100'e çıktı. Dikkatiniz biraz dağılabilir ama toparlayacaksınız."	<i>Okuma öncesinde İstendik davranışların kalıcı olmasına yönelik geri.</i>	
KÖ ₂₄ : "Güzelce kitap okuduğunuz için tebrik ediyorum. Dikkatiniz çok dağılmadan ders kitaplarınızı açın."		
KÖ ₂₄ : "İlk etkinlikte verilen Atatürk ile ilgili sözcükleri önceden duymuş olabilirsiniz, <i>tahmin edebilir veya sözlükten bulabilirsiniz.</i> "	<i>Başka kaynaklara yönlendirme</i>	
KÖ ₂₄ : "İnkılap sözcüğü Osman. Evet canım, <i>daha önce inkılap sözcüğü ile karşılaştın mı hiç?</i> "		
KÖ ₂₄ : "Çok hıştırdamayın. Evet Osman."		
Ö ₂ : "Çok karşılaşmadım hocam ama duydum"	<i>Sınıfa yönelik geri.</i>	
KÖ ₂₄ : " <i>Nerede karşılaştınız inkılap sözcüğü ile?</i> "	<i>Açık uçlu soru</i>	Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim
Ö ₃ : "Atatürk ile ilgili konularda."		
KÖ ₂₄ : "Evet canım, sen biliyor musun?"		
Ö ₄ : "Yazıda da yazıyor öğretmenim."		
KÖ ₂₄ : "Yazıda da yazıyor peki. Tahmin eden var mı anlamını? <i>Metinde geçtiği yeri buldunuz mu?</i> ", Öğrenciler: "Evet."		
KÖ ₂₄ : "Anlamı? Evet 5- 6 yerde geçiyor değil mi? Bu sözcüğü aktif kullanmadığımız için anlamını çok bilmiyoruz. Metinde geçtiği yeri bulan var mı? <i>Evet canım.</i> "	<i>Kitaptan okutma</i>	
Ö ₅ : "Atatürk için kurtarmak yeterli değildir. Demokrasiye inkılapla ulaşmak istedi. Bu yüzden her alanda inkılap yaptı."		
KÖ ₂₄ : " <i>Tamam dur bir daha oku. Şuradan itibaren oku.</i> Arkadaşlar az çok tahmin ettiğinizde de anlamı çıkar. Arkadaşınız bir de sözlükten okusun."	<i>Sözlüksel veya sesbilimsel geribildirim</i>	
Ö ₆ : "Bir durumdan başka bir duruma geçiş."	<i>Tekrarlatma</i>	
KÖ ₂₄ : "Sen ne diyordun inkılabı?" Ö ₇ : "Yenilik."	<i>Sınırlandırma</i>	
KÖ ₂₄ : "Yenilik diyordun. <i>Bunu kılık kıyafette de düşündüğümüzde önceki kıyafetlerimize mi yoksa sonraki kıyafetlerimize mi yeni deriz?</i> " Öğrenciler: "Sonrakii."	<i>Düzeltilme sorusu</i>	
KÖ ₂₄ : "Sonrakine değil mi? Ama bu köklü yenilik. <i>Neymiş?</i> "	<i>Karıştırılan şeyi tanımlama</i>	
Ö ₈ : "Köklü yenilik."	<i>Öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlışı</i>	Konuşma becerisine yönelik sözel geribildirim

KÖ ₂₄ : “ <i>Bakın arkadaşınız bugün yenilik yapmış kendisine. Şu an fark etmesini umma</i> dersimize kıyafet açısından en uygun Ayhan.”	<i>Düzeltilici geribildirim</i>	
Ö ₉ : “Hocam Ayhan bir şarkı söyleyin.”	<i>Günlük hayatla ilişkilendirme</i>	
KÖ ₂₄ : “Sonra söyleyin. Vicdan nedir? Sonraki sözcük.”		
Ö ₁₀ : “Eğer birisi böyle kötü durumdaysa ona yardım etmezsek vicdanını dinle derler.”		
KÖ ₂₄ : “ <i>Ne demek peki?</i> ” Ö ₁₀ : (düşünür).	<i>Yorum yapma</i>	
KÖ ₂₄ : “Hıım. Çıkaramadın. <i>Oku bakıyorum.</i> ”	<i>Çözümü devam etmesini talep etme</i>	Okuma becerisi sözel geribildirim
Ö ₁₁ : “Milleti savaşa götürünce vicdanın azap duymaması”.		
KÖ ₂₄ : “Hıım. Bazı şeylere kalbiniz vicdanınız elvermez. Oku bakalım.”		
Ö ₁₂ : “Kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıya iten güç. (Sözlükten okur.)”		

Tablo 8. Devamı.

KÖ ₂₄ : (<i>Tekrar okur</i>) “Ne demek bu? Kişiyi bir davranışta bulunuyorsun.”		
“Oğlum ne oluyor orada? <i>Volkan kapı orada!</i> Volkan az önceki yaptığı davranışla dersin işleme akışını engelledi. Şimdi arkadaşıyla birlikte vicdan yapacaklar. Diyecekler ki öğretmenimizi üzdük. Dersin bir dakikasını kaybettik. Benim buna hakkım var mı? Davranışını sorgular. Doğru mu yaptım acaba? diye düşündüğünde vicdanını sorgulamış olur. Ama onun vicdanı sönmüş olabilir. Davranışlarını sorgulamıyor mesela. Dinle beni. Sorgulayan birisi var? Kim?”	<i>Eleştirel geri.</i>	Dinleme becerisine yönelik beden dili geribildirimi
Ö ₁₃ : “Annesi.” KÖ ₂₄ : “ <i>Sen önüne dön.</i> ”		Konuşma becerisi sözel geribildirim
Ö ₁₄ : “Pişman olmak.”		
KÖ ₂₄ : “Ya bu olumlu da olabilir. İyi bir şeyde de sorgulama yaptıysan rahatlayabilirsin.” Ö ₁₅ : “Mesela birini dövüyorsun.”	<i>Doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme</i>	Yazma becerisine yönelik sözel geribildirim
KÖ ₂₄ : “Haksız yere evet. Vicdan kısmına arkadaşlar şunu da yazabilirsiniz: <i>Davranışlarımızı kalben sorgulamak.</i> Erdem nedir?”		
Ö ₁₆ : “Bir saygı.” KÖ ₂₄ : “ <i>Olabilir.</i> ”		
Ö ₁₇ : (sözlükten okur) Dürüstlük, doğruluk, cesaret gibi nitelikleri barındıran fazilet.” KÖ ₂₄ : “---”	<i>Görmezden gelme</i>	Okuma becerisine yönelik beden dili geribildirimi
“ <i>Furkan neymiş erdem? Bak arkadaşların okuyor. Buraya niye geliyorsun o zaman? Kopuksunuz dersten. Arkadaşların okudu tekrar edelim.</i> ”	<i>Azarlama Öz değerlendirme Ortalama geribildirim</i>	Dinleme becerisi sözel geribildirimi
“ <i>İyi davranışların hepsine birden erdem denir arkadaşlar. Bunun tersi de doğru olmayan kişidir. Yalan söyler, dürüst değildir. Erdemin geliştiği yerler neresidir? Nerede filizlenir? Evet, yardımseverlik, vatanseverlik, alçakgönüllülük nerede gelişir?</i> ”	<i>Basitleştirme</i>	
Ö ₁₈ : “Aile ortamında.”		
KÖ ₂₄ : “ <i>Aile ortamında gelişir tabiki.</i> Eğer bunlar gelişmemişse aile eğitiminde bir eksiklik var demektir. Sizin yaptığınız davranışlardan sadece siz değil aileniz de etkilenir. Ailesi de yalan söyler. Bu çocuk nerede yetişmiş? ifadesini çok duymuşsunuzdur. Ya da bu aileye gidilmez. Onun babası iyi değil gibi.”		
Ö ₁₉ : “Hocam örnek verebilir miyim?”	<i>Onaylama</i>	
KÖ ₂₄ : (<i>Baş işareti</i>)		
Ö ₁₉ : “Furkangil beni dışlıyorlar.”		
KÖ ₂₄ : “Önce kendimizi sorgulayalım. Kendimize bir bakalım. İyi, aferin denilmiyorsa size kendini sorgula, aileni de. En çok olumlu sözcükleri mi duyuyorsunuz yoksa olumsuz mu?”		Konuşma becerisi beden dili geribildirimi
Ö ₂₀ : “Sıkıntı varsa nasıl düzelterek?”		
KÖ ₂₄ : “Erdemli davranarak düzeltereksin işte. Evet ideal ne	<i>Akran geribildirimi</i>	

demek?”		
Ö ₂₁ : “Uygun.” KÖ ₂₄ : “Olabilir.” Ö ₂₂ : (sözlükten okur) “Hedef.”		
KÖ ₂₄ : “Hedeflenen şey yazabilirsiniz arkadaşlar evet.”		
Meşale nedir?” Ö ₂₃ : “Evleri ısıtmak için işe yarayan alet.”		
Ö ₂₄ : “He evleri ısıtıyoruz. Taraftarların yaktığı şeyle.”		
KÖ ₂₄ : (Sözlükte olmadığı için telefonunun internetinden yararlanarak bulur ve okur.) Arkadaşlar normalde ucu yanan bir değnek kısaca söylersem. Oğlum! Yalnız mecaz anlamı şöyle: Bir düşüncenin öncüsü demek arkadaşlar. Çünkü meşale biliyorsunuz bir işte en önde taşınır, gider. Yapma! Şimdi birer tane cümle yazıyorsunuz. Sözcüklere uygun, sebep-sonuç bildiren, basit olmayan cümle yazıyorsunuz.” “Cümleyi oku.”	Elektronik olarak verilen geribildirim	Okuma becerisine yönelik sözel geribildirim
	Gelişme yolunu oluşturma	

Tablo 8. Devamı.

Ö ₂₅ : “Atatürk’ün yaptığı inkılaplar sayesinde bugün rahat bir şekilde yaşıyoruz.”		
KÖ ₂₄ : “Sebep- sonuç ilişkisi var <i>bravo</i> . Meşale?”		
Ö ₂₆ : “29 Ekim için meşale yakıp sokakta yürüyüşe çıktım.”	Övgü	Dil bilgisine yönelik sözel geribildirim
KÖ ₂₄ : “Mecaz anlamında kullanırsan <i>daha iyi olur</i> .”		
Ö ₂₇ : “Sence ideal bir dost nasıl olmalı?”		
KÖ ₂₄ : “Farklı bir cümle türünde kurmuşsun. <i>Aferin</i> . Bir daha oku.”	Düzeltilici geri.	
Ö ₂₇ : “Sence ideal bir dost nasıl olmalı?”		
Ö ₂₈ : “Abime ideal bir kız bulduk. Çok güzeldi.”		
KÖ ₂₄ : “İki cümle kurmuşsun sen. <i>Bir daha yap bakalım</i> .”	Tamamlayıcı geri.	Yazma becerisine yönelik sözel geribildirim
Ö ₂₈ : (Öğretmenle birlikte) “Abime ideal bir kız bulduk.”		
Ö ₂₉ : “O çocuğu görünce vicdanım elvermedi.”	Görmezden gelme	
KÖ ₂₄ : “-----” Ö ₃₀ : “Atatürk’ün olduğu yerde inkılaplar yapıldı.”	Tekrarlama	
KÖ ₂₄ : “Atatürk’ün olduğu yerde inkılaplar yapıldı, <i>güzel</i> .”	Onaylama	

Tablo 8’de öğretim sürecinde gözlem ile elde edilen verilerden çalışma amacı dahilinde çalışmaya katılan öğretmenlerin daha sık yer verdikleri geribildirimleri içeren kesitsel örnek durum incelemelerine yer verilmiştir. Tabloda öğretmen- öğrenci diyalogları geribildirim türlerine yönelik oluşturulan sınıflandırma doğrultusunda ele alınmıştır.

Tablo 8’de öğretmenlerin öğretim sürecinde konu anlatımı, metin okuma veya etkinlik uygulamalarında daha çok dil bilgisi öğrenme alanında ve yazma becerisinde sözel geribildirim yer verdikleri ortaya koyulmuştur. Bu durum okul türü farketmeksizin çalışmaya katılan diğer öğretmenlerde de gözlenmiştir. Öğretim sürecinde dinleme becerisi uygulamaları ve beceri gelişimini artırma yönünde geribildirim kullanımının diğer dil beceri alanlarına göre daha geri planda kaldığı görülmüştür.

Öğretmenlerin öğretim sürecinde kullandığı geribildirim alt kategorileri incelendiğinde okuma becerisine yönelik sözel olarak daha çok ‘okuma öncesinde

geribildirim, istendik davranışların kalıcı olmasına yönelik geribildirim, başka kaynaklara yönlendirme, sınıfa yönelik geribildirim, açık uçlu soru, sözlüksel veya sesbilimsel geribildirim, kitaptan okutma, tekrarlatma, sınırlandırma, karıştırılan şeyi tanımlama, öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlısını fark etmesini umma, düzeltici geribildirim (sözel), günlük hayatla ilişkilendirme, düzeltme sorusu, yorum yapma geribildirim türlerine yer verildiği ortaya koyulmuştur. Yazma ve dil bilgisine yönelik düzeltici geribildirim olarak *'görmezden gelme, övgü ve tekrarlatma'* türlerine eğilim gösterdiği belirlenmiştir.

Öğretmenlerin konuşma becerisine yönelik sözel olarak *'çözüme devam etmesini talep etme, eleştirel geribildirim, ortalama geribildirim, görmezden gelme, doğru cevabı söyleyip öğrenciden onun ne olduğunu anlamasını isteme, onaylama, basitleştirme, tamamlayıcı geribildirim, özetleyici geribildirim, düzeltici geribildirim (sözel)'* geribildirim türlerinden yararlandığı belirlenmiştir. Öğretmenler konuşma becerisine yönelik beden dili ile geribildirim verirken daha çok değerlendirmeci (onaylama/beğenmeme) ve düzeltici geribildirim türlerini kullanmışlardır.

Öğretmenlerin dinleme becerisine yönelik sözel geribildirim verirken daha çok *'sınıfa yönelik geribildirim, gelişigüzel geribildirim, eleştirel geribildirim, öz değerlendirme ve tekrarlatma'* geribildirim türlerinden yararlandıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler öğretim sürecinde dil bilgisi öğrenme alanına yönelik düzeltici olarak *'eleştirel geribildirim, azarlama, gelişme yolunu oluşturma'* geribildirim türlerine yer vermiştir. Yazma becerisine ilişkin sözel olarak ise daha çok *'sınıfa yönelik geribildirim, değerlendirmeci geribildirim, övgü, düzeltici geribildirim'* türlerine yer verdikleri görülmüştür.

Tablo 8'de öğretmenlerin dinleme, konuşma ve okuma becerilerine yönelik beceri performans değerlendirmelerinde kullandıkları geribildirimler incelendiğinde yapılan etkinlik uygulamaları çerçevesinde görevin tamamlanmasına bağlı olmasıyla sınırlı kalmıştır. Yazma veya dil bilgisi alanında daha çok açıklayıcı, betimleyici veya hem sorun hem çözüm içeren geribildirim türlerine yer verilirken; okuma, dinleme ve konuşma dil becerilerinde geribildirim kullanımında *'dinle burayı, arkadaşın ne söyledi, tekrar oku, metni iyi anlamamışsın, duymamış arkadaşın tekrar söyler misin?'* vb. genel söylemlerden oluşan sadece soruna işaret eden fakat çözümü, gelişme yolunu veya doğru davranışı içermeyen geribildirimlere yer verilmiştir. Dinleme, konuşma ve okuma dil beceri alanlarında öğretmen geribildirim kullanımı genellikle gelişigüzel

geribildirim, sınıfa yönelik geribildirim, değerlendirmeci geribildirim, düzeltici geribildirim türleriyle sınırlı kalmıştır. Bu durum, öğretim sürecinde geribildirim kullanımına ilişkin sadece belli alanlara ayrılan süre, diğer dil beceri alanlarının uygulamalarını, gelişimini ve değerlendirilmesini de etkilemiştir. Bu nedenle ölçme ve değerlendirme aşamasında dil beceri alanları ve dil bilgisi öğrenme alanı bağlamında geribildirim kullanımına ilişkin ayrılan sürenin ve değerlendirme araç- gereç, materyallerinin dengede tutulması gerektiği konusunda öğretmenlere farkındalık kazandırılabilir.

4.3.Doküman Analiziyle Elde Edilen Bulgular

Tablo 9. Öğretmenlerden Elde Edilen Doküman Türlerine İlişkin Bilgiler

Doküman Türü	n	%
Yazı çalışmaları	452	23.52
Etkinlik kağıtları	50	2.6
Yazılı sınav kâğıdı	380	19.77
Görev kontrol listesi	11	0.57
Kitap okuma listesi	26	1.35
Yazılı anlatım dokümanları	600	31.22
Defter-kitap kontrol listesi	403	20.97
Toplam	1.922	100

Çalışmaya katılan Türkçe öğretmenlerinden elde edilen dokümanlar incelendiğinde öğretmenlerin daha çok yazılı sınav kâğıdı, defter-kitap kontrol listesi ve etkinlik kağıtlarını değerlendirirken geribildirim kullandıkları söylenebilir. Öğretmenler öğrenci yazılı materyallerini ve yazılı sınav kağıtlarını değerlendirirken *'düzeltme işaretleri, dolaylı geribildirim, yazım yanlışları, imla ve noktalama işaretlerini düzeltme, yanlış deme, doğru cevabı söyleme, övgü, değerlendirmeci geribildirim (not ile değerlendirme, olumlu/olumsuz, yıkıcı/yapıcı), eleştiri (yıkıcı/yapıcı/yansız), gelişme yolunu oluşturma, cezalandırma, onaylamama/ beğenmeme, ödüllendirme, yönelim yerine göre geribildirim (metin dışı, biçime yönelik, metnin büyük yapısıyla ilgili geribildirim), problem odaklı geribildirim, niceliksel ifadeler ile geribildirim, konu odaklı geribildirim, türe yönelik geribildirim'* türlerinde geribildirim vermiştir.

Yazılı anlatım dokümanları ve etkinlik kağıtları öğretim sürecinde öğrenciye okutularak performans değerlendirmesi sözel geribildirimlerle yapılmıştır (*metin içi, başlık, içerik oluşturma, bölümler arası bağlantı, tutarlılık, meta-dilbilimsel*

geribildirim). Öğretmenler öğrenci yazılı anlatım dokümanlarını artı ve eksi uygulamasıyla kontrol etmekte ve *not ile değerlendirme* yönünde geribildirim vermektedir. Öğretmenler öğrenci dokümanlarında eksik yapılan yerlere yönelik *dolaylı geribildirimde* bulunurken; *'soru işareti, altını/ üstünü çizme, yuvarlak içine alma, ok işareti ile doğru yeri gösterme'* ve *not ile değerlendirme* türlerinden yararlandığı tespit edilmiştir. Öğretmenler, öğrenci yazılı anlatım çalışmalarında ve etkinlik kağıtlarında *problem odaklı geribildirim* ile *değerlendirmeci geribildirim* türlerine daha fazla yer vermiştir. Yazılı sınav kağıtları ise daha çok *not ile değerlendirme* geribildirim türüyle değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin öğrenci yazılı anlatım çalışmalarını incelerken görüşme sırasında öneri olarak belirtilen *'açıklayıcı geribildirim, çözüm odaklı geribildirim, betimsel geribildirim ve yazılı geribildirim'* türlerinden uygulama sırasında çok az yararlandıkları tespit edilmiştir. 9 öğretmen öğrencilerin yazılı anlatım dokümanlarına *'açıklayıcı yazılı geribildirim, gelişme yönünde yol gösterici notlar yazma, yönlendirici yazılı geribildirim, çözüm odaklı yazılı geribildirim, detaylı yazılı geribildirim, betimleyici geribildirim, görevi işlemeye yönelik yazılı geribildirim, olumlu anlatımı övmeye yönelik yazılı geribildirim, metnin küçük yapısıyla ilgili geribildirim ve değer ifade eden belirtkelerle geribildirim'* türleriyle geribildirimde bulunduğu belirlenmiştir. Öğretmenler tarafından görüşme sırasında öneri olarak belirtilen geribildirim türlerine öğretim sürecinde çok az yer verildiği görülmüştür. Bu durum öğretimin daha verimli olabilmesi için önerilen geribildirim türlerine süreçte daha fazla eğilim gösterilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Çalışmaya katılan diğer 22 öğretmen ise süreçte daha çok *'değerlendirmeci geribildirim, sözel geribildirim, eksikleri gösterme, onaylamama/ beğenmeme, yanlış deme, silme/ekleme/düzeltilme, genel geribildirim, problem odaklı geribildirim, metnin büyük yapısına yönelik geribildirim, metin dışı geribildirim, imla ve noktalama, yazımsal- dilbilgisel, doğru yazımı göstererek düzeltici geribildirim'* türlerine yer vermiştir.

Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle, gözlem sürecinde geribildirim ile ilgili zaman kullanımı incelendiğinde ve dokümanlarda kullanılan geribildirim türleri dikkate alındığında dil bilgisi öğrenme alanı ile yazma becerisinde daha fazla geribildirim kullanıldığı belirlenmiştir. Bu durumun, öğretmenlerin söylemleri ve eylemleri dikkate alındığında, Türkçe alanında öğrencilerin genellikle dil bilgisi veya yazımda sorun yaşadıkları ile ilgili bir ön yargıdan kaynaklandığı belirtilebilir. Ana sorunun Türkçe ders içeriğinin sadece etkinlikleri veya müfredatı zamanında

yetiştirmek olmadığı; Türkçe dili esas alındığında öğrencilerin okuma, yazma, dinleme ve konuşma beceri alanlarında dili yetkin düzeyde kullanabilme durumlarıdır.

Dokümanlarda Yer Alan Geribildirim Türleri²	n	%
Yazılı Geribildirimler	8295	78.98
Metin odaklı bilişsel geribildirim (anlama dayalı)	677	6.45
Problem odaklı yazılı geribildirim	658	6.27
Çözüm odaklı yazılı geribildirim	19	0.18
Metin odaklı bilişsel geribildirim (anlatıma dayalı)	16	0.15
(defter kontrolü)		
Kuralın doğru kullanımını övme	12	0.12
Örüntü oluşturma	4	0.03
Ortama dayalı yazılı geribildirim	52	0.49
Sınıfta verilen yazılı geribildirim (defter kontrolü)	46	0.43
Birebir verilen yazılı geribildirim	6	0.06
Gelişme odaklı yazılı geribildirim	1130	10.76
Öğretici yazılı geribildirim	17	0.17
Gelişme yönünde yol gösterici not yazma	5	0.04
Bilgi sağlayıcı geribildirim	24	0.24
İçsel odaklı yazılı geribildirim	2	0.01
Dışsal odaklı yazılı geribildirim	342	3.26
Örtülü yazılı geribildirim	10	0.09
Açık formda yazılı geribildirim	202	1.93
Sözsüz göstergeler ile yazılı geribildirim	21	0.19
Genel yazılı geribildirim	487	4.64
Detaylı yazılı geribildirim	5	0.04
Görsel geribildirim	13	0.14
Biçimlendirici geribildirim	2	0.01
Amaç kapsamında geribildirim	1043	9.93
Övgü	9	0.08
Eleştirisel geribildirim	362	3.47
Eksikleri söyleme	211	2.0
Tanılayıcı geribildirim	72	0.68
Özgünlük	2	0.01
Emir/istek/rica	85	0.81
Silme/ekleme/düzeltilme (yazılı sınav kaç.)	302	2.88
Zaman ve kapsam bağlamında	187	1.78
Eş zamanlı yazılı geribildirim (defter kontrolü)	86	0.82
Geciktirilmiş yazılı geribildirim	54	0.52
Kısmi yazılı geribildirim	42	0.4
Tam yazılı geribildirim	5	0.04
Konu odaklı yazılı geribildirim		
(Yazılı anlatım dokümanları, yazılı sınav kaç.)	1052	10.02
Sayfa düzeni	374	3.56
Yazı güzelliği	196	1.87
Kâğıt düzeni	101	0.96
Kâğıt kullanımı	17	0.17
Başlık	63	0.61
Ana düşünce	11	0.1
Gereksiz bilgi	9	0.08
Eksik bilgi	37	0.36
Yaratıcılık	5	0.04

² Geribildirim türlerinin kullanılma sıklığı her bir türdeki tekrarlı sınıflandırmaları içermektedir.

Konu gelişimi (örnek, ayrntı)	94	0.89	Tablo 10. Öğretmenl
Sonuç	6	0.06	
Tutarlılık			2 0.01

er Tarafından Dokümanlara Verilen Geribildirim Türleri

Bölümler arası bağlantı	54	0.52
Konu birliği/ sürekliliği	83	0.79
Meta-dilbilimsel yazılı geribildirim	1459	13.89
İmla ve noktalama işaretleri	589	5.6
Yazım	203	1.93
Yazımsal- dilbilgisel	377	3.59
Sözcük düzeyinde	209	1.99
Tümce düzeyinde	54	0.52
Paragraflara ayırma	27	0.26
Değerlendirmeci geribildirim	535	5.09
Olumlu yazılı geribildirim	22	0.2
Olumsuz yazılı geribildirim	103	0.99
Not ile değerlendirme	387	3.69
Yıkıcı yazılı geribildirim	13	0.12
Renkli etiket ile değ.	10	0.09
Odaklı- Odaksız Yazılı Geribildirim	701	6.67
Ortalama geribildirim	406	3.86
Seçilmiş dilbilgisel yanlışla yönelik yazılı geri.	258	2.46
Ölçütsel geribildirim	37	0.35
Yönelim Yerine Göre Yazılı Geribildirim	1443	13.75
Sonuç	33	0.31
Metin dışı yazılı geribildirim	389	3.7
Biçime yönelik yazılı geribildirim	25	0.23
Metnin büyük yapısıyla ilgili yazılı geribildirim	465	4.43
Öğrencinin sözcüğü/eki/kuralı/örneği yanlış yazması durumunda verilen yazılı geribildirim	531	5.08
Düzeltilici Geribildirimler	2208	21.02
Türe Yönelik yazılı Düzeltilici Geribildirim T.	538	5.12
Sözlüksel veya sesbilimsel düzeltilici geribildirim	230	2.19
Dilbilgisel veya söylemsel düzeltilici geribildirim	301	2.86
Edimsel veya sosyokültürel düzeltilici geribildirim	7	0.07
Metin Odaklı Düzeltilici Geribildirimler	1670	15.9
Doğru yazımı göstererek düz. ger.	254	2.42
Eksik yapılan yerlerin belirtilmesi	37	0.35
Okuyucunun anlamasını engelleyen önemli yazım yanlışlarını düzeltilici geribildirim verme	96	0.92
Okuyucunun anlamasını engellemeyen daha az önemli yazım yanlışlarını düzeltilici geribildirim verme	126	1.2
Sık tekrarlanan yazım yanlışlarını düzeltme	99	0.94
Sık tekrarlanmayan yazım yanlışlarını düzeltme	104	0.99
Doğrudan düzeltme	81	0.77
Yeniden biçimlendirme	4	0.03
Üst -dil geribildirim	13	0.12
Metni oluşturma süreci ile ilgili yazılı düz. geribildirim	7	0.07
Sözsüz göstergeler ile verilen geribildirim	17	0.17
Altını/üzerini çizme	689	6.57
Kodlama	2	0.01
Yuvarlak içine alma	47	0.45
Sayfanın sol kenar kısmında yanlış sayısını belirtme	91	0.87
Düzeltilme işaretlerinden yararlanarak geribildirim verme	3	0.02

Tablo 10. Devamı.

Öğretmenlerden elde edilen dokümanlar incelendiğinde öğretmenlerin öğrenci metinlerini değerlendirmede kullandıkları geribildirim türleri Tablo 10'da belirtilmiştir.

Öğretmenlerden elde edilen 1922 dokümana %78,98 oranında *yazılı geribildirim* verildiği %21,02 oranında ise *düzeltilici(yazılı) geribildirim* verildiği belirtilmiştir. Yazılı geribildirimlerde '*meta- dilbilimsel geribildirim*' türünün %13,89 oranında, '*yönelim yerine göre yazılı geribildirim*' türünün ise %13,75 oranında kullanıldığı belirtilmiştir. Yönelim yerine göre yazılı geribildirimlerde öğretmenler %4,43 oranında *metnin büyük yapısıyla ilgili yazılı geribildirim* kullanırken %5,08 oranında öğrencinin *sözcüğü/eki/kuralı/örneği yanlış yazması durumunda verilen yazılı geribildirim* kullandıkları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin öğrenci yazılı anlatımlarını değerlendirme sürecinde kullandıkları geribildirim türlerinde daha çok genel yazılı geribildirim, metin dışı geribildirim, imla ve noktalama, dışsal odaklı geribildirim, problem odaklı geribildirim, eleştirel geribildirim, yazımsal- dilbilgisel geribildirim türlerini kullandıkları belirtilmiştir. Bu durum öğretmenlerin değerlendirmeci bir yaklaşımla not ile değerlendirme, yazım ve dilbilgisel yanlışları belirtme yönünde ele aldıklarını göstermektedir. Öğretmenler gözlem sırasında öğrenci yazı çalışmalarını değerlendirmede sözel olarak eksik yapılan yerlerin belirtilmesi, yeniden biçimlendirme, ana düşünce, başlık, konu gelişimi, problem odaklı geribildirimde bulunmuştur.

Öğretmenlerin dokümanlara düzeltilici geribildirim türlerine yönelik eğilimleri incelendiğinde %15,9 oranında *metin odaklı düzeltilici geribildirim* türlerinin kullanıldığı; %5,12 oranında ise *türe yönelik yazılı düzeltilici geribildirim* türlerine yer verildiği görülmüştür. Öğretmenler metin odaklı düzeltilici geribildirim türlerinden *altını/üzerini çizme* türünü %6,57 oranında; *kullandığı doğru yazımı göstererek düzeltilici geribildirim verme* türünü ise %2,42 oranında kullanmıştır. Türe yönelik yazılı düzeltilici geribildirimde %2,86 oranında *dilbilgisel veya söylemsel düzeltilici geribildirim* türü daha sık kullanılan geribildirim türü olarak belirtilebilir.

Öğretmenlerden elde edilen dokümanlarda metnin veya anlam düzeyine ilişkin gelişme yolunu oluşturma, açıklayıcı veya betimleyici geribildirim verme, biçimlendirici geribildirim, detaylı geribildirim türlerinden çok sayfa düzeni, yazım ve dilbilgisel yanlışları yönelik belirtmeye yönelik geribildirimde buldukları ortya koyulmuştur.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Türkçe öğretmenlerinin dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanı bakımından geribildirim kullanma durumunu ele alan bu çalışma, öğretim sürecinde öğretmenlere belirtilen alanlara özgü kullanılabilir geribildirim türlerine ilişkin farkındalık kazandırmak için yürütülmüştür. Bu amaç doğrultusunda geribildirime ilişkin yapılan farklı alanlardaki (matematik, yabancı dil edinme, beden eğitimi, fen bilgisi, İngiliz Dili eğitimi, sınıf öğretmenliği, sosyal bilimler, psikoloji, bilgisayar vb.) çalışmalar incelenerek Türkçe öğretiminde uygulanabilir geribildirim türlerine yönelik bir sınıflandırma oluşturulmuştur (Akpınar, 1996; Aydın, 2011; Bahçe, 1999; Bozkır, 2009; Çabakçor, Akşan, Öztürk ve Çimer, 2011; Çağlar, 2006; Çelen, 2010; Çelebi, 2017; Çevikbaş ve Argün, 2016; Çiftçi, 2009; Çiftçi, 2011; Çubuk, 2013; Dağkıran, 2010; Demir, 2013; Demirci, 2010; Durmaz, 2012; Dokuzoğlu, 2010; Doğan, 1996; Eraz ve Öksüz, 2015; Erdemli, Sümer ve Bilgiç, 2007; Ergünay, 2008; Eş, 2003; Güllüsen, 2011; Güneş, 2007; Güneş ve Bülbül, 2007; Hattie, 1987; Hamzadayı, 2015; Kara, Kazak ve Aşçı, 2014; Karaman, 2010; Kılınç, 2007; Kılıç, 2017; Koçyiğit ve Sefer, 2004; Köğce, 2012; Mutlu, 2006; Najmaddin, 2010; Özbaş, 2009; Öztürk, 2012; Sakallı, 2007; Sarılar, 2010; Subaşı, 2002; Şahan, 2012; Şahin, 2006; Tamer, 2013; Tayfur, 2006; Tokdemir, 2009; Üstün, 2013; Yıldız, 2016). Alanyazında yapılan çalışmalarda geribildirim öğretim sürecindeki işlevselliği ve öğrenme üzerindeki etkisi ortaya koyulmuştur. Ancak araştırma sonucunda belirtildiği üzere yapılan çalışmalarda da geribildirim kullanmında daha çok yazılı ve sözel geribildirime yer verildiği, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun geribildirim tercihinde belli bir stratejiye sahip olmadığı ve geribildirim türlerinin farkında olarak kullanılmadığı belirtilmiştir (Ayar, 2009; Atalı, 2008; Canbulat, Bıçak, Uyumaz; 2018; Çevikbaş, 2013; Erişen, 1997; Köğce, Yıldız ve Aydın, 2012; Oral, 2000; Uzel 1995).

Araştırmada görüşme, gözlem ve dokümanlara ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin daha çok yazma becerisi ile dil bilgisi öğrenme alanında geribildirim kullandığı belirtilmiştir. Diğer dil beceri alanlarında ise daha çok sözel olarak değerlendirmeci, düzeltici, gelişigüzel ve sınıfa yönelik geribildirim türlerine yer verildiği ortaya koyulmuştur. Yazma becerisi ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik verilen geribildirimlerde gözlem ve dokümanlardan elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmenlerin sözel olarak metin dışı geribildirim, değerlendirmeci geribildirim,

düzeltilici geribildirim, yazım yanlışlığı, imla ve noktalama, yazı güzelliği, sayfa düzeni, yanlışlığı belirtme, cevabı söyleme, kuralı hatırlatma, genişletici geribildirim, meta-dilbilimsel geribildirim, metin içi geribildirim, metin dışı geribildirim, yeniden biçimlendirme, yazımsal-dilbilgisel vb. geribildirim türlerine daha sık yer verdikleri belirtilmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin geribildirim kullanımlarının belli bir amaca yönelik plan dahilinde olmadığı ve öğrenci beceri gelişim takibini yapmakta sorun yaşadıkları bu nedenle geribildirim kullanımlarının gelişigüzel bir şekilde süreçteki olay, durum ve olgulara bağlı olarak geliştiği gözlenmiştir. Öğretim süreci döngüsünde alan öğretmenlerinde sistemli bir yapıya sahip olmadığı için geribildirim kullanımında her öğrencinin beceri gelişimi sözel olarak farklı bakış açıları ve ölçütlerle değerlendirildiği tespit edilmiştir. Araştırmanın bulguları kapsamında alanyazında yapılan çalışmalarda da öğretmenler tarafından öğretim sürecinde yazılı, betimleyici geribildirimden çok sözel ve değerlendirmeci geribildirim türlerinin tercih edildiği ortaya koyulmuştur. Göçer (2010) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarını değerlendiren Türkçe öğretmenlerinin değerlendirme biçimleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda yazılı sınavlarda yer verilen metin oluşturma sorusunun öğrenci yazma beceri durumunu yansıtmadığı, yazılı anlatımı değerlendirmede genel bir ölçüt birliğinin sağlanmadığı, yazılı anlatımı değerlendirmede biçimsel özelliklerin içerik özelliklerine göre ön planda tutulduğu ortaya koyulmuştur. Canbulat, Bıçak ve Uyumaz (2018) tarafından yapılan bir başka çalışmada Türkçe öğretmenlerinin kullandıkları ölçme ve değerlendirme yaklaşımları incelenmiştir. Araştırma bulgularıyla benzer sonuçlara ulaşan çalışmada yazma becerisine ilişkin daha çok açık uçlu soruların; konuşma ve dinleme becerilerinde ise sözlü sınavların tercih edildiği; tamamlayıcı değerlendirmelere ölçme ve değerlendirme süreçlerinde beklenenin altında ilgi gösterildiği ortaya koyulmuştur.

Araştırmada öğretmenlerin ek süre verme, yanlışlığı belirtme, azarlama, korkutma, dolaylı geribildirim (altını çizme, işaretleme vb.) öğrenciden cevabını açıklamasını isteyerek yanlışlığını fark etmesini umma, pekiştirme amaçlı geribildirim, motive edici sözler, görmezden gelme, bilen öğrenciye söz verme, doğrudan cevabı belirtme, düzeltme sorusu vb. geribildirim türlerinden yararlandıkları tespit edilmiştir. Kaya (2005) tarafından yapılan çalışmada ise öğretimde geribildirim kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini incelenmiş; kullanılan geribildirim türlerinin ‘öğrencilerin sorularına somut, açık ve anlaşılır cevaplar verme, öğrencilere açık ve anlaşılır sorular

sorma, yeterli zaman verme, her sorunun doğru cevabını almaya çalışma' yönünde olduğu belirlenmiştir. 'Cevapların niçin yanlış olduğunu açıklama, öğrencileri azarlama, yanlış karşısında sessiz kalıp öğrenciden uzaklaşma, beden dilini kullanma' geribildirim türlerine ise daha az yer verildiği tespit edilmiştir. Demir (2013) öğretmenlerin öğretim sürecinde daha çok pekiştirme amaçlı geribildirim (afetin, çok güzel, yeteneklisin) ile gelişme odaklı geribildirim (biraz daha düşünmelisin, çok fazla yanlış yapıyorsun, tekrar denemelisin) türlerinden yararlandıklarını; ancak güdüleme amaçlı geribildirim (çaba gösterdiğinin farkındayım, daha iyi olabilirsin, böyle çalışmaya devam etmelisin) daha az yer verdiklerini ortaya koymuştur. Tamer (2013) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin öğrenci metinlerine daha çok yansız geribildirim, yergi geribildirimi, açık geribildirim, özgül geribildirim ile biçime yönelik geribildirimde buldukları belirtilmiştir.

Araştırmada görüşme ile elde edilen bulgular incelendiğinde Niğde'de görev yapan öğretmenler arasında okul türü farketmeksizin geribildirim sürecindeki önemi konusunda görüş birliği sağladığı ancak öğretim sürecindeki uygulamalarda kullanım aşamaları bakımından sorun yaşandığı ortaya koyulmuştur. Aydın (2011) tarafından yapılan çalışmada da geribildirim öğrencinin güçlü ve başarılı yönlerini; öğrenme eksikliğini ortaya koyduğu, ders başarısını artırmada katkı sağladığı, derse olan ilgiyi artırdığı ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiği vurgulanmıştır. Eraz ve Öksüz (2015) çalışmada öğretmenlerin etkinliklerde geribildirim kullanım durumu değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda geribildirim verilen grubun etkinliklerde daha başarılı olduğu ve etkinliklere katılıma olumlu yönde tutum geliştirdiği ifade edilmiştir.

Araştırmada öğretmenler ile görüşme sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde öğretmenlerin öğretim sürecinde kullandıkları geribildirim türlerini açıklarken genel söylemlere yer verdikleri ortaya koyulmuştur. Alanyazında yapılan çalışmalarda da öğretmenlere değerlendirme sürecinde geribildirim kullanımı konusunda hizmetiçi eğitim verilmesi gerektiğini vurgulanmıştır (Clark ve Bergstrom, 1983; Erişen, 1997; Gülbahar ve Gürler, 2016; McMillan, 2015; Matsumura, Patthey-Chavez, Valdés ve Garnier, 2002; Percell, 2017; Stone ve Heen, 2015). Bu nedenle araştırmada Türkçe öğretim sürecinde dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına özgü geribildirim türleri, farklı alanlarda geribildirim kullanımlarının derlenmesiyle uyarlanabilir olan türlere sözel, yazılı ve beden dili olarak ve düzeltici geribildirim ile bütünleştirilerek yer verilmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinde belirttikleri, ders sürecinde

ile dokümanlarda kullandıkları geribildirim türleri oluşturulan bu sınıflandırma temel alınarak farkındalık durumları belirlenmiştir. Aynı zamanda öğretmen görüşlerinde çoğunlukla öğrenci dil becerilerinin not ile değerlendirildiği, sözel olarak düzeltici geribildirim verildiği gibi sınırlı sayıda geribildirim türünü içeren söylemlerin yer aldığı ve süreçte gelişen durum ve olaylara bağlı olarak gelişigüzel bir şekilde geribildirimde buldukları ortaya koyulmuştur. Konuyla ilgili olarak Çevikbaş (2013) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun geribildirim tercihinde belli bir stratejiye sahip olmadığı ve geribildirim tekniklerini bilinçli olarak kullanmadığı belirtilmiştir.

Geribildirim verme, süreci planlama ve başlatma yeterliliği ile başlayan çok faktörlü bir süreçtir (Göker, 2015). Karmaşık bir yapıya sahip olan öğretim sürecinin işlevselliğini koruma, geribildirim kullanmada ana noktaların belirlenerek taslak plan halinde düzenlenmesi ve uygulamaya ilişkin belirtkelerle betimlenmesiyle mümkün olabilir. “Çünkü çok kaynaklı geribildirim kapsamlı, zaman alıcı ve önemli maliyeti olan bir süreçtir. Bu nedenle sistem ve ulaşılan sonuçlar izlenmeli, karşılaşılan sorunlara çözümler geliştirilmelidir. Ancak ne yazık ki uygulamada pek çok işletmenin izleme sürecini ya hiç yapmadığı ya da baştan savma yaptığı görülmektedir. Oysa ki bu aşama sistemin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için önemli fırsatlar sunabilir” (Benligiray, 2014: 367).

Araştırmada öğretmen görüşlerinden elde edilen bulgularda geribildirim öğretmenin ve öğrenciye, dersin amaç ve kazanımları ile ilgili bilgi verdiği ve sürecin nasıl şekilleneceği konusunda yol gösterdiğine ilişkin işlevleri belirtilmiştir. Geribildirim öğretimin kalıcı, kaliteli, akıcı ve etkili olmasında temel unsurdur. Geribildirim öğretimin sürecindeki yeri ve önemi ile ilgili yapılan araştırmalar olduğu gibi hangi geribildirim öğrenci öğrenme düzeyinde, beceri gelişiminde ve başarısında ne kadar etkili olduğunu tespit etme amacıyla çalışmalar da yapılmıştır (Ayar, 2009; Bahçe, 1999; Büyükbay, 2007; Çetinkaya ve Köğce, 2014; Çetinkaya, 2015; Çetinkaya ve Hamzadayı, 2015; Çetinkaya, Bayat ve Alaca, 2016; Dökmen, 1982; Devrim Dayı, 2009; Demirel ve Enginarlar, 2016; Erişen, 1997; Eyllenen, 2008; Gibbs ve Simpson, 2004; Göçer, 2015; Hamzadayı ve Çetinkaya, 2011; Hyland, 2013; Karaca, 2011; Kaya, 2005; Köğce, 2012; Köğce ve Baki, 2014; Murillo-Zamonaro & Montanero, 2018; Nanni ve Black, 2017; Paulus, 1999; Richardson, 2005; Şahin, 2015; Telçeker, 2007; Türkdoğan, 2011; Ülper, Çetinkaya ve Bayat, 2016; Zacharias, 2007). Dolayısıyla

geribildirim etkili olmasında öğretim sürecinin hangi aşamasında, ne sıklıkla ve hangi türde kullanılacağı ile ilgili tespitini iyi yapılması gerekir. Öğretim sürecinin belli aşamalarına özgü geribildirim türlerine yer verilmesi öğretmenin kontrolünü ve öz saygısını artırır; aynı zamanda kendi performansına yönelik farkındalık kazandırır. Bu nedenle alanyazında hangi geribildirim türünün beceri gelişiminde ve başarıyı artırmada daha etkili olduğu ile ilgili çalışmalara da yer verilmiştir. Nob (2016) tarafından yapılan çalışmada öğretmen geribildirimlerinin öğrenci tutumuna etkisi çaba, yetenek, kendine güven yönünden incelenmiş, kullanılan geribildirimlerin öğretmene öğretim yeterliliği konusunda bilgi sağlarken öğrencinin derse olan ilgi ve tutumunu etkilediği belirtilmiştir. Özbaş (2009) kelime öğretiminde doğrulayıcı geribildirim ile açılımlayıcı geribildirim öğrencilerinin başarıları üzerindeki etkisini değerlendirdiği çalışmada her iki geribildirim türünün de öğrenmeyi geliştirdiği ancak açılımlayıcı geribildirim daha etkili olduğu ortaya koyulmuştur. Atalı (2008) tarafından yapılan çalışmada konuşma etkinliklerinde yapıcı geribildirim daha çok görev sonrasında hemen ardından verildiği; bu durumun etkili ve verimli öğrenmeyi geliştirdiği gözlenmiştir. Ayrıca çalışmada öğretim sürecinde beden dili olarak motivasyonel geribildirime ilişkin göz teması kurma, adıyla seslenme gibi geribildirim türlerinin kullanıldığı ancak yazılı geribildirimden çok sözel geribildirim tercih edildiği vurgulanmıştır.

Araştırmada gözlem ile elde edilen bulgular incelendiğinde dil beceri alanlarına ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik sözel, yazılı ve beden dili ile düzeltici geribildirim türlerine ilişkin uygulamalarda yetkinlik kazanma açısından öğretmenlerin farkındalığının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında konuyla ilgili olarak Erişen (1997) tarafından yapılan çalışmada öğretim elemanlarının geribildirim verme durumu ile öğrencilerin derste aldıkları geribildirim türleri arasındaki ilişki incelenmiş ve öğretim elemanlarının geribildirim ve düzeltme konusunda daha çok yetkinlik kazanmaları gerektiği belirtilmiştir. Richardson (2005) tarafından yapılan çalışmada öğretim programında yer verilen ölçme ve değerlendirme belirtileri açıklanmıştır. Ders süreci, öğretmen değerlendirmesi ve geribildirim yeterliliği ile ilgili değişkenlerin öğrencinin derse olan ilgi ve tutumunu etkilediği belirtilerek bu konuda belli bir planın geliştirilmemiş olmasını sorun olarak ele alınmıştır. Çerçi (2015) Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin konuşma beceri gelişimini ölçme ve değerlendirmeye ilgili görüşlerini incelemiştir. Çalışmada öğretmenlerin konuşma becerisi yeterliliğini kendi tutumlarına göre belirledikleri, programda belirtilen konuşma öncesi, sırası ve

sonrası değerlendirme süreçlerinin uygulanmadığı, ders planlarında konuşma becerisine ilişkin belirtkelerin yer almadığı görüşünde oldukları ortaya koyulmuştur. Aynı zamanda öğretmenler sınıf ortamının ve ders süresinin konuşma etkinliklerinin tamamını uygulama ve ölçme değerlendirme süreci için yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin değerlendirme sonucunda geribildirim öğrenciye nasıl vermeleri gerektiği konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmadıkları ve bu konuda yanlış tutum ve alışkanlıklar gözlenmiştir. Haftalık ders saatlerinin konuşma etkinlikleri, değerlendirme süreci ve geribildirimler için yetersiz olduğunu belirten öğretmenlerin öğrencilere ürün dosyası oluşturma görevi vermedikleri ve bu nedenle öğrenci konuşma beceri gelişimi takibinin gereği gibi yapılmadığı belirtilmiştir.

Araştırmada görüşme, gözlem bulguları ve doküman analizi sonucunda öğretmenlerin geribildirim kullanımı konusunda söylemlerinden hareketle çoğunlukla geleneksel bir yaklaşımla yazılı ve sözel olarak değerlendirmeci, düzeltici ve gelişigüzel geribildirim türlerine yer verdikleri ve türlere, değerlendirme aşamasında uygulamaya yönelik yeterli düzeyde farkındalığa sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin geribildirim kullanımında yazma ve dil bilgisi alanları üzerinde yoğunlaştığı, diğer dil beceri alanlarının ise bu konuda geri planda kaldığı gözlenmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalarda da öğretmenlerin geribildirim tutumunun belli dil beceri alanı ve konulara odaklandığı ve dil beceri alanlarına özgü çok yönlü değerlendirme yapılmadığı vurgulanmıştır. Örneğin; Uzel (1995) çalışmada öğrenciler tarafından hem yazılı hem de sözel geribildirim, gelişme yolunu oluşturma yönündeki geribildirim türlerinin ve genel geribildirimden ziyade açıklayıcı geribildirimlerin tercih edildiğini ifade etmiştir. Çalışmada öğrencilerin eklemleyici (genişletici) geribildirimi, dil bilgisi ve sözcükler üzerine açıklayıcı geribildirimi ve olumlu geribildirimi daha etkili buldukları görülmüştür. Aynı zamanda çalışmada hem öğretmenlerin geribildirim kullanımı hem de öğrencilerin geribildirimleri algılama ve düzeltme aşamaları ile ilgili eğitim programlarına katılmaları veya konuyla ilgili workshop düzenlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çetinkaya ve Köğce (2014) tarafından Türkçe ve matematik öğretmenlerinin öğretim sürecinde kullandığı sözel geribildirimlerin incelendiği çalışmada Türkçe öğretmenlerinin daha çok değerlendirmeci geribildirim, matematik öğretmenlerinin ise daha çok betimsel geribildirim türlerine yer verdiği belirtilmiştir. Çetinkaya (2015) tarafından yapılan bir diğer çalışmada Türkçe öğretmenlerinin öğrenci yazılı anlatım çalışmalarına daha çok

yazım ve imla gibi dilbilgisel görünüm ile ilgili geribildirim verildiği ortaya koyulmuştur. Ülper ve Çetinkaya (2016) tarafından yapılan çalışmada öğrenciye verilen geribildirim türünün belirlenmesinde öğrenci tercihi, geribildirim kaynağı, biçemi ve zamanı gibi değişkenlerin öğrencinin başarısı üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir.

Araştırma bulguları öğretmenlerin daha çok değerlendirmeci, düzeltici ve sözel geribildirimden yararlandığını göstermiştir; ancak alanyazında yapılan çalışma sonuçları geribildirim kullanımında çok yönlü, açıklayıcı, betimsel, gelişme yolunu oluşturma odaklı geribildirim tercih edilmesi gerektiği yönündedir. Örneğin; Chen, Nassaji& Liu (2016) tarafından yapılan yazma çalışmalarına ilişkin öğretmen geribildirim tercihinin incelendiği çalışmada öğretmenlerin sadece yanlış belirtmelerinin aksine öğrencilerin dil bilgisi yanlışlarında ve içerikte yazılı açıklayıcı geribildirimi tercih ettikleri ön plana çıkarılmıştır. Erdemli, Sümer ve Bilgiç (2007) tarafından yapılan çalışmada ise hem sözlü hem de yazılı geribildirimlerle yapılan performans değerlendirmesinin öğrenmeyi sağlamada daha etkili olduğu belirtilmiştir. Şahan (2012) yazma becerilerini geliştirmede yazılı geribildirim ve sözlü geribildirim etkisini araştırdığı çalışmada birebir görüşmeyle verilen sözel geribildirim düzeltme ve yazma becerisini geliştirmede daha etkili olduğu ifade edilmiştir. Üstün (2013) soru ve geribildirimle öykü okumanın anlamaya etkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda geleneksel eğitimle öykü okuma yapmanın aksine soru ve geribildirimle öykü okuma okuma becerisine yönelik tutumu olumlu yönde etkilediği ortaya koyulmuştur. Bir diğer çalışmada Nanni& Black (2017) öğretmenler tarafından öğrenci yazılı metinlerine daha çok organizasyon ve içerik odaklı geribildirim kullanıldığını; bu geribildirimlerde dil bilgisi ve sözcük kullanımını dikkate aldığını ve en az dikkate alınan geribildirim ise yazım olduğu ifade edilmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin öğrenci yazılı anlatım dokümanlarını değerlendirme sırasında düzeltme amaçlı olarak dolaylı geribildirime (düzeltme işaretleri, altını çizme, soru işareti, yuvarlak içine alma vb.) yer verildiği tespit edilmiştir. Alanyazında düzeltici geribildirime ilişkin yapılan çalışmalarda ise; Zhang& Hyland (2018) tarafından öğretmenlerin öğrenci metinlerine verdiği altını çizme geribildirimlerinde daha çok hangi bölümlerde, ne odaklı ve nasıl çizimlere yer verildiği araştırılmıştır. Çalışma sonucunda verilen altını çizme geribildirimlerinin daha çok düzeltme amaçlı olarak kullanılmasının yanı sıra vurgulama amacıyla da yapıldığı ortaya koyulmuştur. Çalışmada altını çizme geribildirimlerinin öğrencinin yanlışını düzeltmede oldukça etkili

bir biçimlendirici değerlendirme yöntemi olduğu belirtilmiştir. Çağlar (2006) tarafından öğretmenlerin öğrenci metinlerine tümce, içerik ve söylem bazında verdiği yazılı geribildirimlerin öğrenciler tarafında ne oranda algılandığı ve düzeltmelerin ne düzeyde yapıldığı araştırılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin metinle ilgili yorumlarını metnin sonuna, tümcenin yanına veya içine yazmadıklarında öğrencinin olumsuz etkilendiği belirtilmiş; metin üzerinde seçici işaretlemelerin yapılması ve yapılan açıklamalarda açık ve net söylemlere yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çetinkaya, Bayat ve Alaca (2016) tarafından yapılan çalışmada öğrenci metinlerine okutmanlar tarafından verilen yazılı geribildirimlerin öğrencinin yanlış düzeltme üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrenci metinlerine 357 doğrudan, 82 dolaylı geribildirim verildiği tespit edilmiştir. Çalışmada öğrencilerin düzeltme metinlerinde doğrudan geribildirimlerle yapılan düzeltmelerin daha çok etkili olduğu belirtilmiştir. Türkdoğan (2011) yanlışlara verilen geribildirim türlerinin öğretmenlere bağlı olarak farklılık gösterme durumu incelenmiş ve bu bağlamda öğretmenlerin düzeltici geribildirim verirken ‘yanlış görmezden gelme veya doğru olarak kabul etme, cevabı söyleme, yanlış deme, çelişki oluşturma, basitleştirme ve ilişkilendirme’ geribildirim türlerinden yararlanılabileceğini belirtmiştir.

Araştırmada düzeltici geribildirim dil beceri alanlarına ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik daha çok sözel olarak yanlış belirtme, tanımlı/kuralı hatırlatma, kitaptan okutma, ek süre verme, başka öğrenciye söz verme, cevabı belirtme geribildirim türlerinden yararlanılarak verildiği tespit edilmiştir. Şahin (2006) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenler tarafından yapılan çalışmada dil bilgisi öğretiminde yaygın olarak kullanılan geribildirim türleri belirlenmiş ve öğrencilerin hangi tür geribildirimi düzeltmede daha etkin olduğu araştırılmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin dil bilgisi öğretiminde daha çok düzeltme sorusuyla geribildirim verme, dilbilgisel ölçütü/kuralı hatırlatma türlerinde geribildirim verildiği; öğrencilerin ise daha çok düzeltme sorusu ile verilen geribildirimi daha sonra açıklayıcı geribildirimi ve meta-dilbilimsel geribildirimi dikkate aldıkları tespit edilmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin geribildirim almada öğretmenlerin doğru cevabı belirtme, yanlış anında düzeltme geribildirim türlerinden ziyade yönlendirici olarak yanlış kendilerinin düzeltmelerine olanak sağlayan düzeltme sorularını tercih ettikleri ortaya koyulmuştur.

Araştırmada yazma becerisine yönelik kullanılan düzeltici geribildirimlerin sözel olarak duyuşsal geribildirim, motive edici geribildirim, onaylama/beğenmeme, korkutma

vb. türlerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Telçeker (2007) tarafından öğretmenlerin öğrenci metinlerine verdiği farklı türdeki geribildirimlerin öğrenci yazma beceri gelişimine etkisi ile öğrencinin kullanılan çeşitli türdeki öğretmen geribildirimlerini farkederek düzeltme durumu araştırılmıştır. Çalışmada dolaylı ve kodlamalı dil bilgisine yönelik verilen geribildirim, anlamla ilgili yapılan yanlışlıklara yönelik yorum yapma ve birebir sözel geribildirim türleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda geribildirim kullanımının öğrencilerin yazma becerisini olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Ancak yazılı olarak verilen geribildirim dilbilgisel yanlışları düzeltmede daha fazla etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin sözel geribildirim ve içerik ile ilgili geribildirimler sonucunda da metinlerinde küçük veya büyük düzeltmeler yaptıkları ortaya koyulmuştur. Öğrencilerin oluşturdukları metinleri verilen geribildirimi dikkate alarak birden fazla kez düzeltmelerinin yazma becerilerini daha fazla geliştirebileceği belirtilmiştir. Büyükbay (2007) tarafından dil bilgisi öğretiminde öğretmenlerin kullandığı tekrarlayıcı geribildirim öğrencilerin dilbilgisel yanlışları düzeltme üzerindeki etkisi incelenmiş; öğretmen ve öğrencilerin tekrarlayıcı geribildirim dil bilgisi yanlışlarını düzeltmede ve başarıyı artırmada etkili olduğu yönündeki olumlu görüşleri ortaya koyulmuştur.

Öğrenci yanlışlarına yönelik öğretmenlerin kullandığı düzeltici geribildirim türlerini araştıran Çubuk (2013) çalışmada öğretmenlerin %71'inin öğrenci yanlışlarına dolaylı geribildirim, %16'sının doğrudan geribildirim verdiği %13'ünün ise yanlışlara tepki vermediği tespit etmiştir. Kılınç (2007) tarafından konuşma becerisine yönelik öğretmenlerin yapılan yanlışlara ilişkin verdiği düzeltici geribildirim türleri ve kullanılma sıklığı araştırılmıştır. Çalışma sonucunda öğretim elemanlarının yanlış anlamda kullanılan sözcüğü düzelterek doğrusunu söylediği düzeltici geribildirim en fazla kullanıldığı; kendi yanlışını kendisinin düzeltmesini sağlama, yanlış söylemdeki ögeyi düzelterek ve yapılan yanlışı vurgulayarak karşılığını belirtme şeklinde düzeltici geribildirim türlerini de kullandıkları belirtilmiştir. Öğretmenlerin konuşmanın akıcı olabilmesi için öğrencilerin en çok yanlış yaptığı dilbilgisel yanlışlardan çok; daha az yanlış yapılan sözcük seçiminden kaynaklı yanlışlara anlam odaklı düzeltici geribildirim verdiği tespit edilmiştir. Sakallı (2007) çalışmada öğretim sürecinde öğrenim düzeyi, öğrenci ihtiyaçları ve gelişim seviyelerine göre farklı türde geribildirim kullanılmasının gerektiğini vurgulamıştır. Geribildirim kullanımında öğrenci seviyesi ve ihtiyaçlarına ilişkin farklı türlere yer verilmesi gerektiğini belirten bir diğer çalışma Najmaddin

(2010) tarafından yapılmıştır. Çalışmada öğrenci metinlerine doğrudan düzeltici geribildirim, doğrudan yazılı düzeltici geribildirim ile sözel meta-dilbilimsel açıklayıcı geribildirim, öğrencilerin yanlışlarını belirtme ve gösterme ile sadece öğrenci yanlışlarını belirtme şeklinde dört çeşit düzeltici geribildirim verilerek yazma becerilerini geliştirmede etkili olan ve tercih edilen tür belirlenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin ima ile verilen (belirsiz, kodlama) geribildirimlerden ziyade doğrudan yazılı düzeltici geribildirim ile sözel meta-dilbilimsel açıklayıcı geribildirimi tercih ettikleri belirtilmiştir. Eylene (2008) altını çizme, kodlama ve doğrusunu belirtme geribildirim türlerinin öğrencilerin yazma performansı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çalışma sonucunda ön test ve son test görev grafikleri karşılaştırıldığında kodlama ile geribildirim alan grubun görev metninde daha iyi sonuçlar elde ettiği ortaya konulmuştur.

Çalışma sonucunda literatürdeki diğer çalışmalarda da belirtildiği üzere geribildirim konusunda öğretmenlerin aşamalara ve taslak plana sahip olmamaları süreci yönetmede ve zaman kontrolü sağlamada sorun oluşturmakla birlikte öğrencinin farklı geribildirim türleriyle öğrenme davranışları konusunda bilgilendirilmesine de engel olduğu ortaya konulmuştur (Fitriani, Yusuf ve Kasim, 2016; Göçer 2011; Gunn ve Raven, 2005; Karaca, 2011; McMillan, 2015; Matsumura, Patthey-Chavez, Valdés ve Garnier, 2002; Percell, 2017). Örneğin; Ayar (2009) tarafından yapılan çalışmada sınıfta geribildirim kullanımına ilişkin güçlükler ‘sınıfın kalabalık olması, sınıf seviyesinin farklılaşması, öğrencinin amacının olmaması, öğretmenin öğrenci seviyesine inememesi ve almış olduğu eğitimin yetersizliği, okulun materyal eksikliği, öğrenci algı farklılığı, öğretmen- veli- okul iletişimsizliği, programa yetişilememesi’ olarak belirtilmiştir. Konu ile ilgili Rust, Price & O’Donovan (2003) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise öğretmenlerin değerlendirme ölçütlerine sahip olmaları gerektiği ve etkinliklerde geribildirimleri yaygın kullanımla bu ölçütlerin, davranış tutumları ve sonuçlarının öğrencilere benimsetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Çalışmada öğrencilerin değerlendirme biçimini anlamaları ve sonucu dikkate almalarında kriterler ve belirtilme şekilleri konusunda öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin etkili olduğu vurgulanmıştır.

Alanyazında Patterson, Redlich, Hofmeyr & Roux (2014) tarafından planlı geribildirim öğretimi sürecinde öğrenci beceri gelişimini ve süreç akışını olumlu yönde etkilediğini ortaya konulmuştur. Panhoon & Wongwanich (2014) çalışmada öğretimin devamını sağlamada, öğrenmenin gerçekleşmesinde ve öğrenci başarısını

artırmada son derece önemli olan nasıl, ne zaman ve hangi davranışa yönelik uygun geribildirim kullanımı ile ilgili öğretmenlerin ve yönetimin bilinçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Murillo-Zamano & Montanero (2018) tarafından yapılan çalışmada öğrencinin konuşma beceri gelişiminde öğretmen ve akran sözel geribildirimlerinin etkisi araştırılmıştır. Çalışma sonucunda akran geribildirim öğrencilerin sunum performansını daha fazla geliştirdiği tespit edilmiş; akran ve öğretmen geribildirimine ilişkin belli ölçütlerin olmaması alanda eksiklik olarak belirtilmiştir. Mutlu (2006) 5. sınıf öğrencileriyle yürütülen çalışmada geribildirim verilen grubun daha nitelikli sorular oluşturduğunu, ön test ve son testte ima yollu geribildirim türünün uzun vadeli ileri düzeyde soru oluşturmada daha etkili olduğunu; açık formda geribildirim kullanımının ise kısa dönemde ileri düzeyde soru oluşturmaya geliştirdiğini belirtmiştir. Ergünay (2008) tarafından yapılan bir diğer çalışmada yazılı doğrudan düzeltici geribildirim hem kısa hem de uzun dönemde öğrenci performansını geribildirim verilmeyen grup ile yazılı dolaylı geribildirim türüne oranla daha fazla olumlu yönde etkilediği ortaya koyulmuştur. Konuyla ilgili bir diğer çalışmada Öztürk (2012) metafor kullanılarak verilen geribildirim öğrencilerde kalıcı öğrenmeyi olumlu etkilediğini, öğrencilerin ileri düşünme becerilerini geliştirerek motivasyonlarını artırdığını ortaya koymuştur. Devrim Dayı (2009) ipucu ve geribildirim kullanımı ile yapılan öğretimde ders planı yazma becerilerinde öğretmen adaylarının tam gelişme gösterdiği; sadece geribildirim sağlanan uygulamada ise ders anlatma becerilerinin %94 oranında gelişme gösterdiği ortaya koyulmuştur. Bir diğer çalışmada ise Molloy & Boud (2013) öğrenmede geribildirim kullanımının önemini vurgulamıştır. Öğretim sürecinde öğretmenlerin uygulama sırasında geribildirim türlerinden yararlanmadıkları, geribildirimde bulunma yöntemlerinin kazandırılması hedeflenen amaca göre değişiklik gösterebileceği için öğretmenlerin bunun bilincinde olarak hareket etmeleri gerektiği ortaya koyulmuştur. Bashir, Kabir & Rahman (2016) tarafından yükseköğretim sürecinde geleneksel geribildirim yaygın olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışmada öğrenmeyi ve süreci önemli ölçüde etkileyen geribildirim kullanımında çağdaş eğitim uygulamalarına ve modern teknolojiye yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuçlar

Türkçe öğretmenlerinin öğretim sürecinde kullandıkları geribildirim türlerinin görünümünü ve dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanında hangi tür geribildirimlere yer verilebileceğini ortaya koymak üzere tasarlanmış olan bu araştırma sonucunda, öğretmenlerin görüşme sürecindeki söylemlerinden hareketle geribildirim konusunda duyarlı ve öğretim programındaki yerinin farkında oldukları belirtilebilir. Görüşmede elde edilen verilerde öğretim sürecinde öğretmenlerin uyguladıkları geribildirim türleri konusunda öğretmenlerin geribildirim alt ulamlarına ilişkin bir ön bilgisi olmadığı görülmüştür. Öğretmenler görüşme sırasında öğretim sürecinde kullandıkları geribildirim türlerini ifade ederken beceri alanları açısından bir ayırım gözetilmediği ve genel yoruma dayalı olarak verilen geleneksel geribildirim ile öğretim sürecinde öğretmen- öğrenci etkileşimine dayalı gelişigüzel geribildirim kullanıldığı belirlenmiştir.

Gözlem verilerinden hareketle öğretmenlerin öğretim sürecinde beceri alanlarına yönelik farkında olmadan çeşitli geribildirimlerde buldukları söylenebilir. Öğretmen görüşlerinde geribildirim, öğretim sürecinde zaten gerçekleşmekte olan bir soru-cevap tekniği olarak ele alınmıştır. Öğretmenlerin öğretim sürecini Türkçe eğitim ve öğretiminde yer alan beceri alanlarına ve uygulamalarına ilişkin uyarlanan geribildirim türleri ile yapılandırmaktan ziyade etkinlik temelli ve diyalog odaklı olarak öğretim programında yer alan ünite ve davranışları öğrencilere kazandırmakla ve bu program akışındaki süreyi yetiştirmekle sorumlu oldukları gözlenmiştir. Öğretmenlerin bu gibi endişelerden dolayı beceri alanlarına özgü geribildirim türlerini kullanmaktan ziyade programda yer verilen çoğu ölçme ve değerlendirme tekniğinin de uygulanmadığı belirtilmiştir. Becerilere ilişkin bireysel gelişim düzeyi ve takibi konusunda öğrenci bilgilendirilmemiştir. Öğretim sürecinde işlenen her metin sonrasında aynı etkinlik uygulamalarına yer verilmiş ve bu uygulamaların süre kapsamında yetiştirilmesine odaklanıldığı için amaca ne kadar ulaşıp ulaşılmadığı kontrol edilmemiştir. Bu nedenle ilköğretim ve ortaöğretim süreci çıktısında bile öğrenci Türkçe eğitim ve öğretimine ilişkin istendik yönde davranış geliştirememiş ve bir sonraki aşamaya önceki ders dönemi sorunlarıyla birlikte taşınmıştır. Bu şekilde gerçekleşen öğretim süreci ile

öğrenciler her sınıf düzeyine ilişkin edinilmesi gereken becerileri kazanımlarına ulaşmadan bir sonraki döneme kolaylıkla geçiş sağlayabildiği için bu döngüsel sistem eğitim kurumlarında ve alan içi öğretim düzeylerinde sorun oluşturmuştur. Dolayısıyla Türkçe eğitim ve öğretim sürecinde temel amaç; öğretmenlerin öğretim programında verilen davranışların tamamını belli süre içerisinde bir an önce öğrenciye aktarmak ve çoklu, süreç odaklı ve biçimlendirici ölçme ve değerlendirme yapmadan geribildirimde bulunmadan ilerlemeye çalışmak değildir. Eğitim ve öğretim sürecinde, aynı zamanda yapılandırmacı yaklaşım kapsamında, en temel unsurun öğrenci olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öğrencinin bireysel farklılığının gözetilmesi, hangi aşamalarda ne tür geribildirim kullanılması gerektiğinin farkındalığı içerisinde sürecin çok yönlü, etkili, işlevsel, süreç odaklı değerlendirilmesi ve öğrencinin bulunduğu durumdan, dersteki amaç ve ulaşacağı noktadan haberdar edilmesi gerekmektedir (Atıcı, 2014; Ottekin Demirpolat, 2018). Böylece öğrenci öz değerlendirme yaparak öğretmen geribildirimleriyle ölçme sürecini tamamlayabilir.

1. Çalışmada gözlem ve görüşme verileri incelendiğinde öğretim sürecinde Türkçe öğretmenleri tarafından geribildirim türlerine farkında olmadan gelişigüzel bir şekilde yer verildiği ortaya konulmuştur.
 - Öğretmenlerin görüşme söylemleri incelendiğinde dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik çeşitli türde geribildirim kullandıkları ancak bunun herhangi bir düzen ve plan dahilinde yürütülmediği tespit edilmiştir. Bu nedenle beceri alanlarına (dinleme, konuşma vb.) ilişkin geribildirim kullanımının yetersiz olduğu belirlenmiştir.
 - En fazla geribildirim verilen alan, dil bilgisi öğrenme alanı ile yazma becerisidir. Öğretmenlerin dil bilgisi öğrenme alanına yönelik daha çok dolaylı (üstünü çizme, yuvarlak içine alma, altını çizme, işaret bırakma, imza vb.) geribildirim verdiği; yazma becerisine yönelik ise sözel olarak metin içi geribildirim verdiği, yazılı olarak ise metin dışı geribildirim (yazım, imla ve noktalama yanlışlarını işaretleme) türünü kullandıkları belirtilmiştir.
 - Beceri alanlarını değerlendirmede ve öğrenci beceri gelişim düzeyini takip etmede öğretmenlerin programda belirtilen ölçme tekniklerine yeterince yer vermediği görülmüştür.

- Öğretmenlerin ders sürecinde kullandıkları geribildirim söylemleri incelendiğinde geribildirim, süreçte gelişen olaylar çerçevesinde değişken ve belirsiz bir şekilde gelişigüzel olarak verildiği gözlenmiştir. Dil beceri alanlarında daha çok sözel geribildirim tercih edilirken dil bilgisi öğrenme alanında ve yazma becerisini değerlendirme sırasında az da olsa yazılı geribildirim yer verilmiştir. Öğretmenlerin ders planında geribildirimleri organize etmediği durumlarda, belirsiz olay, durum ve tutumlar; ders anlatımı ve süreç, zaman ve içerik yönetimi ile konu hedef ve kazanımlarının değerlendirilmesini sekmeye uğratmıştır. Bu nedenle düzeye ilişkin beceri alanlarına özgü kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığı kontrol edilmediği, bir sonraki aşamaya geçişin öğrenme güçlüklerine neden olduğu tespit edilmiştir.
2. Gözlem bulguları incelendiğinde Türkçe öğretmenleri öğrenci dinleme beceri gelişimine yönelik daha çok *'sınıfa yönelik genel geribildirim, sınıfta adını söyleme, teyit edici, teşhis edici, değerlendirmeci, düzeltici geribildirim(sözel), onaylamama/beğenmeme, azarlama, eleştiri, övgü'* gibi geribildirim türlerinden yararlanmışlardır.
- Öğretim sürecinde dinleme becerilerine yönelik geribildirimlerde daha çok *'dinle, susun, dinlemezsen bilemezsin tabi ki, arkadaşın konuşuyor onu dinle, beni duymuyor musun, şimdi arkadaşınızı dinliyoruz, arkadaşın okurken dinlemedin mi, dersi iyi dinlediği için yazılıdan yüksek aldı, dinlediğimiz metni kim özetleyecek, iyi dinlememişsin, dersi mi anlamadın soruyu mu?, bir daha ki soruyu sen yapacaksın dikkatli dinle'* gibi söylemlerine yer verilmiştir.
3. Öğretmenlerin yazma becerisine yönelik geribildirimleri incelendiğinde *'sözel, değerlendirmeci geribildirim, olumlu anlatımı övmeye yönelik sözel geribildirim, dolaylı (altını çizme, üzerini çizme, yuvarlak içine alma, soru işareti bırakma vb.) geribildirim, ortalama geribildirim, konu odaklı geribildirim (sayfa düzeni, yazı güzelliği, başlık, sonuç, ana düşünce, kağıt kullanımı), meta-dilbilimsel geribildirim (yazımsal- dilbilgisel, dil ve anlatım, sözcük düzeyinde, imla ve noktalama işaretleri, yazım), metnin büyük yapıyla ilgili geribildirim verme, dışsal odaklı geribildirim, derse veya yazma çalışmalarına etkin katılım sağlanması yönünde verilen geribildirim, kitaptan okutma, onaylamama/ beğenmeme, yorum yapma, cezalandırma, türe yönelik*

yazılı düzeltici geribildirim, soruyu açıklama, yeterlik bildiren ifadeler, motive edici sözler, eksik yapılan yerlerin söylenmesi, doğru yazımı söyleyerek düzeltici geribildirim verme, okuyucunun anlamasını engelleyen önemli yazım yanlışlarını düzeltici geribildirimler, not ile değerlendirme, genel değerlendirme' geribildirim türlerinin daha sık kullanıldığı görülmüştür.

- Yazma becerisine yönelik geribildirim verirken öğretmenler daha çok 'yazını okuyamadım, paragraf başı yok, dolma biber ayrı yazılır, pardösü, güzel, aferin, başlığın içerikle uyumlu değil, sayfanın kenarlarından boşluk bırak, tümceye büyük harfle başlanır, giriş-gelişme-sonuç bölümleri oluşturulmamış, yeterince örneklendirme yapmamışsın, konuya giriş var sonuç yok, çok kısa olmuş, birçok yazım yanlışın var tekrar oku, olaya yer vermemişsin, başlığı ortadan yaz, üstten boşluk bırak, bu kağıdın hali ne, bu nasıl bir yazı tekrar yaz' yönünde yazılı ve sözlü geribildirimlere yer vermiştir.
4. Öğretmenler öğretim sürecinde konuşma becerisine yönelik 'sınıfa yönelik genel geribildirim, değerlendirmeci, olumlu/olumsuz geribildirim, eleştiri, not ile değerlendirme, azarlama, motive edici sözler, sınıfta adını söyleme, pekiştirme amaçlı geribildirim, tekrarlatma, tekrar okutma/çözdürme' geribildirim türlerini daha sık kullanmıştır.
- Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisine yönelik söylemleri incelendiğinde 'gereksiz yere konuşma, konuşmaa, susuun, söz istedin mi, aferin etkileyici bir konuşmadı, çok yaratıcı bir tümce, farklı bir bakış açısı, arkadaşın seni duymamış, tekrar eder misin?, konuna neden hazırlanmadın, noktalama işaretlerine dikkat ederek seslendir, bu ifade sana hiç yakışmadı, bir daha duymayayım, heyecanlandığın için bildiklerini de anlatamıyorsun, tartışırken karşı tarafın sözünü kesmiyoruz değil mi?' sözel geribildirimlerin yoğunluk kazandığı belirtilebilir.
5. Türkçe öğretmenlerinin, öğrenci okuma beceri gelişimini değerlendirmede 'değerlendirmeci (yapıcı/yıkıcı/, olumlu/olumsuz, öz değerlendirme, not ile değerlendirme) geribildirim, eleştiri, kıyaslama esasına dayalı sözel geribildirim verme, motive edici sözler, tekrarlatma, teşvik edici geribildirim, genel geribildirim, dinleyicinin anlamasını engelleyen önemli okuma yanlışlarını düzeltici geribildirim verme, doğru okunuşu söyleyerek düzeltici geribildirim

verme, düzeltme sorusu, kitaptan okutma, öğrencinin sözcüğü yanlış okuması durumunda verilen geribildirim, terimi söylenen sözcüğün yanlış okunmasıyla verilen geribildirim, içeriğe yönelik sözel geribildirim verme, içsel geribildirim, ek süre verme, ödüllendirme' geribildirim türlerini daha çok kullandığı bulunmuştur.

- Öğretmenler öğretim sürecinde okuma becerisine yönelik 'yeterince okuma yapmıyorsun, evde yüksek sesle okuma yap, 'su şişesi' tekrar et, profiterol yüksek sesle, en arka sıra seni duymuyor, yüksek sesle oku, şiir böyle mi okunur çocuğum, güzel vurgulama ve tonlamalara dikkat ettin aferin, noktalama işaretlerinde nefes al, bu kitabı haftanın en çok okuruna hediye edeceğim, sessiz okuma yapıyoruz, arkadaşınız okurken takip edin devam ettireceğim, metin bize ne anlatıyor olabilir?, gözle takip edelim, okuma yaptın mı?, arkadaşın okurken dikkatli dinle ondan sonra sen devam ettireceğim, senin okuma kitabın nerede?, okuduklarınızı anlayarak okumanız önemli' sözel geribildirimlere daha fazla yer vermiştir.
6. Öğretmenlerin öğretim sürecinde dil bilgisi öğrenme alanına yönelik daha çok 'türe yönelik düzeltici geribildirim (sözlüksel veya sesbilimsel, dilbilgisel veya söylemsel, edimsel veya sosyokültürel), meta- dilbilimsel geribildirim (mekanik özellikler, imla ve noktalama işaretleri, yazım, dil ve anlatım, yazım), kuralı/ ölçütü hatırlatma, değerlendirmeci geribildirim, genel geribildirim, eleştiri, doğru cevabı söyleme, tekrar çöz/dürme/inceletme, kitaptan okutma, defteri inceletme, düzeltme sorusu, teşhis edici geribildirim, azarlama, dolaylı/doğrudan geribildirim, düzeltme işaretleri, motive edici sözler, tekrarlama, cevabı söyleme, yanlış deme, eksiklerin belirtilmesi, onaylamama/beğenmeme, cezalandırma, ödüllendirme' geribildirim türlerinden yararlanmıştı.
- Öğretmenlerin dil bilgisi konu anlatımı ve etkinlik uygulamalarına yönelik geribildirim kullanımları incelendiğinde 'olmadı iyi düşün, tekrar incele, yanlış yazmışsın düzelt, soruda dolaylı tümleci değil zarfı bulmanı istiyor, yanlış, hayır doğru değil, noktalı virgül nerelerde kullanılır bilmiyor musun yoksa metninde kullanmayı mı unuttun, bu eki sil -cı ile tamamla, sıfat-fiil ekleri nelerdi, tümce kurmayanlara eksi vereceğim, konuyu mu anlamadın yoksa ekleri mi hatırlamıyorsun, evet şimdi oldu, kitapta nasıl göstermişti,

bu cümleyi de sen çözümlerle, arkadaşın yaparken düşün biraz, bu ders önemli dersi iyi dinleyn sınavda soracağım konuyu işleyeceğiz' yönünde söylemlere daha fazla yer verildiği görülmüştür.

7. Öğretmenlerin görüşlerinden hareketle geribildirim sadece öğrenci yanırlarını belirtmeye yönelik kullanılan değerlendirme biçimi olarak algılandığı; bu algının durum ve süreç değerlendirmede geribildirim kullanım alanını sınırlandıran en yaygın görüş olduğu belirlenmiştir.
8. Geribildirim öğretmenler tarafından süreçte zaman kontrolü sağlama ve müfredatta yer alan amaçları gerçekleştirerek tamamlama nedeniyle sadece ölçme ve değerlendirme boyutunda not verme olarak tanımlanmıştır.
9. Öğretim sürecinde gözlem ve görüşmeler sonucunda geribildirim beceri alanlarına ilişkin çeşitli türlerini düzenli aralıklarla kullanabilme durumu öğretmenlerde farkındalık oluşturulması gereken bir konu olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin hizmet içi programlarla geribildirim türlerine ve dil becerilerine yönelik uygulama aşamalarına ilişkin yetkinlik kazanmaları süreci daha iyi yönetmelerine ve öğrenimin daha etkili, kaliteli ve kalıcı olmasına katkı sağlayabilir.
 - Bu nedenle çalışmada geribildirim türleri, alanyazında yer alan Türkçe eğitimi veya farklı alanlarda geribildirime ilişkin yapılan çalışmalardan hareketle dil becerilerinde ve dil bilgisi öğrenme alanında yazılı, sözel ve beden dili bakımından sınıflandırılmış ve bu bağlamda düzeltici geribildirimlerle bütünleştirilmiştir. Türkçe eğitimi alanında bu tür bir sınıflandırmanın kategorize edilmesinde, öğretmenlere geribildirim türlerinin uygulanma aşamasında kolaylık sağlayabileceği ve kullanım sıklığını artırabileceği düşünülmüştür.
10. Çalışmada öğretmenlerden elde edilen dokümanlar incelendiğinde; öğretmenlerin yazılı geribildirim olarak daha çok *'problem odaklı yazılı geribildirim, genel yazılı geribildirim, dışsal odaklı yazılı geribildirim, silme/ ekleme/ düzeltme, sayfa düzeni, imla ve noktalama işaretleri, yazımsal-dilbilgisel, not ile değerlendirme, ortalama geribildirim, metin dışı yazılı geribildirim, metnin büyük yapıyla ilgili yazılı geribildirim, öğrencinin*

sözcüğü/eki/kuralı/örneği yanlış yazması durumunda verilen yazılı geribildirim türlerini tercih ettikleri belirtilmiştir (Tablo 10).

- Öğretmenlerden elde edilen dokümanlar incelendiğinde öğretmenlerin daha sık kullandığı düzeltici geribildirim türlerinin '*altını/ üzerini çizme, sözlüksel veya sesbilimsel düzeltici geribildirim, dilbilgisel veya söylemsel düzeltici geribildirim, doğru yazımı göstererek düzeltici geribildirim verme, okuyucunun anlamasını engelleyen önemli yazım yanlışlarını düzeltici geribildirim verme, sık tekrarlanmayan yazım yanlışlarını düzeltme*' olduğu belirlenmiştir.
- Öğretmenler tarafından öğrenci yazılı anlatım dokümanlarına ve yazılı sınav kağıtlarına daha çok '*konu odaklı ve meta- dilbilimsel, altını/üzerini çizme, metnin büyük yapısıyla ilgili yazılı geribildirim, metin dışı yazılı geribildirim, türe yönelik yazılı düzeltici geribildirim, silme/ ekleme/ düzeltme*' yönünde geribildirim verildiği bulunmuştur. Öğretmenler öğrenci yazılı anlatımları, sınıf içi etkinlik çalışmalarını ders sırasında okuma ile değerlendirirken daha çok '*yönelim yerine göre, eleştirisel, eksik yapılan yerleri belirtme, konu odaklı ve meta-dilbilimsel*' geribildirim türlerini; yazılı sınav yoklamalarını değerlendirme sürecinde ise '*problem odaklı, not ile değerlendirme, altını/üstünü çizme, silme/ekleme/düzeltilme, türe yönelik yazılı düzeltici geribildirim*' türlerini tercih etmişlerdir. Öğretmenler defter-kitap kontrol listesine ilişkin geribildirimlerde daha çok '*ortama dayalı yazılı geribildirim, doğru yazımı göstererek düzeltme, kuralın doğru kullanımını övme, ortalama geribildirim*' türlerini kullanmışlardır.
- Öğretmenler öğrenci yazı çalışmalarına daha çok *not ile değerlendirme* amacıyla geribildirim vermiştir. Bunun yanı sıra dokümanlarda '*üstünü çizme, uyarma, açıklayıcı geribildirim, sembol kullanımı, +/- uygulaması, yönlendirici geribildirim, renkli etiket verme, işaretleme*' geribildirimlerinin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak öğretmenlerin açıklayıcı ve yönlendirici söylemlerinde *metnin iç yapısından çok dış yapısına yönelik (yazı güzelliği, sayfa düzeni, yazım ve imla hataları vb.)* geribildirim türlerini kullanmışlardır.

11. Çalışma sonucunda Niğde ilinde uygulamaya katılan öğretmenler arasında, öğretim sürecinde geribildirim kullanmanın süreci olumlu yönde etkileyeceği ve

eksikliklerin belirlenmesinde önemli olduğu yönünde görüş birliği olduğu tespit edilmiştir. Ancak süreçte kullanılabilir herhangi bir geribildirim taslağına sahip olmadıkları için birçok öğretmen, geribildirim gelişigüzel bir şekilde ders sürecinde anlık gelişen bir değerlendirme durumu olarak ifade etmiştir [1,2,4,8,10,11,12,15,17,22,23,28]. Bu nedenle öğretim sürecinin belli aşamalarında ve dil becerileri ile dil bilgisi öğrenme alanında geribildirim kullanımını düzenli ve programlı bir taslak plan halinde sunmak öğretmenlerin bu konuya olan yaklaşımlarını ve uygulamalarını değiştirebilir.

2. Öneriler

Çalışma sonucunda geribildirim kullanımına ilişkin öneriler kurumlar, öğretmenler, öğrenciler ve araştırmacılar olmak üzere dört ulamda geliştirilmiştir.

2.1. Kurumlar için Öneriler

- a. Öğretim programında ölçme ve değerlendirmede geribildirim konusu bir alt ulam olarak ele alınmalı; Türkçe öğretim programında dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına özgü geribildirim taslak planına yer verilmelidir.
- b. Geribildirim türlerine web tasarımı programlar ile okul, öğrenci, öğretmen, veli iletişimde yer verilebilir. Bu uygulama aynı zamanda zaman veya diğer etmenler dolayısıyla öğrenci kazanım ve davranışlarını bireysel olarak değerlendirme ve bilgilendirmede belirtilen problemlerin çözümlenmesine katkı sağlayabilir.
- c. Öğretmenlerin Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirme kapsamında beceri alanları ve dil bilgisinde daha duyarlı olmaları için yönetim tarafından öğretmenlerden dönem sonu kontrol listesi/ dosyası oluşturmaları beklenebilir.
- d. Türkçe ders kitabında yer alan dil becerileri ve dil bilgisi ölçme ve değerlendirme bölümler ve bu kapsamda oluşturulan ölçekler (öğretmenin değerlendirme sırasında kullanabileceği ölçekler ile öğrencinin süreçte ilgili dil beceri alanlarına yönelik kullanabileceği ölçekler) bir Türkçe öğretmeni, bir akademisyen ve bir ölçme ve değerlendirme uzmanı işbirliğiyle tekrar düzenlenmelidir.
- e. İlgili kurumlar tarafından dil beceri alanlarını ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılması önem taşıyan materyal ve cihazların (konuşma labaratuvarları, FMR, MSR, Magnetoencephalography vb.) bütün illerdeki okullara teminatı sağlanabilir.

2.2. Öğretmenler için Öneriler

- a) Öğretimde süreç yönetimini organize eden öğretmenin geribildirim konusunda taslak plana sahip olması, zamanı kontrol ederek program içeriğine yönelik değerlendirme kapsamında geribildirim etkili ve işlevsel kullanımını sağlayabilir.
- b) Öğretmen/öğretmen adayı öğretim sürecinde kullanılan herhangi bir söylemin, davranış veya tutumun geribildirim adımı olarak nitelik kazanabileceğinin bilincinde olmalıdır.
- c) Aynı zamanda yazma dil becerisini ve dil bilgisi öğrene alanını ölçme ve değerlendirmeye yönelik hazırlanan materyallere gösterilen özen yazılı ve sözlü sınavlarda, dönemsel görevlerde dinleme, okuma ve konuşma dil beceri alanlarına da yansıtılmalıdır.
- d) Görüşmede birçok öğretmen dil becerileri ve dil bilgisi öğrenme alanına yönelik geribildirim türlerine ölçütsel değil yoruma dayalı olarak açıklık getirmiştir. Ancak ilmek ilmek dokuduğu değerlendirme ağını öğretim sürecinin her alanına ulaştıran öğretmen gelişigüzel yaklaşımdan kurtulabilir. Böylece öğretmen zaman kontrolü ve içerik yönetiminde daha planlı ilerleyebilir.
- e) Öğretim programında oluşturulan taslak planın ders sürecine yansımaları konusunda öğretmenlere hizmet içi programlar düzenlenmelidir.
- f) Hizmet içi programlara teşvik amaçlı öğretmenlere katılım belgeleri/sertifikalar verilebilir.
- g) Öğretim sürecinde öğrenci beceri gelişim dosyaları oluşturulmalı ve beceri alanlarına özgü ölçme ve değerlendirmede geribildirime ve diğer uygulamalara mutlaka yer verilmelidir.
- h) Öğrenci sayısı fazla olan sınıflarda gruplandırma yapılarak geribildirim türleri ders hedefine yönelik taslak plan dahilinde veya form odaklı olarak verilebilir.
- i) Öğrenci dinleme ve konuşma becerilerini değerlendirme sürecinde birebir ilgili alanlara yönelik sınavlar geliştirilebilir. Örneğin; yazılı sınavlar ile dinleme becerisini ölçmek yerine ilgili laboratuvar ortamında dinleme metni ile birebir sınavlar gerçekleştirilebilir.

2.3. Öğrenciler /Öğretmen Adayları için Öneriler

- a) Akran geribildirimini verme ve öğretmen geribildirimini algılama ile ilgili öğrenci düzeyi dikkate alınarak beceri alanlarını kapsayan eğitim programı düzenlenebilir.
- b) Eğitim programına teşviği artırma bağlamında katılım belgesi/sertifika verilebilir.
- c) Öğretmen adaylarının lisans ikinci sınıftan itibaren uygulama okullarına yönelmesiyle, mesleki hizmet öncesinde ölçme ve değerlendirme sürecini birebir gözlemlenmeleri ve dönem görevi hazırlayarak ileriye yönelik eğitim durumu geliştirmeleri sağlanabilir.
- d) Böylece öğretmen adayları süreçteki yetersizleri farkederek sorunu çözüm odaklı yaklaşımla nerede, nasıl, hangi tür geribildirim türlerinin kullanılabilmesine yönelik öğretime, değerlendirme sürecine, sınıfı kontrol etme ve rehber olmaya, zamanı iyi kullanma ve her öğrencinin dil beceri alanlarını takip etmeye hazır duruma gelebilir.
- e) Öğretmen adayları uygulama okullarında birebir anlatımla geribildirimleri öğretim sürecine dahil etme konusunda daha fazla farkındalık kazanabilir.

2.4. Araştırmacılar için Öneriler

- a) Disiplinlerarası şekilde çeşitli geribildirim türleriyle ilgili hangi geribildirim hangi beceriyi geliştirmede daha etkili olduğunu tespit etme amaçlı çalışmalar yapılabilir.
- b) Öğretim sürecinde dinleme ve konuşma beceri gelişimine yönelik yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmalarında geribildirim türlerine ilişkin uygulamalar geliştirilebilir.
- c) Öğrencilerin dinleme ve konuşma beceri gelişimlerine yönelik değerlendirme ve geribildirimde bulunmanın beceri gelişimini hangi yönde etkilediğine ilişkin çalışmalara ağırlık verilebilir.
- d) Akademisyenlerin ölçme ve değerlendirme sürecinde öğretmen adaylarının dil becerilerinin her birini kendi alanı dahilinde uygulamaya dayalı değerlendirmeleri sağlanabilir.
- e) Böylece öğretmen adayları hangi dil becerisinde ne kadar yeterli/ yetersiz olduğu belirlenmeli ve nasıl geliştirmesi gerektiğinin yol haritası oluşturularak uygulama okullarında fırsat sunulmalı, danışman gözetiminde gelişim düzeyinin takibi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akçay, R. (2015). *Turkish EFL teachers' perceptions towards feedback on writing*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Akdaş, A. (2014). *Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokul öğrencilerinin yazılı metinlerine yönelik geri bildirimleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim* (4. Baskı). Ankara: TDK.
- Akyol, H., Yıldırım, K., Ateş, S., Çetinkaya, Ç. ve Rasinski, T.V. (2014). *Okumayı değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Anderson, T. (2010). *The Effects of Tiered corrective Feedback on Second Language Academic Writing*, Master Of Arts, The University Of British Columbia, Kanada.
- Arıkan, R. (2013). *Anketler ve anket soruları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Atalı, A. (2008). *The use of constructive feedback in speaking and writing tasks at gazi university research and application center for instruction of foreign languages*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Atalmış, E. H., Köse, A. ve Yıldırım, O. (2018). *Sınıf yönetimi öğretim teknikleri ölçme ve değerlendirme*. (2. Baskı). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Atıcı, M. K. (2014). *Sınıfta davranış yönetimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Ayar, T. (2009). *Öğretme-öğrenme sürecinde geribildirim: dördüncü ve beşinci sınıf öğretmen ve öğrencilerinin görüşlerine göre sınıfta geribildirim kullanımının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Aydın, H. (2015). *Student teachers' beliefs about oral corrective feedback*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Aydın, S. (2011). *İlköğretim 5. sınıf matematik dersinde dereceli puanlama anahtarı kullanılarak verilen geribildirim öğrenci başarısına etkisi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Bahçe, A. (1999). *Oral peer feedback in process approach implemented EFL writing classes*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Balcı, A. (2016). *Okuma ve anlama eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Baltaş, Z. I ve Baltas, A. (1992). *Beden dili* (46. Baskı). İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Baleghizadeh S. & Rezaei S. (2010). Pre-service teacher cognition on corrective feedback: a case study. *Journal of Technology & Education*, 4(4), 322-327.
- Bardine, B., Bardine, M. & Deegan, E. (2000). Beyond the red pen: clarifying our role in the response process. *Teaching Writing in The Twenty- First Century*, 94-101.
- Bashir, M.A., Kabir, R. & Rahman, I. (2016). The value and effectiveness of feedback in improving students' learning and professionalizing teaching in higher education. *Journal of Education and Practice*, 7(16), 38-41.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2017). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bayat, N. (Ed.). (2019). *Yazma ve eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Benligiray, S. (2014). *Yönetsel bir araç olarak çok kaynaklı geribildirim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Black, P. ve William, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education*, 5, 7-68.
- Bilen, M. V. (2014). *The influence of peer feedback on students' writing performance and their attitudes towards writing*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükbay, S. (2007). *The effectiveness of repetition as corrective feedback*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara.

- Bozkır, C. (2009). *The effects of feedback type and essay type on english language writing development*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Borich, D.G. (2017). *Effective teaching methods* (Çev. B. Acat). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Brookhart, H.M. (2008). *How to give effective feedback to your students*. Association for Supervision and Curriculum Development: Alexandria, Virginia USA.
- Cengiz, E. (2015). *Fen bilimleri dersindeki öğrenci hataları ve öğretmenlerin bu hatalara verdikleri geribildirimlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Chen, S., Nassaji, H., Liu, O. (2016). EFL learners' perceptions and preferences of written corrective feedback: a case study of university students from Mainland China. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 1(5), 2-17.
- Chu, R. (2011). Effects of teacher's corrective feedback on accuracy in the oral English of English-majors college students. *Theory and Practice in Language Studies*, 1(5), 454-459.
- Chomsky, N. (2018). *Dil ve zihin* (Çev. A. Kocaman). Ankara: BilgeSu.
- Clark, C.& Bergstrom, S. (1983). Type and perception of feedback and teacher change. *ERIC*, 3-31.
- Coşkun, A. (2007). *Candidate english teachers' preferences about error feedback in L2 writing classes*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Crowe, L. K. (2005). Comparison of two oral reading feedback strategies in improving reading comprehension of school-age children with low reading ability. *Remedial and Special Education*, 26(1), 32-42.
- Çabakçor, B. vd. (2011). İlköğretim matematik öğretmeni adaylarının matematik derslerinden aldığı ve tercih ettikleri geribildirim türleri. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 2(1), 46-68.

- Çağlar, E. (2006). *EFL students' cognitive journey through the teacher's writing feedback*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Çeken, B. (2016). *The effects of tutorial feedback type on pre-service teachers' choice of feedback type in their development of learning objects*. Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Çelebi, S. (2017). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde görsel geri bildirim etkinlikleriyle gerçekleştirilen bürün öğretiminin sesli okuma becerisine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Çelen, B. (2010). *Sanal alıştırma ortamlarında doğrulayıcı geribildirim kullanımının motivasyona, akademik başarıya ve kalıcı öğrenmeye etkisi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çelik, M. E. (2018). Yazılı metinlerde ölçme ve değerlendirme., M.N. Kardaş ve R. Koç (Editörler). *Kuram ve uygulamada Türk dili I*, Ankara: Pegem Akademi, ss. 263-314.
- Çetinkaya, G. ve Hamzadayı, E. (2011). Yazılı anlatımı düzenlemede akran dönütleri: Dönüt türleri, öğrenci algıları. *Abant İzzet Baykal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 147-165.
- Çetinkaya, G. ve Köğce, D. (2014). Ortaokul Türkçe ve Matematik Öğretmenlerinin Öğrencilere Verdikleri Sözel Geribildirimlerin İncelenmesi. *TSA*, 18(2), 113-136.
- Çetinkaya, G. (2015). Examining characteristics of teacher feedback in organizing written texts. *International J. Soc. Sci. & Education*, 5(2), 322-331.
- Çetinkaya, G. ve Hamzadayı, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecinde sözel düzeltme geribildirimleri: öğretmen ve öğrenci yeğleyişleri. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(3), 285-302.
- Çetinkaya, G., Bayat, N. ve Alaca, S. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecinde yazılı düzeltme geribildirimleri ve öğrencilerin edimsel çıkarımları. *Mediterranean Journal Humanities*. 6(1), 85-98.

- Çepni, S. (2016). *PISA ve TIMSS mantığını ve sorularını anlama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çerçi, A. (2015). Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin konuşma becerisini ölçme ve değerlendirmeye ilişkin görüşleri. *International Journal of Social and Educational Sciences*, 2(4), 187-204.
- Çevikbaş, M. (2013). *Matematik öğretmenlerinin yanlışa verdikleri dönütlerin öğrenci özgüvenleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çevikbaş, M. ve Argün, Z. (2016). Matematik öğretmenlerinin yanlış cevaplara verdikleri dönütlerin öğrenci öz saygıları üzerindeki rolü. *GEFAD/GUJGEF*, 36(3), 523-555.
- Çınar, G. (2014). *The effect of peer feedback on writing anxiety in English as a foreign language students*. Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Çiftçi, H. (2009). *The effect of blog peer feedback on turkish EFL students' writing performance and their perceptions*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Çiftçi A. (2011). *The effect of a training program on writing achievement and peer-feedback*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çubuk, Y. (2013). *Ortaöğretim matematik öğretmenlerinin öğrenci yanlışlarına verdiği dönütlerin incelemesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çubukçu, F. (2012). *Teaching skills*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dağkırın, D. (2010). *The impact on critical thinking of the use of L1 and L2 in peer feedback*. Yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Dayı, E. D. (2009). *Öğretmen adaylarının öğretim becerilerini edinmelerinde, ipucu ve dönüt verilerek yapılan öğretim ile sadece dönüt verilerek yapılan öğretimin etkililiği, verimliliği, sürekliliğe ve genellemeye olan etkileri*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Demir, F. (2013). *Sınıf öğretmenlerinin kullandıkları dönüt türleri (Bayburt ili örneği)*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Demirci, P. (2010). *The effect of explicit and implicit corrective feedback on intake of past tense marker*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Demirel, Ö. (2009). *Öğretmen sanatı* (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, E. T. (2009). *An investigation of a complementary feedback model for L2 writing: peer and teacher feedback versus teacher feedback*. Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara.
- Demirel, E. ve Enginarlar H. (2016). Birleştirilmiş akran-öğretmen dönütünün ikinci dilde yazma gelişimine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4), 657-675.
- Dilmaghani, A. (2014). *A comparative study of native speaker and non-native speaker teachers concerning their feedback giving patterns*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Durmaz, A. (2012). *Problématique de la motivation en didactique des langues étrangères: techniques d'enseignement (humour, feedback, contratpédagogique) et travail d'enquête*. Yüksek lisans tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.
- Durmuş, M. ve Okur, A. (2013). *Yabancılara Türkçe öğretimi* (2. Baskı). Ankara: Grafiker.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dokuzoğlu, S. (2010). *L2 writing teachers' perceptions of mistakes in student writing and their preferences regarding feedback: the case of a Turkish private university*. Yüksek lisans tezi, ODTÜ, Ankara.
- Dökmen, Ü. (1982). Farklı tür geribildirimlerin (feedback) öğrenmeye etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(2), 1-79.
- Efe, B. (2014). *The effect of peer feedback on students' overall writing performance and their attitudes toward peer feedback*. Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.

- Eraz, G. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin ders dışı matematik etkinliklerine ilişkin uyguladıkları geribildirimlerin akademik başarı ve tutuma etkisi*. Yüksek lisans tezi, Aydın Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Eraz, G. ve Öksüz, C. (2015). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin ders dışı matematik etkinliklerine ilişkin uyguladıkları geribildirimlerin etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 105-119.
- Ergenç, İ. (2002). *Konuşma dili ve Türkçenin söyleyiş sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Ergin, A. (2012). *Eğitimde etkili iletişim* (6. Baskı). Ankara: Anı.
- Ergünay, O. (2008). *The effects of written corrective feedback on Turkish EFL learners' use of state verbs: an experimental study*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Erişen, Y. (1997). Öğretim elemanlarının dönüt ve düzeltme davranışlarını yerine getirme dereceleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(1), 45-61.
- Erkuş, A. (2006). *Sınıf öğretmenleri için ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Ekinoks.
- Eş, Ş. (2003). *Yapıya odaklanma modelinin İngilizce sınıflarında uygulanması: girdi akışı, üretim ve düzeltici dönüt yoluyla yapıya odaklanma*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Evans, D. (2006). *Philosophy of education (Fourth edition)*. Ankara: Philosophical Society of Turkey.
- Evans, D. & Kuçuradi, I. (1998). *Teaching philosophy on the eve of the twenty-first century*. Ankara: Meteksan.
- Eylenen, S. (2008). *The effect of three different types of corrective feedback on writing performances of English language learners?*. Yüksek lisans tezi, ODTÜ, Ankara.
- Ferris, R. D. (1995). Student reactions to teacher response in multiple- draft composition classrooms, *Tesol Quarterly*, 29(1), 34-56.
- Finger, J. & Bamford, B. (2010). *The classroom teacher's book of management essentials* (Çev. T. Karaköse). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Fitriani, N.; Yusuf, Y. Q. & Usman K. (2016). Teacher oral feedback in the writing class of EFL students. *Proceedings of The 1st EEIC In Conjunction With The 2nd RGRS-CAPEU, November 12-13, 2016 Banda Aceh, Indonesia*, 280-284.
- Furtak, M. E., Ruiz- Primo, M., Shemwell, J., Ayala, C., Brandon, P., Shavelson, R., Yin, Y. (2008). On the fidelity of implementing embedded formative assessments and its relation to student learning, applied measurement in education. *Taylor & Francis Group*, 21, 360–389.
- Furtak, M. E., Kiemer, K., Circi, K.R., Swanson, R., Leon, V., Morrison, D. Heredia, S. (2016). Teachers' formative assessment abilities and their relationship to student learning: findings from a four-year intervention study. *ResearchGate*, 44, 267-291.
- Göçer, A. (2005). *İlköğretim II. kademe Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme*. Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Göçer, A. (2007). İlköğretim Türkçe programlarında ölçme ve değerlendirmenin önemli bir boyutu olarak süreç değerlendirme. *Öğretmen Dünyası*, 7-9.
- Göçer, A. (2011). Öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarının Türkçe öğretmenlerince değerlendirilmesi üzerine. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 71- 97.
- Göçer, A. (2018). Temel dil becerilerinin birbirleriyle ilişkisi ve bireyin anlam evreninin oluşumu ve gerçek yaşam becerileri açısından önemi. *Journal of Research Ineducation and Teaching*, 7(4), 40-50.
- Göçer, A. (2018). Türkçe öğretmeni özel alan yeterliklerinin ölçme değerlendirme bileşenleri ve performans göstergeleri bağlamında incelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 194-210.
- Göçer, A. (2018). *Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirme* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göçer, A. (2018). *Yazma eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göçer, A. (2019). Türkçe eğitiminde ölçme ve değerlendirmenini işlevselliğine etki eden önemli bir uygulama tekniği olarak geribildirim kullanımı. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 111- 126.

- Göksu, A. (2014). *The effects of corrective feedback on the grammar acquisition of young learners through the focus-on-form instruction in an EFL context*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Göker, D. S. (2015). Denetim sürecinde öğretmen öğrenmesi için geliştirici bir geribildirim modeli. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), 817-826.
- Gömlüksiz, M. ve Erkan, S. (2010). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (2. Baskı). Ankara: Nobel.
- Gunn, C. (2005). Evaluating teacher feedback in writing classes. *Academic Exchange*, 265-269.
- Gülbahar, B. ve Gürler A. (2016). Türkçe öğretmenlerinin öğretimi planlama yeterlik algılarının incelenmesi., S. Dilidüzgün (Editör). *Kuram ve uygulama bağlamında Türkçe öğretimi*. Ankara: Anı, ss. 193-206.
- Gülüşen, A. (2011). *Akran dönütünün ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin öyküleyici metin yazma becerisine etkisi*. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Günay, D. (2013). *Dil ve iletişim* (2. Baskı). İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Günay, D. (2007). *Metin bilgisi* (3. Baskı). İstanbul: Multilingual.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, E. (2007). *Web ortamında problem temelli öğrenmede farklı geribildirim stratejilerinin ve internet kullanımına yönelik tutumun öğrenme üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güngör, E. (2015). *Reactions to feedback: Effects of feedback sign, selfesteem, and task centrality*. Yüksek lisans tezi, ODTÜ, Ankara.
- Hamzadayı, E. ve Çetinkaya, G. (2011). Yazılı anlatımı düzenlemede akran dönütleri: Dönüt türleri, öğrenci algıları. *Abant İzzet Baykal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 147-165.

- Hamzadayı, E. (2015). Yabancılara Türkçe öğretiminde C1 düzeyinde yazılı akran geribildirimlerine ilişkin görüşler, *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken Journal of World of Turks*, 7(2), 287- 298.
- Hattie, J. A. (1987). Identifying the silent facets of a model of student learning: A synthesis of meta analyses. *International Journal of Educational Research*, 11(2), 187-212.
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112.
- Hyland, K. (2013). Student Perceptions of Hidden Messages in Teacher Written Feedback. *Studies in Educational Evaluation*, 1-8.
- İşık, Ö. F. (2015). *Türkçenin ikinci dil olarak öğretiminde elektronik geri bildirimler aracılığıyla yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik uygulamalı bir çalışma*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- İnce, B. (2016). *The perceptions of pre-service ELT teachers on different modes of peer feedback and its relation to teacher efficacy*. Doktora tezi, ODTÜ, Ankara.
- İslim, Ö. (2015). *The use of immediate feedback system in college classrooms: A multiple case study*. Doktora tezi, ODTÜ, Ankara.
- Junaidi, M. (2017). Issues and critical review of written corrective feedback in teaching writing. *Journal of English Teaching, Linguistics, and Literature*, 1(2), 101-115.
- Kahyalar, E. (2013). *An investigation into the impact of corrective feedback on second language learners' written production*. Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Kağıtçı, B. (2013). *The relationship between students' preference for written feedback and improvement in writing: Is the preferred one the best one?* Yüksek lisans tezi, ODTÜ, Ankara.
- Kantarıcı, S. (2014). *Çalışma ortamında geribildirim ve sonuçları*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- Kangalgil, M. (2013). Beden eğitimi ve spor derslerinde dönüt kullanımının öğretmen boyutuyla değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 385-400.

- Karaca, E. (2011). Öğretimde geribildirimün önemi, gerekliliği ve niteliğine ilişkin öğrenci algıları. *E-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6(2), 1951-1960.
- Karaman, G. (2010). *Sesli ve yazılı geri bildirimlerin öğrenci memnuniyet ve başarı düzeylerine etkisi*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Karakaya, İ. ve Ülper, H. (2011). Yazma kaygısı ölçeğinin geliştirilmesi ve yazma Kaygısının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 691-707.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Hasırcı, S. (2016). *Türkçe öğretimi* (9. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Aksoy, Ö. (2012). *Yazılı ve sözlü anlatım* (9. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, A. (2012). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* (4. Baskı). Ankara: Pegem.
- Kaya, H. İ. (2005). *Geribildirime ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Kılıç, İ. (2017). *Sakarya TÖMER'de Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin iyelik ve hâl eklerini öğrenmelerinde dolaylı ve doğrudan geribildirimün etkisi*. Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kılıncı, E. (2007). *Use of corrective feedback in EFL classes*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kıran, Z. ve Kıran, A.E. (2006). *Dilbilime giriş* (3. baskı). Ankara: Seçkin.
- Köğce, D. (2012). *İlköğretim matematik öğretmenlerinin geribildirim verme biçimlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Köğce, D. ve Baki, A. (2012). İlköğretim matematik öğretmenlerinin geribildirim kavramına ilişkin inanışları. *10. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, 27-30 Haziran, Niğde*, 1-11.

- Köğce, D., Yıldız, C. ve Aydın, M. (2012). Elementary mathematics teachers' feedback behaviors: student teachers' viewpoint, *Educational Research Association the International Journal of Research in Teacher Education*, 3(1), 13-20.
- Kuyumcu, N. (2016). *Kuram İyi de Sınıfta Ne Yapalım?*. İstanbul: E Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2008). *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (22. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lili, C., Loo, B.D.& Tajoda, H. (2016). Effects of students' engagement on written corrective feedback on writing quality, *APHEIT Journal*, 5(2), 40-54.
- Lyster, R. (2004). Differential effects of prompts and recasts in form-focused instruction, *SSLA*, 26, 399-432.
- Matsumura, L. C.; Patthey-Chavez, G.; Valdés, R. & Garnier, H. (2013). Teacher feedback, writing assignment quality and third-grade students' revision in lower and higher-achieving urban schools. *The Elementary School Journal*, 103(1), 3-25.
- M-A Najmaddin, S. (2010). *Teachers' and students' perceptions of types of corrective feedback in writing*, Yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- McMillan, J. (2015). *Sınıf içi değerlendirme* (Çev. A. Arı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2016). *İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *Türkçe dersi 1- 8. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Mentor, P. (2016). *Giving feedback* (Çev, A. Kardam). İstanbul: Optimist.
- Metin, M. (2014). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Molloy, E. & Boud, D. (2013). Feedback models for learning, teaching and performance. In Spector, J. M., Merrill, D., Elen, J. and Bishop, M.J. (Eds.) *Handbook of Research on Educational Communications and Technology*. Fourth Edition. Springer: New York.

- Mutlu, M. (2006). *The differential effects of implicit and explicit corrective feedback on foreign language development of young learners*, Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Murillo-Zamano, L.R. & Montanero, M. (2018). Oral presentations in higher education: A comparison of the impact of peer and teacher feedback. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 43(1), 138-150.
- Nanni A. & Black D. (2017). Student and teacher preferences in written corrective feedback. *The Journal of Asia TEFL*, 14(3), 540-547.
- Nitko, A.j. & Brookhart, S.M. (2016). *Educational assessment of students* (Çev. B. Bıçak, M. Bahar, S. Özel). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nob, R. (2016). Development and validation of teacher attributional feedback scale. *Psychol Stud*, 61(3), 259–266.
- Nurmukhamedov, U. (2009). Teacher feedback on writing: considering the options. *Equinox Publishing*, 1(1), 113-124.
- Nuhoğlu, M. M.; Başoğlu, N.ve Kayganacıoğlu, S. (2008). *Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Oral, B. (2000). Öğretmen adaylarının algılarına göre ilköğretim sınıf öğretmenlerinin dönüt ve düzeltme davranışları. *Eğitim Araştırmaları*, 2, 59–64.
- Olpak, Y. Z. (2013). *Çevrimiçi öğrenme ortamlarında farklı geribildirim stratejilerinin öğrencilerin sosyal bilişsel ve öğretimsel bulunuşluk algıları ile akademik başarılarına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ottekin demirpolat, A. (2018). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özbaş, F. (2009). *Bilgisayar destekli İngilizce kelime alıştırma çalışmalarında dönüt türlerinin öğrenci öğrenmesi üzerindeki etkinliğinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Özdemir, E. (2007). *Yazınsal türler* (6. Baskı). Ankara: Bilgi.
- Özdemir, E. (2018). *Eleştirel okuma* (11. Baskı). Ankara: Bilgi.

- Özdemir, H. N. ve Erdem, İ (2011). Türkçe öğretmeni adaylarının yazma alışkanlıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 101- 125.
- Özden, Y. ve Durdu, L. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özen, Y. (2016). *İlköğretimde iletişim (sınıfta yönetim)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özkan, M. ve Sevinçli, V. (2012). *Söz dizimi* (4. Baskı). İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Öztürk, M. S. (2012). *An analysis of the impact of metaphorical feedback on English language teaching classroom discourse*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özyürek, M. (2004). *Sınıfta davranış değiştirme*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Paulus, T. M. (1999). The effect of peer and teacher feedback on student writing. *Journal of Second Language Writing*, 8(3), 265-289.
- Patterson J., Redlich J., Hofmeyr A.& Roux P. (2014). Video-based reflection: corrective feedback patterns and teacher development. *Kotesol Proceedings*, 171- 180.
- Panhoon, S. & Wongwanich, S. (2014). An analysis of teacher feedback for improving teaching quality in primary schools, *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 116, 4124-4130.
- Percell, J. (2017). Lessons from alternative grading: Essential qualities of teacher feedback. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 1-5.
- Peköz, B. N. (2009). *Teaching language skills*. Ankara: Anı.
- Polat, Z. (2014). *A case study of EFL instructors' perceptions and practices of feedback in a university EFL preparatory school*. Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.
- Richardson, J. T. E. (2005). Instruments for obtaining student feedback: A review of the literature. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 30(4), 387-415.
- Roland & Bee, F. (1997). *Yapıcı geribildirim* (Çev.A. Bora ve O., Cankoçak). Ankara: İlk Kaynak Kültür ve Sanat Ürünleri.

- Rostamian, M. vd. (2014). The effect of unfocused written corrective feedback on syntactic and lexical complexity of L2 writing. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 98, 482- 488.
- Rust, C., Price, M. & O'donovan, B. (2003). Improving students' learning by developing their understanding of assessment criteria and processes. *Assessment & Evaluation In Higher Education*, 28(2), 148-164.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme öğretme süreci- yeni teori ve yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sakallı, R. B. (2007). *Investigating changes in students' writing feedback preferences*. Yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi, Ankara.
- Sarılar, A. (2010). *Effects of different feedback conditions on children's referring expressions*. Yüksek lisans tezi, Koç Üniversitesi, İstanbul.
- Santos, L. & Pinto, J. (2014). The teacher's oral feedback and learning. *ResearchGate*, 1-11.
- Seggie, F. N. ve Bayyurt, Y. (2015). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sezer, G. (2014). *İpuçları ve dönütlerle öğretmen ödülleri artırmanın uygun olmayan ilkokul öğrenci davranışlarını azaltmadaki etkililiği*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme* (3. Baskı). Ankara: Anı.
- Shavelson, R., Young, D., Ayala, C., Brandon, P., Furtak, E. M., Ruiz- Primo, M.A., Tomita, M.K., Yin, Y. (2008). On the impact of curriculum-embedded formative assessment on learning: a collaboration between curriculum and assessment developers, applied measurement in education, *Taylor & Francis Group*, 21, 295-314.
- Sia, D. & Cheung, Y. L. (2017). Written corrective feedback in writing instruction: A qualitative synthesis of recent research. *Issues in Language Studies*, 6(1), 61-80.
- Straub, R. (1997). Students' reactions to teacher comments: an exploratory study, *Research in The Teaching of English*, 31(1), 91-119.

- Stephens, A. (2011). *Formative assessment: Understanding learning in the middle school classroom*. MS in Literacy Education, St. John Fisher College, New York.
- Stone, D. & Sheila, H. (2015). *Thanks for the feedback*. UK: Penguin Random House.
- Subaşı, G. (2002). *Yazılı akran dönütü eğitimi ve bu eğitimin öğrencilerin yazma ürünleri üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Sullivan, S. & Glanz, J. (2015). *Okullarda eğitim ve öğretimi geliştiren denetim, strateji ve teknikler* (Çev. A. Ünal). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sumruoğlu, S. (2013). *To what extent is corrective feedback effective in acquisition of L2 forms?* University of Brighton, İngiltere.
- Solak, E. (2016). *Teaching language skills*. Ankara: Pelikan.
- Solak, E. (2017). *Assessment in language teaching*. Ankara: Pelikan.
- Somuncuoğlu, D. (1996). *Bilgisayar destekli geribildirimde farklı geribildirim stratejilerinin öğrenme üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sönmez, V. (2012). *Öğretmen el kitabı* (17. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2016). *Sosyal bilimlerde ölçme aracı hazırlama*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahan, Ö. (2012). *The effectiveness of written and oral feedback on EFL writing performance*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Şahan, T. (2013). *The effects of feedback sign, achievement goal orientation and regulatory focus on task performance*. Yüksek lisans tezi, ODTÜ, Ankara.
- Şahin, C. (2006). *Teachers' oral corrective behaviours and learners' reactions to feedbacks received in grammar lessons*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Şahin, M. (2015). Öğrenme ve öğretme sürecinde uygulanan dönüt etkinliği ile ilgili öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 247-264.

- Şat, M. (2013). *CEIT undergraduate students' perceptions and preferences of formative feedback, and the relationship of these perceptions and preferences with their learning approaches*. Yüksek lisans tezi, ODTÜ, Ankara.
- Şenbay, N. (2013). *Söz ve diksiyon sanatı*. (30. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tabak, G. ve Göçer, A. (2014). Dinleme becerisine yönelik alternatif ölçme ve değerlendirme araçları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 250-272.
- Tamer, M. (2013). *Türkçe öğretmenlerinin yazma eğitimindeki geri bildirimleri*. Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Tracey, D.H. & Morrow, L.M. (2017). *Okumaya genel bir bakış* (Çev. Editör: H. Ülper). Ankara: Pegem Akademi.
- Tatawy, E. M. (2002). Corrective feedback in second language acquisition. *Teacher Collage/ Columbia University*, 2(2), 1-19.
- Tayfur, Ö. (2006). *Antecedents of feedback seeking behaviors*. Yüksek lisans tezi, ODTÜ, Ankara.
- Telçeker, H. (2007). *The effect of written and oral teacher feedback on pre-intermediate student revisions in a process-oriented EFL writing class*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2011). *Konuşma eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Thorndike, R.M. & Thornke-Christ, T. (2017). *Measurement and evaluation in psychology and education* (Çev., M., Otrar). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Türkdoğan, A. (2011). *Yanlışın anatomisi: İlköğretim matematik sınıflarında öğrencilerin yaptıkları yanlışlar ve öğretmenlerin dönütlerinin analitik incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Toklu, O. (2011). *Dilbilime giriş* (4. Baskı). Ankara: Akçağ.

- Ülper, H. (2010). *Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ülper, H. (2011). Öğrencilerin ürettikleri taslak metinlerine yönelik geribildirim almaya ilişkin yeğleyişleri, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 11(22), 280- 300.
- Ülper, H. (2012). Properties of the feedback provided by teachers to draft texts. *Education and Science*, 37(165), 122-136.
- Ülper, H. ve Çetinkaya, G. (2014). Identifying the students' corrective textual actions towards teachers feedback. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 116, 227-230.
- Ülper, H. ve Çetinkaya, G. (2016). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazılı taslak metinlerine yönelik geribildirim almaya ilişkin beklentileri. *Mustafa Kemal University Journal of Graduate School of Social Sciences*, 13(33), 1-17.
- Üstün, H. (2013). Soru ve geri bildirimle hikâye okumanın, anlamaya etkisi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Vardar, B. (2001). *Dilbilimin temel kavram ve ilkeleri*. İstanbul: Multilingual.
- Vanlı, G. (2013). *Student and instructor perceptions on feedback to student writing*. Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara.
- Vendryes, J.V. (2001). *Dil ve düşünce* (Çev. B. Vardar). İstanbul: Multilingual.
- Viau, R. (2015). *Okulda motivasyon* (Çev. Y. Budak). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yağmur, K. (2014). Türkçe ders kitaplarında dil becerilerinin ölçümünde çağdaş uygulamalar., H. Ülper (Editör). *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri*, Ankara: Pegem Akademi, ss. 221-251.
- Yalçiner, M. (2006). *Eğitimde gözlem ve değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2015). Eğitsel oyun ve dönüt-düzeltilmenin öğrenme düzeyi ve kalıcılığa etkisi, Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

- Yıldız, N. (2016). Dönüt verme ve düzeltme türlerinin altıncı sınıf öğrencilerinin yazma becerilerine etkisi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 312-327.
- Yılmaz, H. ve Sünbül, A. M. (2000). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Konya: Mikro Yayınları.
- Zacharias, N. T. (2007). Teacher and student attitudes toward teacher feedback. *Regional Language Centre Journal*, 38(1), 38-52.
- Zepeda, S. J. (2016). *Öğretim Denetimi* (Çev. A. Balcı ve Ç. Apaydın). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Zhang, Z. & Hyland, K. (2018). Student engagement with teacher and automated feedback on L2 writing. *Assesing Writing*, 36, 90-102.
- Weaver, M. R. (2006). Do students value feedback? Student perceptions of tutors' written responses. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 31(3), 379-394.
- Wilson, J. (1988). *Dil ve anlam* (Çev. R. Songün). İzmir: Tinofset Yayıncılık.
- Wiliam, D. (1999). Formative assessment in mathematics. part 2: feedback. *Equals: Mathematics and Special Educational Needs*, 5(3), 8-11.

EKLER

EK 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyet:

Kadın Erkek

2. Mesleki Kıdem (Yıl):

İlk Yıl 1-5 6- 10 11- 15 16- 20 21 ve üzeri

3. Eğitim Durumunuz:

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora

4. Okutulan Sınıf Düzeyi:

5. Sınıf 6. Sınıf 7. Sınıf 8. Sınıf

5. Mezun Olduğunuz Okul Türü:

Eğitim Enstitüsü AçıkÖğretim Eğitim Fakültesi Diğer(.....)

6. Mezun Olduğunuz Bölüm Türü

Türkçe Öğretmenliği Diğer (.....)

7. Sınıf Mevcudu:

20 ve altı 21- 30 31- 40 41- 50 51 ve üst

Ek-2: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖZLEM FORMU

Öğretmen Adı soyadı		Sınıf düzeyi:	☐ 5. Sınıf ☐ 6. Sınıf ☐ 7. Sınıf ☐ 8. Sınıf	Gözlemci		Gözlem bitiş saati:	
Cinsiyeti:	☐ Kadın ☐ Erkek	Sınıf mevcudu:	☐ 20 ve altı ☐ 21-30 ☐ 31- 40 ☐ 41-50 ☐ 51 ve üstü	Gözlenen tarih:		Gözlem süresi:	
Mesleki kıdemi:	☐ İlk Yıl ☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11- 15 ☐ 16- 20 ☐ 21 ve üzeri	Çalıştığı okul:		Gözlem başlangıç saati:		Gözlem sayısı:	
Öğretim sürecinde öğretmenin kullandığı geribildirim türleri	Geribildirim türü						
	Anlama becerileri			Anlatma becerileri		Dil bilgisi	
Zaman	Dinleme	Okuma	Yazma	Konuşma			
10'	Yorum:						
10'	Yorum:						
10'	Yorum:						
10'	Yorum:						
Toplam 40'	Yorum:						

EK-3: GÖZLEM FORMUNDA KULLANILACAK GERİBİLDİRİM TÜRLERİ VE KODLARI

Yazma becerisine yönelik verilen geribildirim: Y

Okuma becerisine yönelik verilen geribildirim: O

Dinleme becerisine yönelik verilen geribildirim: D

Konuşma becerisine yönelik verilen geribildirim: K

Dil bilgisine yönelik verilen geribildirim: DB

Sözel geribildirim: SG

Yazılı Geribildirim: YG

Beden Dili İle Verilen Geribildirim: BDG

Düzeltilici Geribildirim: DG

Yazma becerisine yönelik verilen sözel geribildirim: YSG

Yazma becerisine yönelik verilen yazılı geribildirim: YYG

Yazma becerisine yönelik verilen düzeltilici geribildirim: YDG

Yazma becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim: YBDG

Okuma becerisine yönelik verilen sözel geribildirim: OSG

Okuma becerisine yönelik verilen yazılı geribildirim: OYG

Okuma becerisine yönelik verilen düzeltilici geribildirim: ODG

Okuma becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim: OBDG

Dinleme becerisine yönelik verilen sözel geribildirim: DSG

Dinleme becerisine yönelik verilen yazılı geribildirim: DYG

Dinleme becerisine yönelik verilen düzeltilici geribildirim: DDG

Dinleme becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim: DBDG

Konuşma becerisine yönelik verilen sözel geribildirim: KSG

Konuşma becerisine yönelik verilen yazılı geribildirim: KYG

Konuşma becerisine yönelik verilen düzeltilici geribildirim: KDG

Konuşma becerisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim: KBDG

Dil bilgisine yönelik verilen sözel geribildirim: DBSG

Dil bilgisine yönelik verilen yazılı geribildirim: DBYG

Dil bilgisine yönelik verilen düzeltilici geribildirim: DBDG

Dil bilgisine yönelik beden dili ile verilen geribildirim: DBBDG

EK-4: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Öğretmen:	
Cinsiyeti	☐ Kadın ☐ Erkek
Mesleki Kıdemi (Yıl)	☐ İlk yıl ☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11-15 ☐ 16-20 ☐ 21+
Okuttuğu Sınıf Düzeyi	☐ 5.Sınıf ☐ 6. Sınıf ☐ 7.Sınıf ☐ 8.Sınıf
Sınıf Mevcudu	☐ 20 ve altı ☐ 21-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51 +
Çalıştığı Okul	
Görüşmeci:	
Görüşme Tarihi:	
Görüşme Başlangıç Saati:	
Görüşme Bitiş Saati:	
Görüşme Süresi:	
Öğretmen:	

Merhaba ben Rahime Şentürk Türkçe öğretmenlerinin ders sürecinde kullandıkları geribildirim türlerine yönelik yüksek lisans tezi hazırlayacağım. Bu görüşme formunda amacım, Türkçe öğretmenlerinin öğretim sürecinde geribildirim kullanımına ilişkin düşüncelerini belirlemektir. Görüşme sırasında söyleyeceğiniz bilgilerin tamamı gizlidir. Eğer izin verirsiniz görüşlerinizi daha iyi inceleyebilmek için kayıt altına almak istiyorum. Kayıtları tamamıyla daha iyi not alabilmek amaçlıdır, araştırmacı dışında kimsenin erişimi söz konusu değildir. İzin verir misiniz? Görüşme süresinin tahminen 30 (+) dakika süreceğini belirtmek isterim. Görüşmeye başlamadan önce sorunuz varsa sorabilirsiniz. Çalışmaya yaptığımız katkı için teşekkür ederim, izninizle sorulara başlamak istiyorum.

1. Size göre öğretim sürecinde geribildirim kullanmanın önemi nedir?
2. Ders etkinliklerinde dil beceri alanlarına (yazma, konuşma, okuma, dinleme) ilişkin ve dil bilgisi öğretim alanına yönünden kullandığınız geribildirim türleri nelerdir?
3. Öğretim sürecinde öğrenciye verdiğiniz geribildirimler çerçevesinde genellikle hangi tür ifadeleri ve nasıl bir beden dilini tercih edersiniz?
4. Geribildirim vermede dil beceri alanlarında mutlaka kullanılması gereken geribildirim türü önerileriniz var mı?

EK-6. İZİN BELGESİ

T.C.
NİĞDE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61900286-605.01-E.17942645
Konu :Anket Uygulama İzni

30/10/2017

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :a)Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Erciyes Üniversitesinin 21.09.2017 tarih ve 17291 sayılı yazıları.

İlgi (a) yönerge doğrultusunda ve Erciyes Üniversitesinin ilgi (b) yazısı gereği Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Rahime ŞENTÜRK' ün Niğde İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ekli listede belirtilen ortaokullarda görev yapan Türkçe öğretmenlerine yönelik "Türkçe Eğitiminde Öğretmenlerin Geribildirim Verme Durumları ve Geribildirim Türleri" konulu tez çalışması yapması Müdürlüğümüzce uygun mütalâa edilmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Halil İbrahim YAŞAR
İl Millî Eğitim Müdürü

O L U R
30/10/2017

Cemil KILINÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Yukarı Kayabaşı Mh. Dışarı Cami Sok. 51200/NİĞDE
Elektronik Ağ: www.nigde.meb.gov.tr
e-posta: arge51@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: A.ÇELEBİ Bilgisayar İşletmeni
Tel: (0 388) 232 32 72 - 142
Faks: (0 388) 232 32 74

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 8c10-0a35-3c0e-b8f9-26da kodu ile teyit edilebilir.

Araştırma Yapılacak Okulların Listesi

1. Niğde- Mevlana Ortaokulu
2. Niğde- 19 Mayıs Ortaokulu
3. Niğde- 5 Şubat Ortaokulu
4. Niğde- Atatürk Ortaokulu
5. Niğde- Kemal Aydoğan Ortaokulu
6. Niğde- 23 Nisan Havacılar Ortaokulu
7. Niğde- Sakarya Ortaokulu
8. Niğde- Murtaza ve Naile Uyanık Ortaokulu
9. Niğde- ODTÜ Geliştirme Vakfı Özel Niğde Ortaokulu
10. Niğde- Ali Ulvi Arıkan Ortaokulu
11. Niğde- Nezihe ve Tahsin Kitapçı İlköğretim Okulu
12. Niğde- Merkez Atatürk Ortaokulu
13. Niğde- Alpaslan Ortaokulu
14. Niğde- Melikşah Ortaokulu
15. Niğde- Kanuni Sultan Süleyman Ortaokulu
16. Niğde- Şehit Fatih Özdemir İmam Hatip Ortaokulu
17. Niğde- Gümüşler Şehit Nail Akdoğan Ortaokulu
18. Niğde- Bor Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Rahime ŞENTÜRK
Uyruğu: Türkiye (T.C)
Doğum Tarihi ve Yeri: 01.10.1993- Niğde
Medeni Durum: Bekar
e-mail: rahime.senturk@omu.edu.tr

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Erciyes Üniversitesi, Türkçe Eğitimi	Devam ediyor
Lisans	Niğde Üniversitesi, Türkçe Eğitimi	2015
Lise	Cumhuriyet Lisesi	2011

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2018-Halen	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	1

YABANCI DİL

İngilizce

YAYINLAR

- Göçer, A. ve Şentürk, R. (2019). Türkçe eğitiminde yazma becerilerini geliştirmeye yönelik kullanılabilir geribildirim türleri. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 43, 123-149.
- Göçer, A. ve Şentürk, R (2019). Türkçe öğretmenlerinin metin işleme sürecinde kullandıkları geribildirim türlerine yönelik bir araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 40-92.